

Det norske språk- og litteraturselskap 1970.

Bjørnstjerne Bjørnson: *Bjørnsons brevveksling med danske 1854–1863*. I.

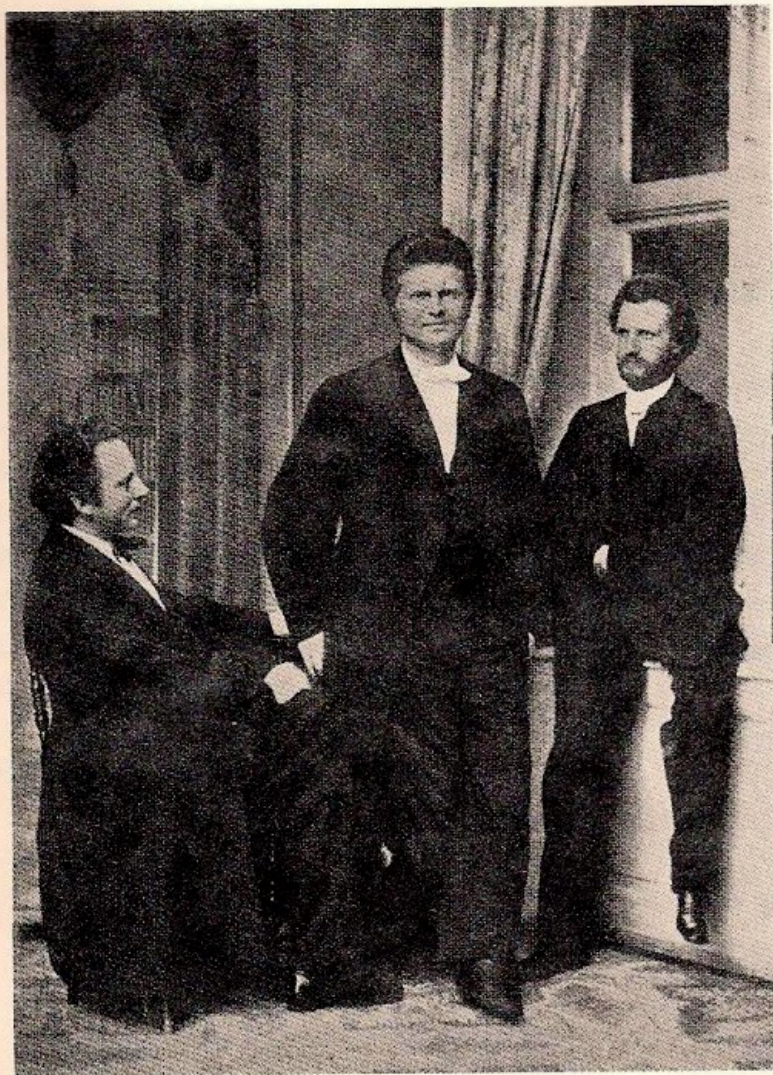
Utgave ved Øyvind Anker, Francis Bull og Torben Nielsen.

Teksten er lastet ned fra bokselskap.no

Brevveksling med danske 1854–1863

1

Bjørnstjerne Bjørnson

CLEMENS PETERSEN, BJØRNSTJERNE BJØRNSON og PHILIP WEILBACH
Fotografi. Kbh. fra 1860'erne

Til Emmy Spindler.

[Kristiania mai/juni 1854].

Jeg kan ikke noksom udtrykke Dig min Bedrøvelse, min Anger, mit store Løfte om aldrig at gjøre det mer, som min Udeblivelse i gaar har forvoldt.

Ak! – – – ja Du ved, hvad jeg vil sige, derfor siger jeg det ikke.

O! – Nuvel! Du skjønner det; derfor tier jeg.

En anden Gang, naar Du møder mig paa Gaden, min uforligne– lige Emmy, skal Du ikke blive saa rød som om jeg havde kysset Dig; thi det har jeg dog aldrig gjort. Heller ikke skulde Du, fordi jeg har en vakker Sidekammerat, bare se paa

Created at 10/6/2010, from URL:http://www.nslnorge.no/visning/NSL_Bjornson_Danske_brev1.html
ham med forlibte Blik og slet ikke ændse mig, din Fætter, thi det er jeg jo dog
virkelig. Forøvrigt: vær Gud befalet og hold Dig vort Bud og Befaling efter–
retlig.

Givet paa vor mathematiske Examensdag 1854.

Bjørnstjerne Bjørnson.

Til Emmy Spindler.

[Kristiania] 30/3 1856.

Den 30te Marts 1856.

Det første Blad nu jeg lægger ned; –
Du vælg det selv dets rette Sted; –
Det er plukket af en Gren, som i Vinden suser
Og kaster en Flok, naar det voldsomt bruser.
Men dette i Magsvejr er taget af;
Thi Venskab det var, som det tog og gav:
Jeg vilde saa gjerne om Hjertet samle

En trofast lille Flok af Unge og Gamle, –
Jeg vilde saa gjerne, naar det stormed og sled
Kunne tænke mig did, der var Varme og Fred.
Jeg beder idag: vær mig En af dem,
Som reder min Tanke et fredsælt Hjem;
Jeg beder idag, vær en trofast Veninde;
Jeg kan vist ingen bedre i Verden finde.
Det koster ej stort: et Blik for min Færd
(Den vil glæde dig tit, den vil oftere ængste)
Giv mig dertil det Løfte af sælsomt Værd:
«Tro godt i det Længste».

Bjørnstjerne Bjørnson.

Til Anna Cathrine Spindler.

Hotel Phønix, Kbh. 13/1 1857.

at skrive til mig, paadrager En ganske sikkert tvende Ubehageligheder: den første at vente en god Stund efter Svar, den anden: endelig at faa det. Det Sidste er forresten værre end det Første, siger man; jeg skal nemlig magelig kunne paa lovlig Maade lægges i Bøder for Tort og Tidsspilde foraarsaget ved mine Bogstavers Mangel paa al velopdragen Spagfærdighed. Det skal være skrækkeligt at komme i en ordentlig Samtale med dem.

Forsøg det! – Hernede har jeg det i alle Maader udmærket, med Undtagelse rigtignok af, at det er smaat for mig, ofte dygtig smaat for mig. Men det kommer især af, at jeg er trodsig og ikke vil skrive i de norske Aviser, skjønt jeg har hæderlige Tilbud fra to, og ganske sikkert kunde faa det fra den Tredie, Fjerde og Femte – trods Mad. Wulfs Tro om det modsatte. Men enten er jeg Kritiker og lever forat sige Folk Sandheden, d.v.s. lever forat gjøre mig Uvenner med dem, eller jeg er Forfatter og lever af at gjøre mig Go'venner med dem. Det gaar ikke an at blande de to Ting sammen, trods al den Lyst min stridbare Natur har dertil. Nu trænger jeg andet hvert Menneske hernede og deroppe, d.v.s. andet hvert Menneske, som der er noget ved. Nu er jeg i den beklagelige Nødvendighed at tie stille. Ogsaa en anden Grund har jeg. Som Forfatter gjælder det at lade sin egentlige Mening om Kunst og deslige Ting skinne frem af Arbejdet selv, det gjælder at lade Andre som da faar Kritikens Rolle, nøjsommelig pille den ud deraf. Jeg bør ikke lade den gaa splitternøgen ved Siden af og vise sig i sin oprindelige Skikkelse, «det sølle Skrog».

Jeg faa[r] altsaa tie – og sulte. Det ha[r] saamangen Mand gjort før mig, det er jeg desuden ikke ukjendt med selv, og om det er en Dag, to, tre ogsaa, jeg ikke spiser Middag, saa er jeg i Selskabet om Kvellen, saavel som foran mit Skriverbord om Formiddagen, den frejdigste Fyr af Verden lige godt for det.

Min Omgang hernede er den bedste. Hermed mener jeg ikke Høedt; thi det er

Broder Liderlig, som er christelig fordi han ingen Lægge mere har, – det skal jeg sværge paa Holberg havde villet sagt om ham – og til «gamle Kjerringer» kan jeg jo saadan i al Stilhed sige det videre ifra Fatter Holberg; thi som sagt: det er bestemt ham, som har hvisket mig det i Øret. – Det er ellers en munter Ting, den, at komme ned og se selv paa et og andet. At se fEx at Høedt trods alt Skrig, ingen Skuespiller er, at Wiehe, som der ikke har været synderlig Tale om uden blandt de Indviede, er Nordens første Skuespiller, at Hagen utvivlsomt er større end Phister, om ogsaa denne griber lidt videre om sig, at Jørgensen er genealere end hver og En hernede trods at han vel ofte ikke har den ubrødelige Smagsgrændse, – at min elskelige Jfr. Svendsen staar saa højt, saa højt over Jfr. Larcher og disse som *nu* spiller her, at – – au mit Hjerte! – – Men Jfr. Svendsen skulde herved og se Wiehe spille. Hun spiller ganske i hans Maner, d.v.s. Begge spiller i Fru Nielsens, eftersom Folk siger; men Wiehe er kommen saa uhyre videre end Jfr. Svendsen, skjønt han visselig ikke har hendes Begavelse. Ved blot at se Wiehe spille *en eneste Rolle* maa Jfr. Svendsen, saaledes som hun nu staar, pludselig være sat paa det Fjeld, hvorfra hun kan se alle de tolv Kirker, (forat bruge Folkesagnets Ord).

Jeg beklager højlig at Jfr. Sullustad ikke har seet Jfr. Larcher *nu* eller saadan, som hun er bleven. Disse To har samme Sort Begavelse, her bryder jeg mig ikke om de Roller, hver af dem hidindtil som oftest har spillet; jeg bryder mig blot om hvad jeg ser de burde spille, deres Begavelse. Jfr. Sullustad har vitterlig et Fortrin for Jfr. Larcher i det at gjøre en Ting fint (hold Mund: Petersen!), Jfr. Larcher derimod overgaar hende vidt i det Rørende-Naive, omendskjønt Jfr. Sullustad sikkert ogsaa her har større Fond at øse af, da Jfr. Larcher er meget indskrænket, men overordentlig vel benyttet, til alle Sider vel benyttet. Den Økonomi, hvormed hun omgaaes sin Naivitet, se den kunde S. lære af. Og hun vilde lære blot ved at se hende en eneste Gang spille «En Kone, som springer ud af Vinduet», en Rolle, som Sullustad strax skulde faa, var jeg Direktør. I det hele taget, raadede jeg blot et halvt Aar, saa skulde jeg have vist, hvad Kræfter de Piger havde; det ved man nemlig ikke.

Heibergs begynder at blive gamle nu; Fruen bliver mager og Heiberg federe og federe; han er noget saa nær færdig. Men her er en ung Stok af Æsthetikere,

Ret er blaae Kopper med Vand i, til deri at tørre sine Fingre, – har jeg været og kommer stadig, skjønt langtifra saa ofte som jeg kunde. Jeg agter nemlig ikke at blive nogen Høedt, jeg agter at vedligeholde det Fond af Friskhed, Livsfylde og Frihed for alt det Blaserte, som jeg Gud ske Lov endnu har, jeg agter desuden at benytte min Tid, og ikke blive «en Pjat», Saameget har jeg seet, at jo længer op, man kommer hernede, jo daarligere er det.

Ellers tror jeg at jeg gjør megen Lykke hernede, og at det netop er det, som Mange deroppe kaldte Raahed, nemlig min Varme for en god Sag, Energi i at føre den gennem og Humør til at give enhver Ting sit rette Navn, som hernede er ligt. Det er i alle Fald vist, at jeg godt kan mærke flere holder sig fast i mig ifølge samme Følelse omtrent, som den syge skaldede Heltberg, da han sad og tog i mit Haar og sukkede: «Gud bevare mig for et stærkt Haar, jeg bliver frisk ved at tage i det». Her er nemlig altformange af dem, som det aandelig er fat med paa samme Maade, som legemlig med Heltberg.

Saa ved du altsaa, at jeg er bleven Digter hernede, og det noget rent Betydeligt med een Gang. Nu skal du blot se, naar jeg giver det ud, hvad de danske Aviser tager til at skraale og raabe Bravo, det er netop disses Kritikere, som har fortalt mig, at jeg er en saadan allerhelvedes Dramatiker, men at jeg maa tage Farvel med alt det Franske og offre mig det, jeg er mit Værelse og dufter, – ramler det med Sværd og Skjolde borte ved Kakkelloven, – kommer der en og anden blid En og slynger Armen om mig, men det er min Forbandelse, at disse sidste alt for ofte ligner en vis Skuespillerinde i Norge. Den Afstand er en flau Ting derved, at man da ofte ser det, man ikke saa nær hos.

Gud ved, om mit første Stykke kommer til at gaa hernede *nu*. Det er afhængigt af Fru Hejbergs Lune, og da hun den ene Dag vil, den anden ikke, saa gaar jeg blot og beder Vorherre om godt Vejr og saa Roes, o, saamegen Roes, at levede jeg blot deraf saa! Smask!

Naar jeg nu saa faa[r] min Tragedie istand, udgiver jeg begge strax, og saa taler vi Alvorsord med Borgaard.

Hvis det kan interessere dig at vide det, saa tvivler jeg *nu* ikke et Øjeblik paa, at jeg alene gennem dramatiske Arbejder om lidt, rundelig skal soutinere; thi jeg vil have Alt opført ogsaa her, og med den Mening, alle Vedkommende hernede

har om min Begavelse og mit Blik for det Dramatiske, gaar Alt af sig selv. I

Norge – tys: vi skal nok ... den fede Gris, om han ogsaa blev ... siger Kjærringen.

...

Hvordan lever Bedstemoder? Hvordan lever *Bedstemoder*s *værste* Fod? Bed hende tage den bedste Krumkage hun steger den Dag og sætte i en Ildtang, rigtig midt i Kniben, og hold den 5 Minutter nedover mod mig, saa vil bestemt en eller anden god Nisse bringe mig den. Thi det gaar over al Vid og Forstand hvad jeg længe efter hendes Krumkager, ja efter hende selv med; det er ikke derfor.

Ak, Gud, ja: ogsaa Jfr. Svendsen! Kys hende fra mig, – havde jeg nær sagt; men hun er jo ikke noget Mandfolk, og at kysse hende paa Haanden, skal jo ikke være videre rart, siger Jørgensen. Men sig hende dog, det vil maaske smage bedre end et Kys (fordi hun intet Menneske er; thi var hun et Menneske, saa, o!) sig hende: at hun er en *stor Skuespillerinde*, *stor* (saadan udtalt som af Bye naar han er begejstret, nemlig lige nede fra Maven – saadan: sto-o-o-r), og at jeg ... eget, naar jeg kommer op, og et ... med hende trods alle ... arge Kjærringtroid ...ds smaa friende ... hende hvis ... Forfængelighedens og ... borti Religionens, Sværmeriets, Sukkenes vaade Taageland, ak, da er jeg ogsaa der.

Jeg tror forresten jeg skal skrive hende til, thi Pokker ved, hvad jeg kan falde paa.

Hils den lille blide Emmy, bed hende hver Aften naar hun læser sit Fadervor og kommer til det Sted: frels os fra det Onde, sig de Onde eller i alle Fald tænke paa visse Personer, – nu ja, lad gaa! *Gaa hele Verden!* gaa som du vil min Putte; jeg skal ikke kunne standse et eneste af dine Hjul.

Vil du saa sig med det Samme du ser Bye: Hovedet i Vejret! Mod i Brystet, fremad March! Vil du sig til Collet: tak for sidst! Vil du sig det Samme til Flere – en ti, tolv Stykker, fEx – du kan selv finde dem ud.

Vil du saa sig til dig selv: lev vel.

Din Fætter ... B...

Sanne's er aldeles *mageløse* mod mig.

Til Clemens Petersen.

[Kristiania 19–27/7 1857].

Fy, skamme dig, at du lod et Støvgran af Tvivl til mig falde i dit Sind og derfra paa dit Brev! Fy, skamme dig, at du kunde tro, jeg var vred paa dig, – Jeg, som ikke skriver en Linje bent frem, men bøjer den lige mod dig, – jeg, som ser dig dernede, hvorhen jeg vender mit Øie og leder op mig selv fra det tilbagelagte Ophold, – og jeg, som plager alle Kammerater med dig, slaar op i dag Pag. – og næste Gang Pag. – og har endog faaet *dem* til at lægge Mærke ved enkelte. At du et eneste Øjeblik har kunnet misforstaa min Taushed viser, at du dennegang ikke tog det rette Øjemærke. Du er orienteret i Egnen, det ved jeg nok; men det kommer ofte an paa at finde Sigtepunktet. – Ser du, – jeg har det med Trangen til at søge min fraværende Ven, som jeg har det med at søge mig selv i de lyriske Digte. Jeg søger den *Nærmeste* op og digter saa hele Trangen *episk* væk. *Dersom* denne Nærmeste, d.v.s. den, jeg først faar fat paa, er af dem, som løfter, saa digter jeg mig glad; men er han af dem, som først skal løftes, digter jeg mig mismodig. I sidste Tilfælde er jeg atter nær ved at skrive, men saa er Aanden lavt flyvende, tung, og Brevet skrives da i Hovedet.

Skriver jeg langt idag, saa bliver dette Brev ikke godt; thi jeg er syg, fornemmelig af Mavepine, men ogsaa af ren, ligefrem Træthed. Thi jeg arbejder nu formeget. Da jeg fik dit Brev igaar og endda ikke kunde skrive Synnøves Klagesang, saa mærkede jeg, det var galt fat. Aldrig havde jeg følt slig Lyst til at lægge dig fuldstændig ned paa anden, rettere tredie Haand end da, – nemlig gennem mine Karakterer. At jeg ikke kunde dette er det vel, som gjør, at jeg nu sidder her og skriver direkte til dig.

Det var ret længe før jeg kunde oversætte mine Fordringer fra Dansk til Norsk, og mit første Ophold her var saare møjsomt; thi jeg maatte daglig grave nye Kanaler og Afløb, da de gamle ikke kunde bruges og Strømningen spændte paa. Nu, Gud ske Lov, har jeg lejet mig et lyst herligt Værelse til 6 Spd Maaneden, tæt ved Slottet, frit landligt til alle Sider, Have omkring, susende Løvværk længer borte og Smaafugle om Morgen. Her sidder jeg da og skriver, en enkelt af mine Kammerater finder mig nu og da; de fleste føler ingen Trang dertil og jeg ikke til at søge dem. De er komne bort fra mig i Vinter, og at samle dem ind igjen bliver et tungt Arbejde med liden Løn. En enkelt, Kahrs, den Stærke, har jeg kastet mig

over, og han er bøjet tilrette, er kjerlig og søgende med mig. En ny har jeg vundet i Meidell, den bekendte «Krydser», og gaar vi og driver omkring i de herlige Omgivelser her til 1, 2 om Natten. At vi stod hinanden saa nær, ante mig mindst; jeg er nu for ham, hvad ingen Anden kan være og skal i ham vinde en komisk Forfatter for Landet og Tiden, som man skal søge Magen til. Hans skarpe Blik er overraskende; han kjendte dig af dine Opsatser (som i Forbigaaende sagt har gjort stor Opsigt og Lykke her) bedre, end de Fleste af dine Kammerater i Danmark kjender dig, Ja, det var til Forundring. Og kom nu strax op til os, saa skal du se, hvor ypperligt du kan fældes ind mellem os. – Foruden ham har jeg den smukke, sentimentale Landskabsmaler Bagge, som har fundet *mig*, (rigtig det *Bedste* i mig) og klynget sig fast. Og saa har jeg Bye.

Men mit Meeste har jeg i mit Arbejde. I hine har jeg en mit Gemyt fornøden Opmuntring, og ellers er jeg saa afstængt, at Papiret *maa* faa Alt. Synnøve Solbakken er bleven en lang stor Fortælling, og jeg ser godt, at den skulde være endnu længer. Nu udgiver jeg den Kapitelvis i mit Blad og tager Aftryk med det Samme. Den kommer ud som Bog om 3 Uger og jeg venter at den vil blive en kjerlig Hilsen til dig. Da her skulde være Bevilgning til et norsk Theater satte jeg mig her og skrev en Anbefaling i Morgenbladet. Den gjorde megen Lykke, blev rosende omtalt i selve Thinget, og Udfaldet (forkastet med 49 mod 54) var dog saa godt, at det nu naturligvis gaar næste Gang. Saa har jeg maattet skrive en Kritik over de ny norske Skuespillere Brun med Madame, og en Anbefaling for Jfr Svendsens Aftenunderholdning. Jeg benyttede den til at gjennemgaa hende og saaledes, at det sviede, da hun – nok sagt! Saa har jeg skrevet over Wiehe, som de holder paa at ødelægge med at forcere ham. Det bed. Se, saaledes maa vi kjæmpe her til Højre og Venstre; ellers har vi tilsidst ingen Mark for det mindste æsthetiske Frø. Og, saavidt muligt maa en eneste Mand gjøre Altsammen. Jeg er hjertelig, hjertelig kjed af dette; naar man omtaler, at det var dog godt jeg engang kom hjem igjen forat sige dem Sandheden o.s.v., da er det mine værste Øjeblikke; thi jeg føler saa vel, at det maa gøres; men *jeg* er for god til at gjøre det, og dette kan jeg ikke gjøre dem begribeligt. Naar jeg da midt i dette (jeg læser ogsaa Norsk paa Heltbergs Skole med Artianerne) skriver Synnøve Solbakken og skriver den, som jeg nu har gjort det, saa aarker jeg ikke Mere; thi jeg maa dog ogsaa læse, maa dog ogsaa tale med Folk. Og der er ingen af dem, som søger

Jeg imødeser en mørk Vinter. Men det er det Samme: om en tre Uger drager jeg hjem forat fuldføre Hulda; imidlertid er Synnøve udkommen, ligeledes «en Bjørnejagt», en Skitse leveret Tønsberg forat ledsage to Malerier af Tidemand og Eckersberg (vor) som oplysende Text. Jeg har nemlig sammen med A. Munch faaet det hædrende Hverv at give Text til «Norsk Bondeliv». Han tager de religiøse Emner og lægger Digte paa dem, kan jeg tænke, – jeg tager «Kortspillerne», Sanct Hanskvelden, «Tømmerfløderne» m. fl. og lægger Fortællinger paa dem. Dette Værk har Subskribenter over hele Verden og gaar ud paa Norsk, Fransk, Engelsk og Tysk. – Nylig skrev jeg en længere Opsats i Aftenbladet om den foreslaaede Lektor i Literatur. Mit Avismærke er *Bn*; Jeg skriver baade hist og her.

Det lader til at min Synnøve gjør megen Lykke, og det kunde nu næsten være det Samme; for nu tror jeg selv paa hende. Mit bedste Kapitel blev det, som fulgte næst nærmest (det 5te) paa det, du siden læste. Synnøves Moder er godt greben nu senere hen, Aslak er færdig. Du skal se, hvorhen jeg har ladet Aarene føre begge disse. Men jeg ærgrer mig over, at jeg har lukket op Aslak; jeg vilde gjerne have havt Hemmeligheden for mig selv. Dette gik saa haardt i mig, at jeg straks maatte trække frem et Par, som ikke har lukket op og ikke vil. – – Hele min Arbejdsomhed er vendt tilbage; jeg har skrevet et Kapitel i Synnøve paa een Dag og det fuldt af Vers og Fantasier. Jeg længes indtil Sygdom efter Halte-Hulda; nu skal hun blive færdig paa en Uge, saasandt hjælpe mig Gud! Men jeg kan desværre først vinde frem til hende gennem meget Arbejde. Jeg maa nu ogsaa skrive om Kunstudstillingen. Her er jo ikke et eneste Menneske, Morgenbladet gaber og gisper og Folk forstaar lidt af, hvad de ser; saa vil jeg da lade et poetisk Gemyt gaa gennem Gallerierne. Ikke videre. Weilbach skal ærgre sig sort. Dette begynder jeg paa imorgen. Naar nu den er expederet, Tønsberg, Synnøve (*blot et Kapitel igjen!!*) saa hjem! Forinden maa jeg have dig her – hører du? Eller hjem, eller siden, nej strax: Petersen! Du bor frit hos mig, paa et herligt Sted. Alt frit, Kammerater med aabne Punge rundt om, Ærefrygt præsenterer for dig, Fjeldene bestiges, klare Dage over Kattegat, blot 20 Spd i Lommen og du rejser paa første Plads op og ned. Kom!

Se dette var mit Forretningskapitel, da jeg ved, at du *vil* have et sligt. Jeg har

(Senere)

Jeg er frisk igjen, har atter læst dit velsignede Brev, som er det bedste jeg nogentid har modtaget; det kan vel ogsaa alene overtræffes af dig selv; thi om der er flere slige forunderlige Mennesker til, saa er de i alle Fald ikke til for mig. Var Tiden til det, fik du mange Ark som Svar; men Gud, hvor jeg maa arbeide skal jeg naa frem til Hulda om en 3 Uger. Jeg er Jakob, som træller for Rachel og som tit har troet at naa hende, men fik Lea. Mit Brev kunde give dig Billedet af et uroligt, distraheret Menneske; men det er jeg ikke. Kun lever vi her paa en anden Maade, midt oppe i Livet. Jeg spænder og sparker fra mig. Avisopsatsene stjæler jeg fra mig selv saaledes at ikke Synnøve ved af det, og saa op til hende igjen og til Goethe, med hvem jeg fortiden reiser i Italien. Min Fremstilling vinder, som det forekommer mig, og Karaktererne aabner mig daglig Dybder, som jeg ikke har seet før. Hvorhen jeg vender Blikket staar de og venter; kun saameget kan jeg se, at jeg kommer til at skrive flere Fortællinger end jeg een Gang tænkte; men aldrig slipper Hjertet sin første Elskov; Dramaet sidder i Højsædet og venter, medens jeg blot giver en kort Audiens til «denne Ene», som rigtignok slæber nok En med, og saa En og endnu En; men Dramaet sidder dog og venter. Jeg ser godt, at jeg vil have al min Kraft behov forat holde mig til det, da det kræver Ro, Ro, – og alle trækker i mig. Men, Gud, hvor jeg ogsaa skal snyde dem allesammen! Som sagt: om 3 Uger herifra! Hvis ikke du kommer da.

Saaledes som nu Alt kommer mig imøde her, har jeg Haab om Stipendium til Vaaren. Italien, Italien! Ja, jeg reiser der alt ...

Jeg omgikkes Goldschmidt fordi han smigrede mig? Nei: *fordi han aabnede sig!* Saa snart En viser lidt af sit Hjerte, er jeg fangen, og dersom den, der gjør det, ikke har gjort det for Nogen paa nogle Aar, da er jeg fangen tilgavns. Se, Erik Bøgh; jeg holdt ogsaa af ham; thi jeg følte at han snakkede med mig, som han ikke har snakket med Nogen siden, – ak, siden hans sidste Ven forlod ham, og det er visselig længe siden! Men Herregud, dette er jo mine dejligste Øieblikke i Livet, og dem vil du tage fra mig? Det er i Kraft af dem jeg virker, ja, du vil se det i Synnøve, du vil se denne Højtid over enkelte Scener, hvori man kan høre Hjerterne slaa og Stemmen tale saa sagte, saa sagte for ikke at forstyrre den store

Nærværende: Sandheden. *Du*, ene, *du* vil gennem slige Scener kunne aflure mig, hvorledes jeg er kommen til min Menneskekundskab, at Halvparten er ligefremme Selvtilstaaelser: thi jeg har denne Nøgle med mig, som oplader Folk. Og den er ikke min, for *jeg* kan ikke bruge den; den er Vorherres, og han bruger den for mig; naar jeg mindst venter det. I slige Øjeblikke prøver jeg da ogsaa mig selv, og Nøglen føler jeg drejet om i mig og det er mig et Behag at lukke mig op, uanseet hvem der sidder hos mig; thi jeg gjør det egentlig for mig selv. Men *du* har en Nøgle, som du selv kan bruge og fremfor Alt bruge paa mig. Du er min anden Samvittighed. Jeg er bange dig, for fuldt Alvor bange.

Det du nu sidst sagde mig, takker jeg atter for, atter og atter! Det er sandt. Men trøst dig: her er Ingen, som smigrer. Hovmodig gjør jeg Fejl! Ja! Jeg har nylig syndet. – – – Men jeg bliver mere og mere moralsk stærk; thi jeg var een Gang uhyre svag. Jeg lever ogsaa nu ordentligere end nogensinde før, og du skal se, du faar Glæde af mig, du kjere, kjere Ven.

Aldrig har jeg seet et saa uhyre stort Begreb om hvad Venskab er, som hos dig. Jeg maa gaa lige tilbage i Digtingen forat søge Sidestykkene og heller ikke der træffer jeg dette *Hvisk*, som du kan faa istand med En, enten du nu er ved hans Side eller over Havet. Herlige Fyr, med de herlige Evner; jeg skulde havt dig her forat beskytte mig forat du kunde tage *din* Andel i vort Fællesarbejde ud imod Verden; thi, ak, jeg maa besørge begge, og det er dette, som vil dræbe mig, *intet Andet*. Men jeg skulde især havt dig forat kunne *hviske*.

Jeg har ikke seet to Venner skildret, ikke saadan som du har givet mig Motivet i dit Begreb og i dig selv. Sig mig en saadan Bog, eller jeg er nødt til at gjøre en. Jeg tænker mig, at den, der tog denne Side i Menneskelivet, han greb, han *maatte* gribe saa dybt fat, at han enten blev siddende der, som den der vilde rædde de sjunkne Pengekister eller han kom op igjen som Verdens rigeste Mand. Og jo mere jeg nu stirrer ind i et saadan Sujet, des mere synes det mig et Tidsemne, og at det vilde komme som Englene til Loth. Thi Venskab er Indgang til Sandhed.

Dette sidste Begreb er nu den store Klokke, som hænger i mit Taarnuhr og ringer baade Morgen, Middag og Aften. Jeg fører Alt tilbage dertil, og naar jeg fra dit Brev gaar ind i mit, saa ser jeg ret, hvor langt tilbage jeg ligger; jeg sidder egentlig og bivuakerer ved en rask Ild, som brænder et Steds i en Skog, hvor Løvværket dækker meget af Himmelen, Mørket er faldt paa, saa Fantasien kan

Created at 10/6/2010, from URL:http://www.nslnorge.no/visning/NSL_Bjornson_Danske_brev1.html
flagre og forsøge at erstatte Dagen, den fulde dejlige Dag. Men du er kommen frem, er vel herbergeret og studerer blot paa, til hvilket Kammer du nu ogsaa skal vende dig. Og kommer jeg engang frem, saa er det meget fordi slige prægtige Karle som du og flere til, sender Hest ud forat lede mig op og føre mig frem.

Mandag Morgen (d.v.s. Dagen efter) [20/7].

Jo mere jeg nu tænker dig frem igjen, des ulykkeligere bliver jeg ved Sammenligningen af hvorledes man har det i Verden, og hvorledes man kunde have det. Det, jeg hver Dag har erindret hos dig har mere været dine Bemærkninger, din Vejledning; nu kommer dit Brev og minder om det Andet, det jeg næsten havde glemt: dit Venskab. Du ved jeg har denne velsignede Evne at kunne glemme. Jeg kjender næsten ingen Retning, hvori det er nødvendigere end her. Blot siden igaar, siden det fulde Begreb af dit Venskab svulmede mod mig, har jeg været meget mismodig; thi mit Hjerte er saa skabt for saadant, at naar jeg midt i min Ørken endelig ser det, ak, blot i Luftspejling, bliver jeg aldeles ulykkelig. Du kunde nu lænke mig fast til dette Brev som en Hund. *Saalænge* i alle Fald sad jeg midt i Stil hedsringen. Stedet, hvor der hviskes. — — —

— — — — Du har Ret: det er urigtigt at kalde dig et Reflexionsmenneske, fordi Folk, naar de tillægger En et Prædikat, da har afpudset det saaledes, at blot dette ene, rene Stof findes deri. Men fik jeg sige: Petersen er et Reflexionsmenneske, som styres af Fantasien, saa skulde jeg være med. Din Reflexion er din Kikert, dens Stillads utrolig megen Læsning, men Fantasien stiller den; det er fuldstændig regelløst, hvad du den eller den Tid betragter; du tror der er fuldstændig Regel deri, men det er saa tilgavns Regelløshed i dens Bevægelser, at dine Kammerater engang for alle maa vænne sig af med at gjøre visse Fordringer til dig, som de ellers gjør til Alle. Jeg kjender ikke to slige Mennesker, derfor heller ikke denne Nummer To, som kan staa bag mit Digt og sige: derhen gaar det! Du har glemt det og det! Det tyske Forsøg paa Sligt kjender jeg nok; men ikke den virkelige Evne. Denne sætter jeg i, at Reflexionen hos dig er ikke alene, som hos Alle, den sidst Tilkomne, men den meget sent Tilkomne; ellers plejer den hos de Fleste paa Grund af Verdens karrige, tørre Opdragelsesmethode at vinde Jakobsretten til Esaus Førstefødselsrettighed; men din Esau holdt sig og

Knægten maa istedetfor at fly til Mesopotamien og gjøre adskillige Giftermaal, blive hjemme og arbejde, ja rigtig trælle. Indbyd dig til at gaa ind i et Digt, – og du kommer som den grønne Jæger, med Riflen kastet let over Skulderen, glad, munter, forat jage paa det nye Revier. Du har med dig en fin, spids, allesteds snusende Hund, som du er rigtig tyrannisk imod, men hvad Ingen lægger Mærke til. De Andre har ogsaa Hunde med, store, mæskede Bæst, som plager dem og trætter dem med. Saa gaar Jagten, Pidskene smælder, Hornene blæser, Hundene spænde paa og gjør; de slippes; du slipper ogsaa din. Men se: de Andre kommer væk med een Gang, din farer aldrig længer bort end han kan lyde dit sagteste: hid! Og saa gaar I Eder ganske stille ind paa Vildtet. De andre løber, løber, Hundene, hvor er Hundene?

Men denne spidse Snusende i Snoren er din Reflexion.

Vrøvl.

Det er forunderligt at du fik samlet saavidt din Læsning, at du fik Examen, meget forunderligt. Men ogsaa her har vel Fantasien gjort Underværker. – – – –

Saa skulde jeg vel tale lidt om mine Karakterer. Ja, – du ved, hvorledes jeg har det: jeg tænker i det jeg skriver, men ellers leger jeg. Det Bedste jeg har gjort i min Fortælling er et Relief jeg har givet de handlende Personer i hint Bryllup paa Nordhaug, som Thorbjørn føres ind i. Det er Granlidfjeldene udsat i Mennesker, – Slagskyggen i Bygden. For at lade det inderlig Menneskelige i Synnøve faa Lov til at bøie sig mod Thorbjørn, selv hvor han er skyldig, – og navnlig ruste hende ud med Kraft til at søge ham, hvor han ikke længer tør søge hende (netop Tegnet paa hans Forbedring) saa maa jeg tage Noget bort af Moderen. Dette lille spinkle fine Væsen, som du engang kjendte, er gennem Aarenes Løb bleven en travel Kone med saare meget af Bibelen i Munden, men ganske umærkelig udsat til Sætninger som: «holder vi os nær til ham, husker han nok os» – «bed til Vorherre om Kvelden, saa øges dit Arbejde om Dagen» – en selvkjerlig Religion, som ikke kan fylde Synnøve (naturligvis ubevidst) og lader hende gaa paa egen Haand (ogsaa ubevidst). Hendes Fader er den Samme med de store blaa, milde Øjen, som holder saa mageløst af Synnøve, men tier, hvergang Moderen nævner Noget af Bibelen. Altsammen bare let og antydningssvis. Jeg forstaar heller ikke denne Tegning ud over al Mark, denne ørkesløse Snak. Jeg nævner næsten ikke deres huslige Indretning, og dog indbilder jeg mig, at vi allesteds bor hos dem og

kjender Stuen. Jeg indbilder mig, at ni tiende Parter af vore Romaner faldt bort, hvis man rigtig tegnede, og hermed mener jeg: havde Formaal, mente Noget med hvert Ord. Jeg er desværre endnu ikke kommen længer end jeg hist og her søler mig i en «Fyldningsscene»; hvor jeg da arbejder, indtil den ogsaa har en bestemt Opgave, og jeg stryger den, har den det ikke; thi Mærket og Maalet bærer jeg hos mig: de kjeder mig, ja Mere; de gjør mig ondt at skrive. Naar jeg læser Romaner, begriber jeg ikke, hvorledes man «er kommen over» det eller det Afsnit. Disse Mennesker kan ikke føle Glæde, naar de skriver, thi Glæden er dog ikke den at se sin egen Pen gaa, men den at se Andre gaa gjennem den.

Og saa deres Naturskildringer. Naturen har da intet andet Sprog end det Mennesket giver den, kan følgelig heller ikke som gjengivet opfattes uden gjennem et Medium. Dette Medium er de Menneskers Stemning og Forhold, som netop er paa Scenen. Men *hine **begynder*** sine Bøger med en Naturskildring! Begynder regelmæssig sine nye Kapitler med dem! Selv, hvor man ingen Tone tager med at lægge udover – fra den sidste Scene! – – Saa tykkes det mig ogsaa, at den hele Bog er anlagt paa at røre, eller paa at forfærde, eller paa at delikatere, anlagt paa et Indtryk! Jeg har paa 6 Aar ikke læst 4 Romaner, og dog sidder jeg her og skriver. Gud ved, hvordan det nu gaar. Kom jeg bare engang saa langt, at jeg kunde læse mine Ting i *Bog* forat kunne faa dette Maal paa mig af «for langt», «for lidt», «for meget». Ligesaa med mine Dramer. Jeg maa se dem opført!

Aslak var ikke af disse stærke Folk, som kunde stige, selv i det Onde. Hans Ondskab er en Svaghed hos ham, og den trækker da ogsaa mere og mere af det hele Menneske ned i en alsidig Afkræftningsproces, hvori den selv tilsidst faar liden Magt, skjønt megen Vilje, – og næsten bliver blød over Følelsen heraf. Han drikker nu, og naar han er fuld, græder han. Bliver han fuld tilgavns taler han om det, som han ikke ved af, naar han er ædru; men han ved af, idet han siger det, *at* han siger det, – ogsaa, at han ikke husker det, naar han er ædru. Saaledes faar vi se ind i ham. – – – Sæmund, min herlige Sæmund, elsker jeg og kjæler for. Hvilken norsk Bonde! Skjønt lidt styg.

Gud ved, hvad Wille vil sige, naar nu ikke engang Synnøves Moder faar Lov at være et Ideal, ikke Synnøve selv engang! Det er forbudt blandt Haugianerne at dandse. Saa sidder Ingrid og hun paa Stølen og er saa glade over, at Thorbjørn

Ingrid griber hende i, at det er ikke fordi Thorbjørn *dandser*, at hun før (uden dog at lade sig mærke dermed) har været vred paa ham, naar han gjorde det; – «men fordi han dandser med Andre end hende!» Og da hendes Protest ikke hjælper, mener Ingrid det er bedst, hun lærer hende dandse, «forat hun ikke skal have det at ærgre sig over». Den Anden vil sletikke, men Sangen, Dagen, Anledningen river med, og saa – – kan hun dandse!! Ingrid blev forundret kan du tro; for (mellem os) er hun et lidet nydeligt Tossehoved; men sig det endelig ikke til hende. Hun har nemlig hele Maneren af at være klog; thi hun er jo ogsaa opdragen af Synnøve mere end af sin Moder. Derfor er hun ogsaa uden Kristendom mere dejlig i sin Færd end Synnøves egen Moder med sine Regler (skjønt *engang* var det nok mere end Regler). Synnøves Moder er ventelig bleven slig fordi Forbindelsen med den Mand lod hende formeget faa Overtaget og lokkede hendes energiske lille Karakter noget udover Kvindegrænsen, om ikke i sin Færd, saa i sin Tanke. Nu ja, det er maaske ikke rigtigt at optage vor korte Samværestund med dette. Men det er fristende, fordi her er Ingen jeg kan tale med dette om; Meidell ser blot dem, som gaar omkring ham, her er jeg med og det er interessant nok; men være med at konstruere abstrakt morer ham *endnu* ikke. Og med ham er den Sidste gleden ud ifra mig.

Greensteen tænker jeg usigelig ofte paa; men skrive – ja, havde jeg Tid saa; men jeg lever i det Nærværende; de faar holde paa mig, de som kan. Greensteen maa huske mig med sine Digte; thi mine omarbejdede Fortællinger skal snart lægges under Pressen, naar blot Hulda er færdig. Wille – nu ja – Hils ham; det skulde glæde mig meget at træffe ham igjen. Weilbach husker jeg bedre, forunderligt nok. Men hans bestandige Ord om Samliv, Indvirkning – ja; han er i mit Væsen, det er sandt, og det troede jeg ikke. Lille Elberling er en brav Gut. Nehm, du, er Ingenting. Affekteret, snild, brav. Nej, takke mig til Greensteen, Gudbevare: end Greensteen! og hans mageløse Moder, solide Søster, haardhændte Broder med det sikre Øjekast. A. Smidth, ak ja, – tag dig af ham ... Sig ham, at den Baadtegning, han bad om, kan Ingen her gjøre, hvorfor jeg maa vente til en Ven kommer hjem efter Ferierne.

Hils din Søster.

Jfr. Svendsen er nu meget gladere i mig end jeg i hende. Bestandig faar jeg

Værtinde, som hun havde været uartig mod. Nu har jeg ikke været der paa fjorten Dage, hun sidder og venter mig hver Dag, og det har hun godt af. Men Sagen er, i en saa travel Tid maa jeg benytte min lille Ferie til at lædske mit Hjerte, og det gjør jeg ikke der. Hele Verden er forresten hinsides – og jeg her. En hel Del Overløbere kommer over til mig forat – give mig Noget? – nej, forat faa Noget hos den Fattigste af de Fattige. Verden er Fru Heibergs Entredør. – – Du, dette Menneske hader jeg, og kan ikke hjælpe det. Naar Folk spørger mig efter Heibergs fortæller jeg lidt af hvad du fortalte og lader dem i Uvished om jeg har talt med dem eller ej, fordi jeg i sidste Tilfælde maatte fortælle Grunden, og det vilde tirre dem heroppe frygteligt. Saameget har din Samtale virket, men ikke Mere. Jeg hader hende, fy! hader, hader! – Hvor hun har krænket mig, hvor hun krænker mig daglig derigjennem, at «det er en lukket Dør for mig,» og jeg, som havde slig Ærefrygt for den, at det næsten var det lukkede Parnass, – ja, som endnu har den; men netop derfor hader; thi det var en Uretfærdighed, hele mit Indre stamper i Gulvet af Raseri. Det er af dette, som jeg, hvis jeg havde Magten, vilde tugte, tugte, tugte! – – Der er Øjeblikke, hvori det forekommer mig, at hele min Tilværelse som Digter er koncentreret paa dette Punkt. – –

Gud, lad mig ikke selv engang komme til at gjøre et ungt begyndende Menneske saa ondt. Jeg vil aldrig se hende i hendes Hus. Fordømt.

Otte Dage efter. [27/7].

Ja, desværre: otte Dage efter! Det er ogsaa Pokker: naar jeg har skrevet, saa har jeg ingen Trang til at sende det; at faa udtale det er Hovedsagen, tror jeg. Min Artikel om Lektorposten i Aftenbladet brænder mig paa Samvittigheden: jeg var saa kaad, da jeg skrev den, men i det Kaade er smaa smaa Partikler Ondt; det ser man først bagefter. Det Menneske, som jeg har fornærmet, kunde jeg kysse; det ved han ikke noget om, og hader mig. Men det er Bladskriveriet, som gjør det Altsammen; det fordømte demoraliserende Bladskriveri. Nu holder jeg paa med Udstillingen og har et Øje paa hver Finger. Jeg har skrevet en Indledning udelukkende med Hensyn paa dig, og du maa læse den og sige mig din Mening. Tak, Tak for dit sidste Brev. Herregud, hvor du er snild mod mig. Mit smukkeste Digt vil jeg dedicere dig. Vovede jeg det, fik du Halte-Hulda.

Om Goldschmidt, ja, du skriver saa overbevisende, at Pokker alene kan have en anden Mening; men Fru Collett! Vogt dig for de Norske; de er ikke Alle saa aabenhjertige som jeg; de Flestes Fulhed bestaar netop i at synes ligefremme indtil det Stødende, men netop da ved de allerbedst, hvad de siger. *Og slig er Fru Collett.* Hendes Kejtethed er Forlegenhed, og denne i sin dybeste Bund Forfængelighed. Tro mig! Sorger har hun ikke havt, har et Gemyt, som de ikke rører. Hun er bitter, og det er en Helvedes Løgn at Sorg gjør bitter; det er netop dem, som ikke kan tage mod Sorg, der bliver bittre; de tager Ærgrelse af Vorherres Værk, det nøder dem til at gjøre fæle Sammenligninger, men er det at sørge? Fru Collett er ingen smuk Karakter, tro du mig. Men *du* har en uforklarlig Evne til at fremtrylle det Gode i Mennesket, som jeg ofte har følt, men lad dig ikke skuffe deraf til at tro, det blot er Godt i dem. Jeg kjender blot een, tror jeg: Rode.

Tak for dine Bemærkninger om mine Artikler; jeg tænkte ikke du læste det Skidt; naar jeg har nævnt dem, har det blot været forat overbevise dig om at jeg arbejder, og for at du kunde føre en Kontrol hermed, som *du* har mere Ret til end Nogen paa Jorden. I denne Uge er Synnøve færdig! – – Wille er kommen, og jeg har gjort stort Gilde for ham, hvori jeg havde samlet mine Kjernetropper, og hvor han erklærede, at det var det bedste han havde bivaanet! Ibsen er kommen fra Bergen (læs hans «Gildet paa Solhoug»!) Jeg elsker ham!! Nu holder min Kammeratskreds et stort Gilde for Borch, kommen fra Kj.havn, Glosimodt (ligesaa) Conradi (Komponist, kommen nylig tilbage fra Leipzig) Vinje, den vilde Digter, Ibsen (Digteren fra Bergen) Meidell (den vittige herlige Fyr med den store Sjel) Skuespiller Brun (i gamle Rosenkildes Maner) O. Vig (Folkeskribenten) Paul Botten-Hansen (Udgiver af illustreret Nyhedsblad) Bagge (Landskabsmaleren) Bekkevold (Kand. mag. Sangeren) *alle* mine Kammerater, – og saa rejser jeg, hvis ikke du kommer! Kom, kom, kom! Gud, hvor vi Allesammen længes efter dig, hvor endog Wille roser dig, hvor vi vil være snilde mod dig; du er aldrig før kommen til slige Folk; du vil gjøre en Synd mod dig selv, hvis du ikke kommer. Meld mig øjeblikkelig, om du kommer eller ej! Hører du! – – Ja, du har Tid til at skrive Breve; men jeg! – – Tak for din Kritik over Andersen! Tænk, at jeg synes den er et Afsidessprog med mig, og at ene jeg kan forstaa hvert Ord, at du etsteds smaaskjænder paa mig, andresteder befæster

Din Bjørn.

Til Clemens Petersen.

[Kristiania medio november 1857].

Tak! –

Formodentlig fordi jeg i al denne Tid har levet sammen med dig hver eneste Dag, har jeg ikke skrevet dig til. Faar du Brev, er Arbejdet standset af en eller anden Grund; faar du det ikke, da gaar det – for dig og sammen med dig, Ark ud af Ark, til det staar; og jeg maa knytte Forbindelsen med dig paa anden Maade, – denne nemlig. Dit kjere sidste Brev traf mig i Kristiania netop et Par Dage efterat jeg med den færdige Halte-Hulda var vendt hid. Saameget har jeg oplevet siden da, at jeg vel ikke faar en saadan Periode een Gang til i mit Liv; men saa er jeg da ogsaa beredt derpaa. Idel Glæde og Lykke, alle saakaldte Fiender (hvis Tilstedeværelse jeg forresten aldrig har følt) er som blæste væk, bare Lykønskninger og Tak. Jeg tør sige, at fortiden har de ingen kjerere ung Mand heroppe, og man kappes og strides om mig; jeg maa op i Visitter, Kaffeselskaber etc., morer mig en Stund, og saa længes jeg hid til Arbejdet igjen.

At Lykken var saa dejlig vidste jeg ikke. Jeg var dum nok til at tro den var en Rus. Nej, – min Ven, den er en stille Samtale med sig selv, en, som Gud hører paa. Den er Længsel til Arbejde, ingen kort, forfængelig brusende, nej beskeden og frugtbar. Den er Sikkerhed i hvad man gjør; den er Skarpsyn ogsaa udad, – man tager i Tilsidesættelse Fejl af Mennesker og Forhold, i Lykken stilles Vægten i os tilrette, d.v.s. den stilles op paa Religionens, Humanitetens Balance, og forunderlig sikkert faar man afvejet. Den er kort og godt: Væxt, men en stille og i det Smaa. Den er Fred; før puffede man; men nu puffer man ikke mere. Før tænkte man ængstelig efter en Andens Mening; nu ser man den strax, men ogsaa strax rigtig, og da tager man den derefter. Den er Ensomhed, og jeg troede den var Samliv! – Den er Taknemmelighed.

Min kjere, bedste Ven, jeg skylder dig saameget, at jeg aldrig faar afbetalt. Men jeg ved, hvad du vil; du vil have Lønnen i mit Arbejde, og da maa det være din Glæde, at den Lykke, som Ingen mere end du har skaffet mig, fordobler Arbejdet saavelsom Arbejdstimerne. Jeg har aldrig i mit Liv været saa flittig som nu. Dog bør jeg heller ikke være blind for, at den større tekniske Færdighed giver mere Lyst til at kile paa. I Danmark generte den ny Form, som jeg netop der fandt op. Nu er jeg stærkere i den, og den bliver mig dog bestandig ny. Jeg skrækkes for den Dag, da den ikke længer maatte være det, at jeg maatte som saa mangen Bedre: give Gjentagelser.

Nu er første Oplag af Synnøve (1000 Exempl.) udsolgt. Andet kommer ud i Danmark desværre; det er skeet uden mit Vidende. Da skal du faa dine 5 Exemplarer, som jeg har lovet dig. 600 Exemplarer er solgt i Danmark; Bogen er der over det hele Land, saaledes ogsaa i Jylland, hvad der sætter min Forlægger i stor Forbauselse. Her er vi saa tilbage; men det kommer nok, og da netop, som Forlæggerne nu indser, gennem Bøger, der forener de to Læsekredse. Paa Grund heraf overbyder de hinanden, og jeg staar mig snart godt og kan betale min Gjæld. For Synnøves første Oplag faar jeg 240 danske Daler og det uagtet jeg Intet havde betinget mig. Nu kommer flere Fortællinger efter Jul, og andet Oplag af Synnøve vil gaa friskt [i] Julen, den eneste Tid, hvori Mellemklassen her kjøber Bøger. Er een smuttet ind, gaar de andre nok efter. Saadan staar det.

«Mellem Slagene» gik meget godt, gjorde langt større Lykke end jeg havde ventet. Jeg var meget rolig, sad blandt Tilhørerne og saa paa i samme Loge som Hr. A. Munch og Ibsen. Men anden Kveld slog Jfr. Svendsen sig krakilsk. Hun var smudsig nok til at tro, jeg havde skrevet en Kritik over hendes Spil, – og gav Rollen som Vredestegn blot halvt. Men det gik, som venteligt, ud over hende selv. Ak, hun er paa Afveje; ingen sand Stræben, bare Tant. Nu har jeg forsøgt det eneste Middel, jeg hidtil har ladet uforsøgt, nemlig at bruge Alvor, og jeg skal oprigtig og udholdende fortsætte dermed i Vinter. Uden hende kan vi Intet – fra Scenen.

Mellem Slagene udgiver jeg neppe. Maaske i en Føljetong og med en liden Fortale, siden man nu endelig vil have den. Aldrig har Publikum saa bestemt følt og udtalt, at disse Skuespillere ikke er vore, som da Stykket gik. Nogle saadanne Slag til, og vi har Kamppladsen. Jeg holder mig nu ganske rolig. I al Strid er der

per sonlig Forfængelighed, og den svider saa stærkt – bagefter. Det er en anden Sag med dig. Du er saa stærk og ren; jeg følger din Virken, kan du tro, og Meidell ikke mindre. Du skulde maaske forbauses ved at staa her og se Kampen herfra; thi jeg ved, at under Striden undervurderer man en Gang imellem sin Sags Dygtighed, skjønt dens egen Godhed nøder En til ubevidst at bruge større Ord end man selv ret tror paa i Øjeblikket. Men stod du her, saa du først, hvor storlig du har Ret. Tænk en Gang imellem paa os, at her falder Ordet ned, om det der overhøres. Hvad jeg ellers kunde have at sige dig i den Anledning er vel ikke stort, og jeg er nu engang blot kommen i Discipelforhold til dig, hvad fælles Virken angaar.

Hvad jeg hidtil har skrevet, er skrevet forat udhale hvad jeg egentlig vilde skrive: om «Halte-Hulda». Under stor Begejstring har jeg læst den for mine Kammerater, og Gud give jeg kunde have en saadan Stund hos dig. Nu sender jeg den – ganske taus. Men siger du mig ikke din Mening med næste Post, saa finder du den Gang ikke rigtig Form for dit Venskab – i saa Fald den første. Dersom nu Fru Heiberg – Gjør med den, hvad du vil. Men først maa jeg lade den trykke, det vil du selv indse, og er Stykket ikke istand til at trække større Hus, netop fordi det er trykt, saa er min Hensigt forfejlet. O, hvormeget jeg havde at sige: men hys! – Du skrev om at du vilde gjøre mig opmærksom paa Fejl. Er de bagatelagtige, saa *lad* dem staa; er de organiske, saa *maa* de staa. Jeg voxer, men ikke Værket; den Goldschmidtske Fejltagelse maa du ikke dele. Var du her, saa jeg læste hvert Stykke, hver Scene for dig, altsaa medens det endnu var i smeltet Tilstand, da var det en anden Sag. Men nu noget Andet! Nu Fortællinger.

Mit næste dramatiske Arbejde bliver et Slags Lystspil, der behandler en Skik i Norge som kaldes «Utpaagangeri». Hver Lørdagskveld søger alle Frierne sin Jente, og der er da ret lystige Sammentræf. Det bliver overvejende Sangspil og er nærmest gjort for Tellefsen.

Derimod har jeg et andet, som jeg glæder mig til, og Ideen skyldes vist tildels dig. Jeg vil vise, hvorledes en ung Mand bliver Kunstner. Ja, det er dumt udtrykt. Han har et Forhold til en ældre Kunstnerinde, som han tror er Elskovsforhold. Hun tror det nok ogsaa, men mere forat gjøre sig interessant, forat lege paa gammel Vis, forat nyde i Langdrag maaske – leder hun alle hans Sværmerier hen paa Kunsten selv og ifra sig. Han er Digter, han maa digte for hende. Disse Digte

Created at 10/6/2010, from URL:http://www.nslnorge.no/visning/NSL_Bjornson_Danske_brev1.html
er da egentlig den bankende Sjel i Stykket, maa med stor Vaerhed ramme de forskjellige Stadier. Han digter, han foredrager blot for hende og af slet ingen anden Bevæggrund; Digtene trodse og true, de larme, de er stille, de ser lidt udover Stuen, er der atter o.s.v. Hun drager og støder.

En ung Pige er stillet ved Siden; hun har et Hjerteforhold til disse Digte, hun roser netop dem, hin finder mindre gode, og han er ligefrem grov mod hende derfor, agter dog tilsidst paa hendes Dom, netop hvor den er dadlende. Der var maaske Noget i ham selv, som ogsaa havde dadlet. Men den ældre Kunstnerinde havde ført ham med sig ud i Verden, hvor hun gjorde lidt Eventyr med ham. Det begyndte at more ham, og hun blev lidt bange, men forbigaaende. Den Yngre var blot glad, naar han var stille og ikke saa udad. Derfor opmuntrede hun den Anden til at holde ham borte fra Larmen. Det vilde hun dog heller ikke ganske. «Udgiv nogle Digte,» siger hun. Hendes Vilje er hans Lov. Han udgiver. «Har De læst min unge Vens Digte?» hedder det overalt. Nej, men paa hendes Anbefaling maa de jo læses. Og de læses. Ros, stigende, stor – til Tinden!

Den Unge bliver bange. *Han* undrer sig lidt, gaar saa omkring og hører lidt paa Rosen, en anden Kunstnerinde, som nu føres til i de Andres Nærværelse, smigrer ham paa en for ham ganske ny Maade. Hun gjør Kur til ham. Derigjennem bringes han til at tænke paa, hvem han egentlig er: nemlig værd Kur, og det ovenikjøbet hendes. Hun er af disse Damer, som altid ligger bagover en Stol, lidt slapt, men indtil Gejlhed interessant. Hun har Vifte; men hun slaar den aldrig op. Den ældre Kunstnerinde bliver lidt ræd – og trækker til. Han kommer strax, men lidt forundret. Hin er urokkelig passiv, og han ser ogsaa did. Den Unge tør ikke være tilstede. Saa skal han citere et af sine Digte, og han tager et, der ikke længer har noget ganske bestemt Forhold til Noget (rettere Nogen) i Stuen. Han citerer det ogsaa nu paa en lidt ny Maade, nemlig til To, d.v.s. lidt efter lidt for Ingen! Den Unge staar nu bag. Foredraget har gjort stærkt Indtryk paa ham selv; han er kommen hen – han ved ikke hvor. Den anden Kunstnerinde fører Talen umiddelbart hen paa Kunsten, og nu er han istand til at give den Ord og Udtryk, som gjør ham smuk – for sig selv. Den første Kunstnerinde ser, at det glider udover de snevre Grændser hun holdt ham i og søger ængstelig at forstyrre. Den Anden hidser; blot med Stikord. Hans Opfattelse bliver tilsidst saa ren, at den ældre Veninde søger at sætte tvær Spot imod. Pludselig tier han – og

Saa er han sværmende for den Anden, og det gaar lidt dybt. Han har et Fy! færdigt i sig, men forstaar det ikke rigtig, før han ved Siden af hende og til hendes Ære skal gjøre Figur i en fin Kreds. Der er den Unge, den Ældre ogsaa, men kold. Den Yngre drager, Rosen gaar om ham ogsaa her, men i ædel Form, de to ældre Kunstnerinder fører en Samtale, spydig, tør, han ækles, han vender sig, han taler med den Yngre, han er træt, træt af Alt, hun vækker ved simple Ord stærke Længsler, hun er da saa smuk.

Ja, det Sidste har jeg ikke tænkt mig; thi den dramatiske Plan hviler naturligvis heri, og den udarbejder jeg ikke for det Første i al sin Strenghed; jeg maa samle Lidt først. Lidt bedre end her det Sidste er, har jeg det; men et ækelt Menneske taler i næste Værelse og rejser med min Glæde; han er saa uren, hans Stemme saarer mig. Det er Loke; du husker ham nok. Saaledes har jeg glemt at føje til, at den anden Kunstnerinde angriber – fint – den Unge, fordi hun jo gjør Indtryk paa ham – og han ser Modsætningen. – Stykket skal slutte med at de to Unge staar ganske alene paa Scenen og han citerer et Digt for hende.

De to Ørneunger skriver jeg nu for norsk Folkekalender. Fremdeles kan jeg ikke skjønne, at de blot er første Kapitel i en Bog, skjønt jeg nok kan skjønne, at de kunde illustrere en Bogs Handling. Men heri ligger ogsaa, at de kan staa alene. Jeg skjønner heller ikke at Thrond er første Kapitel. De er jo begge første Kapitel i en Tankerække; men deres Væsen er, at andet Kapitel er Verden selv. Som jeg kan forstaa, faar jeg flere slige Stof. Men i den senere Tid har jeg siddet for indeklemmt i Halte-Hulda til at se efter Susjetter, som var mig nye. Derimod har jeg baaret hver Dag paa et eller andet af de gamle, som derved er voxet i mig, til de nu snart i omarbejdet Form skal gaa ud efter Synnøve. Det var hjemme, at jeg fandt det Susjet, jeg ovenfor har beskrevet. Overhovedet ved jeg aldrig rigtig, hvad Susjetter jeg har, saalænge jeg arbejder. Det har hændt før, at naar jeg for en Stund standsede, besad jeg flere, og frit er det vel ikke at jeg har sammendraget nogle nu med.

Fortiden søger jeg den literære Stipendiepost, d.v.s. 520 danske Daler om Aaret til at uddanne sig i nordisk Literatur for en Gang at kunne blive Lektor i den. Den er oprettet af sidste Storthing, og Folk tror jeg faar den. Vel bliver jeg ingen Videnskabsmand, kommer vel heller ikke til at ofre formegen Tid paa den;

Landet har nu engang ingen Form for Understøttelse af en flittig og ung Forfatter. Faar jeg Stipendiet, kommer jeg næsten strax ned til Eder og lever der. Kunde du ikke indrette dig slig, at vi rejste sammen til Italien ad Vaaren? – Tænk herover.

(Dagen efter)

I Bladene kommer jeg vel til at levere en fire Artikler i Vinter, blot forat gavne Kammerater og Kunstbrødre, da jeg nu engang læses. Men Mere vil jeg heller ikke. –

Angaaende Halte-Hulda er det siden faldt mig ind, at Hr. A. Munch har forspildt Opførelsen af sit nye Stykke dernede blot ved vankelmodig Adfærd, hvad ogsaa ligner ham. Han havde i denne kritiske Tid henvendt sig til Heiberg, Høedt og Christensen paa een Gang, for ikke at sige flere. Følgen var, at Ingen vilde have med det at skaffe. Man raader mig her til at levere Christensen det, da jeg ellers faar Modstand. Nej; jeg leverer Heiberg det. Bliver hans Anbefaling ikke hørt, forsaavidt jeg faar den, da er Stillingen dernede saa ussel at jeg bryder mig Djævelen om den. Og Fru Heiberg er visselig for mig i denne Rolle et *sine qua non*. Finder du det rigtigt, saa send Heiberg et Brev fra mig, som du kan lade hvem du vil skrive i mit Navn eller sit eget. Jeg tør ikke mere, da jeg jo sidst gjorde Formfejl, og vil ikke mere genere saa fine Folk med dem. Men gjør Fortgang, min Ven, da du skjønner det er mig magtpaaliggende.

Idag er jeg tør i Hjernen. Jeg sidder her med «Inger til Østeraad» af Ibsen og maa kriticere det, da ingen Anden vil. Skriv mig dog endelig til om Ibsen. Husk hans «Gildet paa Solhoug». Desværre han maa nu atter slaa om i en anden Gade forat jeg kan faa Tro til ham. Han har i «Gildet paa Solhoug» digtet paa Kjæmpevisen saaledes at han tilsidst blev mig en levende Kjæmpevise. Alt, indtil dens Sprog gik i ham. Saa sprang han over i Sagaen, og nu kommer han op igjen derfra med dens Udtryk, dens Sprog, Ord til andet, dens mindste Vending og al dens *færdige* Poesi. Han er større Virtuos end Ole Bull endsige Henr. Hertz. Der er et forunderligt drømmende Gemyt i ham, som ikke er dygtigt til at sænke sig i Livet, men i den færdige Poesi og tage der indtil, ja indtil Klakken paa Væggen – saadan som Tordenskjold. Og han har en utrolig sikker Reflexion, saa han i sine Digte kan gjøre Vindueskarmen efter, slig som han tænker sig til at den var. Nu

har han sidst i «Hærmændene paa Helgeland» gjort om igjen Sigurd Fafnersbane og hele den umaadelige store Sangcyklus omkring ham og tilliggende Sagn grupper. Det er imiteret eller dramatisk indsat indtil Fuldendthed. Det maa jeg erkjende og rose, og dog fnyser jeg af Harme, netop fordi han er saa god og troende, at jeg ikke kan tale ud. Var det ikke fordi, at han neppe er stor nok, til ret *med Kraft* at tro mig fri for Misundelse, saa sagde jeg ham Sandheden alligevel, i en stille Time, gjerne medens jeg trykkede hans Haand. Men nu gaar jeg her formelig og sveder. Sagen er, jeg har det heller ikke rigtig paa det Rene; men her er noget Galt, det er jeg vis paa.

Ser du vel: Stykket *a* er Folket, Stykket *b* er Folkets Poesi. Poesien fremkommer nemlig derved, at et Folk strækker sig. Gjennem Vølsungasagnene m. m. har nu de nordiske Folk strakt sig et forfærdelig langt Stykke op med sin Længsel. Slig vilde de være, hvis de kunde. Men de *kunde* ikke. Da var det jo, for Pokker, ikke Poesi længer. Nu gaar Ibsen hen og gjør os Menneskene paa Erik Blodøxes Tid slig som Sigurd Fafnersbane, da Alt, der berettes om ham, saavel som alle andre Herosdigte, her er benyttet, – sat dramatisk ud. Nu kan jeg ikke faa i mit Hoved, at Menneskene *da* ikke var Mennesker, men Guder. Jo, de var, Fanden gale mig, Mennesker! De var mere Mennesker end selv deres virkelige Historie, da den endelig blev skreven, viser det. Eposet er saa gyselig, frysende fornemt; men hvem hører dem ikke græde, hvem ser ikke de Timers, de Aars Vankelmod kanske, som denne enkelte Handlings Jernbestemthed, Følelsesløshed endelig voxede ud af? Hvad skal Dramaet være i Forhold til den færdige Historie, naar det ikke skal være Udjevneren, Opløseren, Forbinderen med det menneskelige Liv indtil den fineste, mindste Traad? – Forsoneren? – Nu kommer, som antydnet, hertil det Værste, at dette ovenikjøbet ikke er Historiens Folk, men Fabelens. Bevar's, de skal benyttes, ligesom Folkets Poesi overhovedet, men ikke saaledes, at vi spænder Folkene op i dets egne poetiske Livsformer, men trækker deres Længsler ned i dem igjen, lader dem cirkulere i deres Kjød og Blod, lade Sigurd Fafnersbane vise sig gjennem Helten, naar han f. Ex. i et vist Moment bryder en Snelde istykker.

Sligt forstaar ikke Folk, og derfor kommer dette Digt af Ibsen til at gjøre ubodelig Skade. Enhver har nu fra sine Skoledage tænkt sig de Gamle, og da helst saaledes som deres poetiske Figurer. Enhver tænkte da ogsaa: det skulde være

morsomt engang at se dem, og han begyndte kanske selv at skrive Dramer. Nu faar han se dem; der er de! Ja, der! «En Mand, som mister 6 Sønner i Kamp forat befri sin Fiendes Barn, og kommer hjem og finder at Fienden har dræbt hans Syvende imidlertid, gjør da Ingenting uden at tage denne Syvende paa Ryggen, gaa med ham hen og sætte sig ned forat *syng sine syv Sønners Drapa!*» O, de vil le af Glæde saa de revner –, –, der er de, ja der! – Nej, der er de ikke. Sligt kan ingen Mand i Verden, og kunde han det endda: sligt forstaar ikke vi, og vi maa sætte dem ud i Former, som vi forstaar. Folk her vil *tro* de forstaar, og det er netop Ulykken. De lægger ikke Mærke til Forvexlingen af Liv og Læsning.

Selve Sproget: det gaar dog ikke an at tale Sagasprog i vore Dage. Sproget maa da bide fast der, hvor det slutter i Dag og føre det længer frem, om det er muligt, men det maa ikke lægge sig udenfor Landet og hen i det store Hav paa lige saamange Smaaøer, som der er Stof – her ligger Kjæmpevisesproget, der Sagasproget, atter der Overgangssproget. – Eller staar vi endnu midt i Romantikens *Vildfarelser?* – Hvad er ogsaa dette, at gaa ned i en historisk Tid (her Fabeltid) blot forat male den? Som en Skolegut.

Dette Stykke bevæger mig Mere end noget Andet til at udgive Halte-Hulda *strax*.

Kunde du sende mig et Par Ord om disse mine Anskuelser, *blot forsaavidt de er urigtige*, saa var jeg dig Tak skyldig. Thi de er for mig hverken mer eller mindre end Troesartikler, hvorpaa en Del af mit Liv er bygget, ikke reflexionsmuret, men voxet. – Og saa min bedste Ven, lidt Undskyldning for Skriften. Jeg er saa afhængig af Pennen, og denne skriver ikke godt. Desuden er der Dage, hvori Haanden vil, og andre, hvori den ikke vil. Bed nu Greensteen skrive mig til. Det er dog Skam af ham, saa vakkert jeg skrev ham til, den kjere Gut. Weilbachs «Samliv» blev der nok ikke stort af. Aanej; det var det jeg sagde, at det var en Misforstaaelse, som kom af, at han Ingenting havde at bestille. Kunde du ikke søge at finde Billedhugger Borch; han holder saa af dig gjennem mig og af egen Drift. Der er Poesi i den Mand! O, hvor I har misforstaaet ham. Jeg har nu faaet en ny elskværdig Kunstner herop, nemlig Arkitekt Langlet, en Svensker, som skal bygge Storthingsbygningen. Du ved jeg blev forlibt i hans Ide og skrev om ham saalænge til han brød igjennem. Hvilken stille, from

Mand dernede, som mener han skal skille sig fra Menneskene.

Og saa mit kjere Blod, Farvel! Giv mig blot Formaninger, jeg trænger dem, og du boer i en renere Luftkreds end jeg. Men frygt nu ikke mere for mig i Smaalighederne og deslige. Jeg er ikke synderlig forfængelig, arbejder i alle Fald imod. Forelskelsen. Ja, det forstaar ikke du. Forstod du *det*, saa var du mig, og gjorde Mit. Men du har da vel et Vink i Synnøve, kan hænde ogsaa i min Omgang. Ellers er det Et til, som viser, at du ikke forstaar mig længer end hid. Det er den lette Tilskrift du satte paa dit Brev. Ved du, at jeg kan *leve* for en saadan Tanke, der falder skævt nedpaa, medens jeg gaar over Gaden? – at den kan voxe saadan sammen med mig, at den er mig kjerere end alt Levende omkring. Læs Scenen mellem Hulda og Thordis i tredie Akt.

Din *Bjørnst. Bjørnson*.

Ret «hvidest Skarlagen» til: «hvideste Lagen» (staar i anden Akt i Alfesangen, Skrivfejl).

Til Clemens Petersen.

[Bergen april 1858].

Ganske uventet kommer jeg dennegang til at skrive; det bliver ikke mange Ord, dels herfor, og dels fordi jeg var fuld igaar. Den, som overbringer dette Brev er Mad. Nielsen, en ung Skuespillerinde som bl. Andet har spillet Inga i «Mellem Slagene», hendes bedste Rolle, og hvori det lille Ting udviklede en Kraft, som forbausede. Hun ser nu en ny Stubb af Verden for første Gang i sit Liv. Hun er gift fra sit attende Aar af, (fortiden frugts.) – men har taget sin Ungdom med opover, dandser mindst tyve Aar til. Du skal uopholdelig søge hende efter Adresse og være hende til al den Nytte du formaar, da det netop er slige Folks Vejledning, som kan gjøre hende til Noget, og du vil i hende se paa sælsomme Figurationer. Navnlig maa du staa hende ved Siden en Gang eller to mellem Akterne.

Hun har med «Halte-Hulda», som du skal modtage som den, til hvem den fremfor Andre er skrevet. Heibergs Dom kjender jeg endnu ikke; men da her er væsentlige Forandringer gjorte, Jamberne rettede, m. m., kan du, om du saa synes, anden Gang indlevere den. Ærgerlig nok har to Forskjellige læst Korrektur, den Sidste med alle disse Forsøg paa Tilnærmer af Oldennorsken, som grasserer heroppe, og derved er den Liderlighed fremkommen, at Bogen har to væsentlig forskjellige Skrivemaader. Jeg maatte naturligvis ud og tage det paa mig selv omtrent i den Form: gaa Fanden i Vold Allesammen – men jeg er ret vred; thi det staar nu engang skrevet at jeg skal have deslige Smaaærgrelser af mine Bøger.

Desuden har hun mit Portræt med til dig; jeg haaber hun siden har dit med til mig. Du skal faa nogle Exemplarer af Halte-Hulda til Foræring.

Nu er jeg mere tilfreds; thi om to Maaneder kommer «Arne», en ny Fortælling. Derefter tager jeg fat paa Sverrer, Magnus og Biskop Nikolaus (Sverrers Saga); læs den først tilligemed Haakon den gamles, og du skal i næste Brev faa min Plan. Jeg glæder mig svært til dette Arbejde, fordi det er ganske nye Karakterer jeg kommer til at sysle med.

Hils og lev vel! *Bjørnst. Bjørnson.*

Til Clemens Petersen.

Bergen 18/8 1858.

Saa snart vi havde ført tilende vort berømmelige Theatertog, bøjede jeg ind imellem de mørke Romsdalsfjelde, og videre indad paa de sorte Fjorde, og siden op, over Fjeldvand og højtliggende trange Dale, der støder Næsen tværs mod Dovre. Der lagde jeg mig til at skrive min «Arne», det kjækkeste jeg endnu har skrevet. Jeg havde med mig nogle Damer, som vilde gjøre Fjeldvandring, fiske, gaa paa Sæteren og pleje mig. De opførte mig Løvhytter, hvori jeg sad rolig, til de tørrede; Damerne drog hjem i Husene alleslags Bær og Mad, læste Shakespeare, Oehlenschläger og Aandsbeslægtede, medens jeg skrev, bare skrev. Og nu er Værket under Pressen; det er omtrent dobbelt saa stort som Synnøve. Om halvanden Maaned har du det.

Jeg hører Goldschmidt har angrebet Halte-Hulda –; jeg hører du har forsvaret den, hvorfor jeg takker dig. Endnu har jeg Intet læst; thi ved min Ankomst hid fandt jeg Theatret i Opløsningstilstand, Bull var borte og syg, nogle Penge i det var opsagt i den forrige Revolutionstid og skulde ud nu netop. Men nu, 14 Dage efter min Ankomst – er Aktietegning af 100, hver til 36 – seks og tredive – Spd. fuldendt, og Theatret sikret Bergen for evig. Jeg er ganske færdig med mit Vinterrepertoire og glad i det. Nu læser jeg, imorgen begynder jeg at levere til Pressen og da give dette sidste Gjennemsyn, som altid behager mig meget, fordi det spænder at sidde med en Følelse paa hver Finger.

«Arne» vil du dømme kraftigt og godt om; thi, min kjere Clemens, denne Bog har *Hjertet* skrevet, og det kan jeg ikke sige om mine forrige. Denne Bog er skreven i Begejstring, med menneskelig Medlidenhed og Barmhjertighed; min herlige Forlovelse har vist hjulpet mig. Hvad det nu er vist: min Forfattervirksomhed er indtraadt i en ny Fase; det er rystende Scener af Livet, den ene paa den anden, Bogen bevæger sig igjennem, ikke altid længer de almindeligste, men bestandig de stærkeste til at udføre hvad jeg vil. Jeg knuser min Karl bedre, og jeg rejser ham bedre, og ikke længer i dette Fjernsyn, hvor han staar og vender sig i et Maleri, men saa tæt indpaa os, at vi holder hans Puls i Krisen. Naar jeg læser det op for Folk, tuder jeg, men tvinger mig, saa de ikke ser det. Derimod græder mine Tilhørere, saa det gjør mig godt til Forklarelse.

Kjere Clemens! jeg er lykkelig, ret inderlig lykkelig. Og Alt om mig lykkes, og Alle om mig er mine Venner. Jeg hører, at Nogle længer borte ikke er det; men de er ogsaa langt borte. Jeg skal gifte mig om en Maaned, da jeg vil arbejde stærkt i Vinter, og følgelig skaffe mig Ro. Jeg tjener her 600 Spd. og har fri Bolig og frit Brænde og Lys; desuden tjener jeg ved mine Bøger vakkre Penge; – men har Gjæld. Menneskene er gode mod mig, men jeg tror ogsaa, at jeg er god mod dem, skjønt jeg nok mangen Gang i en større Sags Tjeneste maa sige dem et strengt Ord. Dog nu forstaaes jeg, og det er det Væsentligste. Her sidder jeg med en vægtig Guld kjæde, som er Foræring, i en mageløs Lænestol, som er Foræring, i en Silkeslaabrock, som er Foræring, og med min Kjærestes Portræt foran mig, som er min bedste Foræring. Herregud, hvor jeg elsker hende, Petersen; og hvor du engang vil holde af hende. Sommetider har jeg lange Beskrivelser af hende for dig – fuldfærdige i mit Hoved; men kommen til Papiret er mit Sind en eneste

uden gjorde jeg nylig dette op for mig selv, at min Bog nu kan tegne dig baade hende og mig; jeg vil blot som sædvanlig sige, hvad der er hændt mig. Altsaa: hvad jeg har læst, først og fremst.

Ser du, om jeg ikke havde Ret med «Fantasterne»; den Mand er ikke i dybeste Forstand Forfatter, men Daguerrotypist; nu har han jo leveret ud sit Apparat. – Hans ny Bog er kjedelig-underholdende, og som den forrige anlagt paa at ruinere den poetiske Opfatning af Livet. Han arbejder trolig sammen med Goldschmidt til det Maal, at man skal digte efter Opskrift.

«Kongens Yndling» af Hauch har bevæget mig saa, at jeg skriver ham til; thi det er nu anden Gang (Tiberius første); dengang var jeg feig; men nu vil jeg til, især da jeg i Mellemtiden har gjort ham Uret. – Han er Danmarks første Karaktertegner, ligesiden Holberg. Og det er dog ikke dette, som har grebet mig mest i denne Bog, der i en Forstand endog er ubetydelig (en Slags Prøvetegning er den nemlig), men det aldeles storartet dejlige Menneske, som taler ud af den. Nej, hvilket Barn, og hvilken Barnets Fred! Det Mandige hos ham er fra Barnets længselsfulde Standpunkt tilreflekteret, og ofte meget naivt. Derfor griber han ogsaa helst efter disse Overbegreber derom, som Barnet beskæftiger sig med i Eventyr om Folk, som stod med Foden paa Jorden, og plukkede Æbler i Himlen. Men den abstrakte Forbindelse af Dyder og Laster i dem forstaar han sig paa, akkurat som Barnet, der ser den saadan langvejs borte. Og det bliver saa enfoldigt sikkert.

«Othello» kan jeg nu næsten udenad, da vi skal spille den i Vinter, og jeg da som sædvanlig først maa kunne spille alle Roller selv. Othello er let at spille, Shakespeare overhovedet saare let, fordi en Skuespiller med Ungdom og Mod, Bryst og Fantasi med slig Kjerlighed tager paa sig et af hans Mennesker. Og Forklaringen ligger i dem selv. Jeg forstaar godt, at den gamle, indekserserte *Skuespiller* har vanskelig for det; det maa være *Mennesker*, som sætter iver, og det er vi Alle her. Men da er han ogsaa let at spille. Jeg har op fattet Othello ganske paa min egen Maade. Jeg udelader saaledes hele første Akt; ikke af anden Grund end den, at Folk er afvant med at se saa fuldblods Mennesker, hvorfor det rent ud forvilder dem, naar Jago fortæller om Grunden til sit Had, og det dog ikke er Grunden, – endvidere fordi man vil ikke sidde rolig længe nok og se paa

Begrebet Othello er Introduktion nok. Lad dem gaa paa Hovedet ind i Forfærdelsen; det tager dem mere med Trumf, og jeg trænger Trumf, da jeg vil gjøre dem forrykte efter at faa se mere Shakespeare. Endvidere udelader jeg Akten fordi den er den vanskeligste at spille for *mine Skuespillere*. Den bæres bare af Personlighed og understøttes ikke af Affekt.

Ovenfor talte jeg om at Grunden til hans Had rent ud var grebet i Fleng blandt Millioner Grunde, og derfor kunde skuffe det tværre Gemyt, som holdt fast ved den og syntes Virkningen blev for svær. Jago er jammerlig bedraget engang i Livet, frygtelig, grændseløst. Han gjør nu det Onde med usigelig Vellyst. Men han bliver dog selv ræd paa Slutten; jo han bliver.

Ja, jeg har ikke Tid til lang Udvikling; men nu dette: hans Maske maa være raa og næsten godmodig; men fremfor Alt raa, eller rættere svær, forat Finheden kan ligge bortgjemt i umaadelige Smaating henover hans Ansigt; thi han er saa fin som vel noget Menneske kan være det, paa samme Tid, som det netop er hans Plumshed, der narrer til Tiltro, til med Taalmod at høre paa hans ligegyldige, tilsyneladende blot grætnes Bemærkninger, hvori man endog fandt et Slags kildrende Behag. Han gaar for «ærlig», fordi han angriber Alt, som man endnu ser det daglig. Hos ham er det blot Taktik, som tildels er bleven Vane. – Hans Forhold til Othello er tilfældigt; thi han gjør alle Mennesker ondt, som han støder ihob med, og gjorde det Samme, om han nu sad i en Fiskerhytte; han gjør ogsaa alle mulige Slags Ondt paa samme Tid. Hans Tilværelse er Krig, og ovenikjøbet en Krig, som han foragter. – Han er gift; engang var jeg nærved at tro, S. blot havde gjort dette, forat skaffe ham et Øjebliks Værktøj; men nej; saadant gjør neppe den Mand Shakespeare. Det er blot en Affødning af Jagos Livsforagt; han gjør hvad de Andre gjør, dette gjorde han maaske engang i et Slags lystigt Humør, som han ofte har; ja, han er rædsom.

«Correggio», denne henrivende Digtning af et Barn, spiller jeg saalangt som Barnet har skrevet. De to sidste Akter spiller jeg ikke, fordi de er enten Opkog, eller saare fattig Tilreflekterthed. I Wien gav de fire Akter; det forstaar jeg endnu mindre. Vel faar man da med hint Historiske «ogsaa jeg er Maler»; desuden krones han. – Men begge Dele, baade hans Forvisning om at være kunstkaldet og Kroningen, er skjønnere udtalt længe før. Hint i hans Strid med sig selv, dette i

Giulios og den senere angrende Angelos Æresoprejsninger. Hid til tredje er det et fuldendt Drama. Silvestro stryger jeg; ligesaa en hel Hoben af Giulios Reflektioner; og saa sætter vi afsted! – Oehlenschläger er jeg nu bleven saa barneglad i, at jeg derfor ret takker min Gud; han skal aldrig mere forlade mig; thi netop mit Gemyt søger der saamegen Husvælelse.

Jeg har læst en Mængde Shakespeare i Sommer, næsten bare ham, desuden Romancer og Oehlenschläger. Ak, jeg har levet et dejligt Liv.

Smiths Holberg er jeg begyndt med, og er nu min Lektüre. Herligt!

Schillers Selbsterkennelse af Fischer, og andet men mindre, staar for Tur. –

– – –

Skriv mig snart til, min Ven, hvis du har Noget at sige mig, i alle Fald bør du gøre det til mit Bryllup, som staar om en Maaned. – Saa i Kunstens Navn faar vi tales ved til Vaaren. –

Hils Greensteen med, at jeg har averteret om Post til ham i Aviserne, og han kan gjerne for den Sags Skyld gjerne komme straks, da her er stort Slagsmaal om Huslærere, og Kandidater i aller sjældneste Fald frembyder sig. Han faar naturligvis sin Rejse godtgjort *fra Kristiania af*. Lad ham tage op til mig, og bo hos mig, til han tager ind i Landet.

– Lev vel!

Din Bjørnst. Bjørnson.

Til Erik Bøgh.

B[ergen] 1/9[-1/10] 1858.

Tak for Deres lange og interessante Brev; Tak for den Omhu De viser mig og mine Foretagender. Imidlertid overstormes jeg saaledes af Raad, at jeg gad vide om mangen ung Mand i de tre nordiske Lande taaler at bære, hvad jeg bærer i saa Henseende. Og Følgen af det Hele bliver? – – –

Næste Verk er en Fortælling; men atter næste: Drama eller Skuespil. Sige hvad De vil: jeg er Dramatiker, dette alene, Dramatiker, om ogsaa i Svøb. Nyttér ikke.

Dette skrives samme Dag jeg skal hen at gifte mig, følgelig har jeg travelt. –

Hvorfor kan jeg ikke til Foraaret rejse til Italien? – Jeg vil betragte det som en personlig Indvielse, hvis min Søn fødes netop der.

Men hør: omtales som i Dagbladet, dertil er jeg Fanden gale mig for god. Det er en Elendighed ved det Blad, at Alt det rører ved, straks antager Karakteren Bille. Bliver smaat. –

«Ildebrand i gamle Huse» har De ikke sendt. Kjere, Gud signe Dem, lad mig faa det. Og skyndsomt, fordi; for idag har vi Generalforsamling i det Nye Aktieselskab, om otte Dage Kassen fyldt og vor Virksomhed altsaa i fuld Flor. Naturligvis giver jeg hvad De tror jeg bør give fremmede Forfattere eller Oversættere. Herefter aldrig spørge mig. Nu, da jeg faar Penge og Bestyrelse, skal jeg ogsaa realisere min første Plan at lade Penge ligge hos Dem. De bør jo ikke staa i nogetsomhelst Forskud.

Da de ikke kjendte den lille Heks, har jeg uopholdelig bestilt Musiken i Kristiania. Dersom De alligevel har sat den i Afskrift, er naturligvis Udgiften min; men her hastede.

Musiken til Casimir.

Bliver den nye Oberst snart færdig?

Flere Vaudeviller!

Fru Nielsen bar paa en Datter dengang hun var i Kjøbenhavn; dette har nu vist sig heroppe (medio August). Hun beder hilset, hun og hendes Mand. Ellers er det som sagt en Hastværksdag den Dag idag; jeg haaber, at jeg efter min Hjemkomst kan skrive Dem et langt Brev til, om ikke saa interessant som Deres. Kun maa jeg til Slutning aflægge Dem min respektfulde Hyldning fordi De i Slagets Hede har teet Dem som en sand Mand.

1ste Oktober.

Jeg er kommen tilbage fra at have giftet mig, og finder desværre, at jeg har forlagt Brevet imidlertid. – Nu ja. – Lad mig faa det nye interessante Lystspil, lad mig faa alt muligt, lad mig faa! Husk at Dampskibsfarten snart stopper, om ikke med Eder, saa mellem os indbyrdes. – Aktieselskabet er dannet, Theatret dette overdraget, men Alt i Bergen, som jeg ikke gjør selv, gaar sent. Saaledes er endnu ikke «den Kommitte, som den første Komitte indsatte forat indsætte

Kontingent, og jeg maa vente, bare vente, men jeg vil skrive dem en Regning paa alle de Eder, jeg i den Anledning fortærer.

Nu tror jeg dog, at jeg har dem alt i næste Uge, saasom vor Sæson da begynder. Og følgelig har De dem i næstnæste. Indtil da *patientia!*

Næj, jeg synes at se, hvor Deres Fingre skal klø, naar De læser Arne. – – –
Hør, De maa snart skrive en liden nydelig Vaudeville igjen, en af disse med Humør som Champagne. Kommer De engang til Bergen, bliver De dyrket som en liden Gud, ja det er blot at sætte Deres Navn paa Plakaten, saa er der fuldt Hus. I hvilken Anledning jeg er temmelig færdig med at tillyve Dem Arbejder, som De vist neppe har seet, forstaar sig, blot Oversætter eller Bearbejdetitelen, videre tør jeg ikke gaa. Men Folk ved, at De kun befatter Dem med kvikke Stykker, og et og andet lidet, som fortjente Dem, – faar Dem, *NB* blot i Snakket, «jeg tror det er Bøgh!» – «jasaa, er det Bøgh?» – «Tror det;» – «Saa er det vist kvikt.» «Uhyre!» – – Men kom nu med en liden Djævel, der gjør os et Rundkast oppi Alvorets Ansigt; det gjør Fandens godt sommetider.

Jeg er bare Solskin om Dage og Maaneskin om Nætter, jeg er i mine Hvedebrødsdage og indbilder mig naturligvis at aldrig Nogen har havt Magen. Jeg bor nydelig, Alting har jeg faaet hos de gode Bergensere, Alt jeg trænger, indtil Gulvtæppe, Senge, Møbler, Dækketøj, Indbo forøvrigt af hvad Navn nævnes kan, og Slaabrock med Silkefoer, Tøfler, Lænestol med Stop og Udskjæringer, Guld kjæde og Blomster, Væggepryd og alslags Pryd.

Dersom De venter at faa ordentligt Brev af mig for det Første, saa tager De Pinedød fejl.

Derfor maa De saalænge nøje Dem med de hjerteligste Hilsener til Dem og ærede Frue fra

Deres hengivne *Björnson*.

Til Clemens Petersen.

Med en Glæde, som igrunden var Rørelse modtog jeg igaar et Brev med din Udskrift; og den, trods min Forsømmelse, bestandig venlige Tone, hvori dine Betragtninger følger mig, gjorde mig mere godt end Alt, som i lang Tid kan have hendt mig. Skjønt jeg idag er træt og burde ikke skrive, er jeg dog altfor utaalmelig; jeg sprin ger over ethvert *hvorledes* forat komme frem til hvad. – Min kjere Ven, ikke kjerere end jeg selv bestandig ved af, men dog saaledes, at jeg maa smile, hvergang en Omstændighed paany bringer mig til at se paa det, – min kjere Ven! – Havde jeg dig nærmere, vilde Meget visselig være anderledes med mig.

Lad mig begynde med Slutningen af det, jeg vil skrive om, vis paa at Begyndelsen nok vil faa Plads. Lad mig begynde med Ibsen. Hvor lang Tid har jeg ikke krævet din Mening om ham, og har slet ikke faaet den. Nu har jeg den, og nu har du glemt min. Den er vistnok ikke saa haard som din, men du ved, at du altid ligger mig en Streg for stærkt mod Vinden, det er maaske ogsaa en af Grundene til den Frygt der ligesom staar udaf dit Venskab. Maaske der dog i hvert kraftigt Venskab er Frygt tillige.

Ibsens Hærmændene har jeg engang forsvaret. Det var, da det *danske* Theater i Kristiania forkastede Stykket, og var fejgt nok til at sige, det var fordi Stykket ikke vilde trække Hus, *det var ikke dramatisk*. Borgaard mente noget Andet, men turde ikke sige det af Frygt for Ibsens Parti. Da slog jeg i Bordet og sagde, at dette Stykke er ganske overordentlig dramatisk, som sandt er; endvidere at det som Udskrift af Sagaen har en ganske særdeles Interesse paa Scenen. Mangengang senere er disse mine Ytringer blevne forvekslede med ogsaa gunstige om Indholdet *som Digt betragtet*. Derom har jeg aldrig offentlig talt, men privat *til dig*, saa *du* dog maa vide min Mening. *Lykke* har Stykket ikke gjort, skjønt det saa paa Frastand kan tage sig ud. Ibsen staar i «det norske Theater» i en Klik af Venner, som det hele norske Theaters Publikum egentlig er. Hele denne Anstalt er bare Løgn, og forceret Galskab holder den. Den troskyldige Middelklasse, som vil have *Norsk*, D^o. Tilrejsende gaar der, og Ibsen har desforuden en liden Egoistklik om sig med «Nyhedsbladet» til Anfører. Men hvergang han skal ud i stort Publikum, gaar det galt, og jeg har nu to Gange da maattet ud at hjælpe ham, fordi Ibsen trods Vildfarelser *er Digter*. Og jeg haaber en Gang at faa ham ind til sig selv og fra al den forbandede Efterdigtning. Den

Dag Ibsen erkjender, *han er liden*, er han med det Samme en ganske elskelig Digter. Dette har jeg sagt ham temmelig tydelig, men Frugten er, at han er *skinsyg*. Han har gjort mig adskillig Smaafortræd, gjør det fremdeles. Det har ærgret ham, at jeg ikke har taget «Hærmændene» paa mit Repertoire; men Sligt kan jeg ikke bekvemme mig til. Nu har en af Skuespillerne taget det til Benefice forat faa fuldt Hus, og jeg har arbejdet dermed, saa det er deraf jeg idag er træt. Jeg har aldeles *omlagt Stykket*.

Hans Digt, «Maageskrig», har jeg saamænd ikke læst; jeg har hørt det er noget affektert Tøj, nærmest fremkaldt ved at et dansk Maanedsskrift har sagt, han er en mindre Forfatter end mig. Se, det er deslige Ting, som altid drager Ibsen bort fra, hvad han egentlig skulde være og gjøre. Nu kommer hertil, at han er af Figur en ganske liden tusset Fyr, uden Rumpe og uden Bryst; derfor føler han, at han, som heller ingen Talegave har, maa tage saa forfærdelig i, naar han skriver. Og saa skriver han ikke, hvad han egentlig vilde d.v.s. kunde. Aa-ja; jeg har jaget med dette uden Sammenhæng; du faar lappe. Isandhed, jeg tænker sjelden hen i disse Retninger, et Maageskrig mer eller mindre – det gaar dog sin Gang hos os; han har ingensomhelst Opsigt gjort, tvertom man har leet en hel Del. – Du vil vide, kan jeg se *mit Forhold* til Danmark; det er dette: jeg udbringer Danmarks Skaal i ethvert større Lag, og disse Skaale er *altid* mine smukkeste, af den simple Grund at de udspringer af det Smukkeste i mig selv. Humanitet og Ærbødighed.

Mit Forhold til den norske Sprogsag m.m. rokker intetsomhelst i mit Forhold til Danmark; jeg anser hver den, som indretter sig anderledes, for en halvstuderet, uklar, eller borneret Karl. – Mit Forhold til dansk Kunst er dette: dansk Kunst paa norsk Bund er en himmelskrigende Vildfarelse, sinker vor Nationalitets Blomstertid i Litteratur og finere Aandighed noget overordentlig; skulde ud af Landet *idag*. Mit Forhold til vore Sprogforholde dette: anser en suksesiv Fornorskelse for uundgaaelig; skriver *idag* akkurat hvad Pennen vil have, giver ikke efter for noget nylært Ord. Kommer paa den Maade selv til at gaa suksesivt frem i Fornorskelse, men sand mod mig selv kan du være tryk for at finde mig. Tror at Orthografien har adskillig vildledende Indflydelse; havde vi svensk Orthografi, saa Enhver straks lettere, hvor langt vi igunden alt er komne mod os selv og opgav disse overordentlige Anstrængelser; haarde Konsonanter er

Mit Forhold til de Andre, som virker her, er overmaade passivt, skjønt de alle er mine Venner. Jeg tænker som saa, at Alle kan forsøge sig, Vorherre finder nok udaf det endda. Da det gamle Sprog kildrer ethvert norsk Øre, morer det mig at bidrage til dets Udbredelse gjennem mit Blad, og overlader til den store Sædmand at bestemme hvormange Sædkorn han vil lade blive liggende. Vær tryk, her er intet usundt, kun mangeslags Arbejde. Den dygtigste er *A. O. Vinje*, en Mand med stor Begavelse, igrunden langt over min; skjønt jeg mangengang tror, at jeg er ham nær, men at der er mere Løgn i hans, saa den tager sig større ud end den virkelig er. – Han «med de tyske Gloser», er den Nobleste, Braveste af dem alle, kun en saa aristokratisk Konsekventsebelt, at han bliver mig meget original. Men Danmark burde have mange slige Fiender som ham, siden det absolut skal have Fiender.

Naar jeg har skrevet noget summarisk om alt dette, saa er det fordi jeg er kjed af Emnet; thi vi hører saamangen Strid i disse Anliggender den udslagne Dag, at vi tilsidst maa stille korte Satser foran os, og sige: dette er mit – gaa saa med dit. Jeg har ogsaa skrevet det saa skyndsomt, at du, naar det kommer til Stykket, ikke kan læse det.

Fra Greensteen fik jeg et elskeligt Brev her i Sommer, som jeg besvarte, men ikke sendte. Apropos! Ved du jeg er gift fra i Sommer af? At jeg lever uendelig lykkelig? Ved du, jeg har to Søstre i Kjøbenhavn boende hos en Fru Rabe, som bor i et eller andet Apothek (nærmere Underretning hos Pianofortehandler Sanne.)

Min Stilling forøvrigt er den, at jeg med Theatret har et saa overhændigt Arbejde, at jeg fast intet Andet faar bestilt, hvorfor jeg nu er fast bestemt paa at slutte til Vaaren, saafremt jeg ikke ser, at jeg kan slippe lidt billigere jo mere øvede mine Kræfter blive. Jeg har taget Redaktionen af «Bergensposten» for Theatrets Skyld, da Publikum maa opdrages; jeg har arbejdet som en ung Hest. Og alt Slags udvortes Produkt har jeg faaet frem, Skuespillere, som er glade, fordi de kan glæde sine Medmennesker, Lydighed, Ærbødighed for sin Gjerning, – Paaskjønnelse i en Maalestok ude blandt Publikum, som en Dansk har ondt forat forstaa, – Presenter, – Respekt for mit Blad indtil Underkastelse – kort alt

dette, som jeg synes om, ligetil jeg opnaar det, og da straks faar medhørende til Mad, Drikke og alt dette, man ikke lægger Mærke til. Jeg tror forresten jeg magelig kunde være bleven Storthingsmand fra Bergen, hvis jeg havde Alder! – Min Stilling Landet over er den bedste jeg kan ønske; og et saa forbausende Omslag i de to Aar, siden vi var sammen, vovede jeg dengang ikke at drømme om.

Men – men – men jeg har Ingenting bestilt. Ingenting, Ingenting. Dog – jeg er ikke ræd; jeg skal nok blive en meget produktiv Forfatter.

Der er to Emner jeg senere eller tidligere *maa* skrive til dig om, det er min Kone og Ole Bull. – Den første er en klarøjet, mageløs Pige, hvis Mesterrolle det vilde være at spille Emilie i Othello (er det ikke saa hun hedder, hun som skjælder Othello ud, da Mordet er begaaet.) Denne Del af Rollen, denne den sidste er hun ligesom født til at spille; der er noget i hendes store Øjne, i hendes Mund hendes Pande, hendes fuldendt græske Profil for den; og der er alt i hendes Hjerte, hver Dag noget paa hendes Læber, og en Rødme over Kindene for den. – – Hun er sangfuld, klar, elsker Kanarifugle og Hunde, dandser gjerne Nat paa Nat, men sover da frygtelig den hele Dag og er aldeles ødelagt, ligetil hun skal dandse igjen. Og paa Bal har hun Lokker om en god, klar Pande, lidt, lidt stolt, dandser muntert som en Gut og med fuld Hengivelse til sin Herre. Hun havde en evig Møje, før hun fik de to Kanarifugle til at synge, hun sad og gnidde med en Kork paa en Flaske den hele Dag; Fuglene er bestandig frie i Værelset (som i Parantes sagt er gennem Gaver bleven det smukkeste Værelse i Bergen.) Hun syr og broderer og hekler til den halve Verden og med en saadan Voldsomhed, at hun kaster sig bagover og raaber: au, nu kan jeg ikke mere! – – og saa ler hun. Hun har en fyldig, varm Haand og giver det bedste Haandtag jeg har kjendt; hendes Latter smitter et helt Værelse, hun ler bedst af alt som er tosset eller af Narrestreger, fEx naar Bye slaaes med hende og hun taber, eller hun faar fire Damer op at slaaes, saa de alle ligger paa Gulveteppet. Da kan hun le i et Kvarter, og ler i Uger efter, bare hun tænker paa det. Hun har en dejlig liden rask Fod, men vil ikke gjerne gaa meget. Og saa er hun sjaloux som en Ravn – ikke paa nogen Ny, men paa alle dem, som man sagde jeg holdt af før; blot hun hører at en af dem er i et Selskab, er det Grund nok for hende til at stænge mig inde. Og har vi uforvarende truffet sammen med nogen af dem, og jeg da havde villet

mig væk; eller ogsaa var hun løbet lige hjem forat hyle til Kl 3 om Natten. Alle Mennesker, som engang har gjort mig noget Ondt, er med en Gang, og for bestandig blevet hendes uforsonligste Fiender, d.v.s. lige til de lide Nød. – – Naar hun ser paa en Komædie, ser hun saaledes, at hun næsten kan blive rasende; da Lord Russel gik, svor hun paa det var det væmmeligste Stykke, Gud havde ladet Nogen skabe, hun fik Krampe om Natten og henfaldt i vildsomt Snak. – Hun er stærk som en Bjørn, skjønt hun ingen stærk Figur har, men en smuk; hun er ikke høj; har et bitte lille, nydeligt Hoved og Lokker; men store Øjne, høj græsk Næse, klar Pande, men Kindform og Hage som de gamle danske Dronninger; der er ingen Streger deri. Hun har ingen synderlig Lyst til Læsning, men til at se og høre. – Hun faar visselig ingen Børn paa mange Aar; thi hun holder for meget Spektakel.

Om Ole Bull er der sagt saameget fra 1833 tror jeg, da han traadte op i Bologna og fulgtes hjem af det hele Theater – kort sagt saameget, at Ingenting er sagt. Og jeg skal vel vogte mig forat tro, jeg her siger Noget. Det maa du vide: han er uden Betænkning erklæret for den eminenteste Begavelse, man synes at have truffet. Hans Indtræden i et Værelse slaar alt til Jorden, og dog er den beskeden; men den er saa vidunderlig frejdig, saa lys, saa med een eneste Tanke, saa smilende, overmodig, – og saa beskeden. Hans Øje er uudgrundelig varmt, drømmende, talende, vekslende, hans Øjenbryn som en Skov, men herligt formede; intet Portræt findes der af ham, som ikke er af Træ. Ansigtet *kan* ikke tages; da kan du altsaa forestille dig, med hvilken Magt han er tilstede i den Tanke, han netop hviler i, og hvilken umaadelig Flytning. Hans Mund er ironisk og dog vemodig, noget Koboldagtigt leger om den, saadan som den *trækker sig ind*; Hagen liden, kløftet, kløgtig, koket; Kinderne med Smilehuller, stærke, Udspring ved Øjnene som paa alle nordiske Ansigter, Panden rundladen, uden et eneste Fremspring, bred, hvælvet som en Violinryg. Hans Højde er tre Alen, hans Figur den første, som kan tænkes, idet aldrig Nogen synes at have seet en Lignende. Han er nemlig slank, bredskuldret, smal om Livet som en Jomfru, og Brystet eller Strækningen fra Armen og til Hofterne rund, som var han drejet. Han har mange Mænds Styrke, hans Arm er af Staal, du kan ikke sætte en Finger en Linje ind, hans Hænder ere senede, energiske, og saa talende, at Mage til

formodentlig deraf, at de tjener hans Aand saa uforholdsmæssigt stærkt.

Denne Mand, hvis Skildring aldrig bliver stærk nok, har ført det eventyrligste Liv fra Gutten af. Han har gaaet paa det norske Universitet sammen med Wergeland, og disse To byggede et Norge op i Tankerne, som de hver har lagt Tømmer til i sit Liv, Wergeland ved det han skrev, virkede, og som naaede op til det Utrolige, Bull ved at anlægge norsk Theater, samle Kunstnermod til alle dem, som havde Lyst og tog Kraft af hans Eksempel, hans Omgang, hans Ord, hans Lykke. Bull har desuden, rasende over at Storthinget ikke vilde tage sig af et norsk Theater, rejst lige til Amerika forat realisere et nyt Norge paa et romantisk Sted, satte Millioner til paa denne gale Tanke, spillede dem ind og kom hjem igjen. Saa løste han ind sin Fædrenegaard, satte 50 Arbejdere i daglig Drift og vil plante alleslags Træsarter, indføre alle Slags fremmede Dyr; saa byggede han sig en Lystjagt efter egen Konstruktion og som ganske rigtig sejlede ifra Dampen, men er paa vej at sejle ham selv under. Saa er han midt oppe i Pianofortebygningen, og eksperimenterer med deres Sangbund, da Tonen er ham for lukket, «med formegen Næselyd», Og han har faaet et forunderlig drømmende Pianoforte op i sit Værelse. Saa er han Violinmager, har samlet i sit Eje Verdens første Violiner, holder paa med nye, faar dem ikke til, om igjen, om igjen, faar Ideer, og lader En i Paris, En i Kjøbenhavn, En i Italien faa dem og forsøge dem. Midt under dette gaar han frem og spiller, saa Folk bliver gale og skriger bagefter paa Charlataneri fordi han har faaet dem op i en Begejstring, hvorfra de *maa* falde ned; thi den er ikke rolig, men hidsig, forfærdelig, rasende, enhver Koncert er som et stort Slag, han taber det og han vinder det, eftersom Stemningen er til i ham og om ham. Saa er det undertiden han stilner af, spiller Mozart, græder Beethoven, er dejlig, henrivende og ligesom forsoner en Verden med sig, i det lille Øjeblik han saaledes flyder hen. Ja det er en genial Begavelse; nu har han graat Haar, men er lige ung og vild.

En saadan Violinvirtuos eksisterer naturligvis ikke dobbelt; thi da var Storheden ikke saa stor, og endda er det ligesom en tilfældig Elvebund for hans Væsen; thi han maa skaffe sig Sprog, og i Forvirringen er det ligesom det hurtigste og letteste at gribe til. Naar han tager Violinen, er Instrumentet som omskabt; uden at have hørt *ham*, ved Ingen, hvad en Violin er for en forfærdelig

at spille rent, fyldigt, elegant; han blot tager Violinen forat digte; derfor kan Enkelte, som har hørt en Koncert af ham, sige: uklar, vried, manieret, og en Anden, som har hørt en anden Koncert, sige stor, klar, høj indtil Svimlen. Han ved det selv, og naar Nogen siger til ham: læg bort de vilde Paganini-Numre, Deres egne med, tag de stille høje Komponister, begynd en Rejse med dem fra Leipzig af, og De erobrer Verden anden Gang, – saa smiler han blot, som var det ikke dette han vilde. Han bryder sig ikke om at forstaa Andre; men disse skal forstaa ham. Og dog bliver han nu roligere, og maaske han i sin Aften hviler fuldt ud i Musikken, idet han lader den tage imod sig i Fred. Da gad jeg ogsaa høre ham. Jeg ved det, ved det saa sandt, at jeg ved ikke meget sandere, ved det, at han endnu har noget Stort igjen. Denne Mand er ligesom blot halvfærdig.

Blodet har brændt i ham som en Ild; hans fire Børn er Bergens vakkreste, – med Gud ved, hvormange han har Verden rundt. – Lad mig flygte dette Emne; vi skal engang tale sammen om ham.

Af Weilbach saa jeg en Artikel om «Andria». Nej, at han var en saa halvfærdig, lappet Stakkel, havde jeg dog ikke tænkt. Var han virkelig saa liden, da jeg kjendte ham, saa bemærkede jeg ikke, hvor liden han var. Bed ham holde op. Dette bliver jo til Intet. – Greensteens Digte (dem han sendte mig) var uklare, ufærdige, og dette forbandede Drømmeri bliver mig kjedsommeligt. Lad ham dog komme ud over Versemaalsomsorgen og faa en højere; thi det er ikke Vinger, der mangler ham, men Luft. – Jag ham herop.

Dig læser jeg stadig og med Fornøjelse; din Artikel om Kong Lear var dog det bedste. Maaske du blot skulde skrive sligt. Det er dog lidet, det Andet, jeg mener Theatret. Vi faar opgive at virke *direkte* baade du og jeg; men vi skal gjøre det indirekte – – Nu er «Hærmændene» gangne og med megen Glands (og Løgn); men den sidste ser blot han, som har instrueret, og som søgte at give det Sandhed saalangt det gik an.

Ved du hvad? Jeg tror jeg maa slutte; thi jeg *venter Brev fra dig straks*, og vil da *skrive straks*.

Lever du i godt Selskab dernede? Til Vaaren kommer jeg ganske vist; og bliver mit ganske vist, ikke vist, haaber jeg at dit bliver det. Med flittig Hilsen fra min Kone, og mine Venner og mig selv sidder jeg selv her igjen og venter paa

Din *Bjørnst. Bjørnson*.

Til Clemens Petersen.

Gaarden Hoop ved Bergen 21/5 1859.

Kom nu!

Her ude paa den vakkreste Herregaard i Bergens Omegn sidder jeg og fuldfører «Arne», som er færdig før du kommer.

Skynd dig! Ved Ankomsten til Bergen melder du dig i Theatret; en Time senere er en af mine bedste Venner hos dig, Hest og Vogn og du paa Vejen. Om en Time er du hos mig.

Op, op!

Tag Penge til Rejsen hid; Resten lager sig nok; hele Sommeren maa du tage dig fri, at vi kan rejse hen og være hvor vi vil.

Greensteens mageløse Digt gav mig en hed Længsel til ham. Men du kan vel ikke faa ham med, skjønt det skulde være dejligt.

Kom nu Petersen! Gud velsigne dig; jeg holder saa af dig.

din Ven *Bjørnson*.

Til Clemens Petersen.

[Bergen før 8/8 1859].

Enten har du ikke modtaget mit lille Indbydelsesbrev til sammen med den kjære Greensteen at gjæste mig i Sommer, eller ogsaa maa du være syg eller borte – eller ogsaa vred paa mig. Det Sidste skjønnere jeg ikke, og forbigaar det aldeles. Er du derimod syg, saa maatte du da faa en Anden til at skrive mig til. Her har jeg ventet paa dig Maaned paa Maaned, Uge paa Uge, hver Søndag har jeg været ude forat tage mod Kjøbenhavnsskibet, men bestandig forgjæves. Jeg tænkte du skulde komme, saalænge jeg boede paa Landet, men du kom ikke. Nu har jeg et

Created at 10/6/2010, from URL:http://www.nslnorge.no/visning/NSL_Bjornson_Danske_brev1.html
lidet Værelse lejet til Eder i Byen, til dig og Greensteen. Jeg har aftalt Fodturer, Dampbaadturer. Men bestandig bliver vi skuffet. Nu skrives dette her forat du uopholdelig efter Brevets Ankomst skal telegrafere op, om jeg har Haab om at vente Eder, samt hvor snart og, om Greensteen bliver med eller ej. Hører du: du skal telegrafere derom straks op til mig; thi det er uvist om jeg bliver i Bergen. Et Par Spd skal den Uvished og Angst, hvori du har sat mig, dog i det Mindste koste dig.

Jeg skrev i hint Brev, at havde du blot Rejsepenge *hidop*, kunde jeg siden hjælpe dig. Har du ikke faaet noget saadant Brev? –

din Ven *Bjørnson*.

Til Clemens Petersen.

Bergen 8/8 1859.

Tak for dit Brev! – Saa det var Penge, du manglede! – Jeg skrev jo til dig, at saasandt du kom hid, skulde du være hjulpen. Jeg skrev jo, at manglede du Penge, maatte du sige til. Hvorfor i al Verden har du ingen Hjælp villet tage, hvorfor har du Intet bedt om? – Du har spillet saa kry i dette Kapitel, naar du har talt om Rejsen, at jeg højlig har undret mig, og saa var du fattig alligevel! – Nu –ja, det lader sig ikke ændre, og min Længsel og evige Venten er dog et poetisk Afsnit i mit tørre Bergensliv.

Nu sender jeg hverken Penge eller søde Ord; thi siden sidst jeg skrev har meget forandret sig. Jeg har købt Halvdelen i Aftenbladet, som jeg altsaa nu ejer sammen med den vittige, elskværdige Meidell. – Vi to Vildkatte skal styre med dette Landets næststørste Blad fra Nytaar af. Min Nettoindtægt efter at al Lønning og 500 Spd Afdrag til ham, jeg køber det af, er betalt, bliver allerede i første Aar 1500 Spd. Jeg maa have noget at sidde paa her i Landet og Theatret bringer mig Ære, men kjeder mig. Se til, hvem der her har Taalmod i Længden!

Om min Popularitet i Bergen og tildels i Landet fortiden, kan jeg ikke give dig stor nok Forestilling; men jeg har intet Øjeblik taget denne i Betragtning under min Fremtidsbestemmelse. – Nu kaster jeg mig ind i en odiøs Livsstilling, men med saadant Alvor og med saadan Kraft, at jeg nok skal skaffe mine nationale

Arnes sidste Ark ligger under Pressen; det har ikke været Dovenskab, som har sinket den, men *Adspredthed*; hvorledes har jeg, som slet Intet er det Øjeblik jeg ikke er hel, hvorledes har jeg kunnet digte? Jeg har jo kuert den mindste Oprørsakt ved Theatret, anført en Opposition i Avisen, holdt Foredrag i Kjøbmændenes Klub, d^o d^o i Haandværkernes, slaas om Æsthetik i Bladene, skrevet Sange ved fædrelandske Lejligheder, prædiket Skandinavisme, og Vorherre ved, hvad jeg ikke har gjort. Om fjorten Dage forlader jeg Bergen, om en Maaned er jeg i Kjøbenhavn med et nyt Stykke i Arbejde og et halvt Aar foran mig, hvori jeg blot tænker paa Poesi og i Mellemstunder læser Statsøkonomi.

Altsaa om en Maaned min elskværdige Sofamand, sidder jeg i den store Stol og fortæller, om en Maaned faar du have en Anden paa Skolen i dit Sted og jeg skal aldrig forlade dig! Kunde vi bo sammen, saa var det dejligt; i alle Fald i samme Hus! Men jeg maa have en tro Opvarter, som henter min Mad og min Vin uden at snyde mig. – Og vil du nu ikke være praktisk paa den ene Maade saa skal du blive det paa den anden. Jeg vil bo privat, og du skal leje for mig fra August Maanedes Slutning af. Maaske bliver jeg ikke mere end 14 Dage i Kjøbenhavn paa Nedtour, og 14 Dage, naar jeg kommer tilbage; men begge Gange vil jeg bo privat og helst sammen med dig eller i din umiddelbare Nærhed.

Herom vil jeg snart høre noget fra dig under Adresse: *Søgne Præstegaard pr. Kristianssand*.

Noget fornuftigt skal du i den Tid ikke tage dig for, og saa maa vi tale om, hvorledes jeg skal lægge min Udenlandstour.

Greensteen, den Kjeltring! Jeg bliver glad bare jeg tænker paa ham. – Hans dejlige Digt og hans Eksamensuheld. – Sig ham, jeg vil prygle ham, naar jeg kommer ned, jeg er bleven en Gang til saa stor og stærk og ikke det Ringeste mere fornuftig. Det skulde da ogsaa Pokker være! –

Min Kone lever i ualmindeligt Velgaaende og hilser mange Gange, men er lidt snurt fordi du narrede hende.

Det lufter mig under Vingerne blot jeg tænker paa at rejse.

Thorvaldsens Musæum, Greensteen, din store Stol, Antiksamlingen og Lange Linje!

Ja, du vil have fornuftige Breve, naar en Mand staar paa Rejse? Nej, min Ven, det er en Umulighed.

Til Clemens Petersen.

[Søgne 9/9 1859]

Har jeg før skrevet til dig som ulykkelig? – Jo, jeg tror een Gang før.

Min Ven; dersom du var hos mig nu, enten som Prædikant eller Trøster, jeg skulde anse det for den største Lykke jeg for Øjeblikket kunde modtage. Det er det samme hvad du sagde, kun du sagde noget; thi jeg maa høre en Anden tale end mig selv.

Det er «Arne», som ligger mig med saadan trykkende Vægt paa Hjertet. Det Forunderlige er hendt mig med denne Bog, at jeg i Løbet af et Aar har ført et fortroligt Samliv med denne Bog saaofte jeg er gaaet til den, at jeg har fortalt Brudstykker af den for Venner og Forsamlinger, at jeg har sat den højt som mit bedste Værk, – og at jeg nu, den er udkommen, vrider mig som en Orm under dens ubarmhjertige Alvor. Jeg kan ligesom ikke begribe at jeg har skrevet den.

Den Altforbarmende være hos mig nu i nogle Dager, jeg imødeser en frygtelig Katastrofe i mit Indre. Alting sker os til Gode, saa dette vel ogsaa. Er jeg saa endelig færdig med det Sorte?

At det saaledes skal lure sig ind paa mig! – Har jeg da vidst, hvad jeg har skrevet. Men nu ved jeg det, Læren er endelig følt, og følt saaledes, at jeg neppe synes at kunne holde det ud.

Fejlen er ikke min, men vort Samfunds. Jeg er ikke ond, har aldrig i mit Liv gjort noget Ondt, skjønt meget Hidsigt, Vildt. Men heroppe er meget ondt og jeg har villet træde paa det, som paa Ormer.

At ikke Andre fik dette Arbejde! Det fortærer nu mit Hjerte, min Munterhed, jeg kommer jo aldrig til at skrive det jeg vil.

Hvad har jeg ikke at skrive om, hvad har jeg ikke at fortro til mine Venner! – Naar skal jeg af mig selv og min Gud faa Lov til at naa dette? Eller skal det

Derfor er mine Bøger endnu ikke harmoniske, derfor at jeg endnu ikke er færdig med det omkring mig, som saarer mig.

Men mine egne Bøger saarer mig ogsaa, dog ingen som den sidste, og derfor tror jeg, at Gud nu har villet mig dette, forat jeg kunde blive skræmt sammen under dette milde, skyggefulde Træ, som dufter etsteds i mit Indre.

O, lad mig faa bryde Kviste og kaste ud til Enhver af Eder for hvem jeg har en mild Følelse, og som længes efter noget mildt af mig!

Gud være mig arme Synder naadig! Dette Værk er en Frugt af alle mine ikke kuede Lidenskaber. Derfor hader jeg saa Synden omkring mig, fordi den i mit eget Hjerte overrumpler mig.

Lad mig selv blive bedre og mine Værker blive bedre! – Dog ikke lyve, som jeg ser Mange gjør, men skrive rent ud bestandig. Give, saa Gud det snart blev en bedre Mand, som skrev, end den, der nu nylig har skrevet.

Petersen, kom nu og hjælp mig, alle mine Venner kom nu og sig mig noget! – Og dog, der er noget forunderligt lokkende for mig i denne Bog. Er dens Grundlag stygt, har Plougen gaaet for dybt i Samfundet, saa har jeg dog forsøgt at saa deri af det Bedste jeg havde. O, havde du et trøstende Ord til mig. Jeg mener det saa alvorligt med mine Bøger, og derfor maa Kritiken tage sig alvorligere af mig end den sædvanligt gjør.

Herre skjænk mig Fred! – Lad ogsaa dette Værk blive mig til Fred! Og lad det drage mine Venner stærkere til mig, ikke lad mig miste en Eneste!

Ser du, jeg kan ikke skrive om det. – Jeg maa læse mere i det. – Jeg har læst H. C. Andersens «At være eller ikke være». Det skeede mod min Vilje. Kjere, saadant vilde jeg ikke gjerne skrive, selv om Folk nu skal sige om ham, at han er den bestandige God hed, og at jeg er ond. Jeg har ogsaa nu læst Hjortens Flugt. Kjere, saadant vilde jeg heller ikke skrive, selv om man bare lod sig gynge fra første Blad til sidste, og man nu maa lægge mig bort mange Gange. Men jeg skal dog engang blive saa mild som dem begge, hvis den kjere Gud ikke vil gjøre mig mit Selvarbejde for tungt. – Før jeg begynder min journalistiske Virksomhed vil jeg have nok et Værk færdig. Dette skal ikke være mit sidste – om blot for nogle

første. Skriv mig til, og adresser til Søgne; men skriv *uopholdelig*. – Petersen aldrig har jeg bedet dig saa alvorligt om noget, som nu om dette. Jeg har sendt dig tre Eksemplarer, – har du faaet dem gennem Boghandleren?

Din inderlige Ven *Bjørnson*.

Til Clemens Petersen.

Heltbergs Løkke, Kristiania 24/10 1859.

Tak for dit Brev!

Du syntes i en Slags Forlegenhed forat sige mig, hvad Du vilde, og dette maa du aldrig. Jeg optager Alting i den bedste Mening, naar det udtales af en Ven som dig, om jeg ogsaa tænker derom, hvad jeg selv vil. Thi om det vi skriver, har vi ikke Andres Tanker, men vore egne – ind i al Evighed. Din velmenende Kritik takker jeg ogsaa for, skjønt den aandede Hastværk.

Min Bog har jeg havt overmaade megen Glæde af, skjønt den er forskjellig modtaget af Bladene; gamle Venner af mig ser sig nemlig overløbne, og Forfængeligheden har været stærkere end Kritiken. Vi har nylig havt et forargeligt Eksempel, som just ikke skadede mig, men vor skønne Sag; man har seet, at her er Egennytte og Smaalighed med i Spillet, at man har kjempet for sig selv alene. Forresten har jeg selv ingen Kritik læst uden din; her er Ingen heroppe, hvis Ord om Bogen (i Anmeldertone at sige) jeg gider høre.

Fortiden arbejder jeg paa et Epos: Arnljot Gellina (den første, som faldt ved Stiklestad, en Stimand og Røver, der lod sig omvende forat kunne være med). Emnet har jeg opfattet klart og kort; Jeg tror at det Hele lykkes mig; over Halvdelen er færdig; det kommer formodentlig i en Nyaarskalender herifra. Ved Siden heraf har jeg begyndt en liden sød Fortælling «en glad Gut», der afslutter som tredie Led den Karaktercyklus: Thorbjørn, Arne og nu Eyvind. Denne sidste har nemlig i Modsætning til hine den lykkelige Vuggegave af et Solskinsgemyt, der leger udover al Verdens Vanskelighed. Jublende Digte omringer ham, store Taarer falder, men saa gode og fromme. Han er, hvad de Andre *vilde* have været, og som visselig deres Børn blev; thi jeg tror som du ved paa Slægtens Sejer. Hans

Væsen udtaler sig i Bogens første Sætning: «Eyvind hedte han, og græd, da han blev født».

Endvidere har jeg et Skuespilemne, som jeg kalder «en Klokkefamilie». Manden er virkelig Klokke, men det er forsaavidt ogsaa et Symbol, som Menneskene ikke vidste, hvad Andet de skulde gjøre ham til. Han har nemlig en eminent Begavelse, men det praktiske Tryk udenom er ham for stærkt, hans Energi vender indad i Planers Udkastelse, Drømme, uhyre Sympathi for alt Stort og Ædelt i Verden, henrykker somme, lokker Latter hos Andre, kort er dem ubrugbar og bliver Klokke. Han har en Kone, som i tyve Aar har troet med ham, og bliver nu tilsidst lidt vantro, og det lærer hun hans voksne Børn. Verden har han igunden levet udenfor, men nu berører dens Virkelighed ham gennem Børnenes Skjebne: hans ældste Søn negtes Parti, thi han er Søn af en saadan besynderlig naragtig Mand. Hans Børn, paa samme Tid, som de lærer at mistro Faderen, har dog en Rem af Huden og kan i det enfoldigste men skønneste Drømmeri sammen med ham glemme al Verdens Nød. De regner nemlig naragtigt nok fra en Sejr i Italien til Sejr for deres Familieanliggende. Og saadan maa jeg ende denne lille Komædie, at disse Folk ogsaa virkelig sejrer, thi til dem maa det lyde i deres Svaghed: «din Tro har frelst dig» – sagt af Ideen selv. En Maskine, som den Gamle har arbejdet med i tyve Aar frelser den Mands uhyre Ejendomme, hvis Datter er den ældste Søns Kjerlighed, og denne selv maa som Musikus og Komponist faa en pludselig Glands over sin Beskjæftigelse og Stilling, som er en Landsbyopfatning af deslige Ting saare uventet, paa samme Tid som *vi* kan se, at den i verdslig Realitet igunden betyder meget lidt (nemlig noget Avisomtale og saadant Smaatteri). Visheden for *hans* Sejr maa ligge i hans egen Optræden, ikke i Medaljer og Ordener, saadan som i elendige franske Stykker, der nemlig ikke magter at tegne Kunstneren, men vel at lade Paparbejderen forfærdige en Orden for ham. Dette efter verdslig Dom det Bedste maa ikke blive det her, men netop ironisk bedrage dem i Landsbyen, som dømmer efter saadant, og forsaavidt i Ærbødighed yde selve Talentet sin Tjeneste.

Et lyrisk Digt udarbejder jeg en af Dagene, som skal blive mit smukkeste; det hedder: du skal elske din Næste.

Mange Susjetter har jeg; men nu til Nytaar maa jeg tage Avisen. Imidlertid

i Bergen etc. om jeg kommer udenlands et halvt Aar eller helst et helt.

Broderlige Ven; jeg har det godt nu; min Kone bebuder hver Dag en Søn eller en Datter, jeg bor mageløst heroppe med al Kristiania, Sø og Dal under mig og lave, venlige Fjelde omkring, midt i en gulnet Have, som Sneen i disse Dage barmhjertigt dækkede.

Den dejlige Greensteen med ironiske Væderhorn til Beskyttelse over sin Drøm kommer jeg mig aldrig til at skrive til; men det kommer meget deraf, at jeg tænker mig Eder to i et fortroligt Samliv. Han maa snart sende mig et Digt saa mageløst som det sidste.

Du maa ikke skrive saadanne tossede Ting til mig som at jeg ikke bryder mig om dig fordi jeg bestandig glemmer at dele Bøger ud i Øst og Vest og saaledes ogsaa kan glemme det ligeoverfor dig. Vent nu til du selv bliver Bogforfatter, saa skal jeg se, om du husker det bedre. – Naar jeg har skrevet Bøgerne er jeg igrunden færdig med dem. Jeg tænker lidt over dem bagefter, og saa tænker jeg paa noget Nyt.

Min kjere Kone beder dig venligt hilset. Hvordan har du det nu? Du maa fortælle lidt om dig selv næstegang, og denne næste Gang maa ikke være langt borte. Du skulde have seet hvor vakkert jeg har det, og hvor gode mine Venner er mod mig. Her kommer du engang til at leve nogle af dine lykkeligste Dage, det føler jeg paa mig.

Hils nu Gotfr. Rode mfl. fremfor alle Greensteen og lev vel! –

din Ven *Bjørnst. Bjørnson.*

Til Clemens Petersen.

Brejdablik ved Akers gml. Kirke i Kristiania Mandag 4/3 Form.[–13/3] 1860.

Nu maa jeg skrive dig til; thi jeg længes.

Først og fremst maa jeg gjøre dig Afbigt for nogle Yttringer i Greensteen-Brevet om en Kritik over Welhaven; jeg har læst den atter, og ser dog, at vore Anskuelser igrunden er de samme, kun er din Form anderledes end min. Hvad

Hovedfortjeneste har denne som flere af dine Kritiker, at den gratis giver populær Forklaring af et æstetisk Begreb, som Samtiden netop tygger paa, – her af det Formelle i begavet Stil – og det Musikalske (sig *ikke* det Rythmiske) i Digterens Stil. Du skal have Tak for dette Stykke Arbejde, det klarede meget hos mig, jeg har netop paa dette Punkt været udsvævende, som sandselige Naturer let kan blive det. Endvidere har jeg læst en Kritik over Macbeth, som mindede mig om dit gamle Kvistværelse og den brede Stol; den var desforuden af æstethisk Værd for mig; jeg takker dig for den. Fortiden læser jeg udelukkende; rigtignok kommer der nu og da et Kapitel af «den glade Gut», men jeg ved egentlig ikke, hvordan det kommer isammen; det ene Ord trækker det andet ind, jeg selv er slet ikke med i Tanke og Anlæg, det er min Natur, som ferierer der. Med at skrive, saadan som jeg nu har Lyst dertil, venter jeg til jeg er kommen ud; før vilde det være Forbrydelse. – Men det er kosteligt at «den glade Gut» har gjort en Lykke heroppe som intet, jeg før har skrevet, det overbeviser mig om, at jeg fra Sofaen af, konverserende, koket terende og fremforalt nydende, dog skulde gjøre Lykke i dette Samfund.

Gud skal vide, jeg længes mod noget Andet. I denne Tid har jeg havt en egen Nydelse af at læse samtlige Heinrich Kleists Verker, den mærkeligste plastisk begavede Mand jeg næst Shakspeare har seet. Jeg maa nævne dette først, fordi det hos ham blot er Produkt eller villig Form for dyb, stærk, lidende Natur, hvis Skridt man hører langt borte, hvis Ord falder med det Oplevedes Vægt, hvis Bevægelse er en Tanke, – og hvis Billede lever igjen [i] det Værelse han engang har betraadt. Hvor ækelt at se Tieck tendle, spøge, hoppe, fløjte, krandse omkring ham med sine letsindige Tendentser, ikke Ethik tjenende Forklaringer; – hvor rigtig til et Ørefigen oprørende det er at se hin græske Vingud Goethe skyve hans Bøger med en enkelt Finger stille bortover Bordet fordi de maaske er trykket paalidt for grovt Papir. Hvor lille Goethe er imod Kleists sletteste Værk, fordi hist er der en vellystig Drøm i en abstrakt Tanke, her er der en ethisk Karakter, som gaar sig blodig paa den mindste Gaade i sit Liv. Jeg tror han var den eneste ansvarlige af alle dem, der skrev samtidig med Gøthe.

Julian Schmidt, hvem jeg forresten i høj Grad respekterer, og som kriticerer paa samme Maade som du, gaar sig dog vild i Kleist, forsaavidt han med megen

Uro leder efter Sygdommen i hans Natur, men glemmer, at i visse Tider er det netop den Stærke, som maa blive syg. Javist er Kleist syg, vi ser det Allesammen, men ikke forat beklage ham eller støtte ham, men forat beundre ham og aldrig lade ham selv mærke, at vi er Medvidere deri. – Engang vil der komme den allerheftigste Reaktion mod Goethe; jeg kan sommetider læse mig ind i Væmmelse for hans Kunststykker, Prøver, Forsøg, Studier, og til andre Tider gaar det mig som Øhlenschläger, at en Rose i hans Have holder mig ved Knaphullet.

Med Kleist maa man fradrage Meget, som hans mod sine Stof oprigtige Natur foretog – uden Hensyn til den Form som falder Genret og – Publikum lettest. Saa siger de, *jeg* læser Alt. Selv hans «zerbrochene Krug», læser jeg Ord til andet, jeg har sjelden læst noget saa gennemfornøjelig som hin Dommer, og hint Faktum, hvormed det Hele drejer sig. Disse 500 Papirer vikledede omhyggelig omkring en Nødd, faar mig til at le saa jeg længe har godt deraf, denne Forfatterens djærve Hensynsløshed til Folks Tid, Vane, Krav, styrker mig, ja Kleist var *en Mand*. Syg er Kleist, stakkels Kleist; men den der anlægger en hel Kritik blot paa at vise dette, han elsker sin egen Dygtighed som Læge saa højt, at han ønsker brav mange farlige Tilfælde. Kleist har været syg, blot forat Julian Schmidt engang kunde paavise det, – dette er Indtrykket.

Sand Hjertensglæde har jeg havt af Hammerichs Ewald. Taler du nogensinde med den Mand Hammerich, maa du takke ham. Ewald er atter den ethiske, fuldt ansvarlige Personlighed, der kjæmper efter Sandhed gennem en Tidens Lyst til Frase og Hulhed. Ligesom han er Danmarks elskværdigste Skald, er han ogsaa dets stærkeste. Øhlenschläger var bredere, federe, gik tyngre og mægtigere, – var dog ikke saa stærk. I hele Ewalds Liv er Kampen udtrykt, ja det er kun en nøjagtig Form for den, som lever i Balder, Rolf Krage, eller et andet mindre vellykket Værk. Store, enkle, herlige Gjennembrud af Sandhed, saa det lyste ind i en lang Fremtid, og atter en dvask, drømmende, brændevinopblæst *Ventetid*. –

den 12te Marts. –

Lang Tid er gaaen hen, før jeg fortsætter. Jeg kjeder mig herhjemme, maaske fordi min hele Hu er vendt udad. – Du har ogsaa meget at staa i, kjære Cl.; længter du ikke ud? Kunde vi ikke i Begyndelsen af Mai slaa Følge til Udlandet? Kunde du ikke opdrive et Stipendium? af Hr. Ploug selv til Exempel? – –

Vennesjel skulde han ikke straffe. Kjere, sig mig, hvordan det gaar Weilbach? Jeg har læst for lang Tid siden noget om Ensomhed af ham, men sligt Vrøvl er usædvanligt. Hvordan gaar det den store Wille? – Arentzen er jo gift, hvad lever han af? – Goldschmidt er syg og udgiver sit Liv; nu; naar man ikke længer lever, gjør man sligt. Heiberg sidder jo i Fortaler og skriver Harcellas over dig? Duer de noget, de to Folk henne paa Krestianshavn? Er de ikke begge lige begavede Skuespillere? – Hvad bestiller Paludan-Müller? Hans Calanus sætter jeg næsten op til Tasso; Ideen er meget større; han er en af de første, jeg vil tale med. Hør, hvordan hænger det sammen med det kgl. Theater? Jomfru Svendsen faar I derned; hun rejser ganske bestemt, hvis I blot tager imod hende. Nu faar I til Casino den fleskefede Wiehe, og I faar se, hvad man her sætter over baade Nationalscene og Borgerpligt.

Idag er jeg saa treven, at jeg ikke skulde befatte mig med noget Brev; men jeg ønsker dog at sende det, for snart at opnaa et lidet Grynt fra dig, før jeg selv rejser til Sverige. Her er et ganske mageløst Vinterprospekt lige udenfor mine Vinduer, som lokker mig til at opsøge kjere Minder og vente haabefulde Ord: dette Prospekt, ligesom al skjøn Natur fører mig altid tæt hen til kjere Mennesker.

Har jeg fortalt dig om min Familie, at jeg har en aldeles hvid, lys Dreng, fire Maaneder gammel, der ligger og ler mellem hvert Søvntag, spender i Buxen og vil slet ikke være bunden? Han beundres af alle Besøgende, men naturligvis mest af mig selv. Han hedder Bjørn, og skal engang hedde Bjørn Bjørnson, det er en mageløs Glæde.

13de Marts.

Nej jeg kjeder mig herhjemme uden Maade; thi jeg har slidt op mine Bekjendtskaber. Jeg flyttes fra den ene Selskabskreds til den anden, men det er dog Altsammen det samme. Her er en eneste stærk materiel Aand, som trykker og nedtræder alt Andet. Skarpere har Luften neppe været, siden den dræbte Wergeland og jagede Ole Bull til Amerika. – I det norske Selskab trænger lidt efter lidt Tvivlen ind, og der føler jeg mig stærkt forladt. Kommer jeg først ud, skal vi se, naar jeg kommer tilbage; men dette Sidste er min Hemmelighed. Fra

Leipzig har jeg smukke Tilbud, Englænderne er glade i det, jeg skriver, jeg maa altid kunne slaa mig igjennem, naar saa endelig skal være. – Jeg er aldrig mismodig, som Du vel ved, kun lidt arrig for en Time eller to, men *kjede mig*, ja det kan jeg, og det gjør jeg af Hjertens fulde Lyst.

Farvel Clemens Petersen, tag mig atter op i Naade og skriv mig til. – Apropos, en Veninde af Fru Thoresen i Bergen har gjort dit Bekjendtskab, og derom tilskrevet Fru Thoresen. Hun roser dig meget, fortæller ogsaa, at jeg skal komme did ud, naar jeg kommer til Kjøbenhavn. Hils hende paa Forhaand; er hun blot nogenlunde lig Fru Thoresen, er vi strax Venner. Hils Greensteen og hans Familie. Lev vel.

Bjørnst. B.

Til Carl Ploug.

Aftenbladets Expedition, Kristiania 14/3 1860.

En ny, større Roman, som jeg skriver, nemlig «fra en større By», – agter jeg at lade udgaa som Føljetong i et norsk, svensk og dansk Blad, saaledes at den samtidig leveres til alle tre. Da det ene Lands Blad næsten ingen Abonnenter har i det andet, kan Experimentet visselig lykkes, og mig er det om at gjøre at tjene lidt, da jeg hidtil har ladet mig narre.

Jeg vilde ærbødigt spørge Dem om, hvad De vilde give mig for Arket, og i denne Beregning maatte jeg faa opgivet, hvorledes De udregner Arket.

Forsaavidt De ikke skulde modtage mit Tilbud, hvilket jeg meget skulde beklage, da jeg helst vilde skrive for Deres Abonnenter, er De maaske saa god at melde mig det snarest muligt.

Hr Magister Cl. Petersen kommer vel undertiden paa Deres Kontor; – vær saa god at fortælle ham denne min sidste Beslutning, maaske vil han derover baade skjære Næse og Øren af mig. –

ærbødigt *Bjørnst. Bjørnson.*

Til Clemens Petersen.

[Kristiania, 6/5 1860].

O, hvor dit Brev kom godt; baade min Kone og jeg var bevæget til Taarer. Ja, jeg kommer; idag sker Afrejsen fra Kristiania; jeg maa følge min Kone hjem og tage Farvel med min Fader, ordne nogle ældre Smaafortællinger, som jeg har solgt, og saa rejse!

I Slutten af Maj Maaned og kanske før, har du mig. Kunde vi bo ved Siden af hverandre, var det bedst; hvis ikke *maa* du sikkre mig et af de smaa billige Værelser i Hôtel Phønix. To eller tre Dage før Ankomsten, d.v.s. ved min Afrejse, telegraferer jeg til dig; men Adressen, Adressen! Aa-ja, jeg skal bruge «Fædrelandet» som Vejviser.

Sig Gyldendal, at han om et Par-tre Uger skal faa «Det første Kys», Fortælling af B. B. O, det er en allerdejlige lille Kokotte af en Fortælling, som jeg ofte i Selskaber har fortalt, men aldrig skrevet. Du ved, der er en ganske liden Del i mig, som vender ud mod Poul Møller, det er denne, som i hin Fortælling har samlet sig og skudt Kile frem. Fortællingen er desuden bogstavelig oplevet af mig selv, indtil den mindste Reflexion, og det føler Læseren uden at vove at sige det. Den skal han faa.

Fortiden er jeg, som du ved, poetisk ledig. Det vilde være en Forbrydelse at tage fat før i fremmede Forhold; det vilde ellers gaa mig som Thrond. Jeg kan nok rejse Europa rundt med et Susjet i Hovedet, men ikke med en Mappe, hvori ligger første Kapitel, skrevet i Hamburg, fire og tyvende, skrevet paa Mont Cenis (se Goldschmidts «Hjemløs»). Altsaa nu Stop, til jeg er hos Dig. Og derifra atter Stop, til Italien.

Hos dig kommer jeg til at nedskrive hin lille Fortælling og – nu maa du høre vel efter; thi dette er Forretning, ser du. Du skal gaa til Gyldendal for mig og sige ham, at jeg har forsøgt at bortlicitere mig, det vil sige et enkelt Digt af mig, til norske Boghandlere; det er muligt, at de alle er brave Folk, men jeg maa sulte ihjel, hvis jeg ikke skal have mere end de byder. De betragter det enkelte Værk, de faar Kløer i, som et coup, det flyder ikke ind i en større Bedrift som noget udfyldende, deraf kommer, at de vil tjene al Verden paa den enkelte lille Ting.

Nu har jeg i Hovedet flere Stykker episke Sange, ikke alene det Bedste, jeg nogensinde har skrevet, men (derom kan du trygt forsikre G.) det Populæreste jeg har tænkt ud. Sangene behandler Optrin af den norske Historie, d.v.s. de mindre kjendte, fordi de er den simple Mands, men netop derved Sagaætlingens. Krigen 1808 og 1814 optager de fleste Sange. Jeg har en dobbelt Drift i mig til dette Arbejde; jeg vil sætte en svensk Grændsevagt, der ikke vil svigte, og jeg vil behandle nogle af de stærkeste, kvikkeste Sider, som vor Folkekarakter kan udvikle under Følelsen af Fare. Gud bevare mig, hvor jeg er omsuset og bruset af flyvende Susjetter i disse Digte! – Nu tænker jeg, at Hr. G. i sin Aftenlæsning kunde trykke af Sangene enkeltvis som de kom, og siden udgive dem samlet. Hvad vil han nu give mig herfor, Ejendomsretten beregnet til 10 – ti – Aar?

Runeberg har jeg atter havt fremme. Nej, han er særdeles sentimental. Ja, jeg er nu ikke længere kompetent; jeg lægger ubevidst norske Karakterer ind i Handlingen og Ordene. Men han er glimrende, mørkøjet og stolt. – Jeg faar en umaadelig Kamp med det Stygge, som han ikke engang kjender. Alt flyder i Finland aabent, som af en Kilde, vort kommer op af Jorden som af Spring. Vort faar mere Humor, men der er Blod paa den, saa man maa tage vart i. Hint har noget langsomt Storladent ved sig, noget Værdigt at søge netop i den Ting at tage det sendrægtigt. Det er ogsaa hos os, men blot som Form eller rentud Løgn. Der er mere Lystighed, mere Haab i os; mere Trods tillige. Ak, saa er der mere Kjerlighed i Finland, – og blot mere Forliebelse her. – Eller ogsaa siger Runeberg i dette Stykke ikke sandt; thi det er næsten overjordisk dejligt, det toner som fra Gudernes Tid gennem hans Elskovssange. Dette har vi rent ud ikke, og jeg forstaar saa vel, at netop dette Punkt vil i al Evighed gjøre at han sættes femten Hylder højere end mine Sange. Men jeg skal arbejde og prøve med Beskedenhed.

Alt dette er kommet ned uden at jeg har tænkt synderlig derover; derfor er det vel ogsaa rodet. Sagen er, her er stor Nedpakningsscene omkring mig, og den Tomhed, saadant giver, maatte jeg udfylde.

Lev vel! *din Bjørnst. B.*

Til Frederik V. Hegel.

[Kbh. ca. 15/6 1860].

Vil De være saa god at lade mig indbinde Wergelands udvalgte Digte ved Lassen (to Bind tror jeg); det er en Present. – Vil De ved Lejlighed minde Johan Dahl om at jeg faar nedsendt: Ivar Aasens Prøver af Landsmaalet i Norge, Asbjørnsens og Moes Folkeeventyr. Er der endnu intet Brev til mig? –

ærb. *Björnson.*

Til Frederik V. Hegel.

Hjørnet af Vestervold og Vestergade, [Kbh.] 3/7 1860.

Vedlagte lille Stykke «Mellem Slagene», som jeg herved har den Ære at fremsende, og som er en Del af den Bog, Giertsen lader trykke, ønskede jeg indheftet i stor Skynding (og simpelt) forat den kunde sendes Etatsraad Heiberg, om han muligens kunde ville lade det indstille til Opførelse. –

Jeg bad om et Separataftryk af «Arnljot Gelline». Kunde jeg erholde et saadant?

Deres meget ærbødige *Bjørnst. Björnson.*

Til Carl Ploug.

Vestervold 22, [Kbh.] 3/7 1860.

Herved vover jeg at adspørge Deres bladudgivende Højhed, om De maatte ville forunde Vedlagte Plads i Fædrelandets Føljetong.

I saa Fald ønskede jeg nok helst en Lørdag samt Anledning til at læse Korrektur.

Deres med Agtelse hengivne *Bjørnst. Björnson.*

Til Martin Hammerich.

[Kbh. medio juli 1860].

Først og fremst paa Grund af den ganske fabelhede Varme, der koger min Hjerne, saa jeg Intet sandser, blot damper, puster, glor, – dernæst paa Grund af at jeg ved første Svalning vil knibe en lille Pust til de udspændte Sejl for «det første Kys», der driver sygt omkring og dog skal være i Havn allerede paa Thorsdag – og endelig fordi Petersen synes mig uduelig for al menneskelig Forretning, saasom det Sidste han endnu aarker, er at holde Regnskab med sin Puls, – – tror jeg vi gjør rettest i ikke at friste de højere Magter med et Forsøg paa at rejse os, men vil fra Stedet, hvor vi ligger, sende en Længsel, en Bøn, om at denne Sætning endelig engang skal faa Ende, og sige det ligefrem, at vi kan slet ikke komme.

Gud, lad os atter faa Vinter Deres *Bjørnst. Bjørnson.*

Til Hans Sødning.

[Kbh.] 2/8 1860.

Da jeg igaar kom tilbage, da min «glade Gut» ogsaa er kommen, ønskede jeg at læse den for Dem med Familie, men vilde gjerne udbede mig at Greensteen hørte paa. Ellers hvem De selv vil. De kan selv bestemme Tiden for Deres ærbødige

Bjørnst. Bjørnson.

Til J. L. Heiberg.

Vestergade 22, Kbh. 9/8 1860

Hermed har jeg den Ære at sende det kgl. danske Theaters Censor mit Stykke «Mellem Slagene» i en noget omarbejdet Skikkelse.

ærb. *Bjørnst. Bjørnson.*

Til Clemens Petersen.

[Kbh. sensommeren 1860].

I det jeg søger om efter en ren Stump Papir i dit paa denne Vare (det er næsten symbolsk) saa fattige Værelse, finder jeg noget, hvis ene Side jeg engang har misbrugt. Saa misbruger jeg da nu den anden til at sige dig, at jeg har været her i syg Tilstand og tungt Sind – forresten saare oplagt til alt Andet end at give efter herfor. Allerede min Nærværelse her skal være Beviset.

Jeg sad ret længe, tændte Lampen og læste. Man læser anderledes paa en Fremmeds Værelse end paa sit eget, saasnart denne Fremmede engang i en fortrolig Time ganske lydløst er skreden ind i vort Væsen. Du har derifra stadigvæk havt Repliker med under Læsningen, ja det er egentlig dit Smil, som har baaret den.

Altsaa: tak for godt Selskab.

Bjørnst. Bjørnson.

Hvem kan styrre vor Glæde her?
Døden vel, men den fejge Forræder
For vort Blik tilbage træder
Sundhedens blomstrende Konningespær
mødte ham der.

Hvem kan styrre vor Glæde her
Ah jeg veed det – Ingen kan finde
Mod eller Kraft, naar den listige Kvinde
Ind i Kredsen tryllende ser
tryllende ser.

Den, som Blikket hun sænker paa,
Taber sit Glas – og sine Kvæder
Glemmer vor Pagt og vore Glæder, –
Siger Farvel, maa lyde og gaa –

Til Magdalene Thoresen.

Hjørnet af Vestregade og Vestrevold, Kbh. [ca. 1/9 1860].

Det er med Lys jeg skriver; derfor bliver vel ikke Skriften rar. Men Sagen er, at jeg trænger til at skrive Dem til. Idag læste jeg i norske Aviser en Strid Dem angaaende og den morede mig, jeg vil tro, den ogsaa morede Dem. Deres Digte elsker jeg og De kan isandhed være rolig for Dem. Skriv De blot flere og lad dem rykke ind i næste Samling. Vær dygtig, som Deres Natur, smil og arbejd, sandelig jeg har neppe kjendt en stærkere, grejere Kvindenatur end Deres med al sin Lidenskab og – Forfængelighed. Jeg længes efter nye Digte fra Dem, friske muntre eller alvorlig-stærke. – Hvad De vil: jeg kjender jo ikke Deres nærværende Stemning. Bladene hernede tier fordi jeg har bedet dem (indirekte) at holde sin Mund. Jeg skrev baade til H. P. Holst og Bille, fordi jeg vidste, at forat forstaa Deres Digte maa man selv have Karakter, – og det har ingen af disse. Ude hos Heegaards fik jeg ogsaa af en Kand. Rimestad, Medarbejder i Bladet, høre, at Holst ikke syntes om Bogen. Han fandt den var reminicentser. Se en saa lav Sjæl kan heller intet Andet se i en Bog end Tankestumper; han finder ikke den ledende Snor. Bille er jo, æstetisk taget, ikke til at tale om. Clemens Petersen vil jeg ikke skal skrive om den, før det tiltrænges, og det gjør det jo slet ikke. Hans Mening er forresten ikke min. Han tror ikke det saameget er Digte som Vilje og Personlighed. Jeg tror akkurat det Modsatte. – Ja, deri søger jeg Deres Liv. De er jo stærk, ja stærk som faa, men Gud i Himlen hvor De ogsaa er svag; thi De er Digterinde. Illusjonerne narrer Dem paa alle Punkter.

Hils nu den Mand Danielssen fra mig, og sig ham, at jeg nok tror han er en af mine bedste Venner i Norge. Hans klare Ansigt, hans vellydende Stemme, og disse sagte «Ja», hvormed han følger Tanken i en Konversation, men fremfor Alt hans fortrolige Aaben hed, hans Frejdighed og hans næsten pikeagtige Ømhed, skjult under en hel Del Skjæld og Smæld eller sommetider røber de sig i Øjnene og Tonen og den foroverludede Stilling, hvormed han da taler, – dette minder mig og opdrager mig. Jeg vil bo i Bergen, naar jeg om to Aar kommer tilbage.

Apropos, den Mening F. B. har om Deres Digte er Ord til andet Henr. Ibsen, som dog forresten ikke har skrevet Stykket. – Ibsen er nu saa norsk! Jeg synes, jeg triller Sten i Fjeldene, naar jeg læser ham. Det ramler og skramler, men slet intet Videre. Han maa dog engang slutte med dette Tøv. Jeg vil tage Mod til mig og sige ham det ligefrem: thi han er for god til at gaa saalænge paa Vildspor eller «Vidderne».

...

Jeg har det mageløst hernede, bor sammen med Petersen i en stor literær Lejr, kommer mest hos Premierminister Hall og Prof. Hammerich, hos Hauch, Rung, Ploug og disse dejlige Folk. – Jeg skriver paa Arnljot Gelline, som er det bedste jeg har skrevet og i en ganske anden Genre. Jeg lader nu snart anden Sang trykke. Har De læst første? – Om otte Dage kommer Karoline og saa om en Stund drager vi. Jeg har Penge nok: her betales jeg *mageløst* og hanler bort min Fremtid, men befinder mig saare vel derved og har gode Mænd med paa Raad. – Jeg skriver neppe mere Fortællinger. De kan vel ogsaa se paa den siste at jeg slog Formen itu, bare af Utaalmod. Men saa er den frisk og klar. – Nu, Frue, skal hverken De eller det store Norge se mig igjen, hvis Gud vil hjælpe mig, før De Alle som En ret har Glæde deraf.

Vær nu en sød og rar Kone og skriv mig til, helst saadan lidt om at De holder af mig; thi det lider jeg saa godt at høre. Men skriv ikke om hvad Skyer der netop da er i Bergen, for det bryder jeg mig slet ikke om.

Deres B.

Til Martin Hammerich.

Hôtel Phønix, [Kbh.] 12/9 1860.

Jeg er ganske i Forlegenhed med min Gjenstand; thi det er gemenligen ikke den, der skrives om mellem to Forfattere. Heller ikke er det almindeligt at henvende sig til højlærde Professorer om saa barnlige Gjenstande. Men hvad skal jeg Arme gjøre, som mellem Venner og bekjendte af den Pythiske blev anvist netop Dem. Sagen er at min Kone er kommen, og at hun har faaet det fortvivlede Indfald at ville under Kjøbenhavns videre Beskuelse trille sin Dreng med i en Vogn. At købe

Vogn i Kjøbenhavn, naar man skal til Italien oprører sig endog mod *mine* praktiske Begreber, – at kræve den af en latinsk Professor, en indisk Viis, en dansk Magister burde vel ogsaa oprøre sig mod samme Begreber; men mærkværdig nok er det ikke skeet. Tvertimod har jeg i Aanden seet Dem lægge «de fire nordiske Universiteter» tilside og paa sin Plads for et Øjeblik, medens De sagtmodig skrider gennem Rafaels Værelse til Sanctuarium og der med mild Røst siger: «findes endnu noget af dette, hvori Børn age paa Gaden, styret af en Kvindehaand? Findes det paa mit Loft under mit Tag, saa lad ham faa det, ham fra Norden, som skal til Syden. – Og efterat der saa er talt om at han mulig kan brække det tynde Tøj istykker, gjøres opmærksom paa, at saa er al Kjødets Gang – og jeg faar Vognen en Maaned.

Tror De ikke?

Men har De ingen Vogn, som De for Øjeblikket intet Brug har for, – saa tænk ikke mere paa den Ting; jeg skal da plage en anden Medborger. –

En af de første Dage har De baade min Kone, vor Søn, og Deres altid hengivne

Bjørnst. Bjørnson.

Til Clemens Petersen.

[Kbh. efter 7/10 1860].

Jeg kommer til at huske, at du i din Biografi omtaler, at jeg ingen anden Examen har. Dels er dette urigtigt, saasom jeg jo har Afdelinger af samme, dels er anden Examen hos os ikke hvad den er hos Eder. Thi vor Artium er Eders baade første og anden Examen paa lidt nær (Naturfag) og denne Rest danner anden Examen hos os, den man gjør fra sig paa 1/2 Aar. Du vækker følgelig en gal Forestilling om mig i den Henseende, og paa en dobbelt Maade. At jeg intet Embedsstudium valgte og hengav mig til, det var Kilden til Splid med min Fader.

Din Bjørnson.

Til Israel Levin.

[Kbh.] 16/11 1860.

Vistnok har jeg ofte hørt Dem benævne med Navne, som er den lige Modsætning af det, jeg finder mig foranlediget til beundrende at omvinde Deres Tinding; – Jeg skal heller ikke vove at fritage Dem i alle givne Tilfælde; men i min Praxis har De vist Dem at være den mest udsøgte, balsamisk indstænkede Høflighed.

Den zarte Paamindelse jeg igaar modtog om at det er min Skyldighed at aflægge Visit, før jeg rejser og takke Dem endnu en Gang for den inderlige Godhed De har vist min Kone og mig, – en Paamindelse, der ikke opsteg af Brevet, men af selve Sagen – kan De tro jeg selv har følt og skal efterfølge.

Maa jeg gribe Anledningen til at takke Dem for Deres sidste tilsendte Pjece, der er Pokkers godt affattet og vistnok meget fortjenstfuld. Den har det udisputerlige Fortrin for Deres fleste andre, gode Hr Levin, at den ikke først behøver at *skabe* det Stof, hvorom saa siden Allarmtrommen skal gaa. Det er denne gang tilstede paa Forhaand og i rigelig Mængde.

Jeg saa Dem ikke en eneste Gang paa en Ole Bulls Koncert? – Og han kalder dog altid Jøderne fra sine Verdensrejser «sine Allierede»; de har gjort Halvparten af hans Lykke.

Modtag min og Kones venlige Hilsener. Jeg har den Ære at henleve som Deres altid hengivne

Bjørnst. Bjørnson.

Til Censor ved Det kgl. Theater.

Hôtel Phønix, [Kbh.] 21/11 1860.

Hvorvidt mit Stykke Halte-Hulda har været indleveret til den kgl. danske Theatercensur, ved jeg ikke. Nogen Dom er mig aldrig bleven meddelt. Jeg kjender Heibergs private Dom derom, og da Stykkets Antagelse formentlig maa være afhængig af, hvorvidt Fru Heiberg vil spille Titelrollen, har jeg ingen officiel Dom æsket, tror heller ikke, at min Kommissjonær har gjort det paa mine Vegne.

Nu staa to Ting mig for Hovedet, 1) om Fru Heiberg muligens vil spille

Titelrollen – 2) om Theatret har det Princip til Fremhjælp af Literaturen som

Hovedforsorg for den nordisk-dramatiske Literatur at antage dertil kvalificerede Stykker, uagtet de i Øjeblikket ikke kan spilles?

Forat faa dette forsøgt, tillader jeg mig ærbødigt at sende Stykket ind til den kgl. Theatercensur.

I Tilfælde af, at det skulde spilles, vil jeg forbeholde mig at indsende en Del ubetydelige Rettelser i Deklamationen paa nogle Punkter, – altfor uvæsentlige til at kunne have Indflydelse paa den Dom, der rammer Stykket som Arbejde, men altid tjenlige til hist og her at dæmpe et Skrig, forsone en Misklang eller tydeliggjøre. Forsaavidt Replikbygningen undertiden ikke skulde falde saaledes, at en dansk Skuespiller kan behandle den (Stykket maa forøvrigt ikke berøves sin Lokalfarve), maatte det blive bestemt at den danske Forfatter, jeg fik til at hjælpe mig dermed, konferrerede med Censuren, da det ligger i Sagens Natur, at jeg selv herom ingen Mening kan have.

Hr Clemens Petersen, cand. mag. (Vestervold 39) modtager Svar paa mine Vegne. Besætningen har jeg tænkt mig saaledes: Fru Heiberg Titelrollen, – Hr Wiehe Eyolf, – Frøken Thomsen Thordis, – Hr Hultmann Gunnar, – Fru Jacobson Svanhilde, – Jfr. Møller Hallgerde – Den gamle Kone samt Aslak maatte jeg nærmere forbeholde mig at overtænke.

Halte-Hulda udarbejdede jeg med megen Flid og Begejstring; den var min Ledsagerske i næsten et Aar. Jeg har undertiden læst Stykket højt i større Forsamlinger, og jeg tør med Glæde sige, at det er fulgt med en Spænding og Interesse som kan lade mig have de bedste Forhaabninger til Scenen. Men det maatte behandles med Kjerlighed.

Med Agtelse *Bjørnst. Bjørnson.*

Til Clemens Petersen.

[Postst. Roma 2/4 1861].

Længe og forgjæves har jeg ventet Brev fra dig. Ikke som om Noget i mit sidste fordrede Svar, men fordi du nu fører et stærkt studerende Liv og jeg gjerne vilde have lidt fra dit Bord. Jeg gjør jo selv det Samme paa min Vis og til mit Maal og

har Meget at skrive om. Ja saameget, at jeg ikke ret ved, om jeg dertil faar Tid; thi Livet hernede er vistnok Fred, men af den aandelig bevægede Art, som er den skjønneste.

Jeg drages alt af nye Emner og forbereder mig med Udholdenhed. Sigurd Slembedegn er Manden. Det direkte Historiske, som skal lægges til Grund havde jeg jo længst og har nu atter læst over Alt, som handler om ham blandt vore egne og Eders Historikere fra hin og denne Tid. Men dette er endnu Intet. Vort Fædrelands Historie især før ham har jeg ogsaa repeteret; den efter ham er Sverres. Men Sigurd har rejst hele Europa rundt, og omendskjønt jeg ikke i Stykket kan rejse med ham, maa jeg vide, hvad han har seet. Jeg maa altsaa fare vide og er nu midt oppe i dette, hvilket er meget vidløftigt. Kunstindtrykkene fra hin Tid vogter jeg mest paa, den store Rundbuestil, som allerede da i Sydfranken begyndte at tage den taarnede spidsstræbende Art mod Himlen. Digtingen fra den Tid er jeg paa Jagt efter, og Munch er naturligvis her behjælpelig. Saa maa jeg desværre ogsaa op i den slaviske Literatur, som jeg dog kjender lidt fra Runeberg og Docent Smith; men de finske Myther kjender jeg ikke. Sigurd havde nemlig meget med Finnerne at bestille, blandt Andet med en finsk Pige. Han var, hvad jeg bestandig maa huske, sin Tids mest beundrede Helt i de nordiske Lande, han var Skald, en ualmindelig klog Mand, kjendt med Kristendom og Lærdom, og ikke som Haakon Sverreson blot til Gjenskin i et raskt Liv, men til Grundlæggelse af store Planer.

Nu deler jeg min Tid (naturligvis altid med det halve Øje paa Rom, navnlig nu i Paaskefesten, saavel som paa det, hvorfor jeg egentlig er her) mellem at gjøre disse Forstudier og udkaste Planen til et Forspil, som jeg snart begynder at skrive. At han modtager Efterretningen om sin Fødsel og efter forgjæves Forsøg paa at blande den roligt ned i sit Væsen, tager den Beslutning at fly Landet og sin Fristelse og erobre den hele Verden som Vederlag for Kronen, gjør jeg til et særskilt Forspil for derved at faa større dramatisk Magt med mit Stof. Det er ogsaa et smukt indholdsrigt Emne, der kan gjøre et godt Stykke. Jeg kalder det «Forspil til Sigurd Slembe-Degn».

Dette har jeg formodentlig skrevet og renskrevet til Trykken om 1 1/2 Maaned, hvis Alt gaar godt. Handlingen foregaar efter mit første Opkast i Bergens Kristkirke. Jeg lader et Forspil i Forspillet først udvikle som ved

Opførelsen gjerne kan udelades. Den Ide er nemlig bleven uimodstaaelig hos mig at tegne en Bedepult under Hellig Olafs Billede, og lede derhen Mennesker af Tiden og dens Tanker; den Ene kommer med sit Andragende, den Anden med sin Tak, den Tredie med sin Anger, indtil Sigurd ogsaa endelig kommer og med sit umaadelige Begjær stiger op over Massen. I hine Første vil jeg vistnok have Tiden og dens aandelige Dragt iklædt, men deropunder skal det gode Øje kunne se Nutidens sorte Kjole og snevre Liv, saavelsom Helgenen forvandlet til vor dagligdagse godmodige Gud. – I Kirken kommer saa baade dem, som forraader Sigurd hans Fødsel, som Kongen, den svage Harald Gille, grusom og dorsk, skjønt han engang (før han fik Magten) var en meget rask Mand. Her i Kirken udspinder Handlingen sig, og den flytter siden til en Høj med Udsigt over Havet, høje Taarne og Sejlere. Jeg sammentrænger det i een Akt. Jeg elsker lange Akter. – –

Saa modtager jeg under denne Udarbejdelse Glimt af det egentlige Stykke, hvortil jeg sent og vart lægger Planen.

I denne Tid har jeg læst megen Gøthe. Jeg har nu engang foresat mig at læse Alt af ham. «Die natürliche Tochter» af ham har jeg aldrig læst før. Mig behager den mere end jeg har seet den behager andre. Der er et stort Liv til Eftertanke oprullet i denne lille Bog. Hans Werthers Leiden har jeg endelig læst, ogsaa hans Levnet til forbi italienische Rejse (som jeg dog har behandlet noget vilkaarligt) hans Digte holder jeg paa med, Iphigenia har jeg læst, men finder den blot interessant som Prøvestykke; hans egne Tanker om den forstaar jeg, ham selv var den vigtig, vi kan gjerne Alle gaa den forbi. De Gamle selv har jeg derimod læst, nu er jeg begyndt atter med Æschylos; thi Euripides maa bytte Plads en Stund, det blev formeget af ham paa een Gang; men han behagede mig overordentlig denne farverige, varme Mand med de liflige Syn. Hans «Bacchantinder» er i sit Slags uopnaaet af alle Digtere og Malere, som jeg har seet, og nu har jeg jo ikke seet faa.

Kleists Erzählungen har jeg her læst over; sank frygtelig ned i Rom; men maa dog beundre ham; han skabte af en ubekvem Materie. Man digter ikke godt paa Anger og Bitterhed, hvad saa derom er skrevet og sagt. (Jeg mener ikke her med Anger, Angeren i Kristo; thi den udelukker Bitterhed).

Saa har jeg læst *Schiller*. Hans Wallenstein, alle tre Stykker. Gud, hvor stort!

Gud, hvor stort! Og dog gaar jeg derifra som fra en Valplads indhyllt i Røg lige op til Himmelen. Tror heller ikke hans Wallenstein er rigtig; tror at han historisk frøs ind og at det var deraf han døde. Han frøs længer og længer bort fra Pligt, Kjerlighed, Familie, Erindringer, til det blev saa koldt, at Jernet var varmt da det sattes i hans Bryst. Det befriede. Men denne Schillers W. har jo Gemüth. Alligevel har Schiller i intet Stykke naaet en Historiens og Livets Sandhed som i dette. Da han engang har taget Stoffet, som det nu er, giver det noget rørende at se alle Smaa omkring Wallenstein flette sig ind i hans store Planer og faa dem lige smaa for ham, som de selv ere, før han rigtig ved det. Der lever Mange paa et stort Træ.

Saa har jeg læst Heiberg. Hans Vaudeviller (et Par) Pottemager W, Isabella, alle hans Digte og Rim. – I Norge den sidste Tid læste jeg det Øvrige. Ja, han er ingen synderlig Digter, tror heller ikke nogen synderlig Kritiker eller Lærd, neppe synderlig i Noget, men dog af stor Betydning i alt, fordi han tog den rette Stilling og opretholdt Alt med en fast sammenbygget Personlighed. Eftertiden vil dog ikke forstaa hans Berømmelse. Af Øhlenschläger har jeg læst «Balder hin Gode» for første Gang, Aly, Vaulunder o.s.v. Han jager i al Verdens Luft, som kunde den løsslupne nordiske Fantasi i ham ikke jage sig mæt; vi faar komme efter og inddele Riget. Det gaar Mere og Mere op for mig, at Heiberg kun gjorde Skade ved sin *direkte* Kritik af Ø. Ham selv kunde ingen Kritiker naa, hans Samtid havde blot det Kald at glæde sig, gjerne, med uhyre Fornøjelse kan man unde dem at glæde sig formeget, thi Ø. var dog gennem sund, han førte Ingen paa Afveje, den høje, barnlige Mand. Heiberg kunde vente, han har kun gjort ham og hans Kjere ondt, ingen, ingen Nytte. Den indirekte at skjærpe Folks kritiske Sands paa hans Værker, er noget for svag til at give Grund, saasom den er styg. Han kunde vente, til han saa daarlige Virkninger. Dem han nu saa, at Ø saaatsige er glemt eller forlagt, glædede ham neppe. Hvor Ø. var ubændig stor med al sin livlige Galskab. Gud signe hans Minde, hvad Velgjerning han har været mig til!

Nej at kritisere Ø. er jo som nu at ville begynde med Andersen! Naturer som min har godt af Kritik; thi jeg kan virkelig bøje mig hen efter anden Mands Tanke; men det kan ikke hine. Har du seet hin sidste Bestialitet af Andersen den om Fremtidspoesien? At vi er Orme, som skal skjæres over af en Ploug og blive Muld og andet saadant Svineri. Er da de ældste Digtere, er Homer, Æschylos, Sof., Eurip., Aristoph. – er Anacreon, Plautus, Seneca, er Provences

Minnesangere, ja de Psalmer, som blev digtet i Korstogene, er Hans Sachs, er Shakspeare, ja Dryden, er Calderon – eller er nogen af dem, som duer, er de skaaret over som Orme af en Ploug, er de Muld og Andersensk Vrøvl? – Jeg gjør som Skolelæreren: skjænder paa den Nærværende fordi de andre Disciple er borte uden Lov; jeg skriver til dig, du Atticus eller (bedre du tager den anden Rolle) Cicero – men etsteds maa jeg lægge min Vrede fra mig. Jeg saa det nemlig rost i alle Blade fra Athen.

Jeg fører altid i Hovedet en hel Dagbog til dig; men nu opregner jeg kun Registeret. Aa ja, bedre saa; thi det Andet vilde blive noget uendeligt. Hvorfor skriver ikke du mig til engang imellem; sandt at sige, saa begriber jeg det ikke.

Heiberg har Meget af Goethes Natur og begge forekommer de mig hele sit Liv igjennem at gjøre uhyre Forstudier til et uhyre Digt – som de ikke fik skrevet. Men Heiberg er jo noget spæd i sin Tanke, noget pillende i sin Form men saa sikker, at det er som griflet ind, selv hvor han leger. Goethe er saa storøjet, og saa øvet paa Haan den, han kaster hen som forsøgende. Men det egentlige Digt i Forhold til hans Evner, det kom dog ikke. Derfor kan man læse to eller tre Stykker af Schiller og sige, nu har jeg læst ham, eller nu har jeg havt saamange Timers Omgang med den Store, nu vil jeg hvile. Med Gøthe maa man følge og se, hvad han den Dag har fore; thi han lever blot for sig selv, jevnt undersøgende og ligesaa Heiberg. Man kan ikke sige, man har omgaaets dem, før man er ganske færdig med dem. Det er velsignet at en uhyre Digter som Schiller eller Øehlenschläger skrev mange Stykker; thi desto rigere er Anledningen for Samtid og Eftertid til at leve nogle Timer i en uhyre Omgivelse. Men de gjør ingen Skade, intet Skaar i Culturhistorien ved en tidlig Død eller Afkræftelse; thi de var saa overordentlig tilstede i sit enkelte Værk; vi er engang løftede op paa Banen. Men Mænd som hine Andre vilde efterlade et uhyre Savn ved at dø tidligt, derfor lader ogsaa Gud dem leve, og leve med Aandskraft. Men har vi denne Anvisning, maa vi ogsaa gaa efter og læse Alt.

Philip Weilbach tvivler jeg paa, min kjære Ven. Man har paa Landet det Udtryk om Kjører, som har løbet og med synlig Frugt, at «de tager sig»; jeg tror ikke W. tager sig. – Men det er jo muligt jeg fejler. Andre Kunstnere hernede har jeg endog stort Haab om, til Ex. Bloch. Han har nu malet mit Portræt i naturlig Størrelse, og er det netop som jeg gjerne vil erindres af Venner og Bekjendte. Det

Created at 10/6/2010, from URL:http://www.nslnorge.no/visning/NSL_Bjornson_Danske_brev1.html
er fortrinligt. Selv kan jeg ikke købe det af ham, og jeg kan heller ikke tillade at han sælger det til Hvemsomhelst. Han vilde endelig male det, og nu er jeg noget opraad med denne Ting.

Jeg har tænkt paa Hammerich, hvad tror du? – Apropos: Varbergs Kritik af dig i Dagbladet! At saadant virkelig kan trykkes? Jeg var tænkt paa under Navn at tage til Gjenmæle; men der er vel neppe to Mennesker uden om Fanatikerne, som gidder tænke mere over Artikelen, og hine virker man Intet paa. Jeg kom altsaa til at spadseres solo og se paa mig selv. Jeg har en dyb Foragt for Varberg. Naar En har udstillet en Figur i fantastisk Draperi og Mængden ser paa det i kunstnerisk Afstand, træder han til forat se om der gaar sproglige Lus i Folderne, det er Alt, han aarker. Naar han skal finde en Ide eller finde et Menneske gaar han efter sin egen Skygge. Han forfølger en Tankerække fra det Punkt: ingen Gud, intet absolut Godt til, heller intet Stort uden det, som er dødt. Fy for en Æsthetiker. Nu, som sagt hine to Mennesker, som tror ham, findes ikke; thi den store Mængde maa trakteres engang imellem, hvis de skal gjøre Kompagni, men han er tør, han har ikke en Draabe at give, og da opløser den sig. (Louis Napoleon gav Champagne, da han vilde gjøre Statskoup.)

Det er sandt: Poul Møller. Jeg har atter læst Noget af ham: om Kvindelighed og hint om Affektation. Jeg skal nu læse hans Filosofiens Historie. Men ved du hvad: den [som] gjør Studier i Retning som han, maa dog dø og ikke leve; det er da at tære paa sin egen Lunge. – Hvordan kom denne friske, klare Natur til saadant? –

Sig mig saa en Ting om dig selv og sig den med Oprigtighed. Hvordan gaar det dig selv, virker hin Bitterhed, din offentlige Optræden har mødt, og den megen Modstand dit altfor absolutte Væsen (desværre som mit) har skaffet dig, virker den til noget Haardt eller Ondt hos dig, eller er du glad, ikke alene i dit Øjeblik, men i dit Studium, i det Begreb, du agter at hente ud deraf, i dit Arbejde, har du stærk smuk Fortrøstning? Din sidste lille Artikel skræmte mig, din Mangel paa Trang til Meddelelse ligesaa, svar mig nu herpaa, min kjære Ven, og lev vel. –

Hils den herlige Hviid; jeg lægger nok nogle Ord ind, og fortæl ham, hvad jeg foretager mig. Min Kone skriver mig mageløse Breve, jeg svarer og elsker hende.

din Ven *Bjørnst. Bjørnson.*

Til Clemens Petersen.

[Postst. Roma 16/4 1861].

Kjere Ven, en liden Lap fuld af Snurrepiberier modtog jeg fra dig gennem Weilbach. – Hvad er det for Sludder at sige om mig, jeg ikke viser dig Tillid? Hvor og i hvad? Du er som disse gamle Koner, der en Dag er træt af at gaa i Huset, og saa klager over alle – fra Manden til Kokkepigen. Formodentlig er det først gaaet ud over Valdemar, saa Hviid, og siden du skriver til mig, saa skal jeg have en lille Restbeholdning. –

Og at sige om mig, jeg sætter mig fast i Griller og fixe Ideer! Ja havde du blot et Exempel, Højstærede, saa skulde jeg selv more mig derved. Det hele forekommer mig tvertom som har jeg aldrig gjort Andet hele mit Liv end ødelægge Andres fixe Ideer og Griller med en vis bred Sundhed, som jeg saaatsige har min Krop at takke for.

Jeg elsker endog at omgaaes Folk med fixe Ideer, nemlig dem, der er flot rundt omkring. Ikke dem, der hænger baade her og der. –

Hvad det specielle Punkt i Stykket angaar, indser jeg rigtignok ikke at to Replikker forvandler det fra Pantomime til Mimik; «Hvis jeg fik Beviser!» tror jeg dog runger gennem Stykket og høres endnu. Det kommer igjen hos Inga, det kommer igjen af Sverrer selv, idet han modtager Brevene. Jeg paastaar det høres fuldklart endnu. Scenen har som den staar noget dristigt. Man kan fortælle om den: de kommer ind og siger slet Ingenting og saadan gaar det fremover. – Med de Par Replikker til hedder det: de kommer ind og Bispen faar Brevene. Det er adskillig Forskjel i denne Opfatning, og det Komiske er ledet bort fra det Punkt jeg mente; det skulde nemlig virkelig ligge i dette: de siger Ingenting. Men paa den anden Side kan det være muligt, at det Komiske kan naaes i en større Grad paa en anden Maade. Replikkerne kunde jo gøres saaledes, at de var morsommere end Tausheden, eller at Tausheden bagefter den endnu vibrerte af deres Kraft. Saadanne kan jeg ikke skrive. Her er min Grændse, kjere Ven. Hvad der kan komme af Kompositionens Styrke falder mig gratis; det Andet, Replikkens Latter kan jeg ikke købe for Guld. Jeg har ikke skrevet een, som Folk

Endskjønt jeg altsaa dels ikke paa dette Sted kan indrømme Fordringen, opfattet som af dig, dels opfattet noget anderledes ikke kan fyldestgjøre den, – kan jeg paa den anden Side gjerne sætte et Par ligegyldige Replikker til, der hverken gjør ondt eller godt i sig selv, skjønt de berøver Scenen Taushedens Komik. Jeg sætter nemlig paa den sidste slet ingen Pris. Det er ikke mig muligt at holde Dom over Nikolaus som han fortjente; Historien forbyder det, mit Susjet med sin paa alle Punkter *tilbageholdte* Tragedie forbyder det. Sverre dør med den i sit Bryst. Han dør lidende, men som den der ikke lider. Han former Verden efter sit Hoved, og tager dens Misforstand derved, som dens Suk derover taus i sig og smiler, skjønt han tilsidst dør. Men for al Verden dør han som den Stærke. – Til dette Moment er langt igjen fra mit Stykke; Nikolaus bebuder det ogsaa i sin Replik. Derfor er mig her blot magtpaaliggende at komme fra ham saa billigt og saa hurtigt som muligt. Han skal ligesom blot sees hvergang han er nærværende; og dette kan jeg gjøre i fuld Medfør af hans Karakter. Efter saaledes at have indviet dig i Aarsagen til at det hele Opgjør med Nikolaus paa dette Sted er af liden Vigtighed uden forsaavidt det Faktiske, Kroningen, som Sverre vil have og hvorefter han lader som der er Punktum, skjønt han ved det godt, den Mand, at saa er det ikke, – – har du ogsaa min Redegjørelse for den Villighed hvormed jeg gaar ind paa dit Forlangende, der er understøttet af flere Andre. Fordringen rejser sig derved, at under Læsningen er man fyldt af forrige Scene og ikke strax villig til at imaginere sig Sverre komme roligt gaaende, Martin saa det neppe høres, Nikolaus bagoverhældet, højt – og dog med noget Snusende omkring i Krogene – to Ting som han mærkværdigt nok kunde forene. –

Her er Replikkerne indlagte. Et Par Rettelser følger. Stykket har jeg ikke aabnet, siden jeg læste det; men jeg kan det udenad. Bevis for hvor jeg arbejdede med det. Det kommer mig nu sjelden i Tankerne, men hine Rettelser, jeg Tid efter anden har sendt, har krævet sig som smaa Børn ligefra jeg skrev, og det er saa hyggeligt saadan roligt gaaende, tænkende paa Ingenting at forløse en her og en der. Sigurd optager mig nu meget, men jeg er ikke kommen langt. Jeg maa nok bære ham længere hos mig, lader det til. Han gjør mig ofte liden for mig selv, naar jeg ikke faar det til.

din Ven *Björnson*.

Petersen: Hvad tror du om at lade Anden Akts Møde mellem Bi spen og Sverre slutte med: «de gaar for roligt, paa for lige Baner.» – saa vinker Sverre med Haanden, Bispen gaar, og den næste Replik: Halvhundred Aars o.s.v. begynder? Tænk over det og ret, hvis du saa synes. –

din B.

Til Chr. Hviid.

[Roma medio April 1861]

Tak for din Omsorg! Kontrakten forekommer mig aldeles uhørt god! Ja, Hegel vil Intet vinde paa den Affære. Et Drama sælges ikke i 1200 Expl. Hvad Satan skal jeg med 300 Friexpl? Jeg skal skrive om Benyttelsen af dem, jeg trænger. –

Blot «Inga» skal der staa paa Titelbladet. Petersen maa ikke læse Korrektur; han læser jo mellem Linjerne og ikke i dem.

Paa de andre Punkter har jeg svaret før. Jeg er i Pengeknibe; fra Petter hører jeg ikke et Muk; ved du hvor han er, saa lad Bordevik uopholdelig skrive. Ellers venter jeg om en Stund Penge fra Norge.

Til illustreret Tidende bliver det vanskeligt at sende. Maaske et Digt. Man forstaar aldrig mig, naar jeg blot skriver paa to Spalter desværre.

Nu har jeg faaet to Formaninger om at være god mod Andersen. Men i Herrens Navn er jeg da virkelig en Bjørn fordi jeg bærer Navnet? Jeg har aldrig tænkt at æde Andersen eller hans Smule Collin. Men spørger han, hvad jeg synes om hans «Fremtidens Poesi», siger jeg rigtignok, at det er det græsseligste Tøv jeg i mine Levedage har læst. Men saa kan jeg jo lægge til, at «den grimme Ælling» er mageløs. Det har rigtignok ingen Sammenhæng, men det behøves vel heller ikke. –

Du skal hilse I. Levin fra mig og sige ham, at jeg holder af ham. Ja, jeg holder virkelig af ham den gamle Spillopmager med det gode Hjerte og «de mange Ting i Hovedet». –

Og Smith (din Smith) skal du hilse. Er han endnu, naar han taler, den samme absolute Selvhersker over alle literære Russer? Eller begynder han at blive ældre?

– Der er baade Hjerte og Mod der. Du skal se, hvilken Hjælp vi engang vil faa i den Mand, naar det gjælder at holde ideelle Synsmaader ivejret. Paa dette Ene er det dog til Syvende og Sidst, at alt vort Arbejde gaar ud.

Hvor vel jeg befinder mig, bader hver eneste Morgen, gaar Toure, læser Kunsthistorie og Verdenshistorie periodevis sammen, tænker paa «Sigurd Slembe» og skriver en liden Sang nu og da. Med Kjæreste og Venner lev vel!

din B.

Matthison-Hansen! – Nyholm!

Naturligvis Hegel Forskudet godtgjort, jeg Portoen for Stykket kort nobelt, nobelt.

Stykket skal blot hedde, hvad der staar. – –

Til Chr. Hviid.

[Roma ca. 20/4 1861].

Friexemplarerne.

Til min Kone	1
mine Forældre (Kr.sand)	1
Rosenkrone (Bergen)	1
Hviid	1
Petersen	1
Bordevik	1
Ole Bull (ved Korsbaand)	1
Petersens Familie (D ^o)	1
Hammerich	1
Hall	1
Smidth	1
Rung	1
Levin	1
Rabe	1
Erik Bøgh	1

Mig et i Korsbaand (betalt) og 4 til Karoline som hun kan give hvem hun vil 5

Ligesaa til dig 5

25

De andre 5 kan ligge eller Petersen kan give dem Ben. –

Exemplarerne til Norge (kun to) sendes gennem Hegel: Bergenspakken maa være den første, som expederes, da Stykket der burde spilles 17de Maj, hvis Bordevik synes det bliver Tid dertil (14 Dage) og da skal han forud varsku Bestyrelsen paa mine Vegne, da han har undertrykt den Lap, hvorpaa jeg selv har gjort det. – I Exemplaret til I Levin skriver Karoline «Til Hr. I Levin – efter Forfatterens Ønske – ved Karoline Bjørnson». Skriv det op for hende i tre Afdelinger. Exmpl. til Hammerich og Hall maa indbindes, ikke til Storstads. De andre faar spares, da jeg er fattig. Synes Karoline at hun har Raad til Indbinding, saa bør Expl. til Petersen, dig og Bordevik og hendes eget indbindes først og fremst. Af sine fire skal hun give Sannes et. Hun maa ikke opfatte det som sin Pligt at give et Expl., hvor jeg eller hun netop har været; thi saadant betaler man gemenlig ikke med Bøger; gjør hende dette klart og hils den Lille fra mig med samt hendes Gut.

Ved denne Lejlighed at huske mine Venner i Norge kan jeg naturligvis ikke. Men det er nok muligt, at Forfattere i Sverige, som har sendt mig sine Bøger, burde erindres; jeg skal tænke derover. – Nej, de skal ikke huskes førend jeg kommer nordpaa.

Amen.

Senere testamentarisk Forføjning. Henr. Ibsen og Meidell i Xania hver sit Exemplar, hvis Hegels Kristianiapakke gaar strax, saa i denne, hvis ikke, saa i Korsbaand. Desuden Grosserer Peter Petersen i Kristiania, som jeg nu hører er den, der gav mig de 100 Spd i Kjøbenhavn. –

Til Clemens Petersen.

Piazza Barberini, Rom 29/4[-3/5] 1861.

For dit Brev med Andersen takker jeg meget.

Ham selv blev jeg naturligvis ganske mageløst forelsket i, og jeg tror det var gjensidigt. Der blev en Fortælling og en Tuden uden Ende. Han læste Eventyr for mig, og alt var lutter Dejlighed. Lille Collin er en tætbygget, haandfast En, som jeg godt kan lide, men kjender ham endnu ikke.

Din Dom om Bordevik er meget haard. Du maa fra Først af have taget et ganske fejl Øjemærke paa ham. Det har jeg absolut forud for din Opfattelse af Mennesker, at jeg tager dem i den Sous, hvori de ligger, og det falder mig aldrig ind at flytte dem. Du vil hæve dem paa et Principys yderste Magnetnaal, og faar du dem saa ikke til at hænge paa, bliver du rasende. Jeg har aldrig tænkt mig Bordevik med Hegel og alt Dette i Livet, aldrig med den grundige æstetiske eller anden Uddannelse, men som den praktiske Bearbejder deraf gennem Theater, Avis, Omgang, og derfor et os alle overordentlig nyttigt Menneske, som man skal give Anledning til overalt at se og smage, at han, udrustet med en sund Kritik, som han er, kan vælge det Bedste. Jeg ser intet Galt i hans Overgang til Theatret; han arbejder nu, til jeg kommer derop, og saa tager jeg Ledelsen. For Øjeblikket kan intet Andet gøres end det, han bedst af Alle kan gjøre: leve og lege fremover med dem, vælgende, vragende, fra Dag til anden. Det skubber nok ivej, han har Lethed, Arbejdskraft, Aarvaagenhed. Saa skal nok Arbejdet en Dag begynde for Alvor. Havde vi blot den Slags Mennesker, som du i ham vilde *tænke dig frem*, saa kom vi just ikke langt, min Kjere, og hvorom Alting er: hos os er det ikke dem, vi trænger mest. Ved Theatret udarbejder han sig videre, vi maa ikke slippe ham, men puffe paa. I Guds Navn: hvem er det tilsidst du vil bruge?

– – Og saa lidt om Andersen. Den Mand ligner jeg blot deri at vi begge er Digtere, hvilket dog ikke vil sige stort mere, hvad Ligheden angaar, end at vi ere Mennesker. Hvad kan have gjort, at vi dog har berørt hinanden, er mig end mere ufatteligt nu, da vi sidder overfor hinanden. Han har en uhyre Slægt i Danmark denne Mand, større end jeg har forestillet mig, fordi hans Digtning ofte har vakt en Ærgrelse hos mig, som har afsluttet al videre Reflexion. Han har en uhyre Slægt, som han dog ikke har gjort sig saa overlegen, at han ikke undertiden synes at ligne den Enkelte, og just ikke altid den Bedste. Jeg kan nu, da jeg selv har hørt ham læse Eventyr og talt med ham, høre Folk skoggerle, som jeg aldrig har sat i Forbindelse med ham. Reflexionerne over ham strømmer nu rigt ud af Omgangen, og ikke deraf, at man undertiden staar paa et tomt Sted og spørger

ved denne Lejlighed, beder om Forsigtighed ved saamangen anden, er mig en Advarsel og en Glæde. – I dette Solskin læser jeg nu atter hans Eventyr.

Og saa om mig selv. – Har jeg skrevet dig til om Sigurd Slembe? «Sigurd Slembes første Flugt», (een Akt), «Sigurd Slembes anden Flugt» (tre Akter), «Sigurd Slembes Død» fem Akter. – I første Stykke er jeg midvejs. Stolt som en ung Erobrer træder han ind i Kirken, fortæller Sct. Olaf, at nu har han slaaet ned Bentein, Kongens stærkeste Mand, nu maa han faa vide, hvem han er, at han kan faa vide, hvad han videre skal. Moderen er stævnet derhen med den vise Kol som Vidne. Han faar Skjend for denne evige Klamren med Landets Bedste, især fordi han vinder. Thi uden Slægt som han er, vinder man ikke ustraffet paa de Bedste. Han har istedetfor Kvad derfor ogsaa kun høstet et Øgenavn: den Slembe (Uregjerlige). *Han* kan derimod ikke begribe, hvem man skal prøve Kræfter med, naar det ikke er med de Bedste, og naar han vinder, er Øgenavnet det Samme. Saadan staar Karakteren, nu begynder Experimentet.

Lad mig saa faa Slægt, siger han, at jeg kan faa Følge, saa det, jeg gjør, sees. Hvem er jeg? – Moderen forfærdes, hun benægter, at han er Andet end Presten Adalbrekts Søn. Han river Sløret fra hende, saa beder hun, bønfalder tilsidst paa Knæ om at han vil skaane hende; thi hvad han faar vide, er hendes Skjændsel, som hun ved et helt Liv har søgt at sone, men Hemmeligheden vil forspilde hele hans. «Det er forspildt – alt ved dit første Ord!» udbryder han og stormer paa. Hun vil ikke, han skal rive sin Moder omkuld paa Vejen til Ære. Hele denne Kamp er fuldkommen lykkets, den ender med, at han faar vide, hun har avlet ham i Blodskam med sin Søsters Mand, at hin tog sin Død derover, at Faderen forskjød hende; men Manden var falden i Skotland: han var Norges Konge, var Magnus Barfod. Det første, han siger, er, vendt til Olafs Billede: «saa er vi to i Slægt!» Nu bryder han paa. Først vil han til Kongen og kræve sin Andel i Riget. Kongen selv er uægte født; to Brødre havde han, hvoraf den ene ogsaa var uægte født; men alle tre delte de Riget med ham efter Datids Skik. «Men Vidnesbyrd?» – Ja, Moder maa bære Jernbyrd. – For Jernbyrd raader imidlertid Kirken. Vil Kongen, saa faar den let daarligt Udfald, «og» siger Thora (Moderen) «sidste Skam er værre end den første.» Han vil selv bære. Men saalænge hun lever, er det hende det kommer an paa; hun staar altsaa i Vejen. Nu forsøges alle Udgange,

han finder hver eneste spærret, eller som han selv siger «– hver Port til Retfærd ej blot er lukket, men med Syndens Segl.» Oprør er det sidste han staar ved; men, som Kol siger: Fra Solformørkelsen ved Stiklestad, der endnu ruger over Nordens Minde, har Ingen baaret denne Kains-tanke. *Sigurd*: «O Hellig Olaf, er det ogsaa sandt? – Saa maa jeg vende til en anden Kant.» – *Kol*: «Til det, du søger, hver en Vej er stængt.» *Thora*: «Men der er Noget, som du ej har tænkt: bliv her i Fred! og søg at –» *Sigurd*: «Aldrig, aldrig! Alt nu jeg føler, hvordan Jorden brænder!» o.s.v. i denne Replik løber han atter Stillingen igjennem og ser til sin Forfærdelse at under den uhyre Bue, de har beskrevet fra det Punkt, de gik ud, og hvor de nu atter staar, er han bleven et ganske andet Menneske, som i Verden har tabt Alt, han kaster sig ned raabende: «O Moder, Moder! hvorfor taug du ikke!»

Hid er jeg kommen. Nu lader jeg en Korsfarer komme ind og falde paa Knæ for Alteret, med en Bøn, hvis Indhold er: «tag dit Kors paa og følg mig!» – Og *Sigurd* gribes i Øjeblikket af den aldeles rette Forstaaelse, skjønt han faktisk fører den imod Korstoggjærningen. Moderen har mistet ham, mister ham nu synligt, og det ender udenfor Kirken paa en Høj mod det aabne Hav med *Sigurd* paa en Sten og Korsfarersang i det Fjerne.

Det andet Stykke «*Sigurd Slembes anden Flugt*» foregaar paa Ørkenøerne, hvorhen han rejste, fordrevet ved Vind først til Skotland, siden hid, da her var mere at gjøre, utvivlsomt ogsaa sendt af Skotterkongen som den bedste Hjælp hans Frænde kunde faa. Her forsøger han den Ting *at tjene*. Forunderligt styret af Skjebnen og skjønt aabenbaret af Historien er det, at det Forhold han i Skotland bliver den Tjenende i er en Broderkrig, den samme han flygtede! Og en storartet tragisk Ende faar den: to sælsomme Kvinder, af Sagaens største, som altid havde hidset Brødrene mod hinanden, laver et forgiftet Klæde til den af dem, som de hader, men den Broder, som de elsker, tager det spøgende paa, og dør! For *Sigurds* Vedkommende skal Stykket bevise: at han har for godt Hoved (som man nu vilde kalde det) til at man tør tro ham. Han griber for mægtigt ind og vækker overalt Frygt istedetfor Tillid. I Fredsslutningen med den sejrende Jarl hedder det udtrykkelig at han skal udleveres eller forvises. Nu kan han selv tage Stillingen, hvis han vil: anden Gang lyder Korssangen, og han rejser, men med den Erfaring at tjene kan han ikke.

efter tre Aars Forløb atter i Norge og beder Harald Gille, som er hans uægte Broder, og har gjort det, hvorfor Sigurd flygtede, ja endnu mere: forstødt den forrige Konges Søn, blindet, gildet og sat ham i Kloster, – Harald Gille beder nu Sigurd om Rigets Halvdel. Høvdingerne er bange hans «gode Hoved», lover ham hvad han beder om, men forat forraade og dræbe ham. Saa kommer andet Afsnit i hans Liv. Han forekommer dem – og dræber Kongen. Han spørger dem, om de saa vil krone ham? Men med hin gamle Frygt som Vejleder, svarer de, at de hellere vil tjene Haralds umyndige Sønner. Sigurd tager den blindede Magnus af Klostret forat gjøre sin Ret endnu stærkere. Vi ser ham nu slæbende paa ham, blive fordrevet op til Finland, hvor han møder for anden Gang en forunderlig Kvinde (paa Ørknøj havde han historisk og hos mig hin korte Kjerlighedsforbindelse jeg ofte har fortalt dig, nemlig om hende, han forskjød); nu møder han en Finne pige, et fuldstændigt Naturbarn, en Oase aabner sig, et lille roligt Liv indbyder, – han flygter det, faar Finnerne til at binde ham Skibe sammen af Skind, hvorover han i Sagaen synger et dejligt Kvad, og stormer atter indover til Kamppladsen, som bliver hans Dødsseng. Fienden møder ham i et trangt Sund. Hans Magt er forliden, han skjønner det maa gaa galt; men Partiet trænger paa, den blinde Konge vil ikke længere slæbes. Da har han Timer med sin Gud og sin Moder Aftenen før Slaget og erkjender hele sit Liv og hele sin store Ret spildt. Han falder i Slaget og Moderen er over hans Lig.

Jeg vil lade det ende som en sagte, fjern Psalme, hvori det brusende Eccho af store Tanker og Vaabenlarm mildt optages. – Ja ved nu at læse Skildringen igjennem, ser jeg, at den er meget ussel. Den afdækker ikke en Tiendedel af mit Stof; thi jeg har den Uvane at skrive Breve «naar jeg ikke er oplagt», og Virkningen bliver at du blot kjeder dig istedenfor at forstaa mig. – Og naar det saa engang er færdigt – hvem skal saa spille det? – Aa, de kommer nok; dette vil jeg baade tro og sige; men jeg er fattig og skulde leve af det, jeg skrev. Jeg skulde derved afbetale, hvad mine Venner gjør for mig. Du maa nemlig vide at Meidell og Richter, eller rettere Richter og Meidell har ordnet mine Venners Understøttelse saadan, at jeg nu har 40 Spd Maaneden vis Indtægt, og Mere, hvis jeg vil, men indbetaler nu til dem, hvad jeg skal tjene, saavelsom Resten af mit Stipendium. Det er vel Kammerater! – For hvad du gjør mod min Kone maa jeg

Vildspor i dette Kapitel.

Jeg har i senere Tid skrevet et Par heldige Digte. Ravnkilde udgiver nogle; han er ingen dyb Komponist, men har det Fortrin, at det, han gjør, er lyst og cantabilt. Jeg skulde ønske at have Rung hernede; vi arbejdede nok bedst sammen, og jeg trænger En, som plager mig; thi Sange hefter jeg ikke til Papiret uden dette. – Har du nu forstaaet mit Drama? Første Stykke er som et lyrisk Digt, andet er tungt islandsk, kort, svært, med Lidenskaber, hvoraf de dø. Tredie løfter op i det sidste Forsøgs Storhed, slaar over i det Eventyrlige som i det Vilde og ender langt borte. Korstogenes Bevægelse giver stadigt Orkester, den oprørte Verdens Bølgegang høres op i Koulissen. Du kan kalde det forskjelligt efter de forskjellige Standpunkt. Du kan kalde det et forspildt Liv og du kan kalde det en forspildt Ret, og der er mellem disse Ting en uhyre Forskjel: den at søge Livet i det Smaa, men Gode, og den at søge Sit, men med Kløgt og Hensyn. Saa kan du lægge alt det Tragiske i «hans gode Hoved», hans Evners Krig mod ham selv, fordi man af Frygt, Misundelse nægtede dem og ham Anerkjendelse. – Ja, sig mig selv mere man kan kalde det. Jeg er saa tam idag, skriver med dovne Fingre jeg ikke gider bøje, og prøver ikke paa at lede efter det rette Udtryk.

Jeg er træt. – Det kunde dog hænde, at jeg engang, naar jeg fik et ret husvalende Brev fra Eder, kunde skrive et igjen. Nu hører jeg intet Eccho, og jeg har dog oftere skrevet. Ja hils Hviid fra mig og R. Schmidt fra hvem jeg fik et hyggeligt Brev. Med næste Post sender jeg dem begge Brev, kanske her med det Samme. I faar i saa Fald dele Portoen; thi jeg betaler blot, hvad kommer saalænge jeg er i dette Røverhul.

Lørdag 3die Mai.

Efterat have været meget kjed Kong Sverre hvilket steg til Lidelsens Højde, da jeg hørte Stykket var indleveret og jeg begyndte at høre hver Klodrian sige mine Replikker, er jeg nu, efter at have kunnet atter læse det igjennem, paany glad i det. Dette Stykke er virkelig godt, skjønt dets Stof ikke er et stort, idet det ikke er anlagt paa at være noget Mere end hvad det er: Skildringen af *en stærk Mand*. Men denne Skildring er virkelig lykkedes. Jeg ser nu, at jeg endnu maa gjøre Rettelser; det er ikke saa godt med Saadant; det voxer i os efterat det er bortlagt. Navnlig har jeg ikke ladet Inga udfolde sig nok i tredie Akt, hvor Sverre siger

Haakon, at han skal blive Konge. Der kan jeg lade Stoffet blot ved en Replik stige til Graad, megen Graad, og jeg vil have den med; thi Slutningen er virkelig med en mild Ro og Bestemthed istand til at viske dens Smerte ud.

Et Par Overgange maa gjøres lettere; men ingen Karakter forandres. Dette Stykke vil nyde en vis Sort Modstand af en vis Sort Mennesker: de Karaktersvage. De vil for det Første ubetinget tage Sigurd Jarlssons Parti, og sige han er mishandlet. Jeg anser derimod hans sidste Replik forat være den bedst skrevne i Stykket, jeg mener den bedst psykologiske; thi Stykket frembyder overhovedet færre psykologiske Sammenstød end mine forrige Arbejder; det kommer deraf, at jeg holder nu paa at drage mere Stof sammen, mere massiv Begivenhed, men i Orkenøstykke, «Sigurd Slembes anden Flugt» skal begge Ting være forenede. Kong Sverre har givet mig mere Øvelse og Sikkerhed end jeg selv tænkte, og jeg tror alt her, at jeg skal forme hvad du og Hauch leder hele Verden om og bliver Uvenner om, da I ikke finder det og sætter Eder derpaa trætte ned og skjælder Tiden. Stakkels Tiden!

At derimod Sigurd kunde være vidløftigere udviklet indrømmer jeg; den Kyndige ser imidlertid hvorfor det ikke er gjort og kan give Argumenterne derfor den Vægt, han synes. Endvidere vil de samme Mennesker sige med Sympathiens Deltagelse: «Inga var ikke rigtig mod ham!» Aa – nej, svarer jeg, ikke klog nok fra Begyndelsen; thi hun skulde ikke have befattet sig med ham. Dette vil de finde haardt svaret, og jeg kan da lægge til: ja i Omgang med Svage har man, hvordan man snoer sig, virkelig bestandig nogen Uret, eller i alle Fald *Følelsen* deraf. Denne Følelse lod jeg ogsaa Inga have i en Replik; men tog den ud igjen, netop for ikke at mislede. Derimod er det min virkelige Mening, at hun i det, som hænder, finder en mild Straf forat have opoffret Sverres Sag, da det kom til Stykket, eller rettere ikke at have vist det Forsagelsens Mod, som Sverre siden gav hende og Haakon. Jeg lod ogsaa dette være antydnet, men strøg det ud igjen; thi det føles, Sverres System føles som en Modsætning. Endvidere vil de samme Folk gjerne have havt mere Løjer af Bispen, men sammen med en moralsk Størrelse som Sverre gaar det ikke an. Naar disse To udvikler sig sammen, faar den Sidste saaledes Overtaget, at hin nok spræller, men det maa føles som Afmagt. Kunde han blot fjernes paa en Par Minutter, voxede han nok; men se det laa udenfor Planen, som netop er: Sammenstødet. I Nikolaus vil de utvivlsomt se noget

hvor hul jeg har bygget hans Pathos fra første Linje til sidste. Men den, som selv ikke er sand, føler ikke saadant strax. (I Samtalen med Sverre maa Overgangen til at omtale alle hans Skurkestreger gjøres lidt længere og gives lidt mere Pathos forat Factaernes Ro kan tage sig mere ud paa denne Baggrund).

Ved første Læsning vil maaske ogsaa Historieskriverne blive lidt mistænkelige, fordi meget ikke staar anført i Sagaen, fEx Haakons Pagt med Faderen og at han kjendte Inga før Faderens Død. Men vil de psykologisk tage fat paa Stoffet, skal de støde paa det mærkelige Faktum, at igjennem en hundrede Aar havde enhver Kongesøn og Konge uægte Børn i en ung Alder, men Haakon, skjønt fyrrigere end de fleste, ja dem alle, skjønt ligefrem beskyldt for et ustadigt Liv: havde Intet! Dette er ikke kommen tilfældigt; thi sin Formue beviste han, da han «tog Inga, en god og trofast Pige til sig.» – Allerede i denne Maade at udtrykke sig paa giver Sagaen en Anvisning om at han kjendte hende fra før, altsaa fra den Tid Faderen levede; thi første Gang efter Faderens Død var han paa den Kant af Landet. Man «tager jo ikke til sig» hvad man ikke kjender, og at hun var god og trofast maatte han have prøvet. Han døde jo siden strax. De fandt hinanden og saa døde han! Denne tragiske Baggrund har Stykket, Sverres Bestræbelser og hines Haab. – Saa ganske synes den mig akkomoderet Sverres hele Liv og alt, som tilhørte ham. Men saa har den ogsaa Klokkingningen i Throndhjem, da Inga kom over Dovrefjeld Vintersdag med sit Barn! Og den har dette Barn[s] mere end 50aarige Regjering, Norges største Tid! Jeg aldrig skriver eller tænker dette uden Taarer; jeg skal engang vie det en Romance.

Men svar mig paa een Ting: hvad tror du om jeg med et Par Ord antydede, at jeg ønskede Høedt til at spille Bispen. Saadan som Situationen er gjorde hans i sig selv falske Maade at spille Komedie paa maaske mere reel Tjeneste end de Andre. Og i «Sigurd Slembe» har jeg ved det kgl. Theater Ingen til Hovedrollen uden det skulde være Høedt. Fortæl mig ikke, at han ikke er den rette; men skal jeg overhovedet spilles, maa man indrette sig, saa det er et Syn værdt, og Noget har Høedt i sig, som tilsyneladende passer. Fik Høedt en saadan Anmodning, idet nu flere Stykker begyndte at sejle op, var det muligt han gjorde det. Men jeg kaster blot Tanken hen, da du kjender Forholdene bedre, jeg mener de Størrelser, man kunde anbringe som Erstatning. Een Ting vil jeg sige dig: Fru

Hvad Høedt angaar: jeg har som Direktør i snever Vending ofte maattet bruge det Falske til Udstopning paa et tomt Sted. Det kan blot gjøres midlertidigt. Og hvad tror du? – Det er hans Flid og Frækhed, som udretter saameget selv over Talentet, saalænge Skuespilsorten ikke er rigtig ægte. Det er nu ikke den dagligdagse, og saadan kan det vel humpe ivej, til Stykkerne (de sande) bliver saamange, at de har sin Tradition. Dog snart har deraf igjen en ny Kløgt udviklet sig til nyt Bedrag! Mantzius er saa kort, Phisters Stemme noget saftløs. – Ak ja, jeg kjender dem ikke, og er derfor endmere bange. –

Din Ven *Björnson.*

Til Chr. Hviid.

[Roma, avsluttet] 11/5 1861.

Kjere Ven!

Da I, som var min Kones naturlige Værger, tillod hende trods min bestemte Befaling, at indlevere mit Stykke, troede jeg dette var saaledes at forstaa, at Hauch skulde læse det og sige sin Mening, og at I paa Forhaand omtrent kjendte Udfaldet. Officiel Ind leverelse havde jeg ikke forestillet mig; thi jeg var vis paa, og troede at I vare det, at en saadan blot fik at føle literær Fornemhed og Smaatteri, saalænge ikke Publikum med sit store Hjerte, hvad ogsaa min Mening var, havde dømt i Sagen og anvist de svage Styrende Vej.

Til min Smerte ser jeg, det var anderledes. Mit Stykke trues med Forkastelse, og et forkastet Stykke møder Mistro hjemme, finder som trykt ingen Læser, det er ruineret. Jeg maa gjøre, hvad Stykket selv tillader forat frelse det, men naturligvis ikke Mere. Indlagt er Copi af et Brev til Hauch, som afgaar samtidigt med dette. (Siden: Nej, gjør Intet.)

Lykkes ikke Operationen, skal Stykket brændes. Hegel vil selv føle, at det gaar ikke længere i Boghandelen, Sagen er naturligvis alt bekjendt blandt Mange, og æder sig altid videre ud. Men de Penge Hegel har givet mig, skal inden Aarets Udgang være erstattet af nye Arbejder. – Jeg haaber han tror mig, og tror han

mig ikke, har jeg ligeoverfor denne daarlige Mening som overfor saa mangen anden blot den Udvej at kaste Broen af, og arbejde rolig videre.

Jeg havde nu sendt min Kone Anvisning paa Rejsepenge og Ønske om at se hende strax. Nu skriver jeg Kontraordre, og maa naturligvis selv hjem til Foraaret.

Til det danske Theater kan jeg ikke mere indsende noget, jeg maa nu med Sigurd Slembe se til at faa den opført i Tyskland; thi leve maa jeg og slutter gjør jeg ikke. Her lever altid flere af Tysklands Berømtheder, de har altid vist mig mageløs Forekommenhed, nu maa jeg prøve at vinde Terræn.

Dersom der var noget i min Natur, som kunde fare hen i Øjeblikket og skrive noget Mageløst, vilde jeg naturligvis tage Sagen op paa en anden Maade. Men min Natur er at stige jevnt op og se til, om dog ikke tilsidst det Højeste kan naaes. Altsaa tør heller ikke jeg fortro mig til mit næste Arbejde, jeg maa blot indrette mig saa, at jeg kan faa lov at fortsætte fredeligt. Men Vejen over Danmark er stængt, og hjem kan jeg ikke komme uden over et andet Land, det er Sagens Sorg.

Kjære Venner, jeg takker for Eders gode Mening, og I maa ingen Bekymring nære for mig. Igaar var jeg oprørt, idag er jeg ganske rolig, har atter hengivet mig til mit Arbejde før dette Brev er sendt. I ved det jo af lang Omgang med mig, at der er ikke den Ting til, som forstyrrer mig ud over Øjeblikket, og at mine mange Skuffelser fortæres af det poetiske Behov i mit Arbejde.

Lev vel! *Björnson.*

Flere Dage efter.

Jo mere jeg overser min Situation, jo mere ser jeg, at det nytter ikke at udgive dette Stykke under saadanne Forhold. I har ganske ruineret mig det med Eders velmente Tjenesteiver. – Men brænd dog heller ikke; lad det ligge til bedre Tider for mig, med sine Rettelser ved Siden. Stryg det, som er antydet i Brevet til Hauch. Jeg skal om lidt sende de andre efter, for Øjeblikket arbejder jeg i Sigurd.

Foruden hin Tidende, har jeg ogsaa faaet den, at min Kones og min Drengs Helbred for bestandig er ruineret, dersom de den hele Sommer ikke ligger rolige og tager Søbade!

Jeg kommer ikke over Kjøbenhavn, naar jeg rejser hjem; thi nu har jeg der Intet at gjøre. Jeg er begyndt mellem Tyskerne, der er rigt begavede Mænd med uhyre Lærdom; men jeg er dog ikke hjemme der. Nu, det skal nok gaa, de gjør ogsaa Alt forat hygge mig og tier om vore skandinaviske Kampe med dem. Her er kommen en vidunderlig Maler: Gallait fra Belgien, han er den største nulevende Maler jeg har seet og en prægtig Mand. – Munch er rejst, alle de Kammerater, jeg holder noget af, rejser i næste Uge. Lev vel! – Til Weilbach har jeg Intet sagt om Noget; han er saakluddret naar han taler om stærkere Forhold, – saa god og blød han ellers kan være. –

(Siden, 11te Mai)

Jeg har med Vilje ladet dette Brev ligge. Ved atter at læse Stykket ser jeg: det skal dog udgives. Paa det Hauchske Vrøvl svarer jeg ikke. Jeg havde tilbudt ham at stryge den eneste Udsmykning i Stykket, som jeg kendte, nemlig Slutningen af Mødet i Skoven mellem Inga og Haakon, saa Sangen og Linjerne foran gik ud, og Scenen endte i og med følgende Replik.

«Nej, uden al Fare var Livet et Spil» – og saa Sverre kom. – *Denne Rettelse kan fremtidig gjælde*, men til Hauch skriver jeg aldrig, heller ikke maa Nogen prøve paa at gjøre det i mit Navn, da jeg annullerer Alt, og gjør det med Grovhed. – Hine Rettelser jeg bebudede længe før Hauchs Brev kom, har jeg desværre ikke nedskrevet endnu. Allerførste Scene tænker jeg at omskrive, det Andet er ganske uvæsentligt. Det skal snart komme, vent blot med Trykningen nogle Dage og samle mine Rettelser. – Har I seet den Yttring i Hauchs Brev «at der kommer næsten ikke ind til Theatret et Stykke, hvori der ikke bliver skaaret?» – Jeg vedlægger Brevet, at Petersen kan føje det til sit Hauchske Arkiv. Hvad ubodelig Skade en Censor med deslige Begreber som at en Digter skal overlade ham at stryge (!) – kan gjøre i det Skjulte? Og især, naar hans Karaktersvagthed forbyder ham at respektere det Individuelle, saa hvert indsendt Stykke gildes. Men kom *han* bort, begyndte vel Hertz, og det Sidste var værre end det Første. Der er just ikke megen Trøst i vore literære Forhold.

Smith skulde have Brev; men mit Humør er ikke nu godt oftere end naar jeg arbejder; skal jeg udtale mig, bliver det daarligt. Dog, det gaar vel snart over.

Lev vel! *din Ven.*

Til Clemens Petersen.

[Roma 11/5 1861].

Tak, mange Tak for dit Brev. Jeg har ventet længe. Netop idag har jeg skrevet et Brev til Hviid med den hele kjedelige Historie om mit Stykke, siden har jeg været om i en Del hollandske, tyske og italienske Studier og ret opbygget mit Humør paany. –

– Dine Bemærkninger om Sverre er ganske mine egne i sine Hovedtræk, hvad du ogsaa vil have seet af mit forrige Brev. Jeg ved meget godt at Sverre ikke er Halte-Hulda, men jeg ved ogsaa, at skrev jeg Sigurd Slembe, der er mere end Halte-Hulda, før Sverre, blev den Mængden lige uforstaaelig som hin. Nu svinger jeg op til den samme Lidenskabsfylde fra en ganske anden Kant, gennem Situationer, Livlighed, Veltalenhed og midt i dette kommer saa undertiden den talende Taushed. Kong Sverre er for mit personlige Vedkommende et saadant Fremskridt, at mine Venner maatte juble med mig. Naar du siger, at den dobbelte Iderække ikke ganske forener sig, er det for dig og mig sandt; thi Stykket er egentlig et Femaktsstof, Sigurd maatte have længere Udvikling, Bispen, Haakon, kun Sverre ikke. Men: naar nu Sverrestoffet i sig selv aldrig anderledes kan behandles end gennem flere Stykker, som ender *med hans Sønnesøn*, hvem vil saa ikke se til at pakke det enkelte Stykke i tre Akter? Føltes Stoffet som ikke alene ikke foreløbigt, men ogsaa som i sin aandelige Følge afsluttet, hvem bredede sig saa ikke med Glæde ud i fem? Den Billighed maa I vise mig, her at indrømme mig lidt personlig Frihed til at vælge min æstetiske Omgang. Jeg vil ikke mere af ham, fordi jeg saa alligevel ikke kan faa hvad jeg vil? Forstaar du mig? – Og Opgaven nu engang opfattet i tre Akter – da, ja da er Stykket med een Gang saa godt, og paa to Steder saa dristigt bygget, at den store Mængde ingen, slet ingen Mangel paa Udfoldning vil føle, saasom Alt er proportionelt og hver Part livlig. Den Indviede vil paa sin Side sige: dette er virkelig saa godt gjort, at jeg vil spaa ham en dramatisk Fremtid. (Skrevet akkurat som jeg føler det.)

Men saa kan han lægge til: hvorfor skrev du saa egentlig Sverre, da du ikke vilde gjøre det saa udførligt, som du kunde, hvorfor ikke et andet Stof? Nej, svarer jeg, dette er vor Nationalhelt, og han er min aandelige Stamherre. Jeg elsker ham. Jeg vil mit Land skal elske ham, lad ham staa et Øjeblik, saa skal jeg tegne ham. Og gjennem Nikolaus skal jeg stige op til en Række Karakterer, som man ikke har anet ligger i mig. Afslutningen er altsaa: Kong Sverre er et rigtig godt Stykke, for Mængden interessant i sig selv. For Æstethikerne mest derved, at jeg i dette har dramatisk arbejdet mig langt op. Da man nu vil forhindre Mængden i at se det, saa brænder jeg det; det har været mig nok.

Men Sigurd Jarlsson er jo en ulykkelig Elsker? Nej, kjere hvordan kan du komme til at sige saadant? Der er ikke mere Mening i hans Elskov end i hans Politik. Han er født Konfusjonsmager, ikke komisk, saa stærk er han heller ikke at det bliver tragisk, men det bliver i ethvert Tilfælde saare følgerigt for Andre, og det er min Erfaring, at netop den Sort Mennesker har i en hvilkensomhelst Gjæring stor Indflydelse. Af Forvirring gjør de Forvirring; de mener det godt i Bunden, fristes ofte, reddes af Tilfældigheder, men den hele Sum er og bliver Forvirring. Jeg lader ham løbe som han kom, og løbe i en Illusjon; han har ogsaa en Illusjon den Dag han dør, er det derfor værdt at følge ham længer? – Jeg skriver formodentlig snart atter et Stykke om og fra Sverres Tid; han maa da atter frem, forat forsvinde paa en lignende Maade. – Og hermed slutter vi Stykket «Kong Sverre» – Drama i tre Akter af Bjørnstjerne Bjørnson. – (Læs Hviids Brev.)

Jo, min Kjerlighed til det er saa stor, jeg maa endnu faa sige et Par Ord; thi Afskeden er mig tung. Den stærke Sverre i sin Tid, med Sigurds Forvirring mat prellende fra sit Skjold, med Nikolaus stormende mod sig og Haakon uregjerlig under Haanden, og af Sigurds Forvirring tage det Baand, hvormed Nikolaus bindes, og af Nikolaus's Trudslar det Forsæt, som gjør en Mand af Haakon og i dette blive hjulpet af Folkets vaagnende Kjerlighed (Inga), se det er dog raskt og klart tænkt, og det er overalt aabent udfoldet. Det er sandt: jeg kunde mere udarbejde mine Stof; men det kommer ikke deraf, at jeg er troløs mod dem i det Større eller det Mindre; det kommer deraf (hvad man bestandig glemmer) at jeg ikke tænkte paa noget bestemt Stof før jeg var 24 Aar, og at jeg endnu kun har skrevet i fire og med haarde Afbrydelser, under hvilke enhver Anden heller ikke

vilde have let forat faa Stoffet fyldigere. Men saa glemmer man ogsaa ganske: at de samme Stof bestandig løber tilbage i mig, og at man skal se Alt jeg har sagt om dem, den Dag jeg lægger mig ned.

Du taler om ulykkelig Elskov. Alt du siger gjør mig godt, og besynderligt at omtrent Ord til andet har jeg oftere præget det hernede mellem Damerne, og meget i Anl. Werther, som jeg først her har læst. Men saa mener jeg naturligvis heller ikke med ulykkelig K. enhver Følelse, som ikke ender med Bryllup; jeg mener den ubesvarede Elskov. *Den existerer nemlig ikke*. Den er en Forvirring, en Galskab, undertiden en Forfængelighed, undertiden vildledet Poesi, den er Lediggjængerens Sygdom og Paaskud til Dovenskab – kort den er kun ikke Kjerlighed; thi denne er det sympathetiske, og er just ikke ulykkelig om ogsaa ydre Skranker skille, uden at atter andre Ting som Sandselighed, krænket Egenkjerlighed og deraf opstaaende Jalousi o.s.v. kommer til – atter igjen en Række uvedkommende Lidenskabers, Svagheders Indblanding, som jeg med skitserende Haand har antydet i en glad Gut. Men da saa ofte Svaghed i det Oplevede skriver Bøger istedetfor poetisk løftet Blik paa Livet, er hine saa fyldte af denne uhyre Misforstaaelse. Kjerlighed er Sympathi; kan følgelig ikke brænde ene som en Tjærefakkel. Maaske taler jeg noget vel summarisk, men har for eget Vedkommende heller intet Brug for omhyggeligere Udvikling.

Men «Arne» min kjære Petersen! At du ikke vil tage ham en gang ved Haanden. Jo Arne er klar. Læg Mærke til de Slags Æstetikere, som ere ligefrem misfornøjede med Arne. Det ene Slags er dem, som enten fra Skolen gennem Dovenskab, fra Ungdommen gennem letsindigt, uklart Forhold, fra Hjemmet gennem ulykkelig Familie – ere afsatte i Livet, har ikke magtet at binde de to Ender sammen og tror at det maatte gjøres med saadant Bulder og Brag. De ligger nede og pjadsker i et reflekterende Dovenskab, – de vil have Selskab. – Den anden Part er de forceret Forfængelige, som har sprængt sine Evner udover sit Maal, faaet paa Peltsen og gaar med Weltschmerts, citerer kun de store Stof, farer fra Alexander til Karl den Tolfte og indretter Verden som en Sammensætning af Tinder, hvorpaa de spadserer, ikke seende til det dernede mellem Skidtet. De vil have ham endende tragisk med Død i Pistolild, hine ere tilfredse naar de faar ham til at være «Digter».

Men Mellemtingen, den simple redelige Mellemting, at være Menneske, det er

Resten, som i Forhold til hint er saa uendelig uvedkommende, hvor *det Moralske* engang er oppe. Og dette lod jeg ham blive – hvilken Formastelse – gaaende hen ad Landevejen, stødende paa Mennesker i Guds klare Solskin, simple smaa, men med Magt i hans eget Menneske, fordi han havde holdt sig ren i sin Smerte, brav, god, han laa ikke paa Horehus, Drikkestuer, paa Komedie, han gik alene og han forsøgte at fly, havde ikke Mod, forsøgte at være, havde ikke Mod, saa fandt han en Kammerat i sig selv, den blev til Sang, under den og saadan ganske, ganske tilfældigt viser det sig, at Verden er en af Gud opført Bygning, der ligesaa ofte støtter, som støder, og saa en vakker Dag er den hele simple, men af hundrede tusinde Millioner oplevede Historie færdig.

Men hine Mennesker har Ret til at være vrede; thi de finder her ingen Anvisning til Kur – de kan jo ogsaa gaa til Heine, til Putzkin, ja til Christian Winther og over i det rent Religiøse til A. Munch og Englænderinderne samt Fredrikke Bremer. Jeg har ikke inviteret dem. Men en anden Sag er at Arne lider af to Slags Formfejl; min Skildring er hist og her noget vel barsk, min Taushed noget vel fornem under Bestræbelsen paa at være nobel. Naar min Sol atter engang rinder, og det er vel en Stund til, saa skal jeg lade Arne lidt omarbejde (ganske lidt) og skrive i andet Sprog, og de skal faa den een Gang til.

At du ikke yndede mine Elskovsscener, har jeg (modsat af hvad du troede) i senere Tid netop tænkt mig. Jeg kjender din ulykkelige Evne til at læse under og over Linjer. Jeg vidste du vilde se dig forhadte Kilder springe deri og da ikke høre nogen forfriskende Sommerregn i Vandspringets fine Støv-Straale. Men jeg har prøvet dem paa vor Forening, bestaaende af Kunstnere og paa Kunst tænkende Mænd og Kvinder, og Virkningen var ganske overordentlig. Dersom jeg fortalte dem, at netop i disse Scener (i den ene stryger jeg forresten mer end gjerne) vil Hauch have strøget, vilde de erklære ham for gal. Men saa har jeg da heller aldrig seet Elskov tegnet mere dogmatisk end af Hauch. Og heller aldrig har jeg seet et Menneske før lade sig gilde forat opnaa at vogte Theatrets Harem eller synge under dets Balkon. Slig mandløs Færd som Thycho Brahe, som jeg netop har læst og kastet, er mig væmmelig. Og det konstneriske Forfald, at Wiehe gaar frem og betyder noget gennem slige Replikker, var det vel netop jeg skulde være med at modarbejde, hvis ikke baade Øehlenschläger og de andre Mænd med det

Nu syntes dig vel, det er et egenkjerligt Træk at omtale mit Eget først og med saadan Længde. Men det laa jo færdigt, før dit Brev kom «det havde Ancennitet», som Hauch siger om Carit Etlar og Hertz.

Da jeg første Gang hørte om dit historiske Studium blev jeg lidt vildledet; nu hører jeg det er literaturhistorisk. Men da du skrev til W. at du vilde selv bearbejde deslige Stof, blev jeg endnu mere bange; thi lige saa afgjort som det er, at du har træffende Replikker, ikke alene i Forhold til det Enkelte i Tiden, men til dens hele Retning, ikke alene afvisende, men ordnende, forklarende med Mildhed, ligesaa afgjort er det, at det Faktiske kan du *som saadant* ikke behandle. Du kan ikke fortælle den mindste Historie saadan som den er; du kan ikke referere dit eget Oplevede. Paa samme Tid som du til det Overraskende kan udkaste Mandens aandelige Billede, kan du om ham og fra ham blot give en *omskabt* illustrerende Anekdot. Paa samme Tid du kan gaa over ham med en Beskrivelse svulmende af anelsesvækkende Bemærkninger, der ganske træder i Historiens Sted, kan du i en faktisk Følgerække Intet opstille, hvoraf Noget kommer ud. Jeg har, ja jeg tør virkelig sige det, ikke mødt et Menneske, der saaledes strax forstaar ethvert Faktums rette Betydning; men heller intet saa til Karrikatur blottet for at kunne reproducere uden Bemærkning faa det til for Andre at betyde hvad det er. Som Modsætninger kan du ganske vist benytte dem; jeg har saa mange slaaende Exempler, som ligefrem ere Led i min Opdragelse. Men da er jo deres Natur som Faktum ophævet, de ere blot blevne Argumenter i en Beviskjede, – og det er ikke Historie. Du kan jo, hvad Faa tror, det har jeg ofte følt. Men her tror jeg, at du maatte blive et andet Menneske og lide Skade paa noget Andet. Literaturhistorie kan du vist aldrig skrive; men saa kan du rigtignok desuagtet skrive saadanne Bøger over en Literaturperiode, at det dager for os over vidstrakte Egne. Jeg skriver dig Sandheden varmt som jeg føler den.

Men sig mig: begynder du ikke i Tyskland? Dette blot en Sidebemærkning af en Uindviet. – Hvad du skriver om Danmark er smukt, og da jeg elsker det næsten som mit eget Land, har det oplødet min Fantasi. Men hvorfor bruge det til Skammel forat staa paa og slaa Støv ned af Væggene over os arme Nordmænd. Kan du sige til mig, som netop har skrevet Kong Sverre, at vi kun elsker Landets Fremtid? Eller sige det til nogen Nordmand, som synger om sine Søhelte i Eders

Krige, der læser sin Holberg og sin Wessel og allerede har en Historie fra 1814, som er at sammenligne med hundrede, ja to hundrede Aars stille, dygtige, mageløse Arbejde? Du siger, vi har ikke det, hvormed vi kan maale vore Folk; nej det er sandt: ikke det literære, Ordets, Skriftets skaanende Alnemaal, men vi har Begivenhedens raa, raske. Hin Bang, du mødte, hin Æstethiker gaar alene som en forlist Skipper. Kand. jur. O. Vinje er bleven Fuldmægtig – paa et Ølbryggeri. L. K. Daa er stenet ned, Wergelands Vildskab jog ham, trods hans Kjerlighed og Herlighed ud af Verden. Jeg arme Mand er kastet hid og maa brænde et Stykke, som ikke først er anerkjendt ude. Men er der En af os, som slutter at arbejde? Sang ikke Wergeland herligt for sit Land til Øjet faldt i? Har ikke L. K. Daa faaet sig fat i et Blad og i et videnskabeligt Studium? Er ikke Sverdrup, pidsket og forskudt, den samme utrættelige, redelige Politiker? Skriver ikke Vinje dygtige Digte, bryggende Øl? Er der Nogen af os, som ikke elsker og arbejder, bankes og banker?

Hammerichs Bog, som jeg med megen Fornøjelse har læst, saa udarbejdet og stykket, som den er, har kun i een Linje omtalt os og vort nationale Liv i hin Tid. Hvilken Uretfærdighed! Da skrev Sverre sit enestaaende Stridsskrift mod Pave og Gejstlighed. En af hans Høvdinger skrev «Kongespejlet». Haakon, hans Søn, skrev og oversatte. Mange Kongesagaer skreves af Indfødte. Lærde Mænd dannede ved andre lærde Mænd og paa Rejser, men ikke netop til Universiteter, udbredte megen Kjerlighed til Bogsyssel, saa der var aandelig Rørelse mellem Folket. Og netop under denne Periode falder Islændernes rige Literatur, der mer end i Sprogets og Stoffets Henseende tillige maa kaldes Norges. – –

Det er ret opløftende bestandig at se dig ifærd med store Opgaver, med tunge Planer og i Glæde over dit Land. Men jeg har ogsaa Elskerens Frygt for dig, at du betror dig til Strømninger, som ikke roligt fører frem, hvad du i Hast vil have bragt over. For noget saadant, nemlig at sætte over Floden paa nærmeste og dog galt Sted vilde jeg anse det, om du nu (og helst i et Blad) skrev om den Veltalenhed, som netop tager fat i Dagens Løfter. Kjere, hvad udretter du uden Opsigt? Uden Spektakel? Og du er dog ikke paa alle Punkter saa hvilende, at du netop skulde ønske saadant nu. Vent til «Autoritet» løfter Halvdelen af Byrden med dig, og til du ret har Tid, saa Arbejdet mere er Hvilens end Anstrængelsens; thi dine Hovedformaal gaar dog ikke hid.

Til Fru Heegaard har jeg skrevet – har hun ikke modtaget mit Brev? – Det

maa være et Kneb af dig forat faa mig til at røbe, om der virkelig er mere at sige om et vist Forhold, at du siger, du maa høre af Andre lidt om lidt, hvad jeg fortier dig. Jeg sagde engang til A. Smidth, at jeg holdt meget af hende, akkurat som man siger saadant om enhver Pige, der interesserer. Aldrig Andet, og aldrig til Andre. Hvad jeg har sagt dig har i høj Grad angret mig. Det har forstyrret dig og intet Godt gjort mig. Du ved Alt om Begyndelsen; derifra faar Ingen Mere. Thi endskjønt Resten ret vilde glæde dig, har jeg slaaet Laas for. Jeg vil have Ro. – Ja vi ere Mennesker, min kjere Ven, og den Dag vi ikke længer er det, ja saa kan vi skrive Thycho Brahe eller et andet slet Stykke. – –

Nu, saa Fru Thoresen er kommen; hils. Begynd nu ingen æstethisk Doktorkur, og vogt dig i saa Fald at den ikke ender i Forelskelse. Jeg har ikke følt den, men det skal undre mig, om ikke hun har Magnet ligeoverfor dig. – –

Stakkels Kong Sverre, jeg maa dog ofte tænke paa ham. Nu; – om nogle Aar ere vi atter sammen, og engang i Himmelen vil han finde mig; thi ikke mange af hans Undersaatter har haft det Hjerte for ham som jeg.

Lev vel! Hils Løjtnanten og gratuler ham. Han er vel alt farlig for Damerne? – Og hils M. Hansen med at jeg skal skrive op til et Blad. – Andersen og jeg er som to røde Kjører, jeg sidder i Aften paa Aften og hører hans Historier og lærer frygteligt. Weilbach læser atter Italiensk med mig og er atter dyr. Men hvad skal man gjøre? Lev vel, lev vel!

Din *Bjørnst. Bjørnson*.

Ved senere at gennemlæse dette Brev, ser jeg, at det er snakke saligt med den Hastens Bredde, som En har, der endelig, endelig engang faar Lov at tale. Det har ikke hvad jeg egentlig vilde, og navnlig bærer det ikke højt op, hvad jeg netop nu havde en Trang til at sige dig: jeg holder saa inderlig af dig. –

Til Chr. Hviid.

[*Ariccia* 28/6 1861].

Stykket er sendt, og er jo nu som jeg vil have det. Hvor mit Hjerte hænger ved

har nu siden et Aar ikke hørt et opmuntrende Ord, og jeg føler, at jeg nu snart trænger. Man lever ikke bestandig af sig selv, naar man endnu Intet har realiseret af det, som man egentlig vil. Maaske man kan faa det, jeg ved det ikke. Hvorledes jeg tænker om den, der arbejder, selv med et stort Pund, det ligger Alt i Sverre. Jeg mener aabent, at selv den Største maa have Sympathi og Hjælp – NB den, som hans egen Gjerning skaber ham. Den maa være dygtig hertil, den maa have skabt om ogsaa kun en ubevidst stor Medfølelse, saaledes som i Inga; thi at hun kommer med Afgjørelsen paa det vigtigste Punkt er jo intet Andet end hans egen Gjerning, som saaledes kronet vender tilbage i Tidens Fylde. Jeg føler at denne Sverres Kamp i trange Tider kunde være tegnet med større Smerte. Men denne giver en Faktor, jeg endnu ikke ejer, den større Livserfaring, som ikke blot er den historiske. At det er bleven saavidt, skylder jeg den Smule jeg alt har.

Ret umiddelbart op til dette Stof slutter «Sigurd Slembe» sig. Hist en Kamp for et klart grebet Maal og gennemført med den største Selvfornegtelse. Her en Kamp for sig selv, som han paa ingen Maade kan fornegte saavidt, at han udenom sig selv kan holde fast ved et eneste Maal. Men forat Kampen kan blive poetisk maa ogsaa den største Berettigelse, som hans Egenperson kan faa, være givet ham, baade i Slægt og aandelig Begavelse, – og Modstanden et Væv af alskens Egen nytte, der dog imidlertid har denne forunderlige Rod i det Bestaaende, i Staten, som den er, i Slægten, som den tænker, – alt dette, som Ingen ustraffet kan forstyrre.

Naar jeg læser Schiller, ser jeg, at det Største hos ham netop er en Evne til at fremstille dette sidste: Bunden hvoraf det Hele skyder, og hvorpaa det staar. Det ligger ikke i det enkelte Ord og den enkelte Person, det ligger i Livsanskuelsens rummelige Storhed, der optager Samfundet idet han optager Personen. Det er en Tankens Marv, som den store samfundsrystende Tid, hvoraf han fremgik, lagde i ham, og som jeg af al Evne arbejder efter, dog ofte saa trøstesløst. Men engang med Blikket, og mere end det: hele min Tankeevne henvendt derpaa, vil jeg, saa haaber jeg, engang kunne faa de ti tusindes Mund til at tale gennem den Enkeltes. Havde jeg havt Øjet saa aabent for det, den gang jeg komponerede Sverre, som nu, var Stykket blevet bredere. Nu faar det være som det er.

Men dette er fortiden ikke min eneste Smerte. Der er et aabenbart Omslag i

Udtalelse og jeg havde en uimodstaaelig Trang til at gjøre dette, hvilket ogsaa Livet hernede paa alle Maader indbyder til. – Men jeg er allerede, idetmindste foreløbig, træt deraf, man maa ogsaa da sejle formeget paa andres Skibe. Thi i den Literatur, som med og efter Øhlenschläger er bleven saa lyrisk oparbejdet som vor, kan man ikke uden videre bygge og sejle som man vil; thi man træffer dem overalt og som kjendte Mestere!

Jeg vil tilbage igjen – men hvorledes? Min gamle Form er mig fuldstændig opslidt. Dette er maaske et galt Udtryk, men det maa dog blive derved. Første Stykke af «Sigurd Slembe», som jo er næsten færdigt, er skreven i de gamle Jamber og i høj Lyrik, dette Emne kræver saadant. Men det andet. Det maa skrives paa Prosa, jeg kvider mig frygteligt, men i Herrens Navn, hvad skal jeg gjøre? Hvilketsomhelst Versemaal bliver monotont, naar ikke Lyriken baade befugter og befrugter det. Og Lyrik kan det, maa det ikke eje. Jeg ved Intet i den moderne Literatur, som Stoffet – formelt taget – er mere ligt, end Stykker af Alexander Dumas fils. Det er en kold Lidenskabernes Mathematik deri, klar, overskuelig, netop derved saa tyngende for hvert enkelt som bærer paa den, at han kun har korte undvigende Ord, der dog, uden at han vil, koldt bygger videre. Rimet bliver spidst i saadanne Sjele, den bundne Linje blot et Bælte mere, følgelig ikke befriende.

Men skal jeg saa ud i Prosaen – hvad Sprog skal de saa tale? – Ikke Sagaens, – Ibsen har skræmt mig mange Mile bort. Ikke det sætningsomfattende Kludervælsk, som i Hauchs Fortællinger af Sagaliv. Men skal de da tage vort lette, Kierkegaardsk pidskede Athletsprog, der producerer sig i alle optænkelige Skikkelser og alle Dragter fra Filosofiens til Gadens. Min Forretning bliver da en Vragers og ikke en Digters. Det, som man føler, maa have sin bestemte Luft, sit bestemte Sted, sin bestemte Dragt at føles i; ja, jeg for min Del tør ikke ret for Alvor begynde at tænke i Stoffet, før jeg har det saa; thi jeg tænker i Farver med een Gang, jeg tegner ikke først. Jeg er ogsaa vis paa, at i enhver hel Komposition har man gjort saa bestandig. Lessing gjorde det ikke – men derfor er ogsaa alle Figurer blot tegnede. Franskmændene gaar det hyppigt ligesaa, og forunderlig nok i deres største *Malere*, ligetil Delacroix og Horace Vernet m.fl. nemlig David, Ingres, de ere Tegnere. De tyske, Cornelius, Overbeck ere ogsaa Tegnere, men

Jeg har nu oftere staaet over det samme Spørgsmaal, og nu maa det løses. – Men dette er endnu ikke det Sidste, som bekymrer mig, Sproget, Formen nemlig. Der er kommen en Uro over al min Tænkning, en Længsel til Alt paa eengang, jeg ikke kan læge ved saa ihærdigt at læse Historie og Kunst som jeg gjør, ikke ved at søge Naturen, ikke ved at arbejde. Det er som jeg maatte have Folk at tale med, og dog blev det blot en Galgenfrist. De Digte jeg skriver, kjender jeg ikke. Det er noget splinternyt, stemningslegende, og skrives blot, naar jeg ret er træt, skrives da af min Natur, mere end af min Tænkning. De ere ikke betydelige som Enkeltheder, kan paa denne Maade slet ikke være det, i allefald ikke før Naturen selv er bleven stærk og vant, men de ere som Samling meget forunderlige. I Ravnkildes Samling vil du møde mange af dem, og du vil slet ikke kjende mig igjen. Men jeg længes udover dem og til større lyriske Digte, jeg længes til Eventyret, og nu igjen til Eposet, til Arnljot. Men nu vil du le, naar jeg siger dig, at alt dette og mine Dramer med, blot er mig som Indledning til noget Andet, hvori jeg føler at hele mit Væsen ret vil gaa op: det borgerlige Drama. Kunde jeg skrive det strax, saa skrev jeg, men jeg kan jo ikke! Jeg har ikke, hverken Erfaringens Fylde eller Smidighed, og selv om jeg havde den, fik jeg ikke den rette Ro, før de historiske Stykker har modtaget min Uro, min Drøm, mine Syner; jeg kunde forinden ikke skrive tre Scener, jeg vilde sprænge dem med Pathos eller Betragtninger. Naar skal jeg altsaa naa til dem, og over hvormeget? Naar bliver jeg engang færdig for det, som jeg føler er min egentlige Bestemmelse? – Kan du nu føle den feberagtige Hast, den Søvnløshed, den Ubestemthed, som er over mig, og som jeg føler, at jeg skal lide af i flere Aar?

Min Ven, som bor sammen med mig, Bætzmann, en Kunsthistoriker, har ondt af mig, naar jeg ligger og vælter mig eller gaar, eller læser, eller skriver – og han siger jeg skal gaa – til Alters. Det har han gjort, og er bleven rolig. Ja, – jeg faar i alle Fald forsøge at gjøre det paa min Maade; jeg faar sætte mig kolde Pligter, stænge Vinduerne og fremfor Alt faa min Kone og mit Barn ned, at jeg atter kan lege. Thi [i] Leg er der Ro.

Weilbach har været herude et Par Gange, er elskelig og hjælpsom, men egentlig tale med ham kan jeg ikke. Han er endog vildfarende angaaende mig og

Mit. Der er et vist Begreb om hvad jeg kan og vil, man ikke kan faa af mig, uden naar man taler med mig, og det har han jo aldrig gjort. Om jeg nu forsøgte det, er der formegen Ro over ham, i sin Kone, i sine puslende Smaaforretninger, ogsaa i en vis Tankens Ladhed, som skræmmer mig. Hans Evner og hans Blik har jeg megen Respekt for, men de arbejde mig ikke imøde. Han staar ogsaa noget koldt forlangende, han vil se Kunstværket, og ser i dette om alle Forhold er lige, og i min Forfatning og i min Ungdom i alt dette, maa han endnu give Viljen, Møjen mere kjerligt Hensyn. Jeg dømmer ikke heri saameget fra mig selv, som fra hans Tale om Andre. Thi selv viser jeg ham næsten Intet. Maaske naar Sverre kommer herved som trykt, at jeg da faar Grundlag for Samtale. Og maaske ikke.

Jeg skriver nu til dig, fordi jeg trænger det. Du er en prægtig Ven. Petersen er vel ikke i Byen, er han det, bør du vise ham mit Brev, ja sende det efter ham, hvis han er rejst. I have jo været fælles om mig, er det vel endnu, og jeg trænger nogle gode Ord fra en eller anden Kant. Ikke nogle, som skal offres paa Medlidenhedens eller Hjælpsomhedens Vejaltre, men et Kammeratsbrev. –

Vil du i Sverres Bøn for Haakon (tredie sidste Scene) rette: men Smerte marver det, i Savn det skyder o.s.v. til: men Smerte marver ham, i Savn han skyder –.

Trods al Møje kan dog saadanne Uagtsomhedsfejl indsnige sig.

Hvor jeg er bekymret for Korrekturen. Kjere, kan du ikke faa En til at *studere* mit Manuskript, og saa læser en anden det trykte højt for ham, efter at alle de uvæsentlige Rettelser ere foretagne? Mon ikke R. Schmidt gjorde mig den Villighed? Endskjønt det er et barbarisk Forlangende mod mig selv, da jeg dog vilde, at han, netop han blandt nogle Andre skulde modtage et rent og klart Indtryk deraf.

Nu ja, Gud befalet, kjere Ven! Hils mine Venner, din Forlovede

fra din Ven *Björnson*.

Til Olafur Waage.

Ariccia, casa Mancini, 1/7 1861.

Længe har jeg omgaaes med den Plan at gjøre Begyndelsen, da det nok synes, at du vil lade vente paa dig. Endelig har min voldsomme Kone gjort mig det til Nødvendighed; thi hun tager uden videre dine Penge og kommer med fuld Damp nedover! Du kan tro jeg er glad, ja jeg kan ikke udtrykke dig, hvor aldeles denne Tidende har forvandlet mig, ligesom pudset mig op med nye Klæ– der, eller Naturen med dejligt Vejr, eller Værelset med blomsterduftende Ideer, eller Sjelen med Kammerater. Jeg er bleven saa kjerlig, at jeg hjælper Fluier op, der falder i Badekarret, og jeg tænker mig, at du paa den yderste Dag faar et vældigt Stykke Pandekage paa din Tallerken for denne din Hædersgjerning at give den lille vævre Ting deroppe Vinger, saa ogsaa hun kunde komme af sit Vandfad (Als.) – Dersom du derfor tænker allerede strax til Gjengæld at faa et fornuftigt Brev af mig, tager du forbandet fejl. Var du her saa bankede jeg dig og krøllede dit hvide Halstørklæde, eller slog dig med din (min) Hat, som er bleven saa hvid, at endog Fluierne finder det værdt at gjøre paa den, saa jeg maa gemme den i et Skab.

Selv sidder jeg med «Sigurd Slembe». Sverre er hæderlig omarbejdet og trykkes nu. Jeg har skrevet til Hauch. «Sigurd Slembe» er dog ikke min eneste Beskjæftigelse. Nej, en anden Ide er Corregio mellem Nonnerne i Sanct Paulo i Parma, hvor han 1519 malede et stort Værelse fuldt med Satyrer, Fauner, Nymphes, Diana og Følges m. m. – og ikke et kristeligt Billede! – Klosteret fik atter Clausur 1524 – mon ikke lidt foranlediget ved Corregios livsglade Ophold mellem Nonnerne? – Jeg gjør det for Musik, jeg svømmer i det som Laxen i en Foss. Hint Livslystne i hans Billeder, der dog Alt ligesom overantvordes Gud i Renhed, maa i hans Liv have foranlediget manges skjøn Kjerlighed til at føle sig skuffet, ligeoverfor ham. Det jeg gjør, er nu at oversætte hans Billeder til Liv. Naar han har faaet en Nonne til ret inderligt at aabenbare sig, siger han: «saadan, saadan! Staa lidt; dette Udtryk maa jeg have! –» og saa op at male. – Han flygter med hundrede brudte Løfter bag sig, og en glimrende Sal, der straaler over Europa den Dag i Dag, – men begriber ikke selv, hvorledes Altsammen egentlig er gaaet til. O, hvad Vinranke og Druer og spisende Satyrer og Solstraaler og Dugg der er over dette Billede!

Jeg vil ikke skrive om det, som du maaske venter paa. Jeg ved ikke, hvordan du staar; du ved jeg holder mig tilbage, til du giver Lov. Kunde blot forstyrre dig.

— — —

Blot eet Digt har jeg skrevet! Men det er smukt. Jeg læser Historie og Kunsthistorie og hører Forelæsninger af Bætz, medens jeg strækker mig. Kølle er kommen herud og spiser sammen med os. En trohjertet Natur, men Pokkers taus. Han sidder oppe ved Nemi og besværger Naturaanderne, Frøken Kjerulff klager over de gruelig mange Breve hun skal skrive, men er dog glad ved «at kunne hvile ud efter den anstrængte Sæson i Rom». –

Bloch var herude, fed som et af Ernst Mejers Svin, Weilbach har to Gange været her og en Gang med sin Kone, der trives bedre og bedre, W. gaar bestandig og ser hende paa Maven; han begynder med Øjnene, men kommer altid didned; der er noget af en Faun i W. – Evens holder paa med *sit* Svin, den Forlorne selv er færdig. Men Bissen, Stakkel, har maattet rejse hjem pr. Telegraf, da hans Fader er adskillig syg. Men vi vil haabe, det bliver med Skrækken; nu staar den Gamle i sin skønneste Kraft, endnu maa han skabe for os i nogle Aar. Aldrig har han tænkt saa rent og poetisk som nu; ifra adskillig formel Tilbedelse er Aanden løftet af Karakterens Ærlighed og blid Livserfaring; nu maa han faa fortsætte.

Fra Andersen har jeg havt Brev. Han klager «over Trængsel». Han elsker Rom «det var ham saa tungt at skilles fra det». Han rejste skyndsomt fra Genua forat faa se Cavours Begravelse, men kom for sent. Stakkels Andersen, som jeg dog holder meget af. Kun Skade, at naar vi atter træffes om to Aar, begynder han med at beskrive mig sine Fataliteter paa den Dag vi mødes. – – Han ser bestemt efter, om Alting er med, naar han en Dag staar i Himmerige, Kufferten og Bøgerne, – og beder Petrus lukke Døren, for at det ikke skal trække. Ingen har i Danmark siden Holberg været saa vittig som ham, og Ingen kan man saa let gjøre Vittigheder over.

Jeg er saadan ret inderlig hjertetilfreds, og skal, saa haaber jeg, med nogle glade eller stærke Arbejder foran mig, engang komme til Danmark og søge Eder alle op i Glæde og Erindring. Da vil jeg vel finde dig som en «ung Lærd», paa hvem der, Gud ske Lov, dog ikke kan falde Støv, men i hvis Hjerte Kundskaben kan afskinne en mild Fred, fordi det er luttret af rene Følelser, høje Indtryk og Længsel. – Jeg tror du vil blive en lykkelig Mand. Der er i din Natur lidt Strid mellem at gribe efter Verden og Aanden, – som i alle dygtige Folk, og du gaar trofast fra Sejer til Sejer, men ved slet ikke af det, før længe bagefter.

Desuden er du en Kjeltring, som har Kammeratssjel og Indsatser paa højere

Steder. Jeg mener ikke Grevinde Danner med det Sidste, men mener vor Politik, Literatur, Kunst, og disse Interesser er tro Ledsagerinder, der vil styrke i Kjerlighed til det Gode, ligesom det daglig er en Sindets Forfriskelse. Du er saadan hvad man kalder en dannet Mand, som imidlertid ikke blot bør være Indesidder. Dog det er du ikke, thi som sagt: du er Kammerat, og dette er en lykkelig Maade at virke paa, som man ofte ikke selv skatter nok, men som man ser Virkning af blandt Andet ogsaa i den Hengivenhed hvormed Venner hænger sig fast til En, – som nu Nedenunderskrevne. – Sig mig nu hvor du er, og hvad du er, – Sentimentalisk, Ligegyldig, Forsætsvanger, Opgivet, Drømmende, Handedygtig, Stump, Nervøs – kort, ja, du forstaar mig.

Adio! Bjørnson.

Til Chr. Hviid.

Ariccia, casa Mancini, 1/7 1861.

Tak for dit Brev! Du maa ikke tro at mit sidste var en Slags Rundskrivelse til dig og Petersen, det var dog egentlig til dig, men du kan selv begribe, at jeg nok gjerne ogsaa vil høre fra ham, og kunde du bevirke dette ved at give ham min Hjerterudgyldelse til dig, gjorde du en god Gjerning – saadan var Meningen.

Dit Brev kom fortræffeligt! –

Jeg er saa glad i grunden,
og vidste det ej før.
Det er som har jeg funden
en Ven, der var forsvunden:
mit prægtige Humør.

Det jublende forsoner
og stiger som en Ild,
der op i Millioner
af Stjernelys fortoner
ad Evigheden til.

Og lette Forbud skikker
det did min Tanke vil;
thi hvorsomhelst jeg blikker
staar Vennehaab og nikker,
og Minder ile til.

Men har jeg atter fundet
til Gud og Venners Haab,
saa har jeg atter vundet,
og Kræfterne, som stunded,
af Glæden tage Daab.

Jeg saa den ej, forinden
den ned fra Skov og Fjeld
kom hoppende som Hinden,
kom luftende som Vinden
en lummer Sommerkveld.

O, hør, hvor Alting svarer:
velkommen hjem igjen! –
Kanske det ikke varer; –
men naar saa Vaaren farer
staa Spirerne igjen! –

Ja, saadan er det. At Bordevik endnu er i Kjøbenhavn, hvorom jeg ganske havde opgivet Haabet, glæder mig overordentligt, da har jeg et Vennehjerte for mit Stykke. Han satte noget saa tosset i Rumpen af sit sidste Brev, at jeg svor paa, jeg svarer ham ikke, før han atter vender Ansigtet til. Tror han, at til Exempel Petersens Dom om ham har Indflydelse paa mig, naar jeg har kjendt ham som nu *jeg kjender ham*? Han saa jo den Attest han fik netop til samme Tid. Han skal skrive mig til, om hvad han *har* foretaget sig, hvad han *vil* foretage sig, og jeg skal raade og hjælpe saa godt jeg formaar. Var mine sidste Raad skrevet i en abrupt Form, maa han skyde dette paa Mangfoldigheden og Forskjelligheden af

Karnøffel, som man en Gang imellem maa faa tage i Haaret, hvis godt
Kammeratskab skal bestaa. Dette skal du foredrage for ham i næste Conferrens.

Og nu Kommissjoner. Et Exemplar til Hauch af Bogen strax med Paaskrift:
Til Conferrensraad Hauch efter Ordre fra Forf. Exempl. til Meidell falder bort,
d^o Ibsen, d^o Hall, d^o Bøgh; men ikke Hammerich, Levin, et Exemplar til Kapt.
Rabe, Smidth, og Eder selv, min Fader, og Rosenkrone. Og saa et til mig. – Du
afholder Penge hertil og til dette Brev m. m., men sender Resten til Karoline
strax, thi nu staar hun paa Rejsen. Gjør Hegel det begribeligt.

Jeg har skrevet til Hauch. Stykkets Forandring, som just ikke er hans, skyldes
dog ham, eller rettere Eders Ulydighed, og jeg glæder mig forsaavidt over den.
Jeg har skrevet smukt til Hauch og ret forklaret mig. – Stykket bliver nok spillet.
Men indsendt bliver det ikke. I Norge skal det spilles, sig Hegel dette. *Endvidere*
afholder du til Waage 17 Rigsdaler. Han er Kand. theol. Dr. Holm, Holmers
Gaard er hans Adresse, men Pengene betales Waage selv, naar han kommer
hjem; du lægger altsaa saadant Bud ned, at han søger dig i mit Anliggende, naar
han kommer. Dette Brev betaler jeg ikke. – Sig Bordevik, at jeg begriber ikke
hans Spørsmaal; kun skal han stryge Spørsmaalstegnet efter:

– der staar det for det Første!

Udraabstegn naturligvis. –

Nu har jeg nok Intet glemt. – – – Jeg kan saa godt lide den kraftige, trofaste
Aand, som gaar igjennem dine Breve. Du vil blive en lykkelig Ægtemand, og hvor
du saa opslaar din Bolig, skal jeg søge dig, naar jeg kommer hjem, derom kan du
være tryg. Jeg hører med Forbauselse, at du vil være Auditor. Det nytter vel ikke
alvorlig at fraraade dig dette; thi jeg tænkte mig dig gjennemgaa Advokat- og
Politik-Ilden og staa i Valgfyrværkeri om nogle Aar. – Jeg skal sige dig, hvordan
det gaar dig paa Landet. Du kommer strax blandt den Byes betroede Mænd, hvor
du opslaar din Residents. Saa gror du fast, bliver Despot, hvortil du har næsten
utrolige Anlæg, trives saa godt deri, stiller dig til Valg, taler dog sjelden i
Rigsdagen, fordi du nu blot er der som Borger, medens du begyndende fra den
anden Side vilde være der som Ærgjerrighed, og saa finder vi, dine gamle
Venner, at du vel er en prægtig Mand, men «Humøret» er gaaet ud af dig, du er

der, hvor du er, og den Interesse, hvormed du hidtil har fulgt de mest modsatte Ting, og som har gjort din Omgang saa forfriskende, er borte. Hvad?

Bliv i Kjøbenhavn og gnav Ben; der kommer dog altid noget deraf tilslut. Jeg tilstaar, du passer for en mindre Komune, der er visse organiserende Kræfter i dig, som ikke faar vise sig uden paa et saadant Sted, jeg indrømmer dette, men om du vil gavne dig selv i Længden derved maa være Spørsmaalet.

Men hvad nytter det mig at plaidere herifra, naar du hver Dag i din Nærhed har et Blik, der ganske anderledes plaiderer – endog uden Ord. – Hils hende fra mig, ønsk hende tillykke med dig, du kan gjøre det uden Affektation. Og saa skal du hilse Waldemar, jeg tager hjertelig Del i hans Held som Uheld, og bed ham hilse sin vakkre Familie, som jeg i Sommertiden ret har husket paa. Jeg har det Haab engang at kunne besøge den i en ny Sommer, hvori jeg selv staar bedre modnet end jeg da var.

Hils mine Venner, hils Rudolf Schmidt, ak, ja, jeg skulde have skrevet ham til; men hvem formaar Alt? Hils Matthison-Hansen, har Faderen været i Norge? Jeg skrev didop saa godt jeg formaaede. – Hils A. Smidth, hils Agentens Nevø. Hils!

din hengivne *Björnson*.

Jeg har idag skrevet til min Kone, til hendes Doktor, til Hauch, til dig, til Waage, til Andersen – saa jeg skjælver paa Haanden.

Slaa en Konvolut om Brevet til Waage, forsegl den og skriv uden paa Kand. theol. O. Waage, og bed Dr. philos. Holm at besørge det til sin Adresse, men *strax*.

Til Niels Ravnkilde.

[Postst. Albano 2/7 1861].

Læs dette Brev for dig selv og vær varsom med dets Indhold.

Jeg har fundet det mest henrivende Operasusjet, som kan tænkes. Jeg vil ikke krænke det med her i en uudviklet Form at drage Sløret fra det, men ønsker du at se det, saa kom herud. Det kan gøres i to Akter, vistnok ogsaa, hvis man meget ønsker det, i een. Det er Kjerlighed og Galskab, løftet af sand Begejstring for

Kunst og kunstnerisk Gjerning fra første Node til sidste. Det har kun een Tenor og hans Ven eller rettere Tjener, og hele Resten er Damer, men af dem kan du faa saamange du vil have og af alle mulige Udgaver; Susjettet er saa vidunderlig rummeligt, at naar jeg blot ved, hvad du vil have, kan jeg kaste mit Net ud derover. Ja, det er en af de mest henrivende Ideer, jeg har seet, den har europæisk Lykke i sig, og jeg udarbejder den omtrent som Amor og Psyche af Paludan Müller, at den kan staa som selvstændigt Værk fra min Haand. Jeg tror at Musiken godt kan følge.

Tingen har imidlertid sit «Men». Jeg selv ønskede at udarbejde den lejlighedsvis i Vintrens Løb, men skal den overantvordes en Musiker, saa kan den jo ikke udgives, før hans Musik bærer den frem. Ja, du kan da ligefrem resikere, at en Anden tager det. Men arbejde uden strax at faa det godtgjort kan jeg ikke for Øjeblikket, det indser du selv, naar du ved, at jeg snart har min Kone her. Bogen solgt vil, antager jeg, bringe mig omtrent hundrede Spd, og det er netop Betaling for to Maaneders Arbejde. Jeg tror heller ikke, at Tiden tilsammenlagt, hvori Susjettet udarbejdes, kræver stort mere.

Kunde jeg nu forstrækkes med disse, dels som Forskud, dels som Efterskud (hvad jeg nu bruger med mine Arbejder) saa skulde du være vis paa til Sommeren at have erobret den mest henrivende Operaide, du nogensinde faar at behandle. Formodentlig maatte du i saa Fald indvie en Ven i Foretagendet; det gjør Intet, naar han blot tier. Indtægten af Texten, saavel som min Andel af Opførelseshonoraret blev da naturligvis deres, som har forstrakt mig med den Sum, som netop Arbejdstiden har krævet. Min Fordring er selvfølgelig saa rimelig, som jeg formaar at gjøre den.

Jeg elsker din fine, duftende Musik, jeg tror dette Emne især ligger for dig. Derfor gjør jeg ogsaa dig dette Tilbud; men bliv nu ikke syg deraf.

Din Ven *Bjørnst. Bjørnson.*

Til H. C. Andersen.

Ariccia, Casa Mancini, 3/7 1861.

Ret megen Tak for Deres Brev, som jeg modtog igaar. Det Venskab, som De bærer for mig, er mig en Glæde og en Fortrøstning at tage med. Og dog er det, som jeg ikke forstaar, hvoraf det er opsteget. – At *jeg* kan holde af *Dem*, saa stærkt udpræget, med saameget bag Dem, med saadan lysende Kjerlighed over Tale og Væsen – og – tilgiv det – saamange Svagheder, som man bestandig maa beskjaeftige sig med og tage ømme Hensyn til, – se det forstaar jeg. Men at De skulde holde saameget af mig, der er Dem for haard, for hidsig, og enten for tvær eller for voldsom, og som i alle Fald i Deres Nærhed ikke kan give synderligt, hverken af Hjerte eller Aand, fordi jeg bliver overbudt, ofte ogsaa (atter tilgiv) fordi De bestandig har Ordet, – se, det forstaar jeg ikke ganske.

Men Deres Ord tror jeg og De kan tænke Dem det, og De skal ogsaa med Tiden se det, at det glæder mig!

Jeg er nu i Ariccia og steges og befinder mig ret vel derved, da det jo maa til forat komme velsmagende paa Bordet. Jeg mener det store literære, hvor jeg herefter hvert Aar vil være næste Ret efter Dem. Det skal holde saa sikkert stik, som bare Folk vil spise.

Fortiden sidder jeg dybt i «Sigurd *Slembe*» (den *Voldsomme*); jeg mener i hans andet Stykke. Var De nu hos mig skulde jeg have forelagt Dem en klar Plan, men skrive den op, nej; det maa jeg forskaane os begge for.

Et andet Emne, som i denne Tid har megen Tillokkelse for mig er Corregio mellem Nonnerne i Santo Paulo ved Parma, hvor han det hele Aar 1519 maledes en Sal fuld af Nympher, Satyrer, Fauner, Amoriner, Diana paa Jagt – og ikke et eneste kristeligt Billede. I 1524 fik Klostret Clausur, og man har ikke faaet se disse herlige Billeder før nu nylig, da Klostret er bleven nedlagt.

Et og andet mindre Stemningsdigt forfølger mig fremdeles, men intet der er værd Omtale.

Min Kone kommer nu med sin Dreng, hun er, naar De modtager dette Brev, allerede paa Rejsen, som gaar gennem Schweiz.

Jeg tror, at jeg derfor lægger en lidt anden Plan end før tænkt. Jeg forsøger at blive færdig med «Sigurd *Slembe*» til Jul, skjønt det maaske ikke gaar, og sløjfer min Digtsamling saalænge. Mine Finantsplaner maa nemlig beskrive en noget større Bue, naar hun, den Kjære, kommer. Verden taber s'gu' heller ikke stort ved

Naar jeg læser Deres Brev maa jeg le; thi det synes, som De overalt finder formegen Træk og Trængsel. Jeg gad vide, om De ikke engang, naar De kommer ind i Himmerige, vender Dem om og beder Peder lukke Døren, at det ikke skal trække, – at sige, hvis De ikke alt i Døren gaar tilbage, fordi der er formegen Trængsel.

Nu, – som jeg skrev til en Ven igaar: der er i Danmark ikke et Menneske, man kan sige saamange Vittigheder over som H. C. Andersen, og i Danmark ikke siden Holberg en Mand, der selv har sagt saamange.

Herude i Ariccia lever jeg et herligt Liv, og jeg vil ikke bytte med Schweitz. En og anden Dag steges man vel, hvis man gaar ud, men saa gaar man ikke ud. Jeg føler mig glad og fri som en Fugl, og misunder ikke disse paa mange Poeters Vis, naar jeg gaar i Skoven. Jeg læser fremdeles Historie og Kunsthistorie og lever saaledes kun sammen med store Mænd og store Tanker, og føler mig selv saa fornem lykkelig derved. Imidlertid føler jeg dog, at denne Ensomhed, hvor glimrende den kan være, ikke slog til i Længden, heller ikke at leve hernede uden Landsmænd og Samtale med Nogle af samme Rod. Thi i dette Stykke er vi virkelig som Træer, skal vor lille Gren bære Frugt, maa den staa paa sit Træ. Der var Ingen af os To, som ikke tørrede bort ved et længere Ophold i Udlandet.

Jeg har mange Emner at kunne hæfte en Samtale til, men jeg ved jo ikke engang, om De kan læse min Skrift, hvorover Alle klager. Jeg ved heller ikke, hvor og hvordan De befinder Dem; thi et Brev kan ikke læse Ansigt, før det taler. Heller ikke er jeg Brevskriver, skjønt jeg nok gjerne baade vil skrive og have Svar. Kunsten er at finde et Sammenknytningspunkt, der gaar længere end det enkelte Emne, saa man ret kan bevæge sig med Frihed, vis paa at Baandet ligefuldt holder. Dette tror jeg dog skal findes og er fundet mellem os, og derfor venter jeg paa Deres næste Brev, for saa at begynde. Men ikke lange Breve, nej, som dette, saalænge Aanden ikke trænger større Hjerterum, enten fordi den er usædvanlig glad eller usædvanlig sorgfuld. Jeg tror at der for en lang Fremtid kan spire meget godt af vort Foraarsmøde i Rom, ogsaa for Andre end os To, thi i hvert vort Land kan vi i Enighed gjøre Meget for Ideer, som vi faa kjere og Mennesker, som vi ville glæde. Der har aldrig i Norden været nok Samfund mellem Kunstens og Digtingens Mænd, der har været megen Misundelse og megen Smaalighed,

Created at 10/6/2010, from URL:http://www.nslnorge.no/visning/NSL_Bjornson_Danske_brev1.html
understøttet af den lumre Luft omkring, som Gud være lovet nu er lettet lidt,
siden saavel det enkelte Land som Norden er gjenneblæst af en national Vind
og friske Luftninger fra en højere Idekreds: den fælles Fremtid.

Og deri er vi (forresten blandt meget Andet) ganske lige, at vi nære ingen Misundelse, har megen Trang til Kjerlighed, og – jeg idetmindste – ogsaa til Samfund for at gennemføre Noget. – Det synes mig ogsaa altid, at vore Digtere vel meget vil nyde sine Laurbær, idet de ængsteligt vogte sig for nogensteds at gribe ind, hvorved der kunde danne sig Partier for og imod dem. De vil ikke vove disse Laurbær «anden Gang». – Men uden at gaa tabt i Dagens Strid og Kjævl vil jeg rigtignok til det Sidste træde op paa enhver Maade, hvorved jeg tror at kunne gavne, og hver Skilling Autoritet, som man lidt efter lidt giver mig, vil jeg redelig lægge ud igjen og vove paany.

Hils Collin, som i flere Henseender kjender mig bedre end De. Thi De kan i et Øjeblik gribe Kjernen og Yderlighederne, men saa gaar De til noget Nyt. Hils ham, og Gud velsigne Dem og Deres varme Hjerte!

Bjørnst. Bjørnson.

Til Niels Ravnkilde.

[Ariceia efter 5/7 1861].

Dig vilde jeg ikke have til Korrespondent; thi du er alt for expedit.

Du misforstaar mig med Susjettet, baade hvad Stof og Betaling angaar.

Af min Forlægger kræver jeg altid en Del Forskud, og netop dette maa forhindre mig i *ogsaa* at kræve for et Arbejde, der først kan udkomme maaske tre Aar efter at det er gjort! Og som, naar det er gjort, bliver afhængig af sin Musik, selv om Texten er den bedste under Solen, til jeg en Dag dør og man begynder at revidere mine Arbejder for Alvor. Thi jeg vil nemlig gjøre en Text, som man sent skal finde Mage til. Stoffet er Corregio mellem Nonnerne i Santo Paulo ved Parma, hvor han tilbragte Aaret 1519 med at male Nymphes, Fauner, Satyrer, Diana med Jagtfølge, Amoriner og Vinløv over deres Refectorium – og ikke et eneste kristeligt Billede! (Dengang havde Klostret ikke Clausur; men fik den 5 Aar efter, 1524, og Salen har været stængt til for nylig, da Klostret er bleven

nedlagt, og den forbavsede Verden er trængt ind til disse Billeder, hvis overjordiske Skjønhed og deres med et Kloster saa lidet stemmende Natur kalder Alle til Udraab af Forundring.)

Men nu ser jeg den livslystne unge Corregio sidde og ligge opunder Taget, staa paa Stige langs op ad Væggene og male – med Nonner til Model, med Nonner der aftale at flygte med ham, tyve, trediven paa een Gang, han lovede gjerne hundrede det Samme, naar de blot stod for ham, og idet deres Udtryk ret er rørende, raaber han ogsaa: Saadan, saadan! Dette maa jeg have – og op paa Forhøjningen! – Vi tager ham, netop som han har sine Ting fuldfærdige, og kun skal se dem over med Modellerne for Øje; – vi gennemgaar en Skala af Kjerlighed, fra den himmelazurblaa, til den ravnsorte med de funklende Diamantildøjne, han slipper En ud af den ene Dør, modtager den Anden af den anden, – vi har dem ogsaa samlede, navnlig de i Klostret opdragne Smaabørn udklædt som Satyrer og Fauner, dandsende Ballet med Motiv af hans Malerier, og vi har den hele Fest, som den fyrstelige Abedissee i denne Anledning har foranstaltet, aabnet af Orgelmusik og Nonnesang – det hvormed Stykket begynder, idet man ser Corregio i sin Sal og hører hint fra det Fjerne. Corregio maa flygte fra sit herlige Arbejde, fordi han finder hverken ud eller ind af alle sine Forpligtelser, og han begriber ganske forstumlet, ikke, hvorledes Alt er gaaet til.

Vi har de til Stevnemøde, til Flugt, til Kjerlighed inviterede Nonner i Møde foran hans – Billeder. Det er Slutningsscenen, som tilkalder den hele Armé med Udraab, Skrig, Forbandelse – han er borte! – Men der staa Malerierne, de er færdige, og denne Sal er bleven hans evige Billede. Og de er selv tegnede opad Væggene, nedad Tagene og den hele Drøm, de drømte, hviler over deres Aasyn og deres Stilling, krandsat af Amoriner, gjækket af Satyrer.

Stoffet er saadan, at man kan gjøre det lige langt og lige kort som man vil, og lægge ind i det netop hvad Galskab man kan falde paa. Og hvorledes skal vi ikke i Text og Musik gjøre Farver, gjøre Lys og Skygge, lade Nonnernes sentimentale Kjerlighed og hans æsthetiske mødes i spillende brudte Kulører, hvor rent og højt skal han ikke synge, naar [han] tager Afsked med sine Malerier, som han aldrig mere skal se, – hvor stolt, naar han aftaler med sin Ven at rejse videre for Kunsten og Idealet – hvor barnlig rødmosset skal han ikke kjele med den

mindste af Nonnerne forat faa det barnlige frem, hvor lidenskabstændt med en anden, hvor rafaelsk himmelvendt med en Tredie – og selv ved han ikke af, hvad han gjør, han gjør det kun for sit Maleri! – Han har derom en lang Historie med sin Ven, som ikke kan gjøre ham begribelig, at *han* ikke elsker dem, men at det er Penselen, og at disse to ikke ere Eet.

Jeg kommer ikke til at kræve Penge for det, før over Jul, det jeg tror. Jeg arbejder nemlig paa det, naar jeg har Lyst.

din Ven Bjørnson.

Jeg har havt Brev fra H. C. A., han siger mig, at han lever vel og beder hilse.

Efterskrift.

Siden hin Andersens Venners Færdighed i at propagandere kom mig for Øje, husker jeg at sige dig: du skal ogsaa propagandere lidt. Vil du ikke have vore større Sange i din Samling, saa skal du sende «Den prosaiske Tid», til «Illustreret Tidende», og «Borger urolighederne i Norge» til din fattige Ven i Kristiania (Lindorff) at han kan faa den til sit musikalske Blad. Det kommer igjen, sagde Bonden, – han gav Svinet Flesk.

I Sangen: «Jeg er saa glad igrunden,» retter du Det er som Alting svarer: – o.s.v. til O, hør, hvor Alting svarer: – o.s.v.

...

Til Niels Ravnkilde.

[Ariceia 10/7 1861].

Dine Indvendinger ere saa lige dig selv, at jeg ret har maattet le.

Nonnerne var ikke da, hvad de ere nu; derom ved enhver Italiener Besked, og derom underretter mit Stykke strax.

Han gjør ikke Nar af Nonnerne; de gjør Nar af sig selv. Naar 25 Mennesker elsker samme Mand, saa er det naragtigt, selv om deres Følelse i og for sig er smuk og fin. Thi man ved forud, at Sympathiens Bindeled mellem en Mand og 25 Kvinder, der kommer sammen i eet Hus, er ikke til. Derfor kan nok (fordi de er hildede i den unge Piges Misforstaaelse, der altid gjentager sig, altid er lige smuk

– og lige naragtig, og helst opkommen blandt dem, som er *ene*, eller som blot har Døren til Livet *halvt paa Klem*) – derfor kan nok deres Kjerlighed være ualmindelig poetisk, og blød som at stryge et Kaninskind, smigrende, rødmende; men det lidt naragtige maa lure bag, maa være Humøret i Stykket, maa være Corregios efterabende, parodierende Ven, der mener det godt med ham og maa fremfor Alt være *Poesien* i Stykket, ved hvis Hjælp Intet bliver tungt, raat, lovligt, men ulovligt, ideelt, galt, forsonende i den højere Lov.

At du gaar og glemmer bort den, kommer overhovedet deraf, at der slet ikke er Mod skabt i dig. Derfor vil jeg tage Sagen alvorligt, hvad jeg er oplagt til, naar der tales om poetiske Susjetter og et Fremtidsarbejde.

Naar jeg har bestemt Susjettet til Opera er det ikke forat gjøre dig en Tjeneste, men fordi det, behandlet paa en anden Maade (Amor og Psyche) blev et meget vidløftigt Arbejde, som ikke passer mig i de Par første Aar, og som *jeg* overhovedet betænker mig paa at give Stoffet. Jeg kan jo have fundet og behandlet det paa den Maade, mig passede bedst, og Andre kan i en for slige Emners længere Behandling mere oplagt Tid end vor religiøse – gjøre Resten. Altsaa *jeg* behandler det som Opera; *mig* ser Stykket ud som Opera.

Vil du ikke skrive den, gaar jeg til en anden. Og er du i den Grad fuld af Betæneligheder, at du ikke vil komme herud fordi her er gamle Værelser, eller fordi her er et Par Bekjendte, som *kunde* forstyrre, hvis du absolut *vilde* lade dig forstyrre, saa er du s'gu' ogsaa en ærgerlig En at have med at bestille. Og naar du vægrer dig forat købe uopholdelig Raderinger (naturligvis tager jeg den halve Omkostning deraf det følger jo af sig selv –) og siger «du har ikke Raad,» saa er dette bare Prosa og Julisløvhed.

«En Operatext læser ikke Een af Hundrede.» Kommer derpaa an, min Ven. Øehlenschlägers «Sovedrikken» har ret Mange læst, skjønt Gud skal vide, den er ikke rar. Lad overhovedet dette blive min Sag. Hvad nu angaar at skrive det, d.v.s. Betalingen for Arbejdet, saa maa jeg tage den med, det kan du indse, naar du ved, hvad jeg trænger.

Arbejder jeg Stykket strax, maa jeg have Betalingen strax, at sige, hvis [ikke] NB «Kong Sverre» allerede nu kaster saavidt af sig, at jeg kan leve *deraf*.

Herom tænker jeg ellers paa følgende Maade: er det ikke dig saa

Created at 10/6/2010, from URL:http://www.nslnorge.no/visning/NSL_Bjornson_Danske_brev1.html
magtpaaliggende, at du for den Sags Skyld lader visse Betæneligheder fare, saa lægger jeg det hen, til jeg atter kommer hjemover, og slutter der i en belejlig Stund Akkord med en Musiker, ganske som med en Boghandler. Jeg har jo ikke som H. C. Andersen Understøttelse af Staten.

Naar jeg selv faar et Stof, eller som nu Lyst til at uddanne mig, gaar jeg paa mine Venner. Derfor har jeg dem. De hjælper mig, i det Haab (som Gud ikke maa gjøre tilskamme!) at vi Alle vinder en Fordel deraf. Saadanne Venner har jeg, thi man samler jo dem, som har fælles Trang, fælles Livsanskuelse. Har ikke du det? – Ellers hvor er nu dit Mod, din Lyst til at gjøre Noget, din Frejdighed – kjere, lille Ven, hvor er det?

Hvorom Alting er: jeg kan ikke gjøre anderledes. Om *den* Sag er altsaa dette mit sidste Ord. Og vil du ikke, – nu, vi er lige gode Venner derfor, skjønt jeg beklager, at ikke netop din Musik kom til at bære mod Himmelen dette yndige Susjet.

Efterskrift.

Det er sandt, du blander dig ogsaa i Alt. Corregio var ingen «stille religiøs» Natur. Gaa da for Fanden hen og se, hvad Manden har skabt, og tro ikke hin gamle Kjerlingesnak. Øehlenschlägers Historier er dejlige, – men taabelige sammenholdt med Mandens Værker. Hvad større Bevis behøver du end hine Maleriers Art i *Klosteret*? Naar jeg (som har nu ret ofte overtænkt historiske Susjetter) byder dig et Susjet paa historisk Grundlag, maa du tro om mig, at jeg ikke krænker det historisk Givne i Psychologi og Tidsanskuelse. Jeg har læst om Corregio, jeg er vis i min Sag – lad saa dine Skrupler fare – og tænk du paa Manden som han har malet, og ikke som der er skrevet i gamle Dage; thi dette er virkelig Vaar. Gaa op i palazzo Borghese og se hans Danaë – og spørg saa, hvad denne Mand var. Han havde Gud i sig, men dette er noget andet end at være «en stille religiøs Natur, som levede for sig selv» «slæbet sig ihjel paa en Pengesæk (!)» – og hvad der forresten er skrevet.

Lad nu ikke mit Brev falde dig haardt. Men lad det, hvad jeg har forsøgt, styrke dig i at *ville*, i at kaste Hensyn, – kom ud til os og vær frejdig! Du ved, jeg holder meget af dig, kjere Ravnkilde, og derfor er det, jeg saa gjerne vil se dig mere forvoven, naar det gjælder din Fremtid. Hvad der binder, trykker dig, ved

jeg, men jeg ved ogsaa, at der er visse Ting, som aldrig bør lade sig binde og trykke.

din hengivne *Björnson*.

Til Niels Ravnkilde.

Ariccia 14/7 1861.

Mit Brev var virkelig skrevet forat irritere dig en Smule; thi naar de blive vrede, pleje Folk sædvanlig at tage en Beslutning. Og forat denne ikke skulde gaa imod vort Foretagende, bad jeg Bætz, om at lægge en lille pen Billet ved Siden, hvad han ogsaa gjorde.

Jeg har nemlig i to Aar bestyret et Theater og havt med ideelle Folk at bestille af alle Udgaver, og trods alle de Fejl du tillægger mig, beviste mere end een Ting mig, at jeg var en afholdt Theaterdirektør.

Som jeg ser, har ogsaa begge Breve havt den forønskede Virkning; jeg bliver skudt for Glugg «som det haarde Hjerte», men Bætzmann holdt frem «som den pene Mand»; men Beslutningen er der imidlertid; – og du kommer paa Tiersdag.

For saa vidt er Alting godt.

Du maa selv indse: naar man har komponeret et Stof der isandhed er saa smukt som dette, er man glad. Jeg spørger dig, om du vil have et saadant Stof, – Betæneligheder og Spørsmaal. Forat besvare de sidste fremstiller jeg Stoffet og min egen Situation. Nye Betæneligheder og nye Spørsmaal, der gjælde ligesaameget Stoffet selv som min personlige Stilling til Udarbejdelsen, og blandt flere andre Undskyldninger tillige den, at Ariccias Værelser er saa stygge, der er saa mange Bekjendte, – se, da maa Noget gøres forat faa en Beslutning; – den fælles Glæde i det Nye, jeg havde fundet, var jo længst opgivet.

Med Hensyn til Stoffet kan eet eneste af dine Spørsmaal henrette det. Med Hensyn til mit Forhold til Udarbejdelsen, maa du virkelig paaskjønne, synes mig, at jeg siger dig: dersom «Kong Sverre» gaar, behøver jeg jo Intet for det Første; thi da har jeg, hvoraf jeg kan leve, og da bliver Forholdet kun, at du skylder mig et ubetydeligt Honorar, som du betaler, naar Stykket selv betaler, og ejer Texten.

Arbejdstiden betalt og intet Mere. Dette af den meget simple Grund, at jeg maa leve, medens jeg arbejder for dig.

Er det sandt, hvad du siger, at du har Mod i det Højere, saa forstaar ikke jeg godt, naar Lejligheden til at vise det kan blive endnu billigere.

Forsaavidt altsaa, at det fremdeles er dette Punkt, dine fortsatte Underhandlinger gjælde, bør du ikke komme, kjære Ravnkilde; thi du indser, at jeg ikke kan gjøre Mere.

Hint Mod tiltror jeg dig imidlertid; men jeg tror ogsaa, hvad jeg ved, at dine mange og haarde Kampe lidt efter lidt har forvandlet dig til et ængsteligt Pligtmenneske, og da nu det Ideelle overalt er synonymt med det Vovsomme, troede jeg og tror jeg, at der maa lidt Magt anvendes med dig forat faa op i dig, hvad dog er Kjernen i dit Hele.

Du har lagt Mærke til, siger du, at jeg dømmer vel rask. Hm. –

At der er mange undskyldende Omstændigheder, jeg burde kjende, før jeg dømmer det faktisk Givne, som jeg forefinder, – det indrømmer jeg dig; thi jeg er desværre en utaalmodig Natur. Men at jeg overhovedet bedømmer det *faktisk Givne* fejl, «tager fejl» af Mennesket, Stykket, naar jeg udgiver det, jeg siger, *for en Dom*, og ikke blot en Formodning, det skal du ikke kunne bevise mig i et eneste Tilfælde; jeg blev ogsaa meget ulykkelig, hvis Nogen kunde bevise dette.

Du beskylder mig forat være en despotisk Natur. Du maa i det Samarbejde, vi allerede har havt, have kunnet overbevise dig om det Modsatte; hvis ikke maa den Hærskare af Venner i ikke almindelig Betydning af Ordet, som jeg har, dog vække nogen Betænkelighed.

Den Forvexling er imidlertid saa almindelig, at *den* kaldes Despot, som ikke taaler evigt Vrøvl, der æder paa Humør og Tid, eller som ikke taaler Prutning og Afslag, hvor noget Ideelt kræver Fremgang. Der er en vis Sort Fordragelighed og Fred, der kjøbes paa vort moralske Menneskes Bekostning, – men fordi man ikke besidder denne Fordragelighed og Fred, er man dog ikke Despot.

Dette Altsammen forat du ikke skal rejse herud som «Lammet til Bjørnen», men som til En, der holder meget af dig og istedenfor alleslags uvedkommende Ting, helst vil tale med dig om de vedkommende; skjønt dette, som sædvanligt er

Fra min Kone har jeg modtaget ikke behagelige Efterretninger; hun betænker sig atter paa at komme; men jeg haaber det Bedste.

To interessante Sangemner har jeg; maaske udarbejder jeg dem, til du kommer. Fra Bætz. hilses. Vi har det som sædvanligt godt, og lider ikke af Varme.

din Ven *Björnson*.

Til H. C. Andersen.

[Ariccia 20/7 1861].

De er dennegang kun Konvolut, Omslag; men da det er om den kjere Collin, haaber jeg De undskylder.

Jeg vil i den Grad benytte Dem dertil, at jeg vil skrive blot følgende Smaating: Hils Fru Serre og sig, at jeg skal engang besøge hende, naar jeg bliver en berømt Forfatter, – og bliver jeg det ikke, er det muligt, jeg gjør det alligevel, da hun har et godt Hjerte.

Og lad mig saa faa høre, hvad Deres næste Fortælling handler om; jeg er ganske utrolig nysgjerrig.

De skal ikke skrive mig til, uden De ret har Lyst dertil; men føler De Lysten, ved De, at det glæder mig.

Jeg har læst Mynsters Breve; og de har gjort megen Virkning paa mig, – ikke som Breve; thi [de] ere jo lidet betydelige, men ved den sælsomme Mængde Betragtninger, de vække, dels ved Tiden, hvori de ligge, og det højst forbausende kolde Forhold, hvori man stillede sig til den (Napoleons Tid, Englændernes Bombardement) dels ved de Personer, man støder sammen med, og deres Skyggebilleder paa Væggen. Ogsaa er det mærkeligt at læse disse Stumper af Aars Monologer og at se Uhrmageren stille Værket i sit Uhr, hvis Skive vender ud mod det store Torv. Hvor forfængelig Mynster var! Og det voxede! Og hvor træt han var af Verden, hvor lidet troende paa dens Fremgang han dog gik bort! Gaar det an at tro paa Gud og at mistvivle om Verden? – Hans Breve er ogsaa meget

Jeg læser Historie og Kunsthistorie, og jeg arbejder paa Sigurd, hvad Gud
give sin Lykke til.

Lev vel!

Deres inderlig hengivne *Bjørnst. Bjørnson*.

Til Jonas Collin.

Ariccia 20/7 1861.

Det var et prægtigt Indfald af dig at skrive mig til. Du kom engang just som jeg
sad meget ene. Thi min Kone er her ikke; maaske er det atter uvist om hun
kommer, saaledes forfølges nemlig alle mine Ønsker og Foretagender i Livet af
Nisser.

Jeg længes ganske uhyre efterat høre, hvad Andersens nye Fortælling
indeholder. Det er ganske urigtigt at kalde det, som Andersen nu skriver «et
Eventyr». Det var hans første, saadanne smaa fuldendte Tingester, som man
kunde putte i en Nød, og som man atter kunde uddrage og omspænde en Verden
med. I disse Eventyr hersker ogsaa en ganske fuldendt Form, der ikke befatter
sig med noget andet end den inderste Kjerne i sit Stof. Men nu, siden Andersen,
ofte ubilligt, er trængt tilbage fra Romanens, Dramets, den filosoferende
Fortællings Omraade, er det blot forat lade alle disse kuede Rodskud sprænge sig
som Egen frem gennem Klippen paa et andet Sted, og nu har han, Herren
hjælpe mig, baade Dramet, Romanen og sin Filosofi tilstede i Eventyret! At dette
saa ikke længer er Eventyr, forstaar sig af sig selv. Det er noget, som er
Andersensk, og forresten ikke passer i et literært Apothek, ja om saa Mesteren
studerede sig gal. Imidlertid kalder vi det familiært mellem os «Andersens
Fortællinger», skjønt det slet ikke heller er Fortællinger. Nu er det noget som
hverken har Grændse foroven eller forneden, følgelig heller ikke i sin Form og
som derfor blot den allergenealeste Natur kan styre. Og dette kan Andersen
undertiden saaledes gjøre, at enkelte af hans Frembringelser utvivlsomt hører til
det første, som æstetisk er skabt.

Men hin Ubundethed, at al Form, og al Verden, den tragiske, komiske, lyriske, episke, Betragtningen, Sangen, Prædikenen, Spøgen, det Levende, Livløse gaa sammen som i Paradis, gjør, at man skjæl ver for hans næste Arbejde! Hvilken Hemmelighed rører han, hvilken Rejse maa vi gjøre, og vil det lykkes eller ikke? Du ved, at hvad jeg ikke kan komme ud af det med, det er naar han gjør Religionen til et Hospital, hvorpaa man først kommer, naar man bliver syg, eller hin Strid med Vorherre, hvori først Kræfterne fratages os, og saa siger Vorherre: vær'sgo', forsøg nu!

Saadan sker det ofte i Verden; men det er i Digtningen altid en pinlig Historie, hvis vi ikke med Tilforladelighed tør regne paa Menneskets frie Vilje, frie Valg. Han lader ofte Religionen indhente sine Personer, saa de ere hjemsøgte af en Art Bedøvelse, dog ingensteds saa slemt som i «Salomon de Caus» af Munch, hvor Manden ligefrem først gjøres gal, forat Gud kan raade paa ham. Naar man saaledes standser sit eget psykologiske Maskineri, kan man følgelig heller ingen psykologisk Udvikling præstere, følgelig Intet, som kan fange æstetisk Interesse; – det er kun Livet andengang, raat, tungt, trykkende.

Men jeg vil haabe, at dette nu er overvundet; thi han lever formeget i Lykken, til længere at ville fastholde saa mørk en Side.

Altsaa jeg venter, og med en Blanding af Angst og Henrykkelse paa hans næste Arbejde. Hvad han hernede skabte, var stort, denne Rejse er følgelig velgjørende for os Alle. Ved hin livlige Omgang saaatsige med Alle og Alt i Verden er det ogsaa lykkes ham for sin nye Frembringelsesmaade at erhverve en Form, der solklart og ømt som Solstraalen omslutter Alt, den rører. Hvor den derfor ofte slet ikke befatter sig med sin Opgave uden højst indirekte, der er den dog noget saa mærkeligt i og for sig, at man tør ikke skjære bort. Giv ham nu Godhed og stille Hensyn uden at det dog sker paa din Individualitets Bekostning. Selv det Største er i Nærheden kun Menneske, jeg kan saa godt præke det for Andre, og kan saa daarligt holde det i Omgang dermed. Men vær ham dog en god Aand, hvis du lever længer end han, vil det glæde dig at vide, du har været det.

Tak for dit Brev, det aander saamegen Velvilje, baade for ham og mig. Du er en haandfast liden En.

Med Sigurd Slembe arbejder jeg, saa Sveden ofte staa[r] mig i Panden. Der er meget Mathematik i dette Stykke, jeg tror undertiden formeget. Men jeg har nu

engang Trang til at skrive saa.

Du siger du har undervurderet mig som Digter. Jeg maa smile; thi alle, der sætter «en glad Gut» som det Øverste, jeg har skrevet, gjør egentlig dette, fordi de ikke havde Lyst til at være med og ane noget Større i det Foregaaende, og saa ret blev tilfreds ved at kunne sige: se dette er engang ret formfuldendt, men det forstaar sig, da blev ogsaa Manden, saasnart det Formfuldendte kom, hvad han egentlig er, «en ret respektabel, dog ikke mer end almindelig begavet Digter».

Nu lad Folk have den Tro; det kommer i Digtningen ikke an paa Øjeblikkets Dom. Den er vederkvægende at tage med, den kan ogsaa undværes. Jeg har nu levet her et helt Aar uden Venner, følgelig uden et godt Ord, og hvad jeg ser hjemmefra er ikke godt. – Men jeg er ret meget glad og arbejder med Hengivelse og Mod.

Kong Sverre var jo egentlig antaget. Theaterchefen skrev, at han overlod Censor at underhandle med mig om det han ønskede strøget i Elskovsscenerne. – Men jeg har sendt Stykket i Trykkeriet. – Jeg hører, de vil udsætte med Udgivelsen; jeg synes lidet derom, da Folk dog maa se, jeg arbejder; men jeg finder mig deri; det er af hine Nisser, som jeg før talte om.

Jeg erindrer ikke, at jeg har lovet dig Manuskript til din Fader. Jeg har nemlig slet Intet, som kan kaldes Manuskript. Jeg river mit Papir op i Remser, disse fylder jeg og ordner med Tal, og andre Lapper lægger jeg ved Siden fulde af Indskud og Rettelser. Saa skriver jeg dette altsammen af, retter ogsaa ofte heri, – hvad skal saa kaldes Manuskript – det Første eller Andet? Det gaar Altsammen Pokker i Vold. Jeg har heller ikke en Bog hos mig af dem, jeg har skrevet; og jeg taaler ikke se Kladen, naar jeg er færdig. Jeg længes meget efter at komme saa langt op, at jeg kan se det Forudgaaende med Fred; thi denne Tilstand piner. Jeg kan i Øjeblikkene være glad i det, men det er dog blot Øjeblikke, mine Arbejder er endnu ikke blevne mine Venner.

Hils Andersen og Fru Serre.

Din B.

...

Til Clemens Petersen.

Ariccia 14/8 1861.

Dit Brev kom vel. Jeg lider saa af Hede, at jeg er uden Selskab; det sædvanlige i Bøger og egne Tanker magter jeg ikke uden Hjælp at underholde; denne Hede overgaar i sine Virkninger Alt, jeg har kunnet forestille mig – hos mig selv; thi ofte nok har jeg kunnet tænke mig en doven gennemkogt Tyrk, men selv at blive en, derom har jeg aldrig drømt.

Mine Arbejder ligger og gisper som paa Land drevne Fisk, der rigtignok endnu har en Del i Vandet; mine Bøger ere læste, kastede, de nye gider jeg ikke aabne, jeg bader tre Gange om Dag, æder, sover, plages af Vellyst; thi Fanden anamme, om jeg ikke opdager Flerkoneriets Princip i Sydens Hede. Ret godt Humør, men alle Fire fra mig strakt, og det har nu varet en Maaned.

...

Hvad du i dette Forhold taler om Mangel paa Pietet forstaar jeg ikke. Til vore Forældre? – Jeg vil haabe du aldrig hos mig eller mine Sødskende har sporet andet end det dybeste Pietetsforhold? – Mellem min Fader og mig var engang – ikke Brud, men Spænding; selv da dyb Pietet. Du skulde se os sammen i vort Hus; du har ikke seet skønnere Hus. Alle selvstændige i sjelden Grad, og alle kjædede om vore Forældre. –

Eller mit Forhold til min Kone? – Du, der ellers talende, skrivende, respekterer det Individuelle, maa ogsaa gjøre det i Forhold af Venskabs Natur. – Sig mig nu: kan du tænke dig mig saaledes ægteskabelig forbunden, at jeg ikke med levende Sands vendte mod andet Smukt, Eventyrligt, Kjækt, Lidende og fattede ofte en Lidenskab derfor, som – blot een Gang, til jeg er belært – kan gaa for vidt, men hvorfra jeg bestandig føres tilbage? Det er dig ikke muligt at tænke mig anderledes. Forholdet til min Kone er smukt, kan ene voxte, aldrig dale, thi jeg agter, elsker hende. Hendes *Troskab, Livlighed, Klarhed, friske, naturlige Følelse, hendes velsignede Dreng* – hvad er dog ikke dette Alt? Jeg skal ret sætte et lykkeligt Hus; det er mine kjereste Drømme at ligge og udtænke mig det. Hun er saadan en Studenterkone, saadan en rask paa alle Planer følgende, til Opbrud strax beredt Sjæl, og evig glad og god. Vort Samliv har ofte været heftigt i 10 Minutter. Men jeg ved, at jeg har været god med hende, og at hun elsker mig

derfor. Jeg ved, at jeg vil være det; ja i visse Stykker en dygtig Ægtemand. Jeg vil vistnok aldrig mere blive saadan ret forelsket udenfor Huset; den sidste Kur var stærk; men ofte glad i Andre, jeg tror det er forbi med mig den Dag det ikke længer er saa, ligesom jeg ogsaa tror, at mine Fordringer daglig stiger, saa det altid bliver vanskeligere at bortføre mig.

Saadan ogsaa med mine Venskaber, som du synes at dadle. Jeg maa bestandig have dem, enkelte gamle lægger jeg ned, nye tager jeg op, men er allerede nu vanskeligere; her fra Rom til Ex blot eet (Waage). Jeg skylder saaatsige mine Venner Alt; jeg ser at Goethe endnu i sit 40de Aar gjør det Samme, og endnu med sand Heftighed slutter sig til nye. (Meyer, Kayser). (Han var ogsaa dygtig forelsket endnu.)

Men Kjerligheden til min Kone stiger i samme Forhold som andre Forbindelser vanskeliggjøres. Jeg vidste det jo, at det vilde gaa saa. Fraværelsen har ogsaa været god, hendes Breve har tildels været mageløse, og min Længsel er stærkt opblandet med gode Forsætter, skønne Erindringer; thi vi har levet sammen i to Aar. Nu er jeg vred paa hende; thi hendes Rejseplaner har plaget mig fra Februar til nu, og skjønt jeg har gjort alt muligt forat faa dem klare, har hun dog altid nye Hindringer. Dette er en Fejl ved hende, at hun altid er for tidligt paa Færde, og naar det saa skal gaa løs, meget ængstelig, naar jeg ikke er hos hende. Sidst maatte jeg skrive haardt. Dagen efter mildt. Det maa være Omgivelserne, som forvirrer hende. Men nu haaber jeg at hun kommer; her er længe Alt beredt for hendes kjere Modtagelse.

Hvad du skriver om mit sidste Brev til Hviid er morsomt.

«Kong Sverre» er jeg ikke egentlig misfornøjet med; du vil aldrig finde Ord, som siger dette; thi over intet Arbejde har jeg været sikkrere, klarere. Naar jeg derimod siger, at jeg ikke er der, hvor jeg vil være, er dette en anden Sag. Mine Skrupler over «Sigurd Slembe» staar endnu paa, skjønt jeg i disse Dage ender andet Stykke, som jeg strax sender Eder, da det er mig et vigtigt Arbejde, nyt, friskt, og Meget vovet. Der er Troldom i dette Stykke. Scener er der, som jeg ikke kan forklare dig, ogsaa Andre skal have ondt ved at forklare, hvorledes det undertiden gaar til; men at det er rigtigt siger en vis Hjertebanken, hvormed disse Scener læses. Jeg sparer adskillig paa Sigurd selv for næste og sidste Stykke, følgelig styrker jeg Begivenhedernes Masse, saa han føres mere end han

taler. Udgangen er storartet; det tør jeg sige. Det smerter mig, at jeg maatte opgive en Karakter, som jeg havde tænkt saa korrekt, og hvortil en Frøken Munch er Studiet. (den ældste.) Men da jeg kom ind i Stykket (d.v.s. i Tanken), saa jeg, at Elskerinden formeget var Extrakt af det Hele, medens jeg tvertom maatte bruge hende som behagelig Modsætning i den Lidenskabelighed, hvoraf Stykket gløder. Du indser, hvor let en saadan Forvexling kan foregaa.

...

Skriver et og andet Digt.

Lev vel, kjere Ven. din *Bjørnson*.

Efterskrift.

Hvorfor jeg ikke sendte Stykket til dig? Fordi det simpelthen skulde trykkes. Vilde du kaste et Øje paa Korrekturen, var det mig naturligvis kjert; – men det egentlige Arbejde maatte mine Venner dele mellem sig. Det gaar ynkeligt! Først ude i September kommer det. Husk, at da Ibsen eller rettere *Kristiania norske Theaters Direktion*, strax faar et Exemplar. Du kan begribe jeg trænger Penge.

Hviid har gjort mig et mageløst Peg; men du maa paa ingen Maade forurolige hans gode Sjel dermed, som tænkte at gjøre Alt til det Bedste. Han skrev til Hauch, at nu skulde Stykket *ikke indleveres!* Jeg havde naturligvis ligesaa lidet bedet derom, som før om at levere det ind. Var det Sidste engang gjort, maatte jo Sagen have sin Gang. Og i ethvert Fald: skulde der skrives, maatte jo jeg gjøre det, da Hauch havde skrevet til mig.

Der er stor Forskjel paa ikke at indlevere et Stykke og at skrive til Direktionen: jeg vil ikke levere det ind. Jeg skrev til Hauch for om muligt at gjøre det godt igjen; men naturligvis kan jeg vente mig, at man Intet nu vil have med et Stykke at bestille, hvorom man uden Nødvendighed gaar hen og mælder, at man ikke vil levere det ind.

Formodentlig sker Alt til det Bedste her i Verden, og jeg gjentager det: Hviid foruroliger du ikke med et Ord!

Brevet til Hauch var vanskelig at skrive, jeg maatte naturligvis sige ligefrem, at det, at Hviid skrev, var en Misforstaaelse og forklare, at den kom deraf, at jeg overhovedet var misfornøjet med Indleverelsen, hvad han saa fortolkede som en

Vilje om at afslutte med Theatret. Men hans Handling, engang gjort, underkjendte jeg naturligvis ikke. Altsaa er mit Stykke ikke inde for Theaterdirektionen; den gav ellers en smuk Resolution.

Til Hauch skrev jeg fra Leveren angaaende Anken over Kjerlighedsscenerne, idet jeg tog hans Tycho Brahe til Udgangspunkt og paastod at dette Stykke forat lempes Wiehe var mishandlet, og at Øehlenschläger paa saadan fejg, Bifald søgende Maade aldrig mere kunde føres paa Scenen. Nu faar jeg Brev fra ham, hvori han naturligvis beviser, at han blot arbejder paa at faa Øehlenschläger op, og i den Retning jeg vil. Han tøfler om og deklamerer om Heibergs Kritik, sin polære Modsætning o.s.v. o.s.v. ja du kjender den gamle Vise i Barnevognen.

B.

Anden Efterskrift.

Jeg udgiver en Digtsamling til Jul, da jeg tror det bedre at lade Sigurd Slembe komme i passende Afstand fra Sverre. Sigurd Slembe kommer altsaa som i Februar eller Marts, lidt før mig selv. Saa begynder min egentlige Arbejdstid; jeg mener dermed rolig Læsning og Linjer ned imellem. –

Min Digtsamling bliver neppe stor, men alletider stor nok til at give et Indtryk (større end Richardts). Naar mit andet Stykke er færdigt, kaster jeg mig udelukkende over Smaadigte. Jeg maa øve denne Form op; den ligger langt bagud og er dog af overordentlig Vigtighed for mine videre Arbejder. Let at kunne forme ud den flygtige Følelse, den rejsende Tanke og en Gang for alle vænne mig til at modtage og indbyde disse Smaagjæster istedenfor alle Slags pjattede Erindringer og Konversationsstumper er mig magtpaaliggende. Min Kones Komme tror jeg vil blive en god Hjælper her. Mit Barn og hun og jeg vil tumle om og idyllisere ovenpaa alle mine Rejser og tildels ikke ubetydelige Anstrængelser.

Af de Digte jeg har færdig vil jeg ikke være let at finde igjen for Eder, – indbilder jeg mig idetmindste. Der er noget i dem, som ligner – kan du tænke dig? – Welhaven. Jeg raser for at faa fat i en Alfred de Musset, da han bestemt kommer mig lige imøde; men Weilbach er et Asen og det lykkes ikke.

Hvoraf kommer det at du i ethvert Brev til mig forsvarer Kritikens Hjerte og

Ret og Betydning og – ja du ved selv bedst? Hør dog op engang. – Det glæder mig, at jeg intet Eccho hører af din Pariserrejse, ikke fordi at det jo vilde glæde mig, men fordi du har det som jeg, at du helst taler derom *bagefter*. Een Gang skal vi udvexle – o hvilke Masser! – – – At jeg her bor sammen med Malere har havt en heldig Indflydelse paa mig, ligesom for min Arkitekturlæsning. I Bloch har I en Begyndelse til en stor Maler, i Kølle en elskelig Naturmaler, hvis Kunst jeg saaatsige studerer.

Ved atter at gennemlæse dit Brev, ser jeg, at Begyndelsen deraf dog igrunden slet ikke er kjerlig. Du siger, at du har ventet Brev fra mig «med Uvilje». – Men Kjere, hvem skrev sidst, – og hvem (thi det er Hovedsagen) nedlagde i dette sidste en saadan Inderlighed, som hele hans Hjerte rummede for Venskab med dig, hvem gjorde det gennem hele Ark i snakkende Fortrolighed – og derpaa fik intet Svar? – Og jeg hilste dig gennem Hviid, Heegaard, Karoline, Hilsener med Ord i, forat minde dig, og da jeg ikke engang vidste, hvor du var, skrev jeg til Hviid og bad ham dele Brevet med dig. Kan jeg Mere gjøre? – – Dette Brev til Hviid ser jeg nu, at *du* gjør Nar af; thi det er ikke kjerligt, hvad du derom har skrevet; det ser jeg nu, jeg har først læst det i god Tro. At der i hint Brev fra mig, «er en total Forkastelse af alt, jeg har skrevet, Pukken paa at det alligevel er noget Overordentligt» – se, det er et Sprog, som jeg ikke kjender. Jeg har hørt tale om den Sort Katzenjammer hos Forfattere, men ligesaa lidt som jeg selv har havt den, taaler jeg at Andre paadutter mig den. Hvad jeg engang skrev til dig om Arne, kunde jeg for den Sags Skyld skrive om hin Bog den Dag i Dag, naturligvis Opdagelsens Heftighed frataget. De Anker jeg har imod den, at *det Sorte* kom mere med end jeg vidste, det Forfængelige ligesaa – er klar Erkjendelse, ikke Øjeblikkes Overvindelse. Bogen som Tanke og Plan har jeg aldrig underkjendt.

Da Halte Hulda kom ud havde jeg fuld Bevidsthed om at den ingen almindelig Lykke vilde gjøre, solgte den derfor til lav Pris. Da en glad Gut kom ud, sagde jeg at den vilde gjøre megen Fruentimmerlykke, men var ikke noget synderligt. Om Kong Sverre har jeg fra Eder alle ikke hørt et godt Ord. Du har desuagtet ikke fra mig noget Tegn paa Mistillid til denne Bog, skjønt vel Betæneligheder, der mere rammer mit nuværende Standpunkt overhovedet, end Bogen. «Den nye Form», som du behager dig at kalde mange og store Betæneligheder over Jamben, som jeg har baaret ligefra Halte-Huldas Tid og

først nu ført til *en Slags* Afgjørelse, – kunde visselig hos en Kritiker af din Evne vække andet end Spot. – Du kunde anvende den, hvis jeg laa nede i Uklarhed og pjaskede Talemaader; jeg haaber du har i mine Bekymringer seet Andet end dette. Mig vil aldrig Klarhed komme fuldere, end at jeg maa sige: paa det og det Punkt er jeg uklar. – Jeg tror den største Tænker i sin mest indviede Materie har de samme aabne Steder.

Fortiden lider jeg i det Dramatiske som Lyriske under et Formskifte, det er mig en meget alvorlig, undertiden sørgelig Sag. Jeg vil over Jul bryde op min Fortællermethode og se, hvordan det der vil gaa. Og før jeg saaledes har forsøgt mig rundt omkring (thi du maa indrømme at jeg har mange Felt) og opnaaet nogen Ro i det Arbejdede, før bestaar min Klarhed væsentlig i Erkjendelse af, at der mangler mig noget der, der og der igjen – og dette er ikke til at spotte. Men Spot er det at føre Alt tilbage paa Trykningen af «Kong Sverre» og til den dermed forbundne Barselfeber. Jeg erindrer mig aldrig at have havt en saadan. Mangen Gang vexler Indtrykket af det Arbejdede; dette vedbliver, enten Bogen er trykt eller ej, og tilhører 10 Minutters Heftighed – Forholdet til Publikum er ingenlunde det bestemmende. – Undertiden er du rigeligt forsynet med Mistanker, ofte af en smaalig Natur. Jeg glemmer aldrig da du overfaldt mig i Anledning af den Haandsrækning, jeg vistnok klodset nok, men virkelig ene af Erindring om min egen Kamp som Kritiker, søgte at give Dagbladets forrige Theaterrecensent. Eller min Samtale med Rosenkilde, hvori du troede at jeg stod og smigrede ham! – Ofte med Banghed tænker jeg paa, hvorhen det nøje Bekjendtskab til menneskelig Skrøbelighed i det Smaa, som (jeg ved ikke hvor) du bestandig udvider, tilsidst vil føre dig. Poul Møllers aandelige Resultat anser jeg for utroligt sørgeligt; thi om dette Kundskabens Træ gjælder rigtignok Skriftens Ord «at spiser du deraf, er du Dødsens». – I ethvert Fald er der visse Mistanker, som anvendt mellem os To giver et uværdigt Udseende; hvad dog er en mindre Ulykke end den, at det Smaalige altid har det Ukjerlige i Følge. Jeg ved nok man hellere siger at det *udspringer* deraf; men dette er ofte ikke sandt; det kan, har jeg ofte seet, udspringe af sand Retfærdigheds, Nøjagtighedsfølelse, ængstelig Kjerlighed; men at det *avler* Ukjerlighed, det er desværre saameget sandere.

At være Kritiker og med Magt og Betydning i en saa ung Alder som du har,

Created at 10/6/2010, from URL:http://www.nslnorge.no/visning/NSL_Bjornson_Danske_brev1.html
maa efter al menneskelig Regel have adskillig Fare for Gemyttet, og maa ogsaa undertiden føles af dine Venner. Jeg beder Gud om, at jeg for min Del altid maa have Overbærenhed dermed i fuld Erindring af det Rige og Skjønne, som dit Venskab tilfører. I al din Omgang kjender jeg ingen bestemte Fiende af det smaalige end Hviid. Og maaske ham, Inspektøren, – men Heegaards til Ex. er et smaaligt Folkefærd. (Jeg mener her de to Brødre eller Fættere). – Tag nu op i Kjerlighed, hvad jeg har skrevet i Kjerlighed. – Man vil nu have mig hjem til Theatret!

din Ven.

Til Clemens Petersen.

Ariccia 15/9 1861.

Jeg kan huske, at jeg har grædt af Glæde over Brev fra dig, endvidere at jeg har løftet Nakken som en Soldat, der har faaet Roes af sin Oberst; men jeg tror dog ikke, at min Glæde nogensinde har været saa frugtbar for vort Venskab og mig selv, som nu ved at læse dit sidste Brev. Jeg har intet bedre Ord at takke dig med end det, at jeg modtog det idag, Søndag Morgen, og det har skabt Søndag i og om mig, jeg er hjerteglad. Vist var jeg noget vred paa dig, men bar Vreden saalænge, til den fik mildne sig i Erindringen og jeg fik lavet noget til, som kunde fremkalde tydeligt Svar; thi dine sidste Breve har været – nu ja, nok om dette. Jeg har hvad jeg ønsker, dit Billede oppudset, bekrandset, paa sin Hædersplads, og i Søndagspuds gaar jeg her omkring og ser paa det. Du kjere Ven!

Det er nok muligt at længere nede i Brevet gaar jeg ved Siden af et Par af dine Bemærkninger, ikke forat korrigere, men udfylde; nu er jeg ikke oplagt. Jeg er bare glad. – Du kan maaske ogsaa se det derpaa, at jeg skriver fejl andet hvert Ord, skriver *noget* for *nok* – værre kan det da ikke være. Formodentlig bød jeg dig Osten, naar du bad om Brødet, hvis du idag spiste Frokost hos mig. Jeg maa hviske dig den Hemmelighed, at jeg aldrig har trængt Venner saa saart som her i Italien og navnlig i denne Sommer, og at det har gjort mig bitterlig ondt, at I bleve alle borte, og at I, naar I kom, aldrig kunde tale mig kjerligt nok; thi I vidste slet ikke, hvor øm jeg var bleven af Savn. – Nu er Alt dette over, min velsignede

Ja, hun er kommen, ny, tillidsfuld, varm – Herregud, jeg har aldrig været gift før! Jeg har ingen Møje havt af de To før, ingen Glæde i Smaating, deres egne Smaating, ikke lagt mit Hoved i Blød forat finde paa Noget for dem, hjælpe dem, more dem, – du kan tro jeg er varm om Hjertet og modig i Tanken under alt dette! – Jeg bærer Gutten milevis og timevis, jeg rider med ham paa Sadelknappen, og hun synger og ser sig om, jubler til Udsigterne og Vejret. I Rom har vi lejet, flytter ind om 12 Dage, og jeg haaber paa en herlig Vinter. – Jeg har fundet alt jeg søgte, og mere til; thi der var noget i mig, som har ventet paa at blive Familiefader for Alvor; det vidste jeg ikke af.

Og Kong Sverre har gjort mig megen Glæde. Dette Besøg i Øehlenschläger, som jeg paa min Vis og i Korthed længtes efter at aflægge, før jeg gik videre, synes mig vellykket; Opgaven kunde have været meget større, men vilde som saadan maaske voldt mig Vanskeligheder, som havde forbudt dette sommerglade Tog gennem Politik og Romantik. De to Stilarter brydes artigt allerede som det er, og den forstandige Læser vil føle det, at jeg næstegang bøjer tvært af til een af Siderne, og har han læst Arne, ved han, hvilken det bliver. Den samme Trang jeg følte til gennem en glad Gut ligesom at forsones mig med Folk, til at kunne bede en liden Pige tage og læse, den samme følte jeg ligeoverfor dem, der dog vil se et Udbrud engang, noget over det bestandig Rigtige, nemlig det Gale, det op i Luften ad Solen til, og derfor blev Sverre som den blev, han Murstykket, og hans Børn de viltre Ornamenter derpaa. Men jeg kan ikke selv læse det højt. Det ærgrer mig, men det er nu engang saa. Jeg kan kun læse Sverre og tildels Nikolaus; bedst Sverre og Martin, Haakon undertiden hist og her. Inga næsten aldrig; jeg vilde saa usigelig gjerne høre En læse det for mig. – – –

Sigurd Slembe, d.v.s. Mathematiken i ham (andet Stykke) er nu færdig, jeg skal til at gaa det igennem og løfte Replikerne til Øjeblikkets Liv; de har endnu blot det organiske. – (Modsætningen er vel tosset, men jeg gider ikke tænke den ud.) Jeg vil betro dig i ramme Alvor, at denne Trilogi, naar den er endt, vil bringe mig mere Glæde end alt det Andet tilsammen. Den er ogsaa Resultatet af alt det Andet.

Det bedrøver mig at høre, at Waage endnu er slap; du maa nemlig (i Fortrolighed) vide, at en Forelskelse hernede i en herlig Pige var paaveje at slaa

Created at 10/6/2010, from URL:http://www.nslnorge.no/visning/NSL_Bjornson_Danske_brev1.html
ham til Jorden. Han er en smuk Mand, denne blide Herre, med sin Dannelse, adskillig Forsagthed, men dygtigt Mod. Hans Latter er saa trillende vakker, hans Organ erotisk, hans Tanker ædle, sikre, hans Gemyt meget dybt og meget skjult. Hans Smag *ualmindelig*. Han passer egentlig til at leve som din Vært, dog mere studerende og til at være den stille Harmoni i en større aandrig Kreds. Han er en Svoger af en af de Mænd i Dan mark, jeg respekterer mest, Fibiger, og han er visselig en værdig Svoger. – Hvad der hændte ham hernede, tror jeg vil gjøre ham godt i Længden; af for voldsomme Studier var han bleven noget opløst, træt; vistnok blev han nu endnu mere træt; men vil nok siden føle, at Energien dog er bleven udviklet gennem Forsagelsen; jeg tænkte, det allerede var kommen. – Du kan der faa dig et Øre, hvis du vil, men skræm ham ikke (ikke i sig selv, men *fra dig*). Dog – Venner bør man egentlig aldrig anbefale. Jeg holder hjertelig meget af ham og vil altid finde ham.

Atter ser jeg, at Andersen holder af mig og roser mig. Det er bestandig lige ufatteligt, ja det kan neppe være rigtig sandt. Jeg holder af ham og for bestandig; thi jeg fatter ham til det Inderste, og han er jo usædvanlig mærkelig. Men paa Gjensidigheden tvivler jeg og anbefaler dig at se videre efter. – Collin er en liden haandfast En, men det er ogsaa omtrent Alt, som endnu kan siges om ham. Jeg skrev ham til (d.v.s. egentlig Andersen); jeg valgte den Form for et Par Udtalelser. Nu forlanger han mere Brev, men Grunden er jo bortfalden, skjønt det halvvejs nu gjør mig ondt ikke at fortsætte. Han skrev ogsaa først til mig og smukt og simpelt. Hvad skal jeg gjøre? – Egentlig har jeg vel gjort en Synd, og han er et saa rent Gemyt, at jeg føler den. Han havde jo som Andersens Ledsager mere Interesse for mig end der personlig tilfaldt ham; der var jo ogsaa dagligt Smaakrangel mellem dem, som førte Mægleren nærmere end Mennesket vilde strax. Men hvis jeg skriver, er det dog en liden Løgn, og som bedst mærkes derved, at jeg saa maa til at digte Brevet; her staar os jo ingen Materie imellem os.

Jeg læser Filosofiens Historie af Schwegler, en god, stærk Bog, som interesserer mig heftigt. Nu maa jeg læse Logik, før jeg gaar videre. – Ja, dette Møde med Filosofien haaber jeg af alle i Rom bliver det frugtbareste for mig, men kan jo endnu Intet sige. Jeg *haaber* det blot. Jeg slutter intet Kapitel, uden at tillige en mægtig Erhvervelse er gjort, og bliver det saadan ved, saa bliver

Begyndelse, kommer jo sent op i mig – maaske skulde jeg tidligere have overvundet mig til at gjøre, hvad jeg først nu gjør af Lyst.

Jeg hører du skriver om Hamburg og Hanover. Jeg begriber paa Forhaand ikke dette og længes derfor efter at læse. – Det er sandt: vil Hegel have Manuskript i Oktober? Ja, men ikke alt! For Guds Skyld, det er ganske, ganske umuligt; jeg er jo ikke af dem, som har paa Lager, og jeg maa gennemse til det Sidste. Han skal faa en Del og skal faa efterhvert til Slutten af November. Naar saa Folk har faaet Sverre og Digtsamlingen, haaber jeg de tillader mig at skrive som jeg vil og ikke lægger tilside Sigurd saadan som Halte-Hulda. Den er jo ganske i samme Retning. Og tro du mig, at uden disse Ting som Forløbere gik det galt med Publikum og mig, saa intimt det undertiden syntes. Nu hviler de paa, hvad de let kan forstaa og morer sig med at classificere mig snart hist snart her, dog helst saadan mellem Hertz og Hauch, uden at jeg tillægges den Enes Psykologi eller den Andens Tænkning. Dette morer dem, som sagt, de faar mig ind i Familien, – og saa kommer Sigurd. – Ofte kommer en Banghed over mig; noget siger mig, at jeg ikke faar fuldføre Sigurd, før jeg selv kommer hjem. Hvor det vil bedrøve mig, ja det vilde tage den halve Glæde bort af mine mange kjere Gjensyn. – –

Ved atter at gjennemlæse dit Brev, ser jeg, at jeg har sprunget over en Bemærkning om Collin, maaske fordi jeg tog Tanken om Andersen for langt med. Du har ganske ret; han forstaar mig fuldere og helere end Andersen, der i et Nu tager Tingens Yderligheder og skimter Kjernen, men saa ikke udfører eller sammensætter det. Jeg har ogsaa skrevet det til Andersen selv, at Collin forstod mig bedre. Dette atter fordi han er «haandfast». Men ikke fordi han er «tungsindig». Det synes mig, som du er noget rundhaandet med dette Prædicat, ligesom det efter Kierkegaard er paa Mode – endog at anlægge Tungsindighed. Hvad der endnu ikke er udviklet og har stille maaske dybe Længsler efter dels at blive Noget i og for Verden, dels efter at faa større Klarhed til Exempel i religiøse Forhold (og begge Ting passer nok Collin) kan man dog ikke strax kalde *Tungsindighed*. Heller ikke Enhver, der forpupper sig, og hvortil den Danske har Hang, er derfor tungsindig. Ja, det kan forme sig saa mildt, at det ligefrem blot er en Vane, hvori Vedkommende gaar nok saa lykkelige.

Selv naar du taler og beskriver den tungsindige Clemens Petersen, protesterer det i mig lige ud i Neglene. Der er en stræbende tumlende Masse Dygtighed i dig, som nok kan gjøre dig det broget nok, baade naar den drøvtygger Erindringer om Sammenstød med Verden (især fra en yngre Alder, hvor den naturligvis paa mange Maader kom smærtelig til kort lige over [for] hvad den vilde) og naar den beskjaeftiger sig med ikke endnu løste og med altid nye Problemer. Men tungsindig, nej, min Gut, ikke mere end jeg. At du nok magtede at gjøre dig til tungsindig, kan jeg tænke mig; men man tager jo gjerne Bestik for Coursen af de Stjerner, som sees gennem Taagen, – og af dem, jeg har seet oppe over dig, skulde jeg rigtignok spaa dig en bemavet Professor, Etatsraad, undertiden lidt Krakiler, lidt Original, men altid frejdig, færdig til Organisation, Reorganisation, Prygl, Latter, og troskyldig Glæde, – ligesom der umærkelig ligger foran dig paa Bordet, hvor du holder Spøg, en philo[so]fisk Materie af Dybde og Nyhed, ligetil det Sidste.

Dine psykologiske Udviklinger ere for mig altid lærerige; der er stærkt System og overraskende friske Blik i dem. Men tror som bestandig at du tager dit System for Mennesket (imidlertid lige belærende for mig; thi om det passer en Enkelt, er jo en Bisag). Saaledes tror jeg nok ogsaa at du skyder noget fejl i dit Brev, dennegang dog mere i Methode end i Realitet. Jeg tror det er rent galt, naar man skal tillægge en Mand et Prædicat (fEx. «ukjerlig») i dette eller hint Øjeblik, eller i flere Øjeblikke tilsammen, da at springe over Øjeblikkene, der er oppe som Exempler og gaa tilbage til Personens Inderste og spørge der. En levende Mand er jo ingen urokkelig Sætning, og det kan derfor let hænde, at det, der søges, er i Begreb med at omdanne sig; men man kan ikke komme efter det, uden netop ved at agte paa Øjeblikkene og deres Sum. Hør Forskjellen: spørger En mig: er Clemens Petersen ukjærlig, mistænkelig? saa svarer jeg hurtig, bestemt: Nej. Men spørges der: *har* han havt saadanne Øjeblikke, som dog lade den Dom fældes, da svarer jeg: ja! og jeg fremlægger til Ex. dit næstsidste Brev. Det er da ogsaa kun Gud man ikke kan tillægge Begreber, som ikke er i hans Væsen, – vort er dog Øjeblikkenes Bytte, hvad vi hele vort Liv arbejder imod, og det kunde dog hænde os, hvad man ti Minutter i Forvejen vilde bande paa, ikke kunde hænde. Dette skal i ingen Henseende have Anvendelse paa de foreliggende Spørsmaal i dig (thi du har jo nu ophøjet det til Spørsmaal, saa smukt alvorligt som du tog

foreliggende Øjeblikke, gav dem, ikke dig, Karakter, men dulgte rigtignok ikke, at hvad Omstændigheder, haarde Forhold (Kritikens) kan have aftvunget dit gode Væsen, nok kunde tilsidst gaa over fra Øjeblikke til Mere. Men jeg er fuldstændig beroliget. Med saa overordentlig Klarhed paa Fænomenet selv, som den dit Brev viser, kan nok endnu et Øjeblik sejre over dig, men rigtignok ikke mange.

At din tappre Modstand har besejret noget i mig, eller hjulpet mig dertil, det har jeg jo sagt dig og takket dig for. Din Methode var et Par Gange splitter pinegal, men tilsidst fandt du den rette, og da dit Brev kom, hjalp det mig uhyre, ligesom et senere. Men naar du siger, at du ingen Synder har ligeoverfor Venner, da maa jeg le; thi le kan jeg derfor, at du i andre Ting er dem saa særdeles meget, saa det har ingen Fare, – men du er rigtignok undertiden saadan mod somme af dem (og ogsaa, men paa en noget anden Maade mod mig) at man maa besinde sig lidt for at huske dig som du til andre Tider er. Du ved jo selv, du er lunefuld som en lykkelig Jomfru, og har tillige det tilfælles med hende, at det pludselig er i bedste Selskab, blandt bedste Venner og Omstændigheder at det skal ud og sole sig, som vilde du ret maale Omfanget af det tilstedeværende gode Humør eller den legende Aand. Havde du ikke skrevet saa stærkt og vistnok ogsaa rigtigt derom, vilde jeg have sagt at det da var opdukkende Mistanker (Øjeblikkenes) der tog dig i Luggen.

Jeg fik et Brev (mageløst) fra Greensteen, hvori han gjorde tæt Nar af dig paa den elskværdige Maade som du nok kjender. Hviid er undertiden snyde vred paa dig, naar han skriver, det aander ud af Linjerne uden at han siger et Ord, og saa kommer der et Tillæg (helst i Margen) som hilser kjerligt fra dig med et muntert Tillæg, – det er nu den gamle Historie. Jeg glemmer aldrig den Dag du kom ind ganske tyk i Ansigtet over en Bemærkning af Hviid til dine Bemærkninger i Barfods Bog. Du beklagede dig aldeles højtideligt over dette Menneske, jeg ler endnu saa, naar jeg husker det, at jeg har maattet holde op her en Stund.

Nu ja, du har dog gennem meget Vræl og Spektakel en Del solide Venner, og din Fremstilling af det Smaalige, hvorledes det avles, er vist mere spidsfindig god i sin Almindelighed end sand her. Du springer et uhyre Led over, nemlig at du er *produktiv*, hvilken Trøster, Stadfæster af det godt Tænkte, Ven at hviske til, er ikke det at kunne skrive det ud til Folk og se det hos sig igjen under den

ogsaa bleven slet hos dig selv, det Gode godt, uden at Nogen siger et Ord.

Naar du har *denne* Ven, saa behøver du ikke af Venner at forlange Fortrolighed over dit dybere Tænkte, eller rettere at savne den saa stærkt, hvad jeg heller ikke tror du gjør. Hvad du derimod siger om psykologiske Samtaler i Conversation (*Selskaber* mener jeg) slaar mig; ak ja, saa er det. Men bland ikke dette med Venners Omgang; sandelig andre for Hjertet styrkende Ting er oppe der. Savner du Vennerne selv maaske? – Hviid er dig naturligvis mindre som forlovet, men Gud, du har dog andre? Du, saa rig, saa stærk i Følelse, du har dog andre?

Dette maa være et Øjeblikks Mismod, du kan aldrig mene det, kjere Petersen, du har dog virkelige Venner, jeg mener saadanne, som du selv anser derfor, og kan blive glad hos, finde dig igjen hos, baade i Erindringer og i Forhaabninger, hvad nu Stemningen driver dig til helst at søge. – Jeg tror det er anden Gang denne Klage kommer igjen, men desuagtet kan den jo kun være et Anfald og ingen Smerte. Jeg vil heller ikke tro det.

Til Hegel har jeg skrevet og bedet om Forskud. Men skal Alt være færdigt til Oktober den 1ste, saa maa Alt gaa om. Mine Stemningsdigte kunde han faa strax; men de kan ikke aabne, det maa Fædrelandet og Lejligheden, – saa de rene Digte. Men i hine har jeg adskilligt at rette, og før den 1ste Oktober tager jeg ikke Samlingen for Alvor for mig. Til da «Sigurd». Min Tid i Italien er ganske inddelt. – Hils, hils! Lev vel og Gud signe dig, skriv mig snart til.

din Bjørnstjerne.

Til Clemens Petersen.

Rom 14[-15]/10 1861.

Tak for dit Brev. Det var *uno tenore* skrevet, flød ogsaa saaledes ind i mig. Nødvendigt, hvad ydre Formaal angaar, var det ikke længer, da Hegel allerede har fritaget mig. Hvad indre angaar, førte det med sig mangen værdifuld Oplysning, hvorfor jeg takker dig. Mine lyriske Digte er ikke store; men de ere gode. Og de bærer blot Vidne fra et beskuende Menneske, holdt saa fjernt fra

personligt Oplevet som vel muligt, hvad det Udvortes angaar. Jeg ved ret godt, at min egentlig Digtertid i dette Genre kommer først senere, naar baade Livet i mig er bredere og Formen derfor mageligere i Linjen. Thi selv om det nu gik, gaar det dog med Møje, og jeg har ikke Raad til al denne Tid i ren musikalsk Retning. – Ja, senere engang, naar de blive «et ufrivilligt Hjertesuk». – Men desuagtet udgiver jeg engang min Digtsamling Prøver, Smaasyn, Musikstykker o.s.v. thi baade glæder det mig selv, og finder Komponister og Sangere med og uden Stemme.

Derhen at hvert Digt giver et Medmenneske en Forløsning, derhen er jeg ikke kommen; jeg føler mig meget liden, naar jeg læser Schillers og Goethes; men mit Mod stiger igjen ved at læse Andre, som jeg af mange Aarsager ikke vil nævne. Se nu de Digte, Ravnkilde sætter i Musik til Jul; – jeg tror du vil synes om dem.

Nej, til Dramerne holder jeg mig; thi her er noget, som jeg er vis paa, skjønt ogsaa Meget, som jeg endnu ikke kan naa. Til det Sidste hører ogsaa absolut, at jeg savner den rette Medarbejder i Publikum. De misforstaa jo alt muligt jeg skriver og bliver dog ganske glade deri. – Efter hvad jeg kan se, misforstaa de Sverre ganske. De ser deri noget lyrisk Noget, skjønt det ikke falder dem ind at nægte, her er to Karakterer, som dog egentlig ikke kunde blive dette uden en gennemført Handling; thi det Ene brister virkelig med det Andet. Dette, at Sverres Slutning er: ingen Slutning at kunne faa, se, det er jo ganske misforstaaet som om det var et bizart Indfald at slutte netop der, – hvor Historien slutter. Hvorledes tænker man sig da en stor Mand? Som forstaaet, beklappet, kronet, ikke alene af Guld, men Forstaaelsens Deltagelse? Ganske vist kan han se saadan ud, – kun ikke i en reformatorisk Tid, naar hans Storhed var *Reformation*. – Saa kan man sige til mig: er det saa, da lad Tragedien ogsaa faa Magt over ham; aabne de Smertens Sluser, som du her standser baade i Handling og Ord, lad os føle Rystelsen af heftig misledet Samtid og en stor, men uforstaaet Modstand. Ja, hvis den *var* tragisk. Men i en saadan Jerntillid, som Sverres, der lader Tvivlene, Smerten bringe Gud et ydmygt Taareoffer, og netop derved saa stærk gaar ud og siger, virkelig saa han selv tror det: «Hør: her er Ingenting, slet Ingenting paa Færde; Alt staar saadan bare en Smule paa Spidsen, og brister det, saa er det fordi det ikke duede til at holde; – men *Hovedsagen* gaar nok!» – se, det er, Skam, ikke tragisk.

Og vil man sige, at selv ikke dette er der, saa vil jeg bestemt svare: jo, det er der. Men her var ogsaa Maadehold nødvendigt; man skulde vide de Tanker, ja blot de Timers Tal jeg har anvendt paa *ikke* at gjøre hans Scene tilslut med Sønnen længere eller anderledes. Smerten er med Flid: *dels* lagt længere tilbage i Stykket (husk bl. Andet Udgangen af anden Akt) *dels* kommer den under Sententsens Form:

μDen, som har grundlagt Alting paa et Afsavn
har først den rette Kraft at styre Andre.

– Noget som Goethe har lært mig; – og som er enhver bevidst ældre Natur meget ejendommelig.

Jeg overser ikke, at en Klasse Læsere, (igrunden dem, jeg bedst lider) smigrer mig, naar de saadan sidder og raaber paa Mere, – som de jo ogsaa skal faa, men hvad jeg ikke behøvede at bebude. Slutning – er her; hvad Sverre vil, er gjort; og den Mand befatter sig ikke med Illusjoner. Han gaar Tomme for Tomme i en umaadelig lang Vej og tager Døden ganske som lejlighedsvis, der den kommer. Saaledes vil jeg ogsaa vise ham døende i næste Stykke, siddende med Haanden fuld af Papirer, som nu skal leveres Haakon (historisk).

Min Kone og Gutten har været inde at forstyrre mig. – Petersen: der er intet Tidspunkt i mit Liv, som jeg sætter over dette Høstophold i Rom.

Da jeg i Ariccia ganske rigtig blev færdig med «Sigurd Slembe» andet Stykke, har jeg nu i tre Uger udelukkende seet Musæer og læst det Behørige dertil og endnu Mere. Deraf er jeg nu ganske træt og vil herefter inddele min Dag saaledes, at jeg har Formiddagen til Sigurd, Middagen i to Timer til Musæerne, Eftermiddagen til Læsning, Aftenen til min Familie og mine Venner. Jeg er jo nu en Mester i at inddele Tid; Kunsten er rigtignok ikke ganske min, men en ufrivillig Trang og Uforstyrrethed.

Paa Grund af den hidtil brugte Fremgangsmaade har jeg ikke endnu afskrevet tredie Akt, skjønt det jo kan gøres paa to Formiddage. Derfor har du heller endnu ikke erholdt Stykket som paatænkt. Og naar det er afskrevet – skal jeg da sende mine tykke Strimler eller lade det end engang afskrives. Det Sidste

koster Tid, det Første Penge, og da Karoline fører hver Bajok op i en Bog, er jeg bleven meget betænkelig med Penge. Imidlertid: du skal faa det. Første Stykke kan jeg naturligvis ikke sende dig, da jeg ikke tør mejsle Slutningen deri, før sidste Stykke er fuldfærdigt. De maa jo ganske korrespondere i en vis Slags Grundtone, som jo ene hører det skrivende Øjeblik til, eller den Begejstring, som et samlet Indtryk giver. Men du vil heller ikke savne det, da jeg engang har skrevet det til dig, og hvad jeg om og af disse Stykker skriver, ikke siden forandres som i alle mine foregaaende; dertil staar jeg selv i en alt for besværlig Klemme. Ja, besværlig maa den kaldes; det er saa udelukkende paa een eneste Vej, og denne saa skarpt afstukket, at jeg naar ud, – saa jeg undertiden standser og spørger mig selv: er det Mathematik jeg holder paa med, eller har jeg ogsaa faaet det til Poesi? – Jo, Gud ske Tak, det har jeg dog; men ofte maa jeg være ud over den enkelte Scene forat se det; thi Replikens Ordlyd har den saa sjelden; dens Forhold til Situationen derimod med en Kraft, som det kommer an paa at give den rette Toneevne, saa den ikke bliver fornummet som selvlydende, hvortil netop det Opnaaede alvej frister. Det vil sprænge sig selv i Øjeblikkets Glæde over at være bleven til.

Dagen efter.

Ved at læse mit Brev over, ser jeg, at jeg har skrevet i det snakkesalige Hjørne. Da bliver 1 Ord gjerne 5. –

Dagens Nyhed for os hernede er Weilbachs Dreng. Han selv lader i denne Begivenheds Solskin det Smukkeste i sit Gemyt saadan straale og gjøre Vaarduft, at det ret er en Fornøjelse blot at se ham. De Øjne, hvormed han kan tale om, at Drengen har skidt sig ud, er ganske dejlige. – Jeg har nu mange Slags Fornøjelser, saaledes ogsaa Richardts Komme. Han har alt gjort mig meget godt, og jeg tror at jeg her vil faa en dygtig Omgang. Allerede første Aften taltes om hans Digte. Han paastod gjentagende, at de Digte, jeg fremhævede, og *hvad* jeg fremhævede i dem, og hvad jeg sluttede deraf o.s.v. er Altsammen hans egne Tanker; men forunderlig nok ikke hans Venners, der maa have seet for længe og kjendt paa ham, til at se ham ret. Han har fortalt mig sit Stof for de nærmeste Aar (Julianus Apostata) Han vil nu et stort Stof med een Gang; faar altsaa ogsaa med een Gang at overvinde de Vanskeligheder, som man ellers plejer arbejde sig fra i fire à fem. Men jeg tror han har Taalmod til at sprætte op, saalænge, til

Maalet er truffet; thi jeg forberedte ham paa, at taget paa denne Maade, bliver der paa lange Strækninger ikke Tale om Inspiration, Digting, men om Mathematik og Haandværk; steg han jevnt med sin Evne opover, blev Poesien mathematisk uden at han selv følte det. – Og for historisk Stof maa Fantasien først have faaet denne Evne til Mathematik. – Richardt har en absolut Mangel paa det Punkt at lægge en impliceret Plan; jeg ved, at der ogsaa skal Øvelse til.

Mine Portræter skal du faa. Hviid maa ogsaa have til sin Hædersdag. End jeg, som havde skrevet fem lange Vers til den samme Dag, og da jeg sluttede, opdagede jeg, at det ikke duede. Men saadant kan ikke gøres to Gange. Til Bevis paa min Vilje, men ogsaa paa min Mangel af Evne, lod jeg Weilbach faa alle fem Vers til Opbevarelse, men med Forbud mod at sende. Nej, jeg kan ikke gøre Lejlighedsdigte, uden at Anledningen staar mig fjernere. Her faar Poesien ligesom ikke Værd, jeg har jo i dens Sted siddet og sagt ham Hjerteord, som ingen anden end vi Tre, Fire troende kan høre paa. Forklar Hviid dette og sig, at saadan hænger det sammen med det udeblevne Digt.

Fra Greensteen har jeg nu to elskelige Breve, ogsaa et Par Digte, der vel bryde mod en ny Form, men endnu, som jeg skrev ham «holde paa at løbe efter hinanden i en musikalsk Sextur» – og som jo ikke gavner til Noget. – Jeg har læst to ganske ypperlige Kritiker af dig, og dine Rejseindtryk var skrevet i elskværdigt Lune; jeg lo og morede mig, som naar du skulde lægge din Rumpe tilrette. – (Husk paa i dine Kritiker at gemme bort igjen «jeg», «vi», ja endog «man»; det gaar alligevel. –) – En Oversættelse ved Schmidt fra Fransk om «Romanen i vor Tid» var aldeles ypperlig, ogsaa som Oversættelse. Du skriver meget ligt denne Mand. Du siger mig mere Nyt end han; hvad han sagde, kjendte jeg, men hans Fremstilling lod mig alvej sidde og have Syner i det, jeg kjendte, – lange og herlige!

Ellers er det noget nedslaaende altid at læse denne Klage og se Vejen stænges, før man endnu er kommen ind paa den. – Men man kan kun svare med at tro paa sin Gud og sin Tid – og ikke blot paa Voltaires og Goethes. – – Rudolf Schmidt gaar paa Skruer; den mindste Anmærkning under Oversættelsen er en Skrue; hans Lap til mig – en Skrue, hans Stemme hul – og dog er han dygtig. Du maa hjælpe ham. – End Hviid, som har glemt Levin under Boguddelingen. Han stod ikke alene paa min Liste, men *gjentagende* har jeg mindet derom til min

Kone og ham. Han skal ogsaa bevise mig den Artighed at tage Skylden paa sig selv og sende ham «Kong Sverre». «Smaastykkerne» er udsolgte. Oplaget var mellem 3 og 4000 Expl.

Hvad du skriver om L. Dietrichson og Bang er rigtigt. Og det ender med at du engang dræber L. Dietrichson. Men han skulde tages itide, og altid behandles med Mistro. Isandhed han er ingen Lærer i Israel.

At du dog aldrig har skrevet mig til om L. Dietrichsons sidste Bog. Jeg kan jo ikke læse den, og jeg faar heller intet Uddrag af den, ikke engang en Kritik.

Jeg ser at Martensen skal holde Talen ved Oehlenschlägers Statue. Det er et ganske utroligt Fejlgreb. Hvad har det Menneske her at bestille? Saadant er saa raat, at jeg skulde tro, det skeede i Norge og ikke i Danmark. Tag da Københavns Borgermester med een Gang, eller forsaavidt det er Staten, saa Hr Hall. – Men hvad baade Staden og Staten i Embedsdragt har her at bestille, forstaar vist ikke Mange. Det er en Ære at tale ved denne Statue, som paa Samfundets Vegne kun tilkommer Carsten Hauch, paa Studenternes og Ungdommens Hr Carl Ploug.

Hvilket højtideligt Moment, og hvor trøstende. Fra norske Selskab kommer vistnok Sverdrup eller Richter som Repræsentant. Ibsen kan ikke tale. Men kommer Ibsen maa du faa fat i ham. Du kan tro det er en Mand, som kan tænke.

Da der holdtes Sørgefest for Øehlenschläger holdt jeg paa at berede min Rejse til Kristiania. Saa heldig var det laget, at en Avis med Beretning om Festen blev lagt om min Ost. Jeg var dengang (som sædvanlig) aldeles syg af Kjerlighed; naturligvis ogsaa af Hjemve og Længsel til det Ubekjendte, og hvorom lagde sig en magisk Hemmelighedsfuldhed. Jeg fik Fred, blot hver Morgen jeg var udsovet og foer ud i den knyttrende kolde, klare Luft. Mod Aftenen ganske syg. Kjerlighed, Ærgjærrighed, Hjemve, Uvished, – og saa laa jeg og læste i Avisen, og hvori Øehlenschlägers Navn glindsede gennem Oljen.

Havde nu denne Indvielses Fest været udsat et Aar, var jeg kommen som Repræsentant fra norske Selskab og havde ved denne Lejlighed faaet holde den bedste Tale i mit Liv. Havde den været udsat et Aar, kunde jeg maaske have skrevet et Arbejde, som gjorde mig glad den Dag Festen holdtes. Nu vil jeg ikke rigtig være det for min egen Del, men for Samfundets; thi at vi ere komne saalangt, vi rejser en Kolossalstatue for vor første Digter, lover flittigt Besøg i de hellige Templer.

Skjønt dette Brev ikke egentlig er et Brev, maa jeg dog sende det. Thi det er jo ogsaa det samme, hvad jeg skriver; du skyder tilbage med en anden Bue. – Nu begynder jeg at kjende Rom, Jeg ved hvad hver Statue i Vaticanet vil sige, og Kejsernes Buster kan jeg Træk for Træk som deres Historie. Hvor Templerne stod og sank ved jeg, Roms Historie næsten som min egen. Nu har jeg tilbage at kjende Kunsthistorien (Maleriets og Arkitekturens) saagodt, at ethvert Fænomen strax stiller sig i sin Række. Saalangt er jeg ikke kommen. Men dertil kommer jeg i Vinterens Løb; thi mine Forstudier begynde nu at ordne sig. Det er uhyre Masser at beherske, men som beherskede berede de ogsaa det Ordnedes stille Nydelse. Vilde du gjøre mig en alvorlig Tjeneste, burde du sende mig en Filosofi, som jeg havde godt af, det være sig Kants eller hvad du selv tror. Jeg er saavidt orienteret, at jeg ingen Traad taber, hvor jeg saa falder ned. Og til at læse dem i Række og Geled kan jeg ikke tage mig Tid, kanske paa mange Aar. Men nu og da vinde en Ven blandt dem, nu denne, nu hin, det er, hvad jeg længes efter, og maa indskrænke mig til.

Du skal sige mig hvad du i Vinterens Løb agter at tage dig for. Først: om du har et eller andet Stipendium; dernæst hvad du agter at udbrede dig over *a.* som Læsende, *b.* som Skrivende. Og for det Tredie: naar agter du at tage Doktorgraden? For det Fjerde: hvorover vil du tage den. – Det er mit alvorlige Raad til dig, at Doktorgraden skal du haste med. Ingen ved, hvorlænge Hauch lever, og du skal staa færdig. Et Universitetsliv maa du gennemleve, af den simple Grund at du pligter det. Som Doktor har du visselig fore løbig Stipendier at rejse med, da det vel ikke kan være Nogen tvivlsomt, at du bør understøttes i Retning af Universitetsposten. Altsaa opnaar du et beskuende Rejseliv, derunder lidt Hvile, og siden et stort Forum, uden at nogen særegen Anstrængelse behøver at være forbunden dermed. Thi det æstetiske Liv maa paa intet Punkt være anstrængt. Noget i vort Judicium lider strax Skade derved. – Skynd dig altsaa op mod Doktoren, at du kan komme paa den jevne Bane, som baade skyder mod Maal og i mange Henseender letter dig selv.

Til Slutning et Par Ord om dit – Giftermaal. Jo, min Ven, du bliver baade gift og lykkelig. Det er slet Ingen som tror, at du formaar dette saa tidligt som mange af dine Venner; og har du troet det selv og er derfor nu mismodig, saa har du troet meget fejlagtig. Du vil blive nydeligt gift engang, naar du er bleven saa

gammel, at det kan ske til din Lykke; thi meget af din Reflexion maa være med, og altsaa denne have vundet en saa behagelig Form inde under Følelsen, at den ret kan tiltale en ung Pige med stille Hjertelag. – Disse mismodige Enkemandstoner, hvori du nu spiller din ensomme Fløjte ved Hviids Udflytning, haaber jeg snart glemmes. Kom op af dine Forretninger, din Læsning, bliv Doktor, rejs, lev, nyd, og du skal se, hvor blidt det kommer en Dag.

Saa send mig snart Brev igjen. Tillige Weilbach, – om ikke Andet, saa en Gratulation. Men ikke saaledes at det tager Tiden bort fra mit Brev; thi jeg er gjærrig paa dine Bogstaver. Hils Hviid og lever ham Indlagte. Hils Fru Heegaard og sig, at mere end *to* ubesvarede Breve faar hun ikke. Hils de mange Andre; Gotfred Rode er jeg vred paa, fordi han blandt Nordmændene benyttede sit lille Øjeblik til at kalde Ibsens «Hærmændene» *Indledning til et norsk Drama*, som om *det* kan have Fortsættelse, der ikke kan tænkes anderledes end *om igjen* eller *slet ikke*. Nordmændene tror, at det ikke er rigtigt, uden de saaledes taler Sagamaal og læser op Historiens eget Bogstav fra Scenen, – og det lille Øjeblik en dansk Æstetiker havde mel lem dem, benyttede han til at stadfæste dem i denne Vildfarelse og gjøre Vejen tyngre for os Andre. Du maa takke ham.

Her er nu et herligt Oktobervejr. Du skal se, jeg faar noget udrettet i saadant smilende Selskab fra oven; thi hin Spaaen i Himlens Vejr, Fuglenes Flugt og Skrig, som de Gamle havde, bliver hernede saa let at forstaa; man føler sig bestandig afhængig af Vejret, Ens Indre skjælver i Solskinnets Glæde, ruger mørkt i Sciroccoen, lægger Vingerne sammen i Regnvejr, og lytter til alt Skrig, spejder mod hver sort Plet, om det bebuder en Forandring i de himmelske Magters Lune.

Farvel du Kjere! Mine Venner Richardt og Hartvig Lassen fra Norge beder hilse tilligemed Weilbach, og min Kone mange Gange!

din Ven *Bjørnstj.*

Til Clemens Petersen.

Læg et tykt hvidt Papir under Bladet, saa træder Skriften bedre frem.

Kjere Petersen!

Du ved maaske, at der nu i Norge føres en Kamp paa Liv og Død over mig som Digter. I Modstandernes Rækker er Prof. Monrad naturligvis Anføreren, og han skriver med megen Dygtighed. Han skriver af et ondt Hjerte ser jeg, følger mig lige ind i Evigheden med onde Spaadomme. Meidell anfører Forsvaret, er altfor klog til at indlade sig paa de enkelte Bøger, men vækker syngende poetiske Erindringer om mig, afdækker den Andens Ondskab, er vittig, kjerlig, samler Gemytter og lader Fem være lige, hvad ellers det Æsthetiske angaar, hvorpaa dog netop han ikke har ringe Forstand. Monrad har Theorien forud, men den sørgelige Skjebne, at han er nægtet den dybere Forstaaelse. Det er som Satser og Bevisrækker ganske rigtigt, hvad han skriver, men passer sin Gjenstand som hin bekjendte Næve passede det blaa Øje.

Han har ogsaa dennegang forløbet sig. – I det Enkelte: thi havde han læst med Rolighed vilde han ikke have troet at Kroningen er det, hvorom Kong Sverre handler, men om noget meget, meget mere; han vilde ogsaa historisk have underrettet sig og fundet, at den i Norge var noget splinternyt, af Magnus indført, som blot brugtes til Paaskud af begge Parter og overhovedet vilde han, naar han ikke dreves af saa blindt Had, undgaaet mange lige store Fejl og en Del Uærlighed) – I det Hele fejler han; thi havde han ventet, saa havde han udrettet noget; men naar Sigurd Slembe nu kommer ovenpaa, saa bliver jo det Hele frugtesløst, eller maa begynde forfra, hvad Folk ikke ville have. Og saadan bestandig. Thi jeg er jo ikke en Digter som Øehlenschläger, der kan angribes for fejlagtige Retninger, eller bebrejdes at jeg ikke ved, hvor min Styrke ligger; heller ikke En, som skaber det næste Arbejde ud af det førstes Standpunkt med blot fortsat Fantasi. Jeg er en Digter i Udvikling, der kan ingen endelig Dom eller Spaadom gjøres. Der kan ikke engang med synderlig Nytte gaaes ved Siden af mig; thi jeg er ikke dertil langt nok kommen. – Men da der nu maa en Del Had ud, før en ordentlig Kritik kan komme (thi kun Kjerlighed kan kritisere) er jeg ret glad at det kommer nu, medens jeg er fraværende, og før jeg endnu har skabt noget af det, hvorfor jeg er bleven Digter.

Det synes som at hele Kristiania er i en ubehagelig Bevægelse, som det er godt jeg lever udenfor, der demonstreres i Theatret med Hurraraab for mig, som selv

Regjerings- og Højesteretsmedlemmer istemmer (har du hørt slige Folk!) – og andet Saadant, som jo ikke leverer noget, der kan klare eller gjøre mig godt. – Jeg faar Artiklerne nedsendt, jeg, min Kone, mine Venner læse dem. Jeg er atter som i Norge, hvor vi, min Kone og mine Venner nemlig, daglig havde samme behagelige Beskjæftigelse og Samtaleemne. Men betydelig roligere kan jeg nu læse det; thi dette rører ikke ved Andet end det, som jeg magter; jeg pines ikke af den Følelse ikke at kunne svare og handle som den Sejrende; de bære sig ad som nogle Tosse hoveder, det er min fornemste Følelse. Den enkelte Fordrejelse af min poetiske Tanke (og der er mange!) gjør nok ondt; men jeg er af de Lykkelige, som en Nats Søvn rejser højere op end jeg lagde mig.

Jeg skal nu gaa over til Sigurds sidste Stykke. Atter beskjæftige Forstudierne mig, naar du modtager dette Brev, skjønt dennegang i forholdsvis kort Tid. For Øjeblikket gaar jeg og mejsler hist og her i det renskrevne andet Stykke, o, som jeg elsker!

Den 27de

Heise er kommen, og skjønt han bor lige ved Siden af har han ikke besøgt mig. Se, derover er jeg fornærmet. Richardt er atter rejst. Ved du, at Richardt trods megen Venlighed, megen Tiltro, som det besejrede Øjeblik slider fra ham, dog bærer en stille Opposition mod mig? Jeg er temmelig vis paa det, skjønt jeg skal være en Skjelm om jeg begriber hvorfor. Saameget ser jeg, at han dog ikke bliver mig noget her i Vinter; kan ikke Hammerich, naar han kommer, blive mere, saa er jeg ogsaa denne Vinter alene, og kun den Forandring at jeg har min Kone, som dog ingen literær Fortrolig kan eller bør være. Richardt er dog, naar Alt kommer til Alt, ideofattig. Jeg kalder saa disse Mennesker, som maaske bære een Ide ad Gangen, men paa en saa partikulær Maade, at den ikke taaler Berørelse, før den har faaet fuld Form, med Begyndelse, Udvikling og Slutning. (Paludan Müller). Den staar da der som noget *meget* interessant; men lidet velgjørende. Richardt har jo nok en liden lyrisk Varme desforuden; men ogsaa den maa først tage hjem og stege Æblet; han kan ikke være med og nyde det friskt paa Marken.

Du skal skrive til Philip Weilbach; det er skjønt som han holder af dig. Og er der noget, hvorom han har æsket dit Raad, saa skal du svare ham; thi han har en stærk Tiltro. Husk nu dette, og skriv ham til. Nu er han saa lykkelig, og han

Created at 10/6/2010, from URL:http://www.nslnorge.no/visning/NSL_Bjornson_Danske_brev1.html
kundgør sin Lykke paa en saa smuk, mod Andre opoffrende Maade. – Sig mig,
kunde du hjælpe ham til noget, naar han nu atter staar med Familie i sit Hjem?
Nu skriver min Kone andet Stykke af for dig.

Den 2den Nov. 61.

Dette lille Brev vil jeg sende, jeg ved egentlig ikke hvorfor; men det skal ikke betage dig noget længere, naar dit eget Brev kommer. Jeg har læst dine Opsatser om det kgl og franske Theater, og maa beundre deres franske Stil og rolige danske Tankeærlighed. Vi arbejde nu langt bort fra hinanden. Der er ikke Tale om Samarbejde i samme Forstand som før; thi i alle Fald du bliver saaledes udrustet i dit Fag, at jeg ganske forvandles til Tilhører. Du har ogsaa nu faaet en Form, hvortil Intet længere er at sige. En Artikel som den om Carit Etlar, mageligt skrevet som den er, beviser bedst din uhyre Overlegenhed i Materien; se, saadan lønner det at arbejde. Nu maa du ikke slutte med Theaterkritiken; thi du er ligesaa uundværlig som Wiehe eller Phister dernede; du har isandhed skaffet Kritiken Rang igjen; jeg hører ogsaa af Folk, som kommer herved, hvorledes du staar godt og sikkert blandt de Tænkende. Ja, kjære Petersen: Fremtiden er vor. Og Ingen skal kunne sige, at vi ere komne til den sovende. – Og forat tage igjen en Hovedtanke fra mit næstforrige Brev: dit Tungsind ser jeg, Skam, Intet til i din æstetiske eller al anden Anskuelse; den giver fremdeles blot Solonumre i smaa Selskaber som hos mig. Hils det fra mig, naar det næste Gang optræder!

din Ven *Bjørnstjerne*.

Til H. C. Andersen.

Rom 10/12 1861.

Paa en Tid, da jeg havde Stemning til at skrive følgende Vers, som maaske fortæller saa meget, at jeg slipper fortælle mere, –

Vær glad, naar Faren vejer

Jo større Sag,
des tyngre Tag
og desto større Sejer.
Gaar Støtterne istykker
og Vennerne faar Nykker,
saa sker det blot
fordi du godt
kan gaa foruden Krykker.

Enhver,

Gud sætter ene,
han selv er mere nær.

paa en Tid, da jeg, Venskabet Mand, ja Produkt, havde Stemning til at skrive dette, kom det ganske som en Julepsalme mellem Fremmede at faa høre, De havde dediceret mig Deres fire sidste Eventyr. De, Vennen fra et Sommermøde, flygtigt, travelt mellem de tusinde fremmede Indtryk, De havde Hjerter forat erindre mig, naar mange Venner fra prøvede Tider ikke havde det.

Det rørte mig, min Kone ligesaameget og De havde her i Rom to Mennesker den Dag, som aldrig mødte hinanden uden at tale og færdes om Dem med alle mulige dejlige Ønsker og Overraskelser. Jeg fik frem Deres Eventyr forat se, hvilket jeg der skulde læse op igjen og opdager til min Forundring, at der er et, som jeg ikke har læst. Det maatte være Skjebne; som Theaterdirektør lod jeg engang en Elev prøve en Del Overgange med Stemmen og tog som sædvanlig Deres Eventyr til dette Brug og traf dennegang dette, som vedkommende Elev saaledes hakkede i, at Stemmen og Erindringen derom blev som Paddeskallen, hvori Eventyrets skønne Sjel laa indeklemmt. Jeg havde som én Angst forat komme den nær og løse Fortryllesen, og i denne Angst laa Fjederhammen gjemt til den rette Tid. Igaar kom Budet om at løfte den susende gennem Luften med Kjerlighed og Erindring, jeg sprang til, Skallen faldt, jeg tog Fjederhammen paa og bruste afsted med hele Deres forunderlige hjemlige og dog til det fjerneste Fjerne i Tankens Rige førende Storkeflok. Og aldrig har den ført mig saa langt,

heller aldrig saa højt. Det er ikke alene Deres bedste Rejse, men der er en Vemod, et klogt stort Øje fra Himlen deri, en fjederlet Tilstedeværelse ved det Største og Mindste, saa aandig, at jeg ikke kunde andet end tænke den hele Tid paa det som vi kalde «Svanesang», noget til Himlen løftende, men saa højt, – at det bliver sidste Gang. Og det er vist, at den Dag det mældes mig (jeg haaber det bliver meget sent) at De ikke længer kan røbe af det Uanedes Hemmeligheder, men er selv flyttet op mellem Gaadernes Ophav og Løsning, – den Dag tager jeg «Dyndkongens Datter» frem, kysser Bogen og læser Eventyret langsomt ligesom vi følger til Graven under Musik. Og paa Randen deraf, ude paa Eventyrets Veranda, naar jeg saa staar der og ser ud i det Frie, er jeg vis paa, det sker med Taarer og med en Følelse af Hjemlængsel til det Eviges Minutter. Jeg kunde som Barn aldrig tænke mig Saligheden uden som det mest Pinende, der var til – næst Helvede; – jeg havde her en Følelse af den saa stor i det Uendelige, at alt det Oplevede og Ønskede ikke engang blev af Straaets Vægt i dens Herligheder, og netop derved kom dette korte Øjeblik paa Verandaen i Rang med mit skønneste Livsmoment. Man kan aldrig komme længer i Glæde end til et Minuts Anelse af, hvad den evige Salighed er.

Var jeg hos Dem, da dette Eventyr blev skrevet, saa blev jeg bange, idet jeg vilde tro, at De aldrig skrev mere. Jeg begriber heller ikke hvad Indtryk der kan have skabt det. Den Evne De har til at finde de bedste Mennesker og i disse Mennesker det Bedste og at undgaa alt Andet, maa jo tilsidst føre op til det højeste, saavist som det Gode har Slægtskab med Gud. Og De maa netop derved komme højere, nærmere ham i Forstaaelse til Gjengivelse end vi Andre, som ifærd med Forstaaelsen, bortblander den i urenere Omgang, – i hin prosaisk tunge, lidt onde, lidt afsides førende, lidt fristende til Irlysene, som hopper om og vinker.

Maatte De nu beskyttet af hin Kjerlighedens Omgang længe bringe Bud til os fra og om det Højeste! Snart saadan, at ti Digte om Paradiset derved ere indsparede og overflødiggjorte, snart saaledes at vi finder det Højeste lysende i vore mindste Ting, og derved forsones med Jorden efter Paradiset, finder os selv og vor Familie, kan omfavne og føle Glæde, – men snart igjen saaledes, at det Højestes Tempel renses, vi pidskes ud af vore Sædvaner og vor daglige Bedrift ud af Stederne for det Hellige og Stille.

Da jeg er mig bevidst, at jeg mangel Gang har været vildfarende i

Forstaaelsen af Dem, naar jeg nemlig har læst et Eventyr, som pinte mig, saa er det mig ofte nu en saa stærk Trang at faa raabe ud hvordan jeg er kommen til Forstaaelsen i Kjerlighed. Og da jeg paa den anden Side er mig bevidst, at jeg har talt med Dem om andre Ting end Deres Dyder og Fortjenester, er jeg vis paa ikke at blive opfattet som Smigrer. Ja, Bud og Hilsen, kjere store Digter og Ven; Gud velsigne Dem!

Nu havde jeg Lyst til at slutte, thi jeg er saa varm af Deres Omfavelse. Men jeg ved jo, De spørger om, hvordan jeg har det og hvad jeg gjør. Jeg har det godt, indvortes og udvortes, ja jeg har aldrig levet lykkeligere, skjønt jeg har oplevet megen Krænkelser netop nu. – Og «Sigurd Slembe» sidste Stykke arbejder jeg paa, og det skal blive et stort Arbejde. Det andet skrev jeg i Ariccia, jeg læste det nylig i Foreningen (det er tre Akter), efter at have fortalt det første (som er een Akt). Jeg havde en solid Glæde deraf. Jeg har arbejdet et større Musikstykke for Heise, nemlig Bergliot over sin Mands, Ejnar Tambarskelves, og sin Søns, Ejndrides Lig i Throndhjem; de faldt nemlig begge ved Forræderi for Harald Haarderaade. Heise har dertil skrevet en Musik, som er den største, han har gjort, og som det skal holde haardt at høre uden Taarer.

Min Kone og min Gut gjør mig megen Glæde og giver mig megen Poesi! Ja, jeg er saa lykkelig, og jeg føler min Digtning saa voxende i Hjertets Klarhed og Aandens Styrke, at jeg kommer igjen som nyskabt.

Ham «den Haandfaste» skal De fortælle dette og hilse hjerteligt fra mig, saa hjerteligt, at det ikke blot føles som Ceremoni. Jeg skulde skrive ham til; men hvad skal jeg skrive om? Jeg har Mod til at sige dette lige ud, thi jeg ved at han forstaar mig. Naar vi atter har været sammen og knyttet et Par Ender, saa skal vi spinde dem ud, nu er jeg ført over i Meget og Mangt siden den Gang. Men hans Erindring hos mig er den samme klare, faste; han vil være mig en Vinding, saa oprigtig og sikker som han er; thi saa bevæget som vistnok mit Liv bestandig bliver kan jeg have det Behov, at saadanne Folk træde ofte i min Stue.

Træffer De Halls, Rung, Sannes, Thornams, A. Smidth (ved Casino) Gotfred Rode, saa hils dem fra mig og fortæl at jeg længes til Danmark.

Min Kone hilser Dem inderligt. Tak, Lev vel!

Deres taknemmelige Ven *Bjørnst. Bjørnson*.

Til Chr. Hviid.

Rom 31/1 1862.

Saamænd, det var uventet at se din Haandskrift ringe paa hos mig. – Men det var kjerligt af dig; – det er ikke alle gamle Venner, som glemme mig.

Pengene fra min norske Ven kom mig meget uventet, men ogsaa meget belejligt; tak for din Umage og Beredvillighed nu som bestandig!

Du skriver at du dog vil være i Kjøbenhavn endnu et Aar. Nu ja, det tænkte jeg nok. I et frit Land har Juristen en stor Plads og navnlig før den almindelige Mand endnu er politisk opdraget. Men Hovedstaden uddeler dog alene Rollerne, og du bør ikke forlade den. Jeg forstaar dig ikke ganske i dette Punkt, jeg forstaar ikke at du kan læse Macaulay og ikke længes til at blive Politiker, og ikke føle, at du har Evner dertil. Tro blot ikke, at kun Phrasen gjør Politikeren i det mindre Land, fordi om det ofte ser saadan ud. Alvoret, min Ven, der som alle vegne; det er Alvorets Tid, som overalt begynder. Du har Alvor, det er dette jeg elsker hos dig, ogsaa dette jeg nu savner her i Rom, ogsaa dette, der sluttede vor Kreds tæt sammen i Kjøbenhavn. Du har Hjertelag, Kraft, Evne til Vrede og Glæde, Interesse for alt Stort i Tiden, – og saa har du Kundskaber og Hurtighed i at omsætte dem. Mere forlanges ikke, o, det er saa uhyre meget! Jeg vil engang høre en ordentlig Udtalelse over dette Punkt, samt over det, hvorfor du forlader Advokatstanden, som dog opdrager Evnerne bedst og tillige staar det offentlige Liv nærmest. Du skylder mig en saadan Udtalelse.

Macaulay! – du ved vel, at jeg har slæbt hans Historie med lige til Rom; thi jeg kjender ingen dygtigere Læsning for en Digter. – Saa rent forskrækkelig som hans store Talent misbrugte sig paa det æsthetiske Omraade, saa bredskuldret indtager han sin Plads i det historiske, ser sig om som en Konge og byder til Stilhed. Ja, han har været mig som en Fader, der uden at lade som han ved, hvad jeg holder paa med, taler om noget Andet, men saaledes at hvert Ord er et Raad og et Exempel netop i det, hvormed jeg sysler.

Hauchs Digte har jeg læst, og de er det største, Julen har bragt. Petersens Dom har nok noget sandt; men jeg vil rigtignok overlade til ham at sige en 70-

aarig Mand saadant. Især naar denne Mand hele sit Liv igjennem har lidt under karrig Bedømmelse. Carsten Hauch er en stor Digter. – Plougs Digte har ogsaa frydet mig, mere dog ved den Personlighed og det Liv, som stiger op deraf, end ved Fantasiens eller Synets Kraft. Den oratoriske Udsmykning er overalt kraftig, som det synes mig noget *for kraftig*, da den spreder for mange uensartede Farver over et ofte ganske lille Billede. Men ogsaa i dette viser det sig, at hans Vilje er større end hans Evne. Det er denne Vilje, denne stolte, ærlige Sjel som jeg beundrer, ja, som ofte har afpresset mig Taarer. «Elsker du mig?» – jeg ser ham saaledes i dette Digt, at jeg vistnok aldrig mere kan blive vred paa ham. – H. C. Andersens Eventyr ere mageløse; hans to Fortællinger derimod højst forunderlige og overanstrengte, skjønt med glimrende Syn i det Enkelte. Richardt læser Andersen ganske udmærket, og derfor er Andersens Julebog bleven os kjer. – Richardts egne Digte ere inderlige, ret velsignede. Han arbejder nu paa et stort Stof fra den første kristne Tid; men det gaar sent, og han er i daarligt Humør. Paludan-Müllers Digte har jeg ogsaa læst og vederkvæget mig ved deres klare Tanker, skjønt det synes mig, at han nu er undergivet for faa Indtryk, derfor falder han noget farveløs. – Ja, man kan rigtignok sige, at Danmark har et stort Julebord iaar, og at just ikke mange Lande nogensinde skal have opvist Magen.

Scharling er hernede; han er en brav Gut, godmodig, sund, frisk, men trods store Kundskaber inderlig umoden. Jeg bedrøves hvergang han taler om Petersen; thi Scharling er ikke det ringeste ond, og ikke istand til at bære Nag; derfor kan han ogsaa saares desto dybere, og Petersen har ret truffet ham. Herregud hvor let det havde været at sige ham alt det Sande, og dog kjerligt; thi Alt, hvad Folk siger ham, er ham ganske nyt, og han er strax taknemmelig.

Weilbach (som beder hilse dig) travler om her, saa han er bleven endnu magrere end han var. Han arbejder som en Myre, og nu i nogle Dage har han været daarlig, dog oven Senge. Gutten er saa fed som en Restaurationshund, han patter Kraften af Moderen og Faderen, men saa vil de jo begge To have det.

Weilbach er mig en sand Ven; han er ogsaa en trofast Natur. Kun er hans Tanker for meget optaget af Studier og Faderpligter, til at han kan være mig egentlig Omgang. En saadan savner jeg stærkt. – Richardt er det ikke; thi han pusler med allehaande, er Alles Tjener, Alles Selskab, tør Intet sige; vi ere

Venner, men mest i Haandtryk. – Det er mig ofte paafaldende at en saa dygtig, ærlig, alvorlig Natur bliver liggende saameget paa den almindelige Alfarvej med alle Slags Smaaærinder; men saa er det, og den Drift, jeg fører med mig, gjør ham blot indesluttet.

Heise er lutter Musik, skjønt han i mange Henseender passer mig bedst af Alle her. Han er dygtig, har Ideer, sunde, paalidelige, men ikke egentlig høje, skjønt de kan være stærke nok. Jeg skrev «Bergliot» for ham, et større Nummer, som behandler Bergliot, Haakon Jarls Datter, over sin Mand Einar Thambarskelves og Sønnen Ejndrides Lig i Throndhjem, hvor de bleve myrdede af Harald Haardraade. – Hans Musik dertil har bevæget mig til Taarer. – Nu har jeg udkastet en tre Akts Opera til ham i stærk romantisk Farve, og det har moret mig særdeles. Første Akt har jeg udarbejdet i rene lyriske Sange, saa at jeg tænker hele Operaen skal blive et smukt Digt; – den vilde ellers ikke have interesseret mig. Saavel Richardt som Heise ere meget glade i mit Arbejde. Denne Plan og denne Akt har jeg tilligemed første Akt af Sigurd Slembes Død udarbejdet i Januar Maaned, og det kalder jeg godt arbejdet. Nu skriver jeg neppe mere paa Operaen, før Sigurd er færdig, d. v. s. ikke mere i Italien. Men han har ogsaa nok for en god Stund.

Heise døber mig i Musik, og jeg føler mig ogsaa snart som sat i Pagt med den. Mange Ideer vil jeg kunne udarbejde paa denne Maade, hvis det lykkes mig at forme dem helt igjennem til Digte og dog gjøre Musiken fyldest. Min Opfattelse af Textens Forhold til Musiken er en anden end Heibergs; men jeg ser, at det gaar godt, og da har jeg utvivlsomt her gjort Noget. Du ser, jeg i de (i hver Henseende) smaa Ravnkildske Sange har brugt den Heibergske Opfattelse; thi jeg vilde jo først være dens Herre, før jeg gik videre, lægge smaa Ideer paa en blød Form i Musikens Gænge; nu skulde du til Modsætning have hørt Bergliot, som er et nordisk, rimløst Digt, tildels med fri Rythmus. – Det Samme gjorde jeg jo ogsaa med Kong Sverre; jeg satte mig ved Oehlenschlägers Stol og lærte og gjengav efter Evne; – siden har jeg nu forladt ham i Sigurd Slembe og forsøger paa egen Haand. Nu ja, jeg arbejder, min Ven, ofte saa jeg er træt; men een Gang bærer det vel Frugt.

Min Dreng er sød, o, hvor han er sød! Min Kone er frisk, munter og længes til Neapel. Selv er jeg i bedste Velgaaende, bader fremdeles alle Morgener og gaar

Du skal hilse din Kone fra mig mangfoldig. Du skal ogsaa hilse dine Venner; fra Greensteen havde jeg nylig et prægtigt Brev, hvorpaa samtidig gaar Svar. H. C. Andersen vil jeg skrive til; sig ham det, hvis du møder ham.

Jeg savner Meget i Rom; fremfor Alt *alvorlig Omgang*. Jeg ser det godt, at de Andre ere trætte mig; men jeg er ogsaa træt dem. Der er formegen Æsthetik og forliden Ethik – i et kort Ord. Jeg holder ikke dette ud med bestandig Flugt fra det, der koster lidt, enten af Tanke eller af Mod eller af begge Dele. Æsthetiken gjør saa forbandet egoistisk og magelig, naar den udelukkende regjerer en Sjæl, hele den øvrige Verden er kun til, forsaavidt den giver Behag eller Skræk. Jeg er ogsaa bange, at jeg selv er bleven mere alvorlig, eller at jeg i alle Fald ved Modsætningen drives til Yderlighed; thi det er mig ofte en Glæde, at lade de Andre, som kommer for at faa «lidt Passiar», føle sig lidt flade og smaa i en større Tanke. De driver da af igjen, og synes jeg bestandig er «saa oppe», de faar ikke mere sig for mig. Nej, saa spiller jeg heller Wist med dem end «morer dem» .

Farvel!

Din Ven *Bjørnst. Bjørnson*.

Du siger, jeg kommer til Kjøbenhavn. Nei, det gjør jeg nok ikke. Videnskabernes Selskab i Throndhjem har lovet mig Stipendium, saa bliver jeg i Tyskland et halvt Aar, det andet halve i Frankrig, og saa rejser jeg lige hjem; thi jeg har jo virkelig Intet at bestille i Kjøbenhavn uden at hilse paa Venner; og maaske disse da ere borte fra Byen eller i alle Fald borte fra mig, hvad kommer mig paa Eet. Jeg rejser lige hjem; der er ogsaa nok, som venter paa mig.

D. S.

Mit Stykke skal i Bergen ingen Indtægt bringe mig, da jeg dertil skylder Byen formeget af Glæde og Godhed. –

Du maa endelig gjøre pene Undskyldninger hos Hegel, fordi jeg har undladt at skrive ham til. Han skal faa saameget andet fra mig. Og tak ham for det jeg fik for Sverre, andet Oplag. – I April faar han Sigurd Slembe.

D. S.

Til H. C. Andersen.

Piazza Barberini, Rom 16/2 1862.

Det samme tynde Papir maa jeg faa Lov at bruge; men De maa lægge et Papir imellem, og jeg skal kun skrive paa den ene Side og skrive tydeligt. Tak for Deres Brev! Naar man faar Brev fra Dem, er man vis. Saamange Stemninger som De er underkastet: Deres Hjertes og Karakterforholde ere de samme, medens saamange Andres skifte. Et hurtigt, klart Smil, et tungt friskt Hjerteslag føles op af Deres Breve, med det Samme jeg møder de første Ord deri. Indtrykkene forjage hinanden med en vis Skyndsomhed, men Følelsens Fylde i dem gjør dem blivende for os, og forsaavidt de grupperede sig om en Person, en Sag, give de en saa fast, afsluttet Forestilling, at man føler, De ogsaa selv har opfattet for ikke at glemme.

Jeg er meget glad over at være med i den Kjede, som rækkende hinanden Haanden i Deres Venskab har en Plads for bestandig i Deres Hjerte og Fantasi. Jeg sætter med Vilje det sidste Ord til; thi Optagelsen af et nyt Billede har jeg bemærket er ikke hos Dem blot at putte det paa sin Plads i Bogen, men det maa svinge om saalænge, til det har *givet* Dem noget, enten som De før ikke havde lagt Mærke til, eller som det var Dem kjert at faa erindret.

Hils nu Collin fra mig, og sig ham, at jeg denne Vinter er skuffet i mere end een Henseende i Rom. Jeg havde ventet mig saameget af Richardt for min Omgang, men har Alt i Alt ikke faaet det Allerringeste; ligesom jeg ogsaa har ophørt at tro synderlig paa ham. Han er saa god og nydelig saadan for Lejligheden, kan træffe det rette Ord, fremfor Alt det fredelige, behagelige), men se, det kan nu baade Præsten og H. P. Holst, og vistnok kan Richardt det med større Smag end den første og større Inderlighed end den anden; men det var dog ikke dette vi trængte, i alle Fald er det ikke dette, som jeg bryder mig om. Saa hører han til denne lille Klikke, som vil have Stueluft ind i alle Ting, helst ogsaa i de offentlige. Der er ogsaa Stueluft i flere (ikke alle) af hans Digte. Han kan heller ikke spise et Æble friskt paa Marken, han maa først tage det hjem og stege det. Hernede har han og Heises slaaet Klikke, saa vort Foreningsliv er næsten brudt.

Thi op i denne Klikke drage de nu snart denne, snart hin Tilrejsende, som kunde give friskt Liv, og er os Andre derved en Ærgrelse. Det er den Hageske Klikke, som vi har faaet at drages med, og som i et saa lidet Samfund gjør Skade. Bissens, Roeds hører naturligvis derhen. Et nyt Centralsted er Puggaards Selskaber nu blevet for denne Klikke. Jeg arbejder og rejser herfra saasnart som muligt, og jeg er bleven baade grættet og ærgerlig; thi to Aar borte, saa trænger man højere Selskab, jeg begynder at føle mig noget fattig. Min Kone og min Dreng gjør jo at jeg holder ud, men jovist længes jeg, – og som sagt: de ere blevne Forrædere mod mig, og jeg lader dem føle det.

Deres Fortællinger og Eventyr var mig en Velsignelse. Nu skal jeg korrekt sige min Mening. Først om Eventyrene, fordi de ere saa aldeles fuldendte og fine. Dette De skrev hernede er i Rang med det øverste, som De har gjort. Jeg vilde, at det skulde slutte der: *det er min Erindring, mit Liv!*» Det næste formørker blot denne dejlige Slutning. – «*Sommerfuglen*» er jo ogsaa et af disse fuldendte Billeder, som De gav Vinger, men saadanne Vinger, at de aldrig mere kunne blive Pupper, aldrig mere faa Høst og vente en Andens Opvækkelse. – *Psychen* gjorde et mægtigt Indtryk paa mig; men man vægrer sig forat læse den to Gange. *Isjomfruen* har en Begyndelse saadan, at det jublede og sang i Luften, lo med Grønt og Blaafarvet og Schwejtserhuse. De har der skildret en Gut saadan som jeg havde Lyst til at have en Broder, og hele Sceneriet, Babette, Mølleren, Kattene, hun, som fulgte med over Fjeldet og saa ham ind i Øjet, – jeg blev begejstret til Udraab og maatte gjøre flere Standsninger. – Men kjære, milde Mand, at De havde Hjerte til at slaa dette Billede istykker for os? – Den Tanke, som danner sidste Afdeling, har noget af Gud i sig, den imponerer mig, denne Tanke, at to Mennesker skilles paa Toppunktet af deres Lykke; endnu mere, at De forinden, klart som naar en pludselig Kastevind kruser det stille Vand, har ladet os ane, at der boede i begges Sjele, hvad der kunde have kuldkastet denne Lykke. – Men at De nænnede gjøre dette *med disse to Mennesker!* Maaske er det blot en Slags moralsk Svaghed af mig, kanske, at jeg ved hvilket som helst Menneske vilde, naar det kom til dette Punkt, have holdt Haanden for og bedet Dem ikke gjøre det. Men jeg vover dog ogsaa at tro, *at netop De* maatte kunne have skildret deres Fortidsliv saadan, at Døden viste sig *for os* som en *Fortsættelse* i Lykke, og ikke som en grusom Forstyrrer, skjønt den syntes saa for dem selv og deres

der, som den højeste Velsignelse! Jeg indrømmer, at her ønskede Heltinden den selv, næsten uden at vide deraf, og at under hine Forudsætninger i Isjomfruen maa Vedkommende saa langt fra ønske den, at de endog maa (især den Efterlevende) gribes af uhyre Rædsel. Men kan De det Ene, kan De ogsaa det Andet, og igjennem denne hendes Rædsel kunde saa vi se som Gud gjennem Skyerne godt og klart Vejr bag, og evig Lykke. Men nu sidde vi den hele Tid og protestere: hvorfor skulde *disse to* uskyldige Mennesker skilles? Hvorfor netop dem? Saa klare, saa *hele*, at Synden neppe syntes at have en Rift at komme ind igjennem – o, hvorfor *dem*? – Det, jeg kalder «sidste Afdeling», er hele sidste Halvdel, nemlig fra det Øjeblik Engelænderen træder op. Deres Naturbeskrivelse er saadan som jeg aldrig før har seet Schwejts tegnet af en Nordbo, og jeg har nu givet mig selv det bestemte Løfte at jeg vil se Schwejts. I det, jeg kalder sidste Afdeling, synes mig at Beskrivelsen af Sceneriet optræder vel selvstændig, bæres ikke i sin hele Udstrækning af Handlingen; men den har jo *for os* Nyhedens Interesse, *for Andre* Erindringens, derfor er det godt alligevel. – Saa har jeg i Almanaken eller Nyaarskalenderen seet et Eventyr af Dem *om Pengen hjemmefra*, det har moret os kostelig, da dens Ide er i høj Grad humoristisk; den synes mig derimod noget vidløftigt fortalt.

Dette er hvad jeg ovenfor kaldte min Mening «korrekt fremstillet», og De vil se, at De har havt en meget opmærksom og meget taknemmelig Læser. Og naar jeg har havt noget at bemærke, er det kun «som Mand af Faget», min Nydelse har været stor. Vi have jevnlig brugt Deres Bog til deraf at læse højt i vore Samlag hernede, navnlig i vore Lørdagsaftener og i vore Juleselskaber. Richardt læser Deres Eventyr ganske udmærket, med tørt Lune og Blidhed. Fortællingerne kan han derimod ikke læse; dem maa jeg læse.

Min Dreng taler nu Italiensk med Værtfolkene og oversætter det for Moderen, som han tror ikke forstaar det. Jeg har utrolig megen Glæde af ham. Min Kone er snart saa kjendt i Rom, som hun for tyve Aar siden var i sin Barnestue. Jeg bruger dette Billede; thi *Maaden, hvorpaa* hun er kjendt, har nogen Lighed med hin. I Scharling («Moderne Christendom») har jeg lært at kjende et grundgodt Menneske og et ypperligt Hoved med Kundskaber; men han er desuagtet umoden. Men af ham vil der engang stige stærke Skud.

Insbrück, München. Jeg bliver i Tyskland til December, tager saa til Paris og bliver der til Sommeren. Nylig har jeg udkastet en tre Akts Operaplan for Heise og arbejdet ham første Akt; jeg vil nu engang øve mine Vers til at bære noget af den Byrde, jeg føler. Med mit Stykke gaar det godt, med min Læsning og mine Vandringer ligesaa.

De danske «*Digtsamlinger*» har jeg alle læst. Hauchs er den bedste; ja den har fyldt mig paa en sælsom Maade; taler De med ham, saa tak ham fra mig! Taler De med Hr. Clemens Petersen, saa gjør mig den Tjeneste at takke ham for hans sidste Brev. Der bliver nemlig nok en Stund til jeg kan svare; (men det behøver De derimod ikke at sige.)

Kjere, kjere Andersen! Hvor jeg holder af Dem! Jeg troede saa fuldt og fast, at De hverken ret forstod mig eller holdt af mig, skjønt De gjerne med Deres gode Hjerter vilde begge Dele; men nu ser jeg, at jeg tog behagelig Fejl, og det har jo bidraget til at fordoble den Kjerlighed jeg føler for Dem. Fra Deres Venner hernede være De hjerteligt hilset, især fra Ravnkilde og Fru Schwartz og Frøken Kierulff. Denne Sæson holder Fru Schwartz grandiose Selskaber; jeg er i hvert et, kjeder mig dygtig, men spiser godt og gjør Bekjendtskab med Berømtheder (alle kjedsommelige). Dette, man kalder fine Selskaber, er noget, som snart finder sin Holberg, jeg er heller ikke længer i Tvivl om at de ere «*Skjulesteder*» for megen Synd, at de «offentlige Huse» ikke trække flere Penge bort fra sin Bestemmelse, ikke stiller noget mere Forfængeligt tilskue, ikke avler flere sandselige Tanker, og paa langt langt nær: lyver ikke saa. – Nu, der er Undtagelser; men jeg har nu seet mange nok, der ikke ere det.

Rummet byder Slut. Tusinde Hilsener til Fru Hall, Hammerichs, Alle jeg kjender, fra Kone og mig og flest til Dem selv!

Deres B.

Til Chr. Hviid.

Schwaz in Tyrol 18[-23?]/6 1862.

Tak for dit Brev og dine Penge; du er «en flink Fyr». Her slaar jeg mig nu til Ro

Drama, om muligt, er færdigt, ogsaa indtil Vintersæsonen aabner den bedre Theatervirksomhed, for hvis Skyld jeg hovedsagelig er i Tyskland. Naar jeg saa atter begynder at rejse, sender jeg Karoline og Drengen hjem til Danmark.

Her er et dejligt Sted, jeg har to uhyre Værelser i en stor Gjæstgivergaard, hvor jeg spankulerer om, naar jeg arbejder paa mit Stykke. Alperne hænger over Huset til den ene Side, til den anden ere de ogsaa, men give dog først en frugtbar bred Slette, den store Flod og en smuk Skov Plads og Beskyttelse. Alle Omegnens Gaardejere og bedre Folk samles her som til en Klub, de politicere frygtelig, og jeg med dem. Liberale Længsler ere faldne i Tyrolerne, de hade sine Præster (dette nylig saa bigotte Land!), de hade Junkerpartiet, de sende kun liberale Rigsdagsmænd, de ere fortvivlede over Finantsnøden, holde kun maadeligt af sin dumme Kejser, de ville udskille Venetien ganske, gjøre Ungarn til et selvstændigt Land, forenet med Østerig under een Konge, og saa ville de et stærkt, tysk, frit Østerig, – de ere brave Folk! –

Værten her, som tillige er Byens Postmester og Stedets Gæstgiver, har været Rigsdagsmand. Han er en gammel tyk Mand, som har ondt i Benene, taler meget lidt, røger des mere Tobak, er vittig, naar han siger noget, nøjer sig ellers med at nikke. Konen er endnu sværere, men hun ler og taler bestandig, dog med en Slags Værdighed, Langsomhed, som aldrig forlader en Tyroler.

Lille Bjørn, som lige fra Florents af bestandig har været frisk og rask, begyndte alt i Venedig at blive lidt fed, og her synes han at skulle blive det i større Grad end jeg tiltroede ham Evne til. Han er en ualmindelig smuk Dreng, naar han er frisk, og saa opvakt, at jeg nok undertiden synes det er lidt formeget for hans Alder. Alle Mennesker elske ham, han har faaet her saamange Foræring, de hjælpe ham, Husets Folk og Fremmede, med hans Leg, saa han er i idelig Anstrængelse mellem hver Sengetime. Moderen spiser og sover og spadserer, stakkel hun trængte at faa hvile lidt ud. Hun vogner Klok. 7 som vi Alle, vi spise da til vor Kaffe; Klok. 12 Middagsmad, som regelmæssig bestaar af Kjødsuppe, to Retter Kjød og en Budding (fint tillavet, og rigtignok ikke med Besparelse af alt det, som kan henføres under Begrebet Fløde). Kl. 7 igjen spises der en Suppe (som vi selv vil, Melkesuppe eller Kjødsuppe) samt Kotteletter eller anden Sort Steg med Salat. Drengen drikker derimellem en stor Mængde Melk, jeg drikker

Øllet.

Dette det Physiske. – Det Aandelige bliver ikke mindre tysk plejet, idet jeg jo drager sammen alslags tysk Lectüre forat forberede mig til mine Rejser, ligesom jeg flittig studerer deres Blade, da deres Forhold interessere mig ved den middelalderlige Tone, som høres derudaf. – Jeg vil forøvrigt ingen Betragtninger indlade mig paa; kun bemærke, at anden hver Mand her er færdig til at være med at slaaes for «Schleswig-Holstein», men jeg har endnu ikke truffet en eneste En, som har mindste Begreb om Tilstanden deroppe, endnu mindre om Stridens Sammenhæng fra Først af. Ja, de tro endog at Slesvig er et tysk Forbundsland! – Jeg har Allens svære Bøger med mig, de sidde dem fast i Halsen, og Kortene, som ledsage Bøgerne, faa Øjnene paa vidt Gab. – En Dansk burde aldrig rejse i Tyskland uden at have et Exemplar af disse Bøger med sig, ligesom han selv først burde have studeret dem. Men om selve det tyske Væsen ved jeg endnu for lidt Nyt, følgelig vil jeg, som sagt, ingen Betragtninger indlade mig paa. –

Om Italien har jeg derimod nu et ret godt Begreb. Du skulde i Aftenbladet læse en Artikel jeg skrev om Neapel; flere kunde jeg skrive, men har foreløbig ingen Tid. Hovedsagen er, at jeg har faaet en fast Anskuelse om deres Nutid og Fremtid, saa den enkelte og vildt fortolkede Begivenhed ikke længer skal lede mig fejl. Hjemme har vi rent ud intet Begreb om den inderste Kjerne i deres politiske Væsen, følgelig om deres Fremtid som Folk. Vi kunne til Exempel næsten glemme Mazzinis Tilværelse: han er den Dag i Dag Hovedfaktor i al italiensk politisk Tænkning, er deres egentligste Repræsentant, alt det Andet er tillært, og holdt sammen ved Cavour.

Den 23de Juni 1862.

Det gaar godt med mit Arbejde. Min Kone og min Dreng trives bedre Dag for Dag, de lege ude i Haven ovenfor mine Vinduer, og jeg maa sige, at jeg nu lever velsignede Dage, som jeg vist siden vil erindre med Længsel. – Du har i denne Tid travelt med at udsondre af Studenterfesten hvad der var Kjerne og hvad blot Punsch. Jeg haaber imidlertid at du har smukke Erindringer. Jeg for min Del er meget glad ved ikke at have været med. Dels er min Tid i mange Henseender endnu ikke kommen, dels finder jeg mig ikke længer ret hjemme, hvor Ordet lever altfor flot. Greensteen var vel Deltager; ham maa du hilse mangfoldig fra

mig; han venter paa Brev, men jeg fik hans netop som jeg i Rom pakkede ind, og paa en Rejse kan man ikke skrive. Nu iler jeg en Smule med dette, forat I kan vide hvor jeg er; thi jeg vil jo gjerne høre fra Eder, netop nu, da jeg sidder med et hjemligt Drama, der tager Tone og Glæde af det Mindste, som har Slægtskab. Jeg venter halvvejs Scharling herhid; han skal fra Venedig af tage her opover; det kommer altsaa an paa, om han faar Brev fra mig til rette Tid. Han er en elskelig Personlighed, som jeg ret inderligt holder af.

Hvad du berettede fra Matthison-Hansen glæder mig; vel kjender jeg ikke Vedkommende som du siger; men det, som du indestaar for, tager jeg Hatten af for med en vis Skyndsomhed. – Det er kjedsommeligt at dit Brev ikke mælder noget om, hvorvidt du holder paa at lave til Barsel. Det syntes mig dog, som du ikke behøvede genere dig for en gammel gift Mand og Kammerat, og du har ikke for Øjeblikket nogensomhelst Efterretning fra dig eller dit Hus, der har en Vægt som denne. Hils din Kone hjerteligt fra mig; hun skal engang faa gjøre mit meget behagelige Bekjendtskab (du maa endelig rose mig; thi saa bliver man saa smukt modtagen). Og Philip skal du med Kone og Dreng hilse og kysse, de ere alle Tre nogle Pokkers kjække Mennesker, som jeg ret glæder mig til at se igjen. Jeg vil lægge et lidet Brev ind til Weilbach; men det maa ikke trække Kraften af min Hilsen til sig; du maa personligt og pent overbringe den. Og saa skal du lægge dig paa Hjerte hvad jeg før skrev: lad ikke den gode Clemens Petersen forcere Værket. Lad Weilbach stille glide ind i Forretninger som passe ham, støt ham og giv ham Tillid; thi den trænger han mere af end han ret vil tilstaa, og han fortjener den. Weilbach har arbejdet, det vil nok vise sig. Forsaavidt jeg ikke skulde komme til at skrive paa sidste Side, vil jeg paa denne sætte min Hilsen og mit Navn, og de to Dele lyde: min Kone og jeg hilse din Kone og dig!

Bjørnst. Bjørnson.

Senere.

Vort Vaarliv i Naturen fortsætter sig paa den blideste Maade, og mit Arbejde gaar vakkert fremad. Efterat den Nervøsitet har forladt mig, som Italien gav, og hvortil vistnok otte Bad i Adriaterhavet, der hvor det i hele sin Salthed og Tyngde slaar op mod Lido ved Venedig, ikke lidet bidrog, – har jeg roligere og stærkere Stemninger, flyder over i milde Tanker og ser Alting godt. Maatte dette fortsætte

sig, og de rige Indtryk, som ligger bag mig, give mig den Frihed til at bevæge mig i dem, som jeg før har savnet. Thi naar Forraadet slap op, om det var i en lun Passjar, betoges jeg af Hede og Hidsighed; jeg vidste Maalet, men savnede Midlerne. Rigdom giver Rolighed. Og fortsat Rolighed glæder og føder Sjelen. –

Og den Løben efter Lygtemænd, som før var min svage Side, er ventelig forbi; thi jeg var før begejstret fem Gange om Dag, jeg er det nu saa sjelden og paa en saa anden Maade, at jeg først mærker det bagefter, naar jeg skal tælle det Oplevede over, hvor stort dette eller hin har taget Plads. Hvad er hin Løben efter Lygtemænd Andet end vor Trang til at beskæftige sig med Idealer, og vor Mangel paa Exemplarer til at udfylde de Rubrikker, som føles tomme, og hvor man derfor gjerne putter den Første den Bedste ind. Har man derimod seet dem i hundredevis, saa alle Anlæg og Karakterretninger har fundet sine fuldt udtømmende Repræsentanter, saadan som en forbigangen Tid ejede dem, saa ytttrer man kun en Gjenkjendelsens Glæde, naar man møder andre fra vor Tid, og man har, hvad der er det Vigtigste, Maalestok for en Sammenligning.

Men hermed, tænker jeg ogsaa, der er givet mig Mulighed for at faa et bedre selskabeligt Skudsmaal, end det, jeg tildels hidtil havde, hvor jeg vilde bebyrde al Verden med min allernyeste Begejstring og var beredt til at slaa Tænderne ind paa dem, hvis de ikke bed paa.

Din Ven *Björnson*.

Til Chr. Richardt.

Schwaz in Tyrol 13/7 1862.

Her er jeg, en Times Fart fra Innsbruck, 5 fra München, paa et henrivende Sted hos herlige Folk!

Til dig melder jeg det, fordi du intet dejligere Sted kan finde til at hvile ud i og jeg skal tilligemed min Kone gjøre dig, forrejste Mand, alt det Gode vi kunne.

Scharling er kommen, men rejser igjen om et Par Dage, da han bærer paa nogle græske Gloser, som skal op til Erlangen og frelse en lærd Mand. Han

Han beder mig hilse, [i] «*Bædeker over Venedig*» finder du Stadt München sammesteds, et Hotel, som vi begge anbefale.

I Venedig skal du øjeblikkelig opsøge Grosserer Fischer, eller simpeltvæk Fischer fra Norge, en brav, dannet Mand, som vil gjøre sig en Fornøjelse af at ledsage dig omkring, da han ingen væsentlige Forretninger har, saasom han vil afslutte dersteds og gaa til Constantinopel. – Under Søjlegangene om San' Marco-Pladsen, paa Venstre Haand fra Kirken af, finder du et Skilt, hvorpaa staar *Garibaldi*. Denne Mand er Skibsmægler, der gaar du ind og spørger efter Signore Fischers Adresse. Fischer er vanskelig at finde hjemme (han er Ungkarl), men naar du der nedlægger dit Kort og hilser fra mig og opgiver din Adresse og saa et Klokkeslet, helst om Morgen, saa har du ham, – ellers kommer han ogsaa regelmæssig hver Aften paa Markuspladsen i Kaffeen til Venstre for Garibaldi (fra Kirken af), men først *efter Kl. 10 Aften*.

Jeg har maattet bruge mange Ord forat nedskrive dette, men *han* vil spare dig mange Timer, hvis du træffer ham, ogsaa mange Penge derved, at han er kjendt og færdig til at gaa med overalt. Der lever ogsaa en norsk Familie i Venedig, Boedtker med Kone fra Bergen, prægtige Folk, som Fischer nok vil føre dig hen til. Jeg har talt om dig til begge, men det er jo muligt, de ikke huske det.

Fischers Signalement, om du en Aften vilde søge ham (uden at Garibaldi var tilstede og kunde sige Besked) er følgende: en lang, smal Fyr, sort, kort Haar, smaa lyse Knebler (eller slet ingen, jeg husker det skam ikke, jo, han har! (senere Anmærkn.)) et kort, lille Ansigt, brat Pande, hvasse smaa blaa Øjne, men gode, en liden Næse, ser gjerne efter forbigaaende Fruentimmer, men uden Opsigt, har altid det ene Ben liggende over det andet og patter paa en Cigar.

Du skal hilse ham fra mig mangfoldig, men sige ham, han er et Asen, som ikke skriver mig til, hvormeget mine Vadsække kostede ham.

Jeg er færdig med den egentlige Udarbejdelse af mit Stykke og begynder imorgen at afskrive, hvad dog vil tage længere Tid. –

Min Kone lever fortrinligt, min Dreng ikke mindre, vi hilse, vi vente!

Ja, kom kjere Ven, det skal ret gjøre godt at se dig igjen!

Din Bjørnst. Bjørnson.

Til Chr. Hviid.

[Schwaz, septbr. 1862].

Dit næste Brev, indtil nærmere Ordre, «München poste restante». – Jeg er færdig, min Kone er om fjorten Dage i Danmark.

Herved sender jeg dig *andet Stykke*, det jeg skrev i Rom, men nu, efter endt tredie Stykke, har givet sidste Gjennemsyn. Om et Par Dage eller ogsaa med min Kone kommer tredie Stykke (de fem Akter). Om to Dage er det gennemset for sidste Gang, saa det *kunde* sendes, men da jeg tænker mig, at de dog ikke kan trykke de tre Akter, som I nu faa, paa de første fjorten Dage, sparer jeg maaske Postportoen. – Endskjønt: jeg tror, at jeg hellere sender!

Begynd nu strax med Trykningen! Første Stykke (blot een Akt), hvoraf Halvdelen er skrevet (i Rom), expederer jeg fra München. Den tager 30 Pagina omtrent. I kan jo begynde at trykke den foruden? Kan I ikke, saa send mig Besked. I ethvert Tilfælde sig mig med omgaaende i et Par Linjer, at Stykket er ret fremkommet.

Richardt kommer snart til Danmark, han har været her. Han har lovet mig sammen med Gotfred Rode at besørge mig den digteriske Korrektur, og da Richardt har hørt mig læse Stykkerne, har han uindskrænket Fuldmagt i saa Henseende. Til det første Arbejde, det rent praktiske, skal hverken du eller nogen anden af mine Venner plage Eder; lad et betalt Asen trælle! Kun at Richardt og Rode faar det sidste Gjennemsyn!

Bliver det dem for svært (tænk 9 Akter!), saa maa du hjælpe dem eller faa en Anden dertil. Er der en Nordmand i Byen (spørg i Studentersamfundet), saa var han maaske villig til at hjælpe. Over Orthografien giver jeg Fuldmagt; kun hvor jeg har Singularis i Verberne (og Velklangen eller Kortheden, Kraften synes fordre det), maa det beholdes, trods at Subjektet er Pluralis; i mange Tilfælde, ja, næsten de fleste, dog ikke. Og saa har jeg gennemgaaende Vejen, Øjet, o. s. v. – ikke Vei, Øie. – Dette er Alt.

Denne Side maa jeg saa offere lidt Smaasladder. Jeg har gjort mange udmærkede Bekjendtskaber, jeg har rejst adskillig omkring i det dejlige Land, jeg

har mættet mine Øren med Sang og Citherspil, jeg har læst Literatur og udbedret min Kundskab. Men fremfor Alt har jeg skrevet, og jeg har følt den rene Glæde derved, som er mere end den halve Løn. – Under Alt dette har jeg havt liden Tid og Lyst til Skrivning udenom mit Arbejde, altsaa har heller ikke I faaet Brev. Vær forsikkret, at jeg har tænkt paa Eder med Længsel og Taknemmelighed.

Weillbachs ligger mig mest paa Hjertet. Hvordan gaar det? Naar jeg kommer til München, lader jeg mig strax fotografere, og med et Portræt sender jeg ham Brev. Thi nu *maa* jeg snart høre noget fra ham, og jeg ved, det sker ikke ellers. Gaar Alting godt, saa er jeg paa Als Juleaften, og senere i Kjøbenhavn. Om jeg derfra tager til Frankrig eller hjem, ved jeg endnu ikke. Jeg gruer til de Dage jeg skal leve alene, jeg gruer mere end jeg kan lade mig mærke med, ja, det kommer ligefrem an paa, om det vil gaa; thi jeg har aldrig levet saa inderligt Familieliv som nu, og især denne Sommer kan jeg vel neppe faa skønnere tilbage. Og saa er det saa dejligt med Gutten. Han taler et Gemisch af tre Sprog, men med en Uforknythed uden Mage, han er alles Ven, men du kan vel tænke dig, at han især er Faderens.

At du ikke har Barn, Hviid! Du behøver ikke strax tænke det Værste, du er skabt for Børn, du faar Børn, om ogsaa Gud frister din Taalmodighed; hvem ved, hvad Hensigt han dermed har. – Ogsaa vi maatte vente. Vi var gifte et Aar og to Maaneder, før jeg stod bag Skjæmbrettet og hørte det første Grynt af Knægten, som alt var kommen i Vuggen. Men har man ventet, saa kommer det desto dejligere, ja, det er ikke til at beskrive, min Konfirmationsdag var til da den største Dag i mit Liv, men selv ikke den forslog mod dette! – Jeg har opfattet dig saaledes, at for dig kommer meget paa een Gang. Se nu til! –

Naar du gjør Kontrakt med Hegel, saa tror jeg du tør sige, at dette Stykke for det *læsende* Publikum bliver som en rig Roman. Stoffet er dem ganske fremmed og ualmindelig spændende.

Dit sidste Brev var mig kjerkomment; du maa være velsignet i din Husstand, det lyser ud af hver Linje. – Velsignelse er det: af sit Hjerte at lægge ned i et andet; endnu større at faa tilbage. Men det er ogsaa noget, hver Dag at vende tilbage til noget, som er *sikkert*; især naar meget Andet bliver os usikkert. Og det danner vort Menneske at have som et Oplag af sig selv i Forvaring hos et andet Væsen, der giver, naar vi trænger Kraft, tager vore bedste Indtryk forat minde

Created at 10/6/2010, from URL:http://www.nslnorge.no/visning/NSL_Bjornson_Danske_brev1.html
om dem, naar de slettere kommer. Hun er tro mod *det Bedste* i os, det vi ligesom har givet hende til Opbevaring; thi besad vi en ren, moralsk Glæde, gik vi først til hende med den, og hun vil siden ikke se os anderledes end som vi da vare og arbejde trolig hen dertil gjennem vor mørkere Time.

Hils nu din Kone fra mig og min og hils Weilbach med Kone og min dejlige Navne, hils din ganske Familie og hils Clemens Petersen med Familie. Hils
Gotfred Hansen!

din Ven *Björnson*.

Dersom Hegel (saadan som jeg ser, at Trilogien af Hebbel «*Niebelungen*» er indrettet) vil dele Sigurd Slembe i to Dele (to Bind), – saa første Del bliver betitlet Sigurd Slembe, 1ste Del: «Sigurds første Flugt», «Sigurds anden Flugt», – og Sigurd Slembe anden Del: «Sigurds Hjemkomst» (som du husker er fem Akter), saa har jeg Intet derimod.

Hils Skuespiller Anton Smidth. Den Mand holder jeg meget af.

Jeg har ombestemt mig og sender *begge* de sidste Stykker paa een Gang. Nu mangler altsaa kun første, som blot er een (liden) Akt. Men tryk væk paa de to!

Jeg har havt mangan behagelig Stund ogsaa under denne sidste Gjennemgaaelse, men den behageligste nu, idet jeg føler, at jeg kan gjøre *det næste Stykke* bedre! Men om jeg skriver noget næste Stykke før jeg kommer hjem, ved jeg ikke.

Til Chr. Hviid.

Dresden 26/10 1862.

Nu er jeg kjed af at vente paa Matthison-Hansen. Har jeg ikke for hans Skyld lagt Brev ned paa Posthuset og søgt igjennem uhyre Rejsebøger paa Politikamret. Har jeg ikke sat mig fremst allevegne, hvor et Pianoforte rasede eller et Par Horn fjertede eller en Violin vred sig under Forløsningens Smerte? Jeg siger med Eyvind:

din Elskov bliver mig snart kostbar, Hulda! –

Ikke alene at jeg mærker den i min Børs, men som altfor bekjendt kan jeg ikke udholde Musik stort mere end en Time ad Gangen; jeg indrømmer dette ordløse Forunderlige ingen længere Ret til at stænge mine Tankers sædvanlige Bane. Jeg har derfor lidt Kvaler som en Hund, der er kommen ud for Blikinstrumenter. Hvor i den musikgale Hob et langt Haar er seet svømmende over Fladen, eller hvor jeg saa noget langhalset Noget stræbe frem eller store Tænder, saa op med Kikkerten. Nu er jeg kjed deraf; han maa bestemt ikke være kom men til Dredsen for Musikkens Skyld; medens man maatte tro, at jeg var alene for dens Skyld kommen. Foreløbig er jeg færdig med Sydtyskland. I Weimar var jeg, ak, Theatret var ikke længere Gøthes. Overalt har jeg frit Theater og jeg lærer meget. Om tre Uger gaar jeg til Berlin. I Julen besøger jeg min Kone, det er muligt jeg da med det Samme gjør en Afstikker ind til Eder. – Siden gaar jeg til Frankrig, hvis jeg faar Alt arrangeret som jeg vil, og det haaber jeg.

I en væsentlig Grad beror det paa dig, hvordan du nemlig kommer overens med Hegel. Tal aabent med Hegel; det staar til ham, hvad jeg senere hen kan udrette; thi nu er jeg ret i Farten, nu begynder jeg at drage sammen, hvad jeg før stykkevis har lært. Jeg maa faa tage denne sidste vigtige Del af min Rejse i Dredsen, Berlin og Paris, der hver paa sin Maade ganske ere indrettede for Repetition og Betragtning, *langsomt og omhyggeligt*.

Fortæl ham følgende: gennem Rhinegnen komponerede jeg en henrivende Fortælling. Den skriver jeg under mit Ophold paa Als, *før* jeg gaar til Frankrig. En har jeg færdig fra Rom, og saa har jeg de mindre. Jeg har under Arbejde et dejligt Epos betitlet Garibaldi; ganske kort, men *vor Tid* og *vor Trang* ligger deri. Alt dette faar han ikke, før jeg har udbyttet det til Fordel for det norske Selskab, d. v. s. før jeg selv har fortalt det Norge rundt. Dermed er jeg færdig Midtsommers, og da kan han trykke. Men heri ligger dog Penge, og paa dette maatte Hegel, som forstaar mig, som har Tillid til mig, som vil hjælpe mig frem, – maatte han bevæges til atter at give mig Forskud. Sikkerhed har han jo i *alt*, hvad jeg før har skrevet; thi *alt* ere efter nogle Aar min egen Ejendom som du ved.

Til Frankrigsrejsen haaber jeg at faa Hjælp, men kun delvis; om ogsaa det Meste, saa ikke Alt. Foruden altsaa, hvad jeg hertil trænger, har jeg cirka 200 Rd.s Gjæld i Kristiania; uden at faa denne afgjort, i alle Fald delvis, gaar jeg ikke

gjørne did; *dette er al min Gjæld*. Thi den anden er saadan, at jeg betaler den engang, hvis jeg kan, og kan jeg ikke, vil mine Venner kun have gjort sig en Fornøjelse af at have hjulpet mig. Saadan have de sagt mig. Næste Aar er jeg Theaterdirektør fra Septbr af. (Stille!) Paa dette Storthing haaber jeg at faa 400 Spd aarlig *forat videre udvikle mig* som Digter. En Trediedel af Thinget ere mine personlige Venner, og Pluraliteten af Thinget i ethvert Fald mine politiske. Jeg faar desuden Statsraaden til at foreslaa mig, saavidt jeg tror. Det kommer ellers noget an paa Sigurd Slembe; men jeg har Tillid. – Mine Udsigter ere altsaa ikke saa daarlige? – Alt dette skal du læse for Hegel eller maaske rettere lade ham læse, og naar han har læst det og overvejet min Stilling og sin egen til mig, da tale med ham. Ser du: det, som Sigurd Slembe, første Oplag skal indbringe mere end jeg har faaet, skal jo du have. Men jeg maa ogsaa have Penge omtrent strax. Mine Stadsklæder blive saa uhyggelig gamle; de tage sig ikke længer ud som da jeg var paa Bal hos Vittorio Emmanuele. Her koster Alting meget, og det Ene med det Andet, dels kan jeg ikke leve rigtig sparsomt, dels maa jeg betale for Karoline. Men paa den anden Side ved du jo, at jeg lever heller ikke dyrt; jeg har ingen Lidenskaber at føde, jeg bruger kun hvad jeg synes er nødvendigt, men det bruger jeg ogsaa.

Her er min Stilling, mine Haab og mine Spørgsmaal. Lad Hegel bestemme. Vil han give mig Noget? Vil han ikke, sætter jeg ingen sure Mine[r]; han har været en Hædersmand mod mig. Men reelt, klart skal der svares fra hans og din Side, at jeg kan lægge min Plan for nærmeste Fremtid; – og *strax* maa jeg faa gjøre det.

Du skal hilse din Kone og Weilbach med Kone og Søn. Min Adresse i første Tid er: *Dresden poste restante*.

Du skal tage dig af Carl Moritz, naar han kommer, finde Folk op til ham, som kan vejlede ham eller som kan læse lidt med ham; thi det er min Agt at gjøre en Mand (en Handelsmand) af denne begavede, kjække Tyroler. J. Sanne burde egentlig have et Exemplar af Sigurd Slembe – ikke sandt?

din Ven Bjørnstjerne Bjørnson.

Hvad jeg i Brevet har skrevet til, om at jeg næste Aar fra Septbr er Theaterdirektør, forholder sig saa, men derom maa Intet siges. Jeg kunde have

Created at 10/6/2010, from URL:http://www.nslnorge.no/visning/NSL_Bjornson_Danske_brev1.html
været ved det norske fra i Sommer af, men frabad mig det; det andet vil nu have mig og har talt til Ole Bull hemmeligt. Han har som en Hædersmand svaret, at jeg ikke overtager det, før begge Theatre sammensmeltes; nu foregaar denne Sammensmeltning til næste Sommer. – Da faar jeg ikke alene en god Gage, men jeg opfører mine egne Stykker til Helbredelse og Bedring for min stakkels Kasse. Bed ogsaa Hegel bevare Tingen som en Hemmelighed, d. v. s. *som Formodning* gaar allerede Tingen i Norge; men de indre Traade kjender kun Ole Bull og nogle faa til.

Til Chr. Hviid.

«Stadt Gotha», Dresden 9/11 1862.

Din Godhed ved saa mangfoldig Lejlighed rører mig. Jeg er dig saa hengiven og saa taknemmelig, at du derved maa tænke, du har gjort mod mig, hvad du skal være glad ved dit Liv igjennem. Jeg faar vist aldrig Lejlighed til at gjengjælde dig; jeg forstaar ikke, hvordan det skulde gaa til. Trang dertil har jeg saa stor, at jeg nu faldt dig om Halsen og kyssede dig som en Pige af Mangel paa Lejlighed til at gjøre dig godt, – hvis vi nu mødtes.

Men Hegel skal du ogsaa takke. Og jeg skal gjengjælde ham det; thi der kan jeg. Lad mig nu kun faa komme til Ro og Orden, og jeg skal foruden hvad jeg arbejder af større Ting være ham behjælpelig med mindre for hans forskellige Foretagender. Fortiden gjør det mig ondt, at jeg Intet har, der er egnet for hans Skrifter; nogle Rejsebemærkninger vistnok, men meget aforistiske og helst om Kunst og Theater; Lorentz Dietrichson, som jeg traf i München, saa ud som et Lig paa Grund af Alt, han maatte arbejde, og jeg fandt det menneskekjerligt at give ham, hvad jeg havde. Dette skal du fortælle Hegel, at han ikke skal misforstaa mig; havde han været i mit Sted, han havde akkurat gjort det Samme, hvis han havde seet, hvor medtaget og træt Dietrichson saa ud.

Det synes som at jeg ikke kommer til Frankrig. Idag fik jeg Brev fra Kristiania, hvori det danske Theaters Direktion gjennem en Ven spurte om min Mening ligeoverfor de gamle danske Skuespillere, og dette skal vel betyde, at de tænke at maatte bruge mig strax; men frygtede, at jeg var for haard. Deri tage de

Aar, – langt fra mig! Og hvad Sammensmeltningen angaar, er den faktisk foregaaet idet jeg med fri Myndighed overtager Theatret; thi mig følger de norske Skuespillere.

Det Hele kommer mig for tidligt; en Frankrigsrejse maatte jeg faa gjøre; jeg er i kunstnerisk Henseende netop nu saa forberedt. Og jeg vilde faa skrive en liden Fortælling, maa altsaa nu skrive den i mine Feriestunder, og det bliver ikke saa godt. Jeg holder fast ved mit Forsæt til Sommeren at grundlægge et Fond for det norske Selskab og dermed Fortællinger for den herlige Hegel, og dem maa jeg sælge ham for godt Kjøb, at han kan tjene paa mig.

Hvad jeg nu gjerne vilde have, var 500 RD. saaledes at du tog dig betalt af de 200 og (efterat have gjort Afdrag af det, som de kostede at faa fat i) sendte mig Resten strax.

Her har jeg det godt i enhver Henseende. Jeg er herlig optaget overalt paa mine smaa Fortællinger, jeg gaar i Musæet og i Theatret hver Dag og er i literære Foreninger. Dresden er en mageløs By!

Angaaende Korsfarersangen, vil jeg overtænke, om noget Andet falder mig ind; men vent ikke derpaa. Er Bogen ikke snart færdig; den var dog et godt Indlæg i Theaterstriden i Norge; den kunde give En og Anden Haab og Mod. Richardt og du og Weilbach have vist tilsammen et svært Arbejde, jeg kan se det gennem Linjerne.

Hils Clemens Petersen fra mig; at jeg nu ikke skriver ham til er Mangel paa en Lejlighed; thi jeg havde Trang dertil; jeg ser Meget anderledes nu end før, men dølger rigtignok ikke det Haab, at han maa gjøre det Samme. Det gaar ikke an at experimentere med et Venskab, og det har han maaske lært blandt det Meget, som vi begge kan have lært siden vore sidste Breve og i den pinefulde Taushed.

Men hvordan det end bliver med os, saa skal jeg aldrig glemme, at jeg aandeligt skylder ham mere end nogen Levende.

Hvordan har Weilbach det? Kjære, sig mig det eller lad ham selv sige det; du kan ikke tro, hvor ofte jeg tænker derpaa, og Uvisheden tynger mig. Weilbach er let at bøje, skønt han ikke vil være ved det, og han er en meget fin Natur, som jeg derfor med Bekymring ved sat i usikre Forholde.

Om din Kone mælder du Intet; jeg tror derfor, at det staar godt til. Du skal hilse hende fra mig; jeg skal rigtig studere hende, naar hun engang skjænker mig The.

Vil du være saa god i Anledning min Tyroler (og her maa jeg atter takke dig!) at gaa op til Sanne engang du (*snart*) gaar forbi og spørge fra mig, hvordan han har det; thi det øger maaske deres Velvilje for ham og kan i det Hele taget ikke være af Vejen.

Hils Weillbach, o hils ham! og hans Kone og hans dejlige Dreng!

Din *Björnson*.

Til Clemens Petersen.

Sønderborg paa Als 16/12 1862.

Efter tre Maaneders Adskillelse fra min Kone og mit Barn er det mig ganske umuligt at berøve mig og dem nogle af de Dage jeg nu, foran en ny tre Maaneders Fraværelse, kan offere dem. Dette maa du indse. Mere end nogensinde er jeg bundet til Hjem og Kjerlighed, den franske Rejse staar for mig som en Skræk.

Men at du ikke kan komme hid, maa være begyndende Peber svendmagelighed, lidt Forfrossenhed, og for store Hensyn til meget smaa Ting. Det staar for mig som ubegribeligt. Jeg betaler din Rejse, dit Ophold; vil du have Pengene forskudsvis, saa telegrafer. *Dette* er da vel ikke blandt de ængstende Hensyn, du kan dog vel modtage det af mig uden Betænkelighed; thi det Modsatte vilde være mere end uvenskabeligt. Hvem der af os har Penge er jo fuldstændigt ligegyldigt; jeg har ogsaa tænkt af samme Grund at bede dig komme til mig næste Vinter og være hos mig, naar jeg faar Hjem og Fred. Du kan paa mange Maader gavne mig og os deroppe og kan dog selv have dit Otium.

Hvad det andet Punkt angaar, at der i et Møde ikke skulde tales «om det mellem os Passerede», saa er dette lige saa ubegribeligt. At du ikke kan tænke derpaa «uden at blive rasende» – er jo blot en Formel, som man giver ud for ikke at røre ved Tingens hele, fulde Værdi. Men saadanne Formler have det tilfælles med Bankens Sedler, at de begynde med at repræsentere den fulde Værdi, men ende med at være 5 Gange saa mange som man har Værdi liggende, idet man

stoler paa at ikke Alle paa een og samme Dag ville indløse. – Jeg ved jo i dette Tilfælde meget godt, at man ikke over samme Sag kan kommandere Raseri frem hver Dag et helt Aar igjennem. Jeg ved jo ogsaa, at «det mellem os Passerede» er altfor naturligt kommet og taget, til at det ikke taalte at eftersees.

Tingen er jo kort og simpelt den, at Venner maa bære over med hinanden, naar de begge bevæge stærkt udprægede Individualiteter. Man kan vel i første Øjeblik være rasende, som ogsaa jeg var, men det klarere Syn paa Manden indsætter atter Kjerligheden i fuld Besiddelse; kun bliver man varsommere, og dette har jeg været. – I et Brev du engang skrev mig til, gav du dig Mine af at tro, at din misbilligende Kritik over et Arbejde af mig havde vakt min Vrede; dette ved du naturligvis selv bedre, brugte det ogsaa kun som Indgangsdør; men som jeg fandt det bedst dengang at lade blive ubenyttet.

Naar du i Omgang og Brev billiger det Samme som du i offentlig Kritik misbilliger, saa er dette at experimentere, og kun en meget letsindig Mand vilde give dig fortsat Lov til at gjøre det.

Det er vistnok uadskilleligt fra din Natur at se en og samme Sag (altsaa samme Scene, samme Kunstide) i højst forskellig Belysning; Folk, der ere stærkt undersøgende, henfalde dertil uden at vide deraf, det bliver tilsidst Vane. I Hovedsagen er og bliver du dog den samme med samme Mening, jeg skal derfor taale det og se en Ejendommelighed deri, som endog stærkt kan belære og frigjøre mig selv ligeoverfor mange Gjenstande, hvorover vi kunne udvexle Ord. – Men du maa jo medgive, at saalænge jeg selv arbejder paa et Værk, skylder jeg mig selv, at unddrage det Indflydelsen af denne tilfældige Paavirkning; thi det fejler jo ikke, at dit Bifald fæster og din Daddel opløser noget i mig, og da kom jeg ilde afsted, hvis nu siden Bifaldet blev Daddel og Daddelen blev Bifald.

Altsaa: saalænge jeg arbejdede paa Sigurd Slembe, maatte jeg tie. At skrive dig til, min dyrebareste Ven, uden at skrive om mit dyrebareste Anliggende, gik jo slet ikke an.

Du daddlede i sin Tid at jeg ikke sagde dig selv, men Andre, at jeg var vred paa dig. Mangen, mangen Gang i vort Samliv har du fornærmet mig, og du har slet ikke vidst det. Det første Udbrud af min Vrede er for voldsomt, jeg har lært at bekjæmpe det, men saalangt er jeg ikke kommen, at jeg kan faa det ned til et mindre, jeg kan blot ophæve det, d. v. s. jeg gaar afsides med det eller til Andre.

Men tro nu blot ikke at jeg gaar til dine Fjender med det eller til dem, som ere uværdige til at tale med mig om dig.

Du ved, at der maa stor Kjerlighed eller stor Respekt til for at kunne dæmpe Udbruddet i Øjeblikket; der lever faa Mennesker, foran hvilke jeg kan det. Ej heller er det længer saa med mig, at En og Hver kan gjøre mig vred. Du vilde, hvis du kom hid, i mange Henseender finde mig meget forandret. Jeg led i Italien usigelig af Nervøsitet og Travelhed, siden jeg er kommen ud af Italien har dets klare Luft og dets store Syner saa ret egentlig sænket sig over det, jeg besidder.

I Berlin hos min Fætter (i Parantes: en ualmindelig musikalsk Begavelse med norsk Aand) hørte jeg at Fru Thoresen havde sagt: «Stakkels Bjørnson, han har det ikke godt, han skulde have været her hos mig!» – Nu ved jeg nok at Fru Thoresen er et letsindigt Menneske, hvis Længsel efter Alvor er Længsel til Ligevægt. Ytringen behøvede altsaa ingen Betydning at have udover Øjeblikkets Belysning; men tænker mig den dog sagt i et vist Ansvarlighedsforhold til dig. I Guds Navn, hvad har du da egentlig ment med den Replik, som Fru Thoresen der har sagt? –

Jeg har virkelig aldrig været saa fuldt lykkelig som jeg nu er.

Sigurd Slembe maa ogsaa stærkt kunne vidne, at Forfatteren maa være en befriet og glad Mand; thi ellers var jo det at digte overfladiske Bevægelser paa fremmed Grund. Den samme Bog siger vel ogsaa, at jeg ikke altid har været som jeg nu er; men det er et Vidne mere for at det er sandt, naar jeg siger: jeg har aldrig været lykkelig som nu.

Jeg tror at et kraftigt, et rigt Liv ligger for mig; fysisk og psykisk har jeg Utaalmodighedens Kraft efter at begynde; thi det er mig som begyndte jeg nu fra mit tredivte Aar.

Kom hidover! Telegrafer istedetfor alt det Papir, om du gjør det eller ej. Skal jeg møde dig? Jeg har allerede udseet dig Værelse, har tinget derom som om Maden. Pak dig godt ind, navnlig maa du have *Fodsæk*. –

Hils Hviid og Fru Thoresen og Weilbach; jeg skriver snart Hviid og Richardt til.

Din Ven *Bjørnson*.

Til Clemens Petersen.

Sønderborg paa Als 21/12 1862.

Du maa ikke i mine Breve læse Andet eller Mere end det, der staar, ej heller mindre. Thi paa denne Maade blive vi jo aldrig færdige. – Naar jeg siger, at jeg har fundet dig af forskellig Mening over een og samme Scene eller Karakter til forskjellige Tider, ja tilføjer: af en forskellig Mening over een og samme Bog som Helhed, da forholder dette sig saa. At du ikke kan indrømme det, finder jeg ikke overraskende; thi det sker naturligvis dig selv ganske uafvidende. Men jeg husker ikke alene mine Arbejder fra den ene Ende til den anden, men ogsaa hver Bemærkning, der er sagt om dem. Jeg kan fremføre med Citater af dine Breve sammenholdt med dine Kritiker en nøjagtig Begrundelse af min Paastand, jeg kan nævne dig hvad du mundtlig har sagt, samt hvor og naar.

Altsaa skylder du mig Tiltro. Men en ganske anden Sag bliver det, hvordan jeg nu opfatter denne din forskjellige Dom; om jeg dog ikke kan se en Enhed mellem dem stik mod Bogstaverne, og det kan jeg. Men Faren for Misforstaaelse er alletider tilstede for den, der arbejder, og derifra min Taushed under Sigurd Slembe. Erindre dig den ubegrændsede, næsten latterlige Tiltro jeg har havt til dig, selv hvor du var paradox og vild. Jeg har endnu en overordentlig Tiltro; men den er begrændset, maaske derfor ikke længere til at forstyrre.

Du siger, at Venskabet er intet Tugt- og Forbedringshus. Gud ske Lov, det er det. Vidste du, hvad vort netop som saadant har været for mig! Hvad din direkte Daddel og Vrede, din Taushed, dit Blik, din blotte Tilværelse, uanset Nær- eller Fraværelse har været mig til Straf, til Tugt, til Forbedring! – Og mine Kammerater allesammen! I den Tid før jeg kunde noget og dog vilde være noget, og siden da jeg virkelig blev noget, men vilde gjøre gjældende hvad jeg ikke havde eller forspilde hvad jeg havde.

Hvad har ikke ogsaa denne Tid været mig til mangehaande Selvprøvelse og streng Erfaring, denne Tid hvori jeg ganske, men frivillig har savnet dig.

Har den da været dig slet Intet? Har du ikke lært at behandle os Andre med lidt større Varsomhed? At give mig i det Mindste mere Tiltro, og selv at vogte dig for at experimentere med dyre Ting. Jeg har til Exempel nu læst, hvad Heiberg

mig denne Mands egentlige Mening? Det er skeet i bedste Hensigt, det ved jeg, men har du ikke efterhaanden lært, at man kan kun i Digt, ikke i Liv og Omgang sætte det, der skulde være, istedetfor det, der er? – Du maa have lært det; thi Venskabet er os et Tugt- og Forbedringshus ligesom Kristendommen.

Du siger, at dersom du ikke findes værdig til at være tilstede hos mig i det, jeg arbejder, saa er Venskabet ude. Vær fuldt tilstede, baade før jeg lukker af og bagefter; du, som ved, hvad det er at digte, du ved ogsaa, hvor sent en Forfatter lukker af, og at det, han endelig lukker sig inde med, er blot hvad han bar og overalt, hvor Venskab gjorde ham det varmt og hyggeligt, udstillede stykkevis, sammen med Andre diskuterede, forbedrede, prøvede, fandt, – saa det at gaa til Værkstedet og der lukke sig inde, er ikke at lukke Fortroligheden, men Forstyrrelsen ude. – Dit Udbrud er en Overdrivelse. Men paa samme Tid maa jeg bemærke, at jeg ikke ved noget om, hvorvidt du fremtidig faar mere med et Arbejde at gjøre end du har haft med Sigurd Slembe; dennegang var det mig Nødvendighed ganske at lukke af, selv naar jeg gik ud; hvordan det siden bliver, beror jo paa Meget. Ere vore Handlinger ikke alle naturlige Led i en Følgerække, hvori Andre ogsaa flette sine ind!

Overdrivelse er det tillige, hvor du siger, at du har Raad til at opgive vort Venskab. Jeg skjønner ikke af hvad Aand saadanne Overraskelsens Yttringer gaa ud. Man bedømmer Yttringers Sandhed ved at maale dem paa sig selv. Og *jeg* har ikke Raad til at op give vort Venskab! Jeg har i over et Aar Ingen haft, med hvem jeg kunde tale saadan, at jeg fik Svar. Vort Venskab er noget andet end Fortrolighed, end Hældning til hverandre i Sympathi; jeg kan ikke forklare det i sin Fylde, men jeg savner Svar og Spørsmaal, Drift og Evne, saalænge jeg savner dig. Ganske umuligt er det, at det kan være dig mindre; thi deri var en Naturlov brudt.

I de fleste Ting har du større Kundskab end jeg, i andre har jeg større Erfaring og sikkrere Instinkt. Spring derfor ikke over dette Brev, eller hvad jeg senere skriver dig til; dertil er du tilbøjelig. Du har haft Bevis paa at Lidenskab kan overraske mine Instinkter, du besidder navnlig et. Er dette Skyld i, at du giver mig selv eller min enkelte Yttring saa liden Agt, saa slet nu Exemplet ud; thi de mange Kundskaber, de udvidede Interesser, den højere Skjønhedssands og det

Sider rejst Skranker; jeg løber ikke let ud, og allermindst efter Irrlys.

Meget af dette maatte du faa at se, hvis du kom hid. Men du kommer ikke; lad da dine Breve give Vidnesbyrd om Tillid, saa du lader staa i mine hvad staar, hverken flytter det eller sletter det ud, ej heller trakterer mig med en Frase eller en Overdrivelse istedenfor denne fulde Hengivenhed, som aldrig *kan* tage Fejl. Og saa, i Guds Navn, kan jeg ikke sige Mere til Opklarelse af det Forbigangne eller til Afværgelse af fremtidig Misforstaaelse.

Jeg maa le, naar du nu siger, at du har et større Begreb om Fru Thoresen end jeg nogensinde har havt, «skjönt hun ikke er Digterinde». Thi hvad første Del deraf angaar, har jeg altfor ofte maaske yttret, at hun er det mest begavede Fruentimmer, jeg nogensinde har kjendt, og hvad anden Del angaar, saa undrer det mig, at du saalænge vil fastholde den Definition af en Digter, ifølge hvilken du udelukker Wergeland, Welhaven og nu hende. Men fra saa dybt gaaende Anskuelser maa man leve sig løs; derom nytter ingen Diskussjon. I Realiteten er denne vel ogsaa temmelig uvedkommende for Andre end de Indviede; thi Andre skjønner ikke, at din hele Kritik af hendes Fortællinger havde dette til Thema, og saalænge du ikke vil forhindre deres Virksomhed paa Poesiens og Tankens Felt, saa lad gaa! –

Hendes Fortællinger har jeg endnu ikke læst. Jeg har læst Valdemar Sejer og ret forundret mig over, at det, som han i en Eftertale siger, han vilde digte om, derom har han slet ikke digtet. Har du skrevet over denne Bog? – Paradiset har jeg læst. At se en Maler i Middelalderen som Hemling i en Miniatur at henstille Adam og Eva i Paradis har rørt mig til Taarer. Nu savne Menneskene Betingelsen baade forat skrive og læse saadant; paa mig gjør det Hele et vemodigt Indtryk, som Forsøg uden Evne, – og til de mange psykologiske Finheder, til den indexercerede Tankes kunstige Manøvrer kan jeg derfor ikke hengive mig i Beundring, de gjøre det om muligt end mere vemodigt.

Jeg skal tærse igjennem Familien Nordby og saa Valkyrien. Er der noget mere, saa gjør mig opmærksom derpaa.

Om Sigurd Slembe har jeg ikke undgaaet at tale. Jeg har slet Ingenting at sige, det er hele Sagen. Du maa huske, det er tre Maaneder, siden jeg blev færdig

med den, og betænke den Masse af Indtryk, som siden ere gaaede henover mig.

Jeg agter at skrive en Fortælling og deri sætte Land og Byliv op mod hinanden, ikke med alle deres Apparater, men i det, som begge afføde for vort højere Liv. En Mand fra Byen ægter i denne Fortælling Datteren af en Landspræst. Jeg ved ikke, men jeg tror, han bliver en Æsthetiker; – kanske ogsaa Politiker. Det Hele er endnu raat; jeg saa Emnet først en Kveld i Rhinegnene, jeg sad alene i en Jernbanevagon. Den udkommer samtidig med den, jeg fortalte dig Kvelden før min Afrejse, samt med flere mindre Ting, som jeg skal fortælle paa min Rundrejse i Norge til Fordel for det norske Selskab.

Hils din Familie fra mig. Naar jeg engang lader mig fotografere paa en folkelig Maade, skal jeg have den Fornøjelse at sende dem mit Portræt. Min Kone beder dig og dine hilset. Hun er, trods at du ikke har været ganske varsom mod hende ved et Par Lejligheder, din trofaste Veninde, altid rede til at bryde en Landse for dig; hun er den, som holder fast, hvad hun engang har faaet i Haanden. Du skulde ogsaa se, hvad hun med sit aabne modtagelige Gemyt er bleven til paa sin Rejse; og saa har hun en Hukommelse, der spotter min Systematisering. Gutten er fin og lille, men klog og øm.

Jeg ønsker dig en god Jul mellem dine Kjere og et godt Nytaar for dine Planer og Ønsker.

Din Ven *Bjørnst. Bjørnson.*

Til Clemens Petersen.

Sønderborg 30/12 1862.

Saa kunne vi altsaa gaa over til det Stof, vi have fælles, hvori vi leve og elske hinandens Arbejde.

Dine Kritiker (da jeg i denne travle Tid kan have læst mere af dig end du formodentlig skriver ellers i et halvt Aar), dine Kritiker (om hvilke jeg altsaa tør, skjønt en Rejsende, have en Mening) frembyde et bestemt Misforhold. Der ere Bøger omtalte (Familien Nordby, Nøddebo Præstegaard, En Omvej, en ny Historie af Livshistoriefortællersken o. s. v. o. s. v.), som ikke ere værdige din

i. Den første er skrevet af et godt Publikum, men endnu bestandig Publikum; denne Mand kunde fortælle fra han stod op, til han gik til Sengs 30 Aar ifølge; – jeg for min Del vilde foretrække at samle det stykkevis sammen i Livet selv, Andre ville til en Afvexling nok høre ham fortælle et Par Aftener. Han gjør selv et Experiment, som jeg ønskede at gjøre med hele denne Sort For tællinger, han slæber nemlig sin Familie over paa Fanø, og hvorfor gjør han det? fordi han ikke kan kurere dem i det almindelige Liv. Ved at give Samtiden al Samtidens Prosa og Vidløftighed, fine Ræsonnements og psykologiske Pudsensmagerier – kurerer man Intet i den; man maa lægge det ud paa en fri Holme mod Havet og Uendeligheden. Har han følt det, da han erklærede sig fallit og førte hele Selskabet til Fanø, har han følt det, at han af Livets Indhold ikke kunde danne en saadan sund Poesiens Ø for dem og os? Nej, det er blot en Doktorstreg, han er ogsaa selv saadan en praktiserende Læge, med den mest uforskammede Sikkerhed, som gjøres udholdelig derved, at han er godmodig.

Jeg er bleven meget alvorlig ved denne Læsning; hvad forestaar os, hvis denne velstuderede Jevnhed overalt skal gaa til Literaturens Templer og afvænne Folket fra de større Krav? Altid vil der existere Forfattere, som ikke ere Digtere eller ere det i saa liden Grad; men det kommer an paa, hvad vi kalder dem, hvordan vi vurdere dem, og lægger du her din kritiske Maalestok an, som om Alt var mere eller mindre i sin Orden, medens du stærkt holder paa, at Fru Thoresen og Welhaven og Wergeland (i min Biografi staar han ved Siden af Welhaven som Ikke-digter eller blot Begyndelsen til en saadan) [ikke ere Digtere,] saa er dette en Synd, som kan have vide Følger.

Lade uændset den Mængde, som forarbejder Poesiens og Psykologiens og Hverdags-Reflexionens og Filosofiens Fund, vil jeg ikke; men de skulle have sin Paaskrift, – de nederste Taushedens, Mellemlaget Sparkets, og de øverste (Familien Nordby) en alvorlig kritisk Undersøgelse fra højt Standpunkt, saa den hele umaadelige Masse Prosa forbrændes, og den bitte lille ægte Klump vejes. – De maa selv vide hvad de ere, og endnu vigtigere: Publikum maa vide det.

Dette om Bøgerne selv. Nu dine Kritiker i og for sig, disse Kjerneartikler, der mangel Gang passer Bogen som en Haand af Michel Angelo paa Jerichaus Adam. Naar Folk sige (jeg saa det nylig paa Tryk) at du ret vil vise hvad Karl du

Sladder. Men man snakker jo ikke gjerne uden at der er en Fejl, skjønt den er en ganske anden end de kunne hitte eller ville vedstaa. Og aabenbart er der en Fejl ved dine Kritiker, naar de alle af Fortvivlelse over Stoffets Ringhed, eller over Avisens lille Rum, tage en Sidetanke, stundom en meget fjern, og udføre denne glimrende, belærende, medens Bogen allerede er frivillig krøbet op i Hylden.

Du er en stor Begavelse med vidt studerende Tanker; kan du ikke klemme dem sammen til Bogens Brug, saa slut, eller forsøg det paa en anden Maade. Med det, som er, kan *du* ikke være tjent; med Bogen kan det som oftest være det samme; med Publikum er det derimod en anden Sag, den samme nemlig som din egen.

Som ovenfor sagt er her to Veje, hvorpaa du kan slaa ind. Den første er at slutte. Men jeg tør ikke raade dig dertil; thi vore Lande og vore literære Forholde ere smaa, ere vi fødte i dem, maa vi deri se et Kald og gjøre os deres Forholde saa brugbare som muligt, at vi *selv* kunne *afgive* saameget som muligt. Det er ogsaa en skjøn Stilling at sidde til Doms over Dagens Frembringelser, en høj, en rig Stilling. Men kan du ikke oprette dig en Føljetong for æsthetiske og andre Bemærkninger, som du holder gaaende ved Siden af Kritiken? Du sætter tre Stjerner mellem hvert Stykke og samler til et belejligt Øjeblik. Kritiken derimod tager du da lidt anderledes; du drager dens Tanke ud, maaler den med sit eget Maal, sætter den saa op mod det almindelige; medens der er andre Bøger, du blot giver Bemærkninger. Jeg tror ogsaa, at du paa den Maade, du nu gaar frem, løber en vis Fare i en anden Henseende; du taber en vis Undersøgelsens Evne, en vis klar Frahinandensættelse af et foreliggende Faktum, som du dog ikke maa opgive, saalænge du er Æsthetiker i et lidet Land. – Om du vil, saa er det mere ind paa den almindelige Bane jeg vil have dig; jeg ved jo nok, at du derfor ikke skriver almindeligt.

Til dine større Afhandlinger, der naturligvis nu snart begynder at spinde den tredie Traad i dit Arbejdsliv, længes jeg ganske overordentligt. Du bliver heller ikke selv rigtig «flot», før du er begyndt dermed og saaledes kommen i Ordvexel med Verdensæsthetikerne. – Den, du allermest kan belære, er naturligvis mig. Du tænker paa min Maade, det er jo mig saa overordentlig meget, at jeg ikke alene ikke kan undvære dig, men jeg læser egentlig ikke til ret Belærelse uden

Omdannelsesproces, og saa skylder jeg jo Belærelsen væsentlig mig selv. Hvad dette har spildt mig for Tid og Lyst til Læsning, ligefra mine Skoledage! Det er en Mangel ved mig, men den har dog ogsaa beskyttet mig.

Naar de Andre dadle mit Sprog eller forundre sig derover, saa flyder det naturligvis af samme min Mangel paa Forstaaelse af det Almindelige, som Andre kunne paa sine Fingre; men jeg har prøvet mig, om jeg virkelig var dunkel eller uklar, især paa smaa Børn har jeg prøvet det og ved at fortælle Voxne mine Sager. Da slaar det dog som oftest til; men hænder det, at man misforstaar en Strofe deri, fejler det ikke at jeg altid bliver mismodig og føler, som maatte jeg atter begynde forfra. Og hvergang jeg skriver, begynder jeg egentlig ogsaa paany forfra, mine gamle Bøger studerer jeg ogsaa paa den Maade, idet jeg lytter og spørger: hvad mangler mig i den almindelige Forstaaelse, hvad er det dog?

Nu ser jeg atter Sigurd Slembe misforstaaet, ganske forbandet. Halte-Hulda var fri for saadant; thi den lod man være at læse. De Faa, som gik dertil, fattede den ogsaa, den er ligetil. Men Sigurd ville alle læse; den er appetitlig, og den mætter. Men saa Fortolkningen? Ja, hvad maa jeg ikke udholde? Tror du nu ikke, at der kommer en Tid, hvori den fuldt forstaaes? Jeg har taget mit gamle Middel frem, jeg har læst den højt, og da forstode Alle! Til dem, jeg har faaet til at læse to Gange, har jeg heller intet Ord at forklare, skjønt jeg mærker at der er meget, som ligger uforstaaet, uden at det dog forstyrrer Hovedmeningen. Det er kun som den, der ser Maleriet i sin Helhed uden at kunne vurdere de enkelte Linjers Sammenbølgen til dette Indtryk. – Du har Ret: andet Stykke er det bedste, *som Drama* vel at mærke. At det andet ikke kan naa det, er ikke min Skyld, men Stoffets. Læs Historien og du vil, haaber jeg, vurdere den Flid jeg her (tildels forgjæves) har anvendt; – og det vil give dig Løfte om, at jeg med et mere dramatisk Stof nok vil kunne levere noget, som vil glæde dig. Thi enkelte Dele ere her betydeligere end i andet Stykke, end i noget jeg har skrevet; det er mit sidste Arbejde, skrevet efter rige Indtryk og lang Hvile fra Produktion. At det andet skulde staa tilbage for Hulda i Handlingens Styrke og Konsekvents, tager du snart tilbage.

Siden jeg begyndte mit Brev, har jeg nu læst ud Familien Nordby. Slutningen er dog bedre end det Øvrige. Det Religiøse griber mig nu engang stærkere end alt

Hvad jeg selv i nærmeste Fremtid kommer til at skrive, har jeg ingen Ide om. De Stof, jeg har, (Kong Sverre anden og tredie Del, Arnljot Gelline o. s. v.) komme mig fortidligt, Fortællingerne trætte mig; men jeg maa dog udarbejde dem, jeg har i Hovedet, det er snart gjort, og jeg kalder det egentlig ikke saadan at arbejde. –

Du taler om at være Digter og ikke være det og tror, at i denne Grændse ligger ogsaa den æsthetiske Grændse i vor Tid. – At urgere saa stærkt Ordet Digter fører ikke til Klarhed; thi Digter er dog enhver, som er poetisk begavet til Produktion, enten hans Form er blandet god eller slet ingen (paa Papiret), men stærk i Talen eller i Leret eller i Musiken eller i Farven o. s. v. o. s. v. – Vender du derimod Spørsmaalet saadan, at vi kunne faa ud, hvad er Bedraget i vor Tid paa Digtingens Felt, med hvilken Form leges der saa ofte Skjul, hvad tager den Mand lettest paa sig, som vil gjøre Virkning uden at være Digter eller uden i det Øjeblik at være det? – se, saa kom vi Sagen nærmere.

Efterat jeg nærhos har seet Maleriets Udviklingshistorie, er det mig klart, at enhver Tid (ved Siden af at producere, hvad bliver Poesi for alle) har havt sin særegne Sort Bedrag. Derfor maa du ved Sammenholden af det Forskjellige i Literaturens Udviklingshistorie omtrent kunne komme efter, hvad der udgjør Bedraget i vor. – Naar jeg som et Forsøg paa at give dig et Vink vil bede dig gaa til en betydelig Digter og hos ham finde Bedraget (ved Siden af meget Gediegent) i storslagen Form, saa vil du maaske forundres; thi det er Paludan-Müller jeg mener. – Men der maa endnu i nogle Aar tales sagte derom; siden flytte af sig selv flere af denne Mands Bøger op blandt Munkenes Tragedier og Epos fra det femtende og sextende Aarhundrede. –

Angaaende det Reflexionsopblandede har jeg personlig meget at sige, som du vel paa hvad jeg selv præsterer kan mærke, da jeg ængstelig flygter de store Læresætninger, der undertiden gjøres til Svingpunkter, til Axer i de psykologiske Overgange (hos Schiller altid, hos Goethe ofte, undertiden hos Oehlenschläger, hos Shakespeare ogsaa tildels, men da oftest som Skjold over et Bedrag, til Dækning af den sande Bevægelsesgrund). – I de lyriske Digtinge har jeg mindre studeret det; der forvexler man gjerne den kraftige Taleform med Poesiens, og der optræder ofte Symbolet og Allegorien som saadanne og gjøre Krav paa Navn

Min Kone hilser dig og din Familie, jeg gjør det Samme med Tak for sidst!
Lille Bjørn (som er liden, men fin) er nu rask og stærk; jeg leger med ham og de
andre Børn saa Huset ryster. Det er en Velsignelse. Lev vel!

Din *Bjørnst. Bjørnson*.

Til P. Heise.

[Sønderborg] Første Nytaarsdag 1863 om Morgen.

Kjære Heise! Dit Brev kom med Nytaarsstemning; det kom igaaraftes midt i et
Selskab, jeg blev festlig glad, og dig inderlig hengiven, jeg følte ogsaa i Øjeblikket
den Arbejdsstyrke og vide Udsigt, som det er godt at begynde Aaret med.

Og nu vil jeg fortælle *dig* Noget. Lige fra Italien har jeg gaaet med den stadige
Tanke at skrive dig til. Ikke om Operatext eller Musik, men om at jeg holder af
dig og ikke vil miste dig. Du blev mig i Rom kjerere end du selv anede, og din
Kone med. Den pene Svensker kom imellem os, jeg ved selv ikke mere hvordan.
Derimod ved jeg, at jeg i Italien led af en Nervøsitet og deraf følgende
Pirrelighed, som jeg aldrig, hverken før eller siden, har kjendt noget til, og som
vistnok gjorde mig uforstaaelig for alle Omgivelser. Skulde der mere komme en
Misforstaaelse mellem os, saa husk dette: jeg holder inderlig af dig. Af Hensyn
dertil skal du anse mig værdig til at indlade dig med mig, ikke gaa fra mig, ikke
tie, gjerne skjænde; jeg ikke alene taaler det, men det knytter mig fastere til dig.

Aldrig har jeg følt mig drevet til at skrive til en Mand, med hvem jeg ikke før
stod i Korrespondenceforhold; men til dig har jeg vel i Hovedet skrevet de tyve
Breve, endskjønt de ikke bleve sendte. Hvorfor bleve de ikke sendte? Ja, ikke et
blev ganske saadan, som jeg vilde, d. v. s. jeg var nu engang bange for at være
misforstaaet af dig. Min egentlige Agt blev det derfor at rejse til dig, strax jeg
kom hid; thi jeg tvivlede om at jeg havde Penge tilovers til en Frankrigsrejse, at
jeg altsaa maatte vente en Stund, i hvilket Tilfælde jeg hos dig havde fuldendt min
Operatext. Men i Berlin faar jeg af en Nordmand 300 Species til en
Frankrigsrejse; tillagte dem, jeg selv kan have, ere de mere end nok. Saa vilde

jeg, før min Afrejse, ganske vist skrive dig til *herifra* – og saa kom dit Brev! Kan du nu skjønne, hvor glad du gjorde mig, og hvordan jeg endnu mere maa holde af dig for dit Brev.

Nu haaber jeg, at dette dit Brev til mig hverken bliver det første eller det sidste. Vi passe jo sammen som meget faa Mennesker. Vi maa ganske sikkert kunne være noget for hinanden. Det var jo dejlige Stunder mange af dem paa dine Værelser i Rom. – Og det var mere end et Tilfælde, at vi To begyndte at arbejde sammen, – skal vel ogsaa faa en smuk Fortsættelse.

Jeg maa skrive dig til om et Anliggende, som har stor Indflydelse paa min nærmeste Fremtid, maaske ogsaa tilsidst i den ene eller den Form vil indvirke paa din, – og det er, at man i Norge vil have mig til Direktør for det sammensmeltede og sigtede Theater.

Jeg har Anlæg for dette, ogsaa Lyst; men jeg har saameget at skrive og jeg undervurderer ikke de Forstyrrelser, som vente mig i en saadan Stilling. Længere end to Aar tog jeg paa ingen Maade Posten; i to Aar kan meget grundlægges, og siden kunde jeg jo alletider føre et Slags Overopsyn, hvis man ønskede saadant. Kan du skjønne, hvad det er vigtigt for os endelig engang at faa en Scene og at faa givet den et Skub i den Retning, hvori vi Yngre arbeide. – Men kan du paa den anden Side indse, hvad Forstyrrelse det vilde bringe mig?

Hvad siger du nu hertil? – Og hvad vilde du sige til i Norge at tage en Stilling og der med mig at grundlægge en Opera? Jeg begyndte nemlig strax paa at oprette Opera, ikke alene ved Hjælp af et Par indenlandske dygtige Sangere, men ved Hjælp af svenske eller danske og med et Konservatorium for Musik i Ryggen, som Tid efter anden gave os flere, saavel til Scene som Orkester. Du skal, med Undtagelse af din Kone, holde alle Andre udenfor denne Sag, baade min Direktørpost og mit Spørsmaal til dig. Hører du!

Ligesiden der blev Tale om at faa mig hjem som Direktør har jeg tænkt paa dig. Du fik Arbejde og Ærgrelse, men du blev sat i Virksomhed til et stort velsignelsesrigt Maal, og midt i et ungt, kraf tigt Liv, med Operatexter og Festouverturer. Din Kone mistede sine gamle Tilbedere, men hendes Elskværdighed kom til at blomstre i en ny Kreds, og forat tale alvorligt, hun vilde hos os i mangel Henseende have en smuk Indflydelse paa en stille Maade og hjælpe os ved sin blotte Tilstedeværelse til blandt Damerne at byde en vis tør

Kritik og Pianofortedygtighed en behagelig og sejrende Modsætning. Og hver Sommer havde hun Bøgeskoven tilbage og sin Familie midt i den. Og forat tale om Klimatet, saa er vel vor Vinter værre end Eders, hvad Kulden angaar; men den er dog humanere; thi det er Blæsten, som egentlig gjør Vinteren uudholdelig for den Svage, og hos os i Kristiania er der næsten ikke Blæst.

Tænk over Sagen! Det er temmelig vist, at jeg snart faar Tilbudet om Direktørposten i offentlig Form, og da er det *ganske vist*, at jeg strax vil have Begyndelsen lagt til en Opera, saa den kan absorbere en Trang til Effekt, som engang lever i vort Publikum, og Skuespillet derved faa Lov til at gaa sin stille ædle Vej; – endvidere vide vi, at uden Musik uddannes ikke den finere Smag, som skal styre Kunsten i alle Retninger.

At sørge for en Opførelse af Sigurd Slembe i Kjøbenhavn (ja, bliv nu ikke vred) vilde jeg ikke kunne gjøre uden at slide op noget af det, som er Støtterne i min Karakter. Tro ikke Andet Heise, end at jeg er ydmyg. Jeg haaber, at jeg tør sige, at jeg daglig voxer under Religionens Tugt. Men jeg finder Intet, som befaler mig, at ansøge Fru Heiberg om at spille i et Stykke af mig, eller nogensinde mere at aabne en Underhandling med det kgl. Theater. – Og jeg er saa vis paa, at du, netop du, i min Stilling vilde have følt og handlet ganske som jeg.

Hils din Kone, hun fik engang Taarer ved at jeg sagde, hun var som et Digt af Kristian Winther. – Hun er en af de fine musikalske Naturer, som klinge altid blødere i vor Erindring. Jeg længes efter hende, og mere kan jeg ikke sige. Hils ogsaa din mig ubekjendte norske Veninde. Jeg maa dog engang besøge Eder Alle derude i Eders dejlige Hjem. – Min Karoline er frisk og munter, hendes Dreng er som altid, ikke frisk i sin Mave, men dog munter og ualmindelig opvakt og afholdt.

Er det dog ikke underligt: nu har jeg baaret hin Tanke (at du kunde komme over til os og tage fat i Norge) jeg ved ikke hvorlænge; og jeg har sejrrig slaaet tilbage alle Hindringer, som i Tanken frembøde sig. Og nu, da jeg endelig har faaet det til Papiret, angrer det mig næsten. Thi jeg tænker paa din idylliske Bolig, din Kone i sin Kreds og sit Hus og sin Familie. – Dog svar mig! Men tal til

Ingen derom. Bliver jeg Theaterdirektør tager jeg ganske vist fat paa din

Operatext; thi større Arbejde passer mig da ikke, og Noget maa man dog gjøre. –

Lev vel, kjerlige Hilsener fra min Kone og mig til Eder Begge!

din ven *Bjørnst. Bjørnson.*

Til Jacob Sanne.

Sønderborg paa Als 6/1 1863.

Tak for dit fuldstændige Brev, som det gjorde mig godt at læse. – Jeg kan desværre ikke svare dig som du mig; tænk, at jeg har expederet over halvhundrede Breve over de forskjelligste Materier i de fire Uger jeg har været her! Derfor er jeg træt, jeg har jo ogsaa Andet at bestille. Navnlig maa jeg forberede mig til min Frankrigstour, som foregaar om otte Dage. Min Kone lever vel, min Dreng ogsaa, og jeg ikke mindst. –

Dersom du (om bare i tre Ord) vilde mælde mig det Samme om dig og dine, saa gjorde du mig en sand Glæde. Thi jeg har Eder Alle saa kjer, jeg glemmer aldrig, hvad I engang have gjort imod mig, da jeg var fattig og stod ene blandt Fremmede, kun med stærkt Haab og urokkeligt Ungdomsmod. – Det var dog dejlige Kvelde, da, med en Snaps og en Bid Brød, og hende som kom ind fra Kjøkkenet forat disputere med os eller le med os! Og da vi læste Wergeland! Hils Crone, den gode Sjæl! jeg er saa glad over, at han har fast Stilling. Hils dine Børn og din herlige Kone.

Karoline hilser Eder alle, og vi ønsker Eder begge et glædeligt Nytaar for Eders mange Planer og Ønsker, dem Gud føre til det Gode, saa I, som have arbejdet saa tro, kunne have Glæde og Hvile paa Eders gamle Dage.

din hengivne *Bjørnst. Bjørnson.*

Min Adresse: Sønderborg paa Als. Videre behøves ikke.

Tak for det du gjør mod Moritz! Du er ret en brav Ven mod mig, du er den Eneste af de mange, jeg har skrevet til om ham, som rigtig har taget dig af ham. Jeg kan ikke sige mere end: staar det i min Magt, saa skal jeg engang forsøge at gjøre Gjengjæld. Saameget af det, jeg har bedet om, er skeet, hvorfor skal ikke

Glæde. –

Til Clemens Petersen.

Sønderborg paa Als 9[-10]/1 1863.

Dit Brev gjorde mig godt; men er dog egentlig blot Begyndelsen til et Brev, da du som sædvanlig lader alle af dig selv i forrige Brev angivne og af mig optagne Emner, alle falde og kommer fremrullende med splitterny. Var det dig muligt, saa vilde jeg forsøge at faa dig til at svare mig lidt regelmæssigere paa mine Spørsmaal og Tvivl, som du jo tildels selv kan have vakt. Ellers efterlader jo dit bedste Brev en Slags Utilfredsstillelse. Og maa jeg, da dette Faktum falder sammen med Anlægget i dine Kritiker, især minde om Besvarelsen af det Punkt, hvorpaa jeg saameget mere er spændt, som et Stykke af din Fremtid, og vistnok ikke det mindste, ligger i den Krog.

Hvad mit Forhold til Fædreland angaar, saa vil jeg først besvare dine Spørsmaal derom, og takke for dine Raad, der, allesammen, forekom mig ubetinget følgeværdige, ligesom de alle vakte min Eftertanke ogsaa i videre Strækning, da de havde den almengyldige Sandhed, hvormed man strax maaler flere Forhold end sine egne.

En eneste *bestandig* Beskjæftigelse venter mig i Norge udenom min Digtning og mit Studium, det er Virksomhed for det norske Selskab. Jeg maa skaffe dette Penge, senere hen Indflydelse. Jeg gjør det til mit Livs Sag, og det skal lægge min Gravsteen. – Ved Siden deraf kan jeg kun have een anden ligeartet Virksomhed, som dog altid bliver en *forbigaaende*, selv om den et Par Gange vender tilbage, og det er Theatret. Her er Alt nævnt; thi hverken Politik, Kritik, Propaganda af enhver Slags kan længere forstyrre mig; thi jeg har saa umaadelig meget at bestille. Jeg er Patriot, jeg støtter i Selskab mine Partifæller, men tager aldrig et Tag uden i en Krisis og da aldrig med Pen, men med Mund (som Taler).

Du maa tro mig; thi saadan er jeg bleven. Det norske Selskab kan ikke føre mig ind i Strid af nogensomhelst Art, men til adskillig Magt i Tidens Længde over vore Kunstforholde og literære Forholde.

Med Theatret forholder det sig paa følgende maade. Længere end to paa tredie Aar tager jeg ingen Bestyrelse; det kan staa for Fald og jeg gjør det endda ikke. Derpaa gaar jeg til Alters og gjør mit Løfte for Gud. Vil man saa videre have mine Vink eller en let Overbestyrelse, nu vel, men intet egentligt Arbejde maa det skaffe mig, og til større Sikkerhed saa flytter jeg et Stykke udenfor Byen. – Men selv for de to, tre Aars Vedkommende (som maaske ogsaa senere hen engang kan vende tilbage), saa er der een Betingelse, uden hvilken jeg heller ikke offerer disse Aar af mit Arbejdsliv, og den er: jeg vil have stor, fuldstændig Myndighed til en Omdannelse af det hele Væsen. – Nu have de hjemme tre eller fem Direktører, hvem den artistiske skylder Regnskab i hver Bagatel, og hvem han forelægger Repertoire, og hvem af og indsætter baade ham og enhver Skuespiller. Saadant indlader jeg mig ikke paa. Mine Regnskaber kan de visitere og gjøre Anmærkninger ved og forelægge en Generalforsamling, som de ogsaa naarsomhelst kan sammenkalde, hvis de synes, at Noget truer; – men selv vil jeg styre, af- og indsætte, ordne og tage Straf som Løn. Min Virksomhed vilde uden dette blot blive en Indbildning.

Nu kunde jeg ved at være i Kristiania for Øjeblikket nok faa det, som jeg vilde have det. Men fra Publikum selv maa Forlangendet udgaa til mig, og derpaa venter jeg, og lader, selv naar jeg kommer til Kristiania og derfra begynder min Rundrejse for det norske Selskab, – lader som jeg ikke ser Theatret eller som det er mig ganske ligegyldigt. Enhver ved jo, hvad Betingelser jeg har for Theaterbestyrelse, og hvordan jeg ved alsidigt Kunststudium og ved specielt Theaterstudium over hele Tyskland (hvor jeg overalt har havt frit Theater) og nu i Frankrig, maa have udvidet og udvider disse Betingelser. Falder de ikke paa af sig selv at tage mig og paa de Vilkaar, som min Erfaring sætter, saa ere Forholdene umodne og jeg spilder ikke mine Kræfter paa dem. – Finder du noget Urigtigt heri, saa sig mig det; thi der fejler ikke dem, som siger det er stolt sagt. Jeg har skrevet det saaledes hjem for længe siden og har nu Intet mere hørt.

Det gjør mig ondt, men jeg kan ikke komme til Kjøbenhavn. Min Kone kan ikke følge, og forlade hende, nu jeg atter skal ud, det vil jeg ikke. Det er ogsaa altid misligt at komme umiddelbart ovenpaa en Bog ind til vort sladdrende Athen. – Jeg vil med det Samme sige dig, at jeg heller ikke kommer derhen paa Tilbagerejsen (men dermed tier du). Jeg har Intet der at gjøre, der er Ingen

selv som Kunststad er naturligvis nu ikke længere det for mig, hvad den var.

Med Frederiksen vil jeg mere end gjerne rejse. Jeg venter nu kun mine Penge. Vil han være færdig, naar jeg har dem, *saa skriv mig det strax til*, og jeg telegraferer til ham, saa vi mødes i Kiel; thi Vejen herhid over Fyen med Deligence vil han vel ikke tage. –

Jeg forstaar godt, at under *Læsningen* (ikke under *Opførelsen*) af Sigurds anden Flugt kan hans Replik ved Haralds Lig mangle Forstaaelse og først fange den i hans Monolog. Men jeg anser ikke dette for en Fejl ved Kompositionen, men (ja, du maa ikke le) for en Finhed i Anlægget af Sigurd. Læs det op igjen Alt han siger fra Slutten af anden Akt, – *med denne* Forstaaelse af hin Replik, og det faar ogsaa Altsammen en anden Belysning end det havde før. Fremforalt den Ordvexel mellem Audhild og ham efter hendes lange Monolog i tredie Akt (den, som Folk kalder shakespearesk og tager for ramme Alvor som varm Elskov, medens jeg rigtignok mener noget ganske andet med den, – og kan det med Hensyn paa den være nyttigt at anstille en Betragtning over, hvad *vi nu* anse for usandt Udtryk for Kjerlighed, og hvad Shakespeare maatte i sin Tid anse for sandt).

Under en rasende Hovedpine har jeg skrevet dette Brev, men den er nu saa forfærdelig, at jeg maa virkelig slutte. Det er sandt: hvad gjør Valdemar paa?

Din Ven *Bjørnson*.

Næste Dag (og uden Hovedpine).

Jeg bad Karoline slaa Konvolut om Brevet, da jeg selv gik tilsengs. Hun har glemt det, saa jeg endnu kan tilføje Noget, – og det Allervigtigste. Jeg har læst Fru Thoresens Fortællinger. Gaa uopholdelig til hende, sig hende eller læs op for hende, at jeg er begejstret og fuld af stor Forventning. Det var som jeg saa i den dybe Sø. Storslagent, eventyrligt, ulykkeligt, men evigt. Og Evigheden forstaar hun som en højere Harmoni, der fordeler vore Skrig i en stor Lovsang! Du ved, det er min Fordring til en Forfatter, at han ser det Samme i Endeligheden, men for hende maatte det være en Trang først at tilintetgjøre alt Liv, al Endelighed,

tilbunds har faaet gjort det, kan hun ikke se paa det, saa længe at til Øjet forsones. Men nu har hun een Gang gjort det, næste Gang har hun Sejer, og Harmonien flytter ned til Jorden. Thi Forfatteren er en Gud, og hans Rige er Jorden selv. Næste Gang – ja jeg længes til denne næste Gang.

Ingen Kritik i Berlingske og Dagbladet eller de andre Blade (Fædrelandet undtagen) har gjort Andet end spille Fallit ligeoverfor disse Fortællinger, ganske ynkelig Fallit. Og hvad din Kritik angaar, saa er den heller ikke talende nok om selve Hovedsagen, om hvad dette dog egentlig er for noget forunderlig stort noget. Jeg havde meget at indvende fra rent kunstnerisk Standpunkt, saaledes imod den urolige Stil og den Drømmetaage, hvori hun holder mange af sine Karakterer, skjønt hun har Evne til at sætte Dagslys paa dem. Ogsaa tror jeg, hun bør gjøre lidt Afslag ligeoverfor de mange norske *Vendinger*, mere end ligeoverfor *Ordene*; thi de sidste synes mig som oftest (dog ikke altid) øvede i at skuldre Gevær for den Tanke, som hilser. Og derpaa kommer det an, om de nemlig ere vel øvede, ere rigtig hendes egne.

Her er ogsaa rundt omkring mig almindelig Forbauselse over disse Fortællinger; thi her lever et alvorligt Folkefærd. Jeg talte saaledes igaar med Mørk Hansen om dem, og han var ganske indtagen. Hvad er dog Familien Nordby og alt Saadant mod dette her; men aner man nu det ganske af dine Kritiker? –

Lev vel! –

Hvordan har din Familie det; jeg gad dog nok høre noget fra dem, at du dog ikke kan forstaa det? Min Kone takker for den hende sendte Hilsen; hun hilser igjen, hun læser alle dine Breve, ved du nok. – Bjørn er Pokkers rask. Han har ret lært mig at lege med Børn, og det er en Øvelse i Kjerlighed, som intet Menneskeliv tør unddrage sig. Tænk derover!

Din hengivne Ven ... *Bjørnst. Bjørnson.*

Paris 1/3 1863.

Tak for Deres venlige Linjer! Tak for Alt, De har gjort for mig under mit dejlige Ophold i Deres Hus, Tak for det, som De er for Karoline og vor Dreng. Og Tak til Deres Mand, jeg længes, kan De tro, til atter at sidde i Kontorets Sofa. – Her har jeg det ikke godt, Livet i Paris er ligefrem kjedsommeligt. Men jeg lærer, og det er mig Hovedsagen. – Sig Deres Mand, at Maria Stuart i Skotland voxer og voxer, hun bliver i alle Henseender det største i Plan og Udførelse, som jeg har baaret paa til idag. Jeg skal hilse Deres Mand fra P. L. Møller. – Arnesens maa De være saa god at hilse fra mig og udtrykke dem min fulde Deltagelse.

Til Deres Mand maa De sige, hvad gjør mig meget ondt, nemlig at den danske Sag ansees for opgivet af det europæiske Diplomati. Jeg har dette som en almindelig Mening her paa Stedet, og den støtter sig til altfor gode Kilder. Her interesserer Ingen sig for den; de Faa, som skrive, gjøre det for et Dannebrogskors, – dette har jeg fra den danske Legationssekretær. – Men kom blot den danske Regjering saalangt, at den kunde forstaa, den Intet havde at haabe af Diplomatiets, – saa var der maaske endda Redning.

Doktoren og elskværdige Kone maa De meget hilse, og sig ham, at jeg uden at være syg, dog ikke har befundet mig rigtig fysisk vel en eneste Dag, siden jeg kom til Paris.

Hils Deres kjære Børn fra mig og fortæl lille Bjørn at De har faaet det Brev, som han skulde have, og se, hvordan han optager den Ting.

Deres inderlig hengivne *B. Bjørnson.*

Til H. C. Andersen.

Grand Hôtel Bergère, 32–34 rue Bergère Paris, [primo mars 1863].

Jeg har søgt Dem, men forgjæves. Hr. Pianist Tellefsen fra Norge (bosat i Paris siden 12–14 Aar), Elev af Chopin og hans Arving af Elever og Forbindelser, tillige hans executor testamenti, – ønsker at gjøre Deres Bekjendtskab.

Jeg foreslog ham at ville bringe Dem derhen, og han sagde, at Vejen derud var lang, – om Andersen saa vilde gjøre ham den Ære at spise Middag hos ham

Det er rigtignok at begynde paa Midten, sagde han, men han vilde selv aflægge en Visit her forinden forat bringe Alting i Orden, hvad Konvenientsen angaar. Men jeg maatte allerede nu afgive Invitationen, da han frygtede De var meget optaget.

Han er en elskværdig, solid Mand (en god Ven af Jenny Lind, som sang paa hans sidste Koncert i London). Han er gift med en norsk Dame, som med stort Talent uddanner sig for Sang. De ville gjøre Musik for Dem og paa alle mulige Maader belønne Dem for den Ære, som De vilde gjøre dem ved at komme – og jeg vil ogsaa blive Dem meget forbunden, hvis De vil antage min Invitation for fyldestgjørende istedetfor et vidtløftigt Ceremoniel.

Hvis Collin vil være med, er han inviteret gennem mig; men han har jo sine Særheder, den Egensindige, derfor maa jeg faa vide, om han vil følge. Svar mig snarest muligt! Indlagt er Tellefsens Adresse.

Kommer De, saa tag et Par Eventyr med! Jeg længes ganske rasende efter at høre Dem læse, og naar nu Tellefsen har spillet Dem rigtig i Humør, saa læser De, – ikke sandt? Valdemar Daae og hans Døttre – ja, den! Og saa en morsom! Aa, vær god, snild, sød, og send mig et pent Svar!

Deres hengivne *Björnson*.

Til H. C. Andersen.

Paris 5/3 1863.

Vil De være saa god at være hjemme imorgen Fredag Kl. 12 da et Par Skandinaver, anførte af mig, kommer til Dem i et vigtigt Anliggende.

Ellers behøver De ikke at være bange: det er ingen Udfordring.

Deres Ven *Bjørnst. Björnson*.

Til H. C. Andersen.

[Paris] 10/3 1863.

Ceremoniel

1) Imorgen Aften maa De spise Dem *ordentlig mæt*, førend De kommer til os.

Thi hos os faar De Ingenting.

2) De sidder hjemme og venter til der kommer en Mand af Kommitteen med Vogn Kl. 8.

3) Ikke Mere.

Deres *Björnson*.

Til Carl Ploug.

Paris 19/3 1863.

Indlagte Digt, som jeg skrev i forgaars ved Efterretningen, om at Clemens Petersen har mistet sin Søster, maa De tage ind i Deres Blad, om muligt samme Dag det kommer. Og er noget ivejen for at De kan tage det, vil De saa sende ham det som det er.

Deres hengivne *Bjørnst. Björnson*.

Til Magdalene Thoresen.

Bergen 1/7 1863.

Gud velsigne Dem! – Deres Brev varmede mig, trøstede mig. Der bestaar et Forbund mellem os, omendskjønt vi bleve forlegne, hvis vi nøjagtig skulde bestemme det, og vi kjæmpe tilsammen for Noget, skjønt vi ikke godt kunne angive hvorledes. Der er en Pagt uden Fane og Emblem, vi ane begge at der venter haarde Ting, men vide ikke rigtig hvorfra. Kun een Sag er vis, og det er den, at vi ville blive tro til Enden.

Jeg for min Del gaar fra Arbejde til Arbejde: deri ved jeg, at der er Mon, om alt det Andet ved jeg Intet. Her brøles en Mængde Hurra, jeg ved ikke hvorfor.

Man bærer sig ad, som var vort Land i bestandig Fødselssmerte, men jeg kan ikke se hvormed. Her er en Rutten med Kapital, saa jeg ved ikke, hvad der tilsidst skal give Rente. Her er en saadan ihærdig Skindyrkelse, at jeg bæver for det Værdifuldes Skjebne. Mest forskrækker mig det norsk-norske Parti. Tænk, det ønsker ikke at blive sin beskedne Rolle tro, at indarbejde det gamle Sprog i vor Bevidsthed, men det vil paaføre os helt og holdent det nuværende *Bondesprog*! Det vil afklippe Historie og Udvikling, tillige al Skønhedsbevidsthed og atter indsy os i Huder. Og jeg er Dem til Exempel Landets farligste Mand: thi jeg bestyrker og fortsætter det Bestaaende! – Paa den anden Side igjen de Dansk-Norske, noget meget mere blaseret end en gammel udarbejdet Nation er istand til at opstive; thi det er ikke Traditionens Vanemagt som bærer dem i Ligegyldighed gennem al Udvikling: nej, denne Blaserthed begynder med Opgivelse af alt Eget og bestaar i Trods derimod; de elske ikke det Fremmede, de bare trodse det ind i sig for dermed at byde det Oprindelige i og omkring dem Trods!

Men Faren ved alt dette er, at her danner sig ikke, som af enhver rolig Udvikling et Over- og Underordnet; thi det som skal være øverst og nederst, højt og lavt, Fremgang og Tilbagegang forblandes og ledes ud i Tvivl. Og er først Tvivlen den bevægende Kraft i et Samfund, saa Autoritet er en Forbrydelse, nuvel, saa gaa vi lige mod Nordamerikas Skjebne. Eller vi falde tilbage i Islændernes plumpe Ligegyldighed og umoralske Ironi; handle med Sild og Træ og lader Verden skjøtte sig selv.

Vi lægge nok Arbejde inde i denne hemmelige Kamp og imod denne historiske Fare! Vi lægge det ind og her; thi hvis vi tale, blive vi stenede; – jeg har allerede paany oplevet det.

Ibsen var med i Sangerfesten; jeg gjorde Adskilligt forat drage ham til mig og faa hans Fortrolighed; men han besøgte mig ikke engang. Nu har jeg læst hans Stykke. Det umoralske deri kan ikke jeg se. Han hverken kjæmper mod Forlovelse eller Giftermaal. Der skal et saadant Bæst som Monrad til forat opdage denne Fare og en saa beskæftiget Læserinde som De (der altid snubler over egne Tanker, medens De skulde gaa den Andens Tankebane opmærksomt frem), – som sagt der skal en saa optaget Læserinde til som De forat finde hans Artikler rigtige og gode. – Ibsen kjæmper blot mod Vrøvlet og især Vrøvlet i

Forlovelse med Tanter og Giftermaal paa Gjødestien. Han holder lige saa lidt med Falk som med Straamand eller Styver; han lader kun Yderlighederne rive hinanden op. – Han er uretfærdig mod vor Tid, synes mig, og det røber sig især deri, at han intet Mellemlid har, som gaar sejrrig ud af Kampen, frelst gennem Vrøvlet, saavist som der gaar flere tilgrunde deri.

I selve Kompositionen er der imidlertid en ubodelig Fejl, som hverken har Rod i Umoralitet eller Hjerteskaade, men simpelthen i poetisk Uklarhed, ligesom det synes

Til P. L. Møller.

Bergen 2/7 1863.

De har havt megen Modgang i Deres Liv, derfor skal jeg tilgive Dem Deres Mistro.

Strax jeg fik Deres Brev, som imidlertid havde søgt mig paa tre forskellige Steder og saaledes kom fjorten Dage for sent, – sendte jeg det til Jonas Lie paa Kongsvinger (Bladets Ejer). For fjorten Dage siden havde jeg Brev fra ham, hvori han mælder om Dem, siger han baade vil have Digtet og et Par Maaneders Korrespondence. Har De ikke faaet Underretning derom (under Ministeriets Adresse), saa er vistnok Brevet bortkommet. For det Tilfælde, at han virkelig ikke skulde endnu have skrevet det, sendte jeg ham uopholdelig Deres andet Brev til mig; det kom igaar og afgik idag. Altsaa ser De, at jeg er fuldkommen fritaget af mig selv for Deres Bebrejdelse, kjære Møller.

I Kjøbenhavn talte jeg med Hegel om Dem, og talte om Illustreret Tidende i Forbindelse med Dem, endvidere om Oversættelser og Literaturoversigter m. m. Hegel fortalte, at han for sin Del altid havde tænkt, De maatte være den bedste Redaktør for et saadant Blad. Jeg tror, at den Dag De atter staar i Kjøbenhavn, er der nok at bestille. Deres Broder var oppe hos mig for i Alvorlighed at spørge mig, om De virkelig tænkte paa at komme hjem *nu snart*. Jeg svarte, at jeg intet bestemt Ord nogensinde havde faaet af Dem, naar disse Ting vare paa Bane.

Idet jeg beder Dem være af den Godhed at give Bøe indlagte Brev, maa jeg ogsaa ulejlige Dem med en Hilsen til Hr. Gunløgsen. De maa sige ham at hans evige Uro har noget ved sig af det salte Hav, at jeg huskede ham, da jeg atter kom

Created at 10/6/2010, from URL:http://www.nslnorge.no/visning/NSL_Bjornson_Danske_brev1.html
paa et Skibsdæk. Den ene Side af ham staar foreløbig Model i Bothwell; men den anden, den glade, ridderlige skal sammen med sin Søster snart komme i en anden Bog, som jeg da ogsaa skal skikke ham. Skulde han nogensinde komme paa disse Kanter, maa han søge mig op og leve en Stund hos mig.

Overalt, hils ham hjerteligt fra mig, i Nærhed er han ofte uharmonisk, i Afstand former Alt sig til et fuldkommen harmonisk og med saadan Kraft baade i Lys og Skygge, at jeg meget glædes hvergang jeg husker eller omtaler ham.

Med hilsen til Malmstrøm, Virgin og andre Venner forbliver jeg Deres *Bjørnst. Bjørnson.*

Til Clemens Petersen.

Bergen 1/8 1863

Min kjere Petersen! Naar jeg før ikke har skrevet dig til, saa har det været fordi jeg Intet har havt at sige dig. Jeg var over een Maaned syg efter min Hjemkomst, var en fjorten Dage derefter døsigt og nedslagen, har siden arbejdet og er først nu kommen saalangt, at jeg med Fred i mit Indre atter kan besøge mine Kjere. Jeg begynder da med dig. Fru Thoresen har jeg et Par Gange tilskrevet i denne Tid, men hun tiltrænger mig; de Breve ere sorterede ind under min Forretning indtil videre, og ere ikke Breve i den Forstand som f. Ex. hvert et til dig.

Jeg haaber, at du ikke i Mellemtiden har gennemgaaet nogle af de legemlige eller aandelige Kriser som jeg. Begge Klimaforholde, baade det legemlige og aandelige, vare mig for stærke, forkjølte mig til Sygdom og Lungebetændelse. Alt det, jeg lever for, er dygtig langt nede i dette Land, forinden jeg atter kan akklimatisere mig, er det mig en Lidelse at være hjemme. Jeg øjner ikke Maaden, hvorpaa det skal blive bedre, men gjør indtil Videre min Pligt og lader Gud lægge Væxt deri, om han vil. Jeg skriver paa Maria Stuart (er i anden Akt) og ser hverken til Højre eller Venstre, jeg lægger en Del Planer, som jeg med Omhyggelighed udtænker, og som en efter en skal afspinde sig i det kommende Aar.

Theatrene er ikke blandt dem, der er foreløbig Intet at gjøre. Hvad et Theater skal være, derom have mine Landsmænd ingen Ide, og for Øjeblikket kan den

Created at 10/6/2010, from URL:http://www.nslnorge.no/visning/NSL_Bjornson_Danske_brev1.html
ikke bibringes dem. – Ej heller er Politiken med, skjønt alt der er mig til daglig Sorg. Arbejdet maa *deles*; jeg har mere end nok med *mit*. – Mine Planer angaar norsk, nordisk Kunst, nationalere Leve- og Tænkesæt, større Sammenholdsaaend til større Kraft.

Første Oktober er jeg i Kristiania, og jeg har lejet saadan, at du kan bo hos mig uden egentlig at optage noget særskilt Værelse og alligevel faa det baade bekvemt og smukt. Men een Ting maa jeg forberede dig paa, nemlig at jeg ingen fast Kammerats- eller Omgangskreds har at føre dig ind i. Det er sørgeligt, men sandt, mine eneste Venner ere i Danmark og her, dog ingen her som der; i Kristiania er næsten Ingen igjen, de stræve for Maden i dette fattige Land hver paa sin Kant, og blandt dem, der bejle til Magten i Kristiania, er der ikke hyggeligt at bo og bygge, Norges juridiske Race er aldeles forfærdelig grøn, snobbet og angliseret. Imidlertid vil det vel føje sig, det Ene med det Andet, naar man kun holder roligt, men lige frem. Du tænkte vel at komme op til en Periode, hvori du kunde være mig og vore Forholde mere direkte til Nytte, f. Ex. en Gang jeg var Theaterdirektør. At denne Periode endnu ikke er her, er virkelig ikke min Skyld.

Her er en usigelig Døsighed over Folk. Ingen Enkeltmand kan kruse Vandene, der maa en Storm til, en stor fælles Fare. Jeg er nok bange den, men jeg beder dog om den. Thi saa er der bag den større Trang til det, som ikke netop skal spises, saa er der ogsaa et moralsk Hensyn kommen ind, hvor før kun var Beregning, et Ansvarlighedsforhold vil etablere sig.

Fra Frederiksen* har jeg havt et dygtigt Brev, skal ogsaa ved Lejlighed besvare det. Indlagte til Greensteen kan du læse for et enkelt Punkts Skyld. – Angaaende den Sag, hvorm du sidst skrev, saa lader jeg Tid gaa hen. Karoline er rigtig rask, men bliver ikke ved godt Huld, skjønt hun drikker Øl og sover dygtig. Jeg morer mig over hendes Bestræbelser i denne Retning. Bjørn er Virksomhed og Planer fra tidlig Morgen til sen Kveld. Jeg har det personlig særdeles godt. Kun ønskede jeg lidt friskere Omgang.

Ibsen er tvetydig stillet heroppe. (Hører just, at du har skrevet en prægtig Kritik over ham, som jeg skal læse.) Maatte han kun have Forstand til at rejse væk, strax han fik Stipendium. Men det synes som han vil klamre sig fast til Theatrene, og de ere ukloge nok til at holde paa ham; thi de se ikke hvad der

Din Bjørnstjerne B.

**Har senere skrevet ham til, læs det!*

Til Ville Heise.

[Bergen aug. 1863].

...

Med Maria Stuart gaar det godt. Jeg er i tredie Akt, første Gjennemarbejdelse er endt i denne Maaned, det Hele færdigt i Oktober og kommer ud til Jul. – Men her er formange Selskaber med formegen Drik, og her er formeget Regn, det gaar derfor tre vent og med ækle Afbrydelser af Hovedpine. Jeg sværger saa ofte ved de høje Guder, at det skal have en Ende, men saa kan man ikke støde Folk, og saa er man der engang og bliver naturligvis begeistret over et eller andet Tosset noget, saa digter man, taler man, dandser man – saa ærgrer jeg mig som nu idag. Jeg var nemlig i Selskab igaar.

Men er nu Fred og Glæde vendt tilbage, o, saa aabner Himlen alle sine Sluser, jeg tror Helved aabner sine med, og min Fantasi flyver ud i dette Sjask, ikke højere end en vaad Høne. Men kommer saa Solen, o, hvad Glæde og Væxt, i et Øjeblik, og Hjælp strax i hele denne kvikke bergenske Befolkning, der strax styrter ud i hvide Kjoler, med Sang, Madkurve, baade tillands og tilvands og fylder mig med Sympathi og Livsglæde, skjønt jeg sidder bag Ruden og ser paa dem. Men det forstaar sig, Bjørn og Karoline ere jo med iblandt dem. – Hvor de ere friske og smukke disse To, ja de ere ikke til at kjende igjen! – Ved De, jeg mangengang har tænkt, da hun var saa syg, at blev han ene, saa sendte jeg ham ned til *Dem*. Men nu er hun prægtig, baade rød og rund, og saa med dette Sangfuglehumør, som hun engang næsten havde tabt.

Formeld nu ham, Komponisten, min Respekt og Hilsen, han sidder vel der og banker og prikker, – eller naar jeg tager Hensyn til Stoffet, saa maa jeg hellere sige, at han sidder og aabner det omhyggelig tillaaede Bur, Rum for Rum, det Bur, hvori alle Hertz's Stuefugle sidde fangne. «Flyv, flyv, Fugl, over Sorøsøens

Skriv mig nu til igjen og fortæl mig Nyt om Bissens og alle dem jeg holder af.
Og modtag en hjertelig Hilsen fra Kone og mig, og send den videre, først ud i
næste Værelse, men saa videre udover alt Danmarks Land!

Deres hengivne *Bjørnst. Bjørnson.*

Til Hilmar Finsen.

Akersgaden No. 1, Kristiania 14[-21]/12 1863.

Jeg længtes efter Brev fra Dem, – var ikke Deres Brev kommet iforgaars, havde jeg skrevet alligevel. Thi min Fødselsdag mindede mig altfor stærkt om Eders dejlige Hus, store Gjæstfrihed, inderlige Venskab, til at den mere kan gaa uden en rørende Taksigelse fra Karoline eller fra mig en Skaal for gamle Venner blandt de nye. – Min Fødselsdag iaar var netop min anden Forelæsningsdag, – nu er jeg færdig med alle tre, jeg er saaatsige indsat mellem Kristianias Publikum, jeg tror ikke, at det nu er tilsinds at kaste mig. Universitetet gav sit Festlokale, saamange, som kunde sidde nedenunder, sad der ogsaa, jeg kunde vistnok have faaet det dobbelte Antal. – 700 Species var min Nettoindtægt og vel mere; thi vi have endnu ikke gjort op.

Til Sommeren, hvis Gud og Tyskerne ville, gjør jeg min Rejse i Landet for det norske Selskab. – Et Stykke «Henrik Darnley», Skuspil i tre Akter, har jeg færdigt. Det er det mest dramatiske Arbejde, jeg har skrevet. Om jeg saa skriver Bothwell, Drama i fem Akter umiddelbart ovenpaa, ved jeg ikke, jeg vil nu hvile nogle Dage og beskæftige mig med at muddre op i Stemningen for Danmark. – I Studentersamfundet holdt de Møde for en krigersk Adresse til de svenske Studenter netop samme Kveld jeg holdt min sidste Forelæsning. Alt det, som blev talt, inden mine Forelæsningsfolk kom, var udgaaet af det bornerte Norsk-Norske, som vi slaas med heroppe; men vi vendte Debatten! Vi jagede Dunker og Professor Aschehoug og Prof. Monrad op paa Kathederet (thi i en god Sags Tjeneste ere vi Alle enige) – og de gjorde sine Sager godt. Jeg var hensat som Reserve, men jeg behøvedes ikke. Jeg var ellers forundret over, hvor stort det borneret Norsk-Norske var blandt Russen, – altsaa gaar det direkte frem af

forebyg ges, om hver Rektor skal prostitueres enkeltvis. Alt, hvad, som var Intelligents var naturligvis ogsaa Skandinaver, – den er væsentlig en Oplysningens Sag – ja den er en Gradmaaler! Ellers udtalte Professor Aschehoug en Sætning, som ofte falder mig ind herhjemme: «hvor vanskeligt det er for et lidet Folk at tænke stort».

Nu agte vi at faa et Folkemøde istand.

Det er ellers min faste Overbevisning, at I dennegang ikke kommer til at staa alene. Var Kongen blot noget mere *Helt* end han er, saa kunde han gjøre Altsammen alene! Folkene kom hinkende efter med Bevillinger, naar de vare nødte dertil, – og saa konstitutionellsindet jeg end er, ser jeg ingen anden Maade til at faa Folk, som have nydt 50 Aar Fred, jagede ud i en Krig.

Her i Huset have vi det godt; vi bo smukt, have alle Menneskers Velvilje, have min Broder i Huset og ligesaa en Veninde af Karoline (en Frøken Siewers fra Bergen). Min Broder er nu en dygtig Jurist, vil om et Par Aar aflægge Prøve for Højesteret. Min Fætter Komponisten er hjemme. Paa min første Forelæsning sang Studenterne en ny Kvartett af ham, som gjorde overmaade megen Lykke. Siden har Officererne sunget Kvartetter af ham, og han er i et Spring bleven en bekjendt Mand. Nu arbejder han paa en stor Symfoni. En smuk Skertso af ham er temmelig udbredt, skjønt den ikke er trykt. Jeg har ret megen Glæde af ham! – Hjemme hos mine Forældre leve de meget vel. Min Svoger er bleven Kapellan hos den Gamle, som nu er rask og vel tilmode. Min yngste Broder er i Hanover forat studere Ingeniørvidenskaben. Han raser mod de Tyske.

De skulde virkelig engang komme hid forat se, hvor vi bo smukt! Vi have saamange smukke Ting, som gode Mennesker (og I blandt disse) have givet os; vi have et godt Pianoforte, store lyse Rum, med lang Udsigt og fri Belliggenhed. Bjørn er bleven en Helt! Nu bestiller jeg igjen et halvhundrede Billeder af ham, som da ogsaa strækker til for udenbyes Bekjendte. Portrætterne af Eder ere ganske udmærket, ja, jeg har paa længe ikke seet dem bedre. Min Kone have Eder staaende paa sit Skrivebord.

I maa ikke glemme at sige mig, til hvilket Regiment eller hvilket Batteri Hagerup drager hen; jeg har naturligvis saa stort Hjertelag for ham, at jeg vil følge ham med større Opmærksomhed end nogen anden Officer i Eders Arme.

Jeg glæder mig over, at Nielsen har Kompagni, han vil ikke svigte det! Ja, Herren være med Eder, brave Mænd og grædende Kvinder! –

Jeg skal ud i en stor Fest ikveld og holde en Tale for Eder. Jeg vaagner ofte om Natten, og Bekymring holder Søvnens borte. Og om Dagen taler, skriver og tænker jeg for og om Eder. Det er jo vor Sag I kæmpe, ja, det store Spørsmaal, om vi have en Opgave i Verden eller vi have slet ingen. – Jeg vil nu skrive et Digt til Sverige. – Nu faar vel Mathiessen meget at bestille, de andre Doctores rejse jo fra Byen. Men endnu mere faar vel hans varme Hjerte at bestille; thi jeg ser ham saadan som han lytter til hver ny Efterretning, samtaler og spaar og søger at bringe Forsoning mellem alle de stridende Tanker paa sine længere Kjøretoure. Hils ham hjerteligt, hils hans Kone og hans Børn! Vil Gud, skulle vi snart atter mødes. Og Eders komponerende Frue? Hvordan gik det? – Kys og hils hende, hils Olaf, den Allerdejlige, hils John og Ragnhild, Bjørn lo saa, da han fik deres Portrætter. Han kører fremdeles til Jahn og til Augustenborg og giver Fremmede meget uforstaaelige Beskrivelser af alt det Oplevede dernede.

Jeg for min Del har ikke liden Lyst til at gaa med i en Krig; det synes mig saa underligt at synge Andre op til det, som man selv ikke vil gjøre. Men man siger her, at jeg vilde blot skyde mig selv, og slet ingen Fiende, da jeg ikke ser. Jeg tror ikke det, jeg tror jeg blev en god Soldat, endnu bedre Officer. Thi jeg ved, at jeg har Mod, Aandsnærværelse har jeg ogsaa. Det var saa smukt at se oppe i Studentersamfundet gamle Frivillige møde frem med deres Dannebrogssorden. – Ja, hvordan nu det vil gaa i det Hele som for den Enkelte, det vide vi ikke; men lad os kun være enige og Alle paa hver sin Kant gjøre hvad han formaar! Saa er der, som Andersen saa smukt synger, en Gud i Himlen, der raader for gamle Danmark! Lad os nu haabe, at vi gjensees under gode Vilkaar! Men skriv mig nu ofte til, I skal lige saa ofte faa Svar! En glædelig Jul midt i Bekymringen for Fædrelandet, et godt Nytaar, et Gjenfødsels Aar for Danmark!

Eders hengivne *Bjørnstjerne Bjørnson*.

Brevet er nogle Dage bleven liggende; Karoline er ikke ret vel i disse Dage; men ingen Sygdom af Betydning.

fra bokselskap.no